

63635

The image shows the front cover of an antique book. The cover is decorated with a traditional marbled paper pattern, often called a 'stone' or 'shell' pattern, featuring irregular, rounded shapes in shades of brown, tan, and cream. The book's spine, visible on the left, is bound in a dark, possibly black, leather. In the upper left corner, a small, rectangular white paper label is pasted onto the cover. The label is framed by a thin blue border and contains the number '63635' printed in a simple, black, serif font.

1750 Burband
1750

LITURGIKA

ali

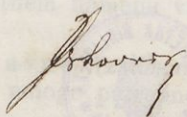
sveti obredi pri vnanji službi božji.

**Za gimnazijalno, realno in sploh
odraslo mladost.**

Spisal

Anton Lésar,

katehet na c. k. nižji realki v Ljubljani.

Poterdilo visokočast. ljubljansko škofijstvo z razglasom
20. julija 1863, št. 724.

V Bernu, 1863.

Tiskal in založil Karol Winiker.

LITURGIKA

№
63635

sveti obredi pri vsajni službi božji

Na gimnazijah, tečajih in silih
odrasle mladosti

Opis

Anton Lesar

Kolobar na c. k. nižji reški v Ljubljani

Knjižnica visokega šolskega študijskega sklopa v razpisnem
20. julija 1897 št. 734

V Ljubljani, 1897.

Tiskovnica in založnica: Karel Witzke

1N=030007616

Vvod.

§. 1.

Kaj je vnanja služba božja, kaj njen namen? in kako jo delimo?

Vsa vidna znamenja, ktera je Jezus Kristus postavil, in njegova sv. cerkev po Jezusovem pooblastenji vpeljala, da po njih kristjan ali gnado božjo zadobiva ali očitno razodeva in spoznava svojo zvezo z Bogom t. j. sveto vero, vnanjo službo božjo katoliške cerkve imenujemo.

Namen vnanje službe božje je tedaj dvojin:

- a) da nam po nji dohaja gnada božja;
- b) da ž njo očitno spoznavamo in v sebi oživljamo sveto svojo vero.

Po tem poglobitnem namenu vnanjo službo božjo na dva dela delimo:

1. v posvečevavno (zakramentalno), po kateri nam dohajajo mnoge potrebne gnade;
2. v poveličavno (častivno), s ktero očitno poveljučujemo ali častimo Bogá ter kažemo, pričamo ali naznanjamo svojo vero.

Vender je pa posvečevavni službi božji tudi poveličavni namen pridružen, poveličavni pa posvečavni; n. pr. pri sv. maši ne dobivamo le mnogoterih gnad, ampak ž njo tudi Bogá poveljučujemo; ravno tako z molitvijo ne poveljučujemo le Bogá, ampak ž njo ga tudi mnogih gnad prosimo in jih od njega tudi prejemamo.

Vsa vnanja znamenja in šege, ki jih je cerkev kacemu cerkvenemu pravilu vnanje službe božje odločila,

obred (ritus) imenujemo, n. p. obred sv. maše, sv. kersta, cerkvenega posvečevanja itd.

Vse obrede vseh cerkvenih opravil pri vnanji službi božji bogočastje (cultus) ali sploh vnanjo službo božjo imenujemo.

Kdor obrede opravlja, je obrednik; nauk od obredov pa obredoslovje (liturgika).

§. 2.

Ali nam je vnanje službe božje treba?

Vnanje službe božje, posvečevavne in poveljavne, nam je bistveno treba.

- a) Posvečevavne službe božje nam je treba, ker je Jezus gnade, ki nam jih je s svojo smertjo na križi pridobil, z vidnimi znamenji sklenil, in jih hoče z vidnimi znamenji deliti. Pri tem je pa Jezus imel nar modrejše namene.

Z vidnimi znamenji je Jezus hotel:

1. nas zagotoviti, da v resnici prejmemo gnado božjo, in nam tudi naznaniti, kdaj jo prejmemo;
2. naši slabosti na pomoč priti ter nas po vnanjih znamenjih od posvetnih reči k nebeškim povzdigovati;
3. nam dati znamenja, s katerimi kažemo, da smo v zvezi in občestvu z njegovo sveto cerkvijo.

b) Poveljavne vnanje službe božje nam je treba:

1. Človek je iz duše in telesa, toraj se mora tudi teló vdeležvati poveljavanja in češenja božjega ali bogočastja; to se pa ravno s tem godí, da človek svoje notranje pobožne misli, želje in čutila z vidnimi znamenji na znanje daje;
2. vnanja služba božja je človeški naturi celó primerna, ker ste duša in telo v tako tesni zvezi med seboj, da se vse, kar eno zadene, tudi v drugem čuti in ako se človek nalašč ne potaji, tudi v posebnih djanjih glasi. To poterjuje tudi pregovor: „Kar je v sercu skrito, — bode vse očito,“ kateri je posnet po vsakdanji skušnji.

Ako tedaj pobožna čutila, misli ali želje navdajajo človeka, se bodo gotovo tudi v vnanjem obnašanji in vedenji njegovem pokazale ali razodele; nasproti pa tudi vnanja služba božja notranjo pobožnost budí, oživlja in krepcá;

3. Kakor posamesen človek svoja notranja verska čutila posamesno očitno kaže, ravno tako smo vsi, ki smo združeni v eno cerkev in smo v Kristusu udje enega telesa, dolžni svojo vero skupno ali združeni na znanje dajati, t. j. skupno in združeni Bogá častiti, poveličevati in moliti. Skupna ali združena služba božja pa ne more na skrivnem t. j. le znotranja ostati, temuč se mora tudi v vnanji obnaši razodevati ali kazati.

Nikdo pa ne reci: Kristus veleva „Boga v duhu in resnici moliti,“ on je tedaj zavergel vnanje češenje božje. Jezus je s temi besedami samarijanski ženi hotel reči: Prepír, kterega imate z judi zavolj edinega jeruzalemskega tempeljna, bo jenjal, ko bo stara postava, ki določuje le en kraj za daritve, nehala in prišla ob veljavo; potem bo pa slehern kraj na zemlji za pravo službo božjo pripraven in posvečen. Vi samarijani Bogá sicer molite in mu darujete, pomena svojih daritev pa prav ne spoznate, njih pomen se vam je zgubil, daritve so pri vas le vnanje brez pravega duhá, podobne so pisanju, čegar čerk ne poznate, ker niste sprejeli razodenja, katero je Bog dajal po prerokih. Mi judje pa obhajamo na sijonski gori postavno službo božjo z daritvami, které imajo svet pomen in so predpodoba, in jih tudi umemo in vemo. „V duhu in resnici moliti“ se tedaj pravi: v pravem duhu in v pravem namenu moliti, t. j. pomen vnanje službe božje umeti, in sicer prav umeti, kakor so ga umeli pobožni judje, ki so vedili, da je njih služba božja le predpodoba prave službe božje, ki jo bo vpeljal obljubljeni mesija. Z besedami „Bogá v duhu in resnici moliti“ Jezus toraj vnanje službe sploh ni zavergel, zavergel je le vnanjo službo božjo samo na sebi, t. j. vnanjo brez notranje.

Da Jezus ni sploh zavergel vnanje službe božje, tudi iz njegovega lastnega obnašanja in vedenja spoznamo; — prav všeč in dopadljivo mu je bilo, ko so mu bili naproti prišli ljudje iz Jeruzalema ter so pred njim razgrinjali svoja oblačila in veje sekali in pokladali na pot, po katerem je na oslici jezdil v Jeruzalem; — zagovarjal je grešnico, ki mu je z lepo dišečimi mazili mazilila lasé in s solzami močila mu nogé; — Jezus sam je tudi na glas molil, pred in med molitvijo oči k nebeškemu Očetu povzdigaval; — molil je klečé, da je na znanje dajal, da svojo človeško naturo ponižuje pred veličastvom božjim; — on je še celó spolnaval šege, ki so bile zapovedane le za staro zavezo.

Iz vsega tega je razvidno, da nam je neobhodno treba vnanjih znamenj pri službi božji, ali vnanje službe božje.

§. 3.

Kdo je vnanjo službo božjo vpeljal in vredil? — komu gre čuti nad njo?

Slehernemu kristjanu ne more biti na voljo dano, ne pri domači, ne pri očitni in skupni službi božji voliti in rabiti šege in navade ali vnanja znamnja božjega čiščenja, kakoršna si bodi, sicer bi se utegnilo kaj vpeljati, kar bi bilo sv. veri nasproti in bi vsled pregovora: „kolikor misel toliko glav“ vstale velike zmešnjave, raztresenje ali smeh pri očitni in skupni službi božji.

Zato je Jezus sam že določil bistevne dele posvečevavne službe božje pri daritvi sv. maše in pri sv. zakramentih; nebistevne dele vpeljati in vrediti pa je prepustil njim, ktere je postavil, da vladajo njegovo sv. cerkev, t. j. aposteljnóm in njihovim naslednikom. Toraj so aposteljni obsirnišo vnanjo službo božjo vredili, ter skerbéli, da se je pri nji vse pristojno, pošteno in po redu godilo in ravnalo (Kor. 14, 40); ravno tako so apostoljski nasledniki ob vseh časih čuli nad službo božjo, in zastran nje po posebnih okolišinah raznih časov tudi posebne zapovedi dajali.

Iz Jezusovih določil, apostoljskih sporočil in mnogih zapoved apostoljskih naslednikov so tedaj navade in svete šege, katerih se katoliški kristjani dandanašnji deržimo pri službi božji.

§. 4.

Kolikera služba božja je bila in je še v katoliški cerkvi?

Dasitudi edinost v vnanji službi božji kaj močno pospešuje in podpira edinost v sv. veri, vender so bile in so še dandanašnji mnoge različnosti v katoliški cerkvi pri nebistevnih delih vnanje službe božje.

Edina vera in notranja pobožnost se namreč razno razodevate ali očitno kažete po raznih človeških naravnih dušnih in telesnih lastnijah in od tod izhajajočih šegah in navadah v vnanjem obnašanji.

V vélikem rimskem cesarstvu, po katerem se aposteljni sv. evangeli večidel oznanovali, so bili v tem obziru narodi zlasti dvoji pglavitni: izhodnji in zahodnji; obojim so že aposteljni vnanja znamnja službe božje, kolikor je bilo mogoče ob tistih nemirnih časih, vredili in pimerili njihovim lastnijam. — Kakor učeni sploh mislijo in terdijo, je izhodnim kristjanom, ktere sploh greke imenujemo po jeziku, ki so ga skorej vsi omíkani zmed njih umeli in govorili, službo božjo po večem vstanovil sv. apostelj Jakop, ki je bil v Jeruzalemu ostal; zahodnjim kristjanom, katerim sploh rimljani pravimo po glavnem mestu Rimu, ali latinci po jeziku, kterege se sploh umeli, pa sv. Peter, rimski škof in pglavar vesoljne cerkve.

Ko je nehalo splošno preganjanje, in so kristjani smeli očitno spoznavati sveto vero, in vnanjo službo božjo očitno opravljati, so škofje apostoljsko vnanjo službo razširili in pomnožili, t. j. pridjali so mnogotere šege in obrede apostoljskim sporočilom. Izhodnjim kristjanom sta jo vredila zlasti sv. Bazili, cezarejski škof, in sv. Janez Krizostom, carigradski patrijarh; zahodnjim pa sv. papeži Leon véliki, Gelazii in Gregor véliki.

Ščasoma se je pa ta in una vnanja služba božja še z mnogoterimi vnanjimi znamenji in obredi pomnožila, ozališala in dopolnila, preden se je vstanovila, kakoršna je dandanašnja.

Iz tega je toraj razvidno, da je že od začetka v katoliški cerkvi dvojna poglobitna vnanja služba božja; posebna za izhodnje kristjane, ki jo toraj imenujemo izhodnjo ali po poglobitnem jeziku greškega obreda; posebna za zahodnje kristjane, kateri pravimo rimska po glavnem mestu Rimu, ali latinskega obreda po jeziku, ki je bil sploh obrazivni jezik po vsem zahodu.

Opomin 1. Vender pa ni misliti, da bi se bili vsi izhodnji narodi greških, in vsi zahodnji latinskih obredov brez vsega premena poprijeli; v poglobitniših delih so sicer ohranili izhodnji narodi greško, zahodnji pa latinsko podobo službe božje; v marsikterih manj poglobitnih delih pa se ni prilegla njih naturnim lastnijam, šegam in navadam; toraj so jim jo njihovi cerkveni predniki nekoliko preuredili. In od tod izhaja, da imajo na pr. armeni, sirjani, kopti, etijopljani sicer greške, francozi in lahi milanske škofije latinske obrede, vender pa nekoliko različne od čisto greških in latinskih.

Opomin 2. V marsikterih obredih se še celó posamne škofije med seboj nekoliko ločijo, n. pr. v deljenji sv. zakramentov, v pokopovanji merličev i. t. d. V tem obziru imajo škofije večidel svoje lastne obredne bukve, ki jim jih pa morajo, seveda, poterditi vidni poglavar vesoljne cerkve: rimski papež, kteremu gre čuti, da se nikjer ne vpelje nič nepristojnega.

Po tem takem je sveta katoliška cerkev veličastna kakor v edini veri, tako tudi v različni službi božji.

§. 5.

V katerem jeziku je katoliška cerkev sv. evangeli oznanovala in ga še oznanuje?

Aposteljni in njihovi nasledniki so vsacemu narodu v njegovem jeziku sv. evangeli ob vseh časih oznanovali, in tako se še dandanašnji godí, saj se tudi drugači ne dajo dopovedati verske resnice nobenemu narodu.

Oznanovavci sv. evangeliija so se toraj, preden so ptujim narodom oznanovali sv. vero, seznanili z njihovimi jeziki, in tako se še dandanašnji godí.

§. 6.

V katerem jeziku je katoliška cerkev službo božjo opravljala in jo še opravlja?

Tudi vnanje službe božje katoliška cerkev ni opravljala in je tudi dandanašnji ne opravlja le v enem jeziku, ampak, kakor kardinal Bona dokazuje, aposteljni in njihovi nasledniki so jo opravljali v raznih krajih v jezikih raznih narodov, katerim so sv. evangeli oznanovali; torej v Jeruzalemu in Palestini v hebrejskem (kaldejskem ali aramejskem), v Aleksandrii, Antiohii in družih greških mestih v greškem, v Rimu in po vseh zahodnjih krajih v latinskem. Ti trije jeziki so bili namreč poglobitni jeziki tistih narodov, pri katerih so aposteljni sv. evangeli oznanovali. Ko se je keršanstvo razširilo po deželah unkraj Evfrata in Tigrida pri sirjanih, in pri armenih, koptih, etiopljanih in družih narodih, so se tudi njihovi jeziki vpeljali v službo božjo.

Za nas slovence je zlasti znamenito in mikavno vediti, kedaj in kako je bil slovanski jezik, ki ga imenujemo staro-slovenskega, vpeljan v službo božjo?

Pri zahodnjih slovanih, kateri so kakor mi slovinci sv. evangeli prejeli po latinskih učenikih rimske cerkve, je bil seveda latinski jezik vpeljan v službo božjo. — Drugači pa je bilo pri izhodnjih slovanskih narodih, katerim sta prišla sveta brata Ciril in Metod iz izhoda oznanovat sveto vero. Po zgledu prvih keršanskih časov sta národni, tedaj slovanski jezik vpeljala v službo božjo. Ta jezik je bil namreč že takrat toliko izobražen, da je bilo to mogoče. Papež, poglavar vesoljne cerkve se je iz začetka temu početju ustavljal, ker se mu je naznanjalo, da je slovanski jezik še nepripraven za službo božjo. Papež Janez VIII. je 14. junija 879 v ti zadevi sv. Metodu tako le pisal: „Slišali smo, da sveto mašo poješ v sirovem, neomikanem jeziku (lingua barbara) t. j. v slovanskem (sclavonica).“ Ko se je pa po možéh, ki so slovanski jezik dobro znali in katerih je veliko živelo po Dalmaciji in v Benetkah, prepričal, da so slovanske cerkvene (obredne)

bukve prav in dobro predstavljene, je slovanom rad dovolil, narodni jezik rabiti pri službi božji, in v tem dovoljivnem pismu med drugim tudi rekel: „On, ki je vstvaril tri poglobitne jezike, hebrejskega namreč, greškega in latinskega, je vstvaril tudi vse druge v čast in slavo svojo“ („Quoniam, qui fecit tres linguas principales, hebræam scilicet, græcam et latinam, ipse creavit et alias omnes ad laudem et gloriam suam“).

Akoravno je bilo po tem takem več jezikov vpeljanih v službo božjo, se je služba božja vendar le pri večem delu katoličanov opravljala in se še opravlja v latinskem jeziku, in sicer po vseh krajih in narodih, katerim so prišli rimski misijonarji sv. evangeli oznanovat, in to se je zgodilo po vsem zahodu in ne le v Evropi, ampak tudi v družih delih svetá. V zahodu se je o tistem času, ko se je keršanstvo pričelo, tako le latinski jezik sploh govoril. Ko so pa divji narodi iz severno-zahodnje Azije privihrali v rimske pokrajine zahodnje Evrope, je rimski cerkvi zopet došla sveta naloga, te divje narode pokristijaniti in njih divja serca in navade s sveto vero požlahniti. Sveto, goreče prizadevanje rimskih oznanovavcov je Bog milostljivo blagoslovil in sčasoma so se vsi novi narodi vdali sveti veri. Ker so pa bili njih jeziki še neomikani, so rimski misijonarji pri teh narodih službo božjo v latinskem jeziku vredili že iz strahú da bi se visokim svetim skrivnostim z neomikano ali nepristojno besedo ne godila nečast in potem takem tudi sv. vera s kako neprimerjeno besedo ne popačila. Pozneje, kakor tudi dan današnji, rimsko cerkev, glavo vesoljne cerkve, pa zlasti želja po edinosti vodi, da se pri službi božji, posebno pri daritvi sv. maše ne vpelje kak nov jezik, temuč da se ohrani in rabi latinski jezik pri vseh narodih, ki so po rimskih misijonarjih prejeli sv. evangeli, da so tudi njih jeziki že zadosti izobraženi.

Vsi jeziki, ki so bili vpeljani v službo božjo, so pa sčasoma zamerli, t. j. ali več ni narodov, ki jih govore, ali pa so se narodni jeziki toliko spremenili, da jezika, kakoršen je bil vpeljan v službo božjo, noben

narod več ne rabi v domačem govoru. Tako so tedaj vsi liturgiški jeziki dandanašnji mertvi jeziki.

Da se pri službi božji mertvi jeziki še vedno rabijo, izhaja iz visocega spoštovanja do presvetih skrivnost, katero se tudi v tem razodeva, da ostane tudi zagrinjalo vedno enih sv. skrivnost in opravil vedno eno, t. j. da je jezik, čeravno že zastaran ali celó mertev, vedno ravno tak, kakoršen je bil iz začetka vpeljan.

Opomin. Vender pa ni misliti, da je živi narodni jezik kje popolnoma izpahnen iz službe božje. Kar ima sv. cerkev opravljati ali govoriti z ljudstvom, v ljudstvenem živem jeziku opravlja in govori; tako .n. pr. v živem narodnem jeziku božjo besedo oznanuje, z ljudstvom v domačem jeziku pri popoldanski službi božji in pri vseh pobožnostih moli, ljudstvu v njegovem živem jeziku dolžnosti razlaga, pri sv. zakramentih marsikaj v narodnem jeziku govori i. t. d.

Ker je pa koristno in tudi treba da kristjani umejo vso službo božjo, torej tudi to, kar se v mertvem jeziku opravlja, se jim po drugem potu na pomoč pride, in sicer zlasti s tem, da se jim svete obredne bukve v živi domači jezik prestavijo in služba božja razlaga v narodnem jeziku.

Verh tega namen službe božje pa ni le poduk in podbuda, ampak njen poglobitni namen je prositi ali podeliti gnado božjo. Da se doseže ta poglobitni namen, pa ravno treba ní, da bi človek, kteremu sv. cerkev gnade prosi ali mu jo delí, tudi umél jezik v kterem mu gnade prosi ali delí; v tem obziru mu je zadosti, da sploh umé pomen sv. opravila, in da svoj namen sklene z namenom svete cerkve.

§. 7.

Ali je kristjanu treba vediti pomen vnanjih znamenj službe božje?

Pri službi božji smo s pravo pobožnostjo in koristjo le takrat pričujoči, kadar razumemo, kaj njene šege in vnanja znamenja pomenjajo; toraj nas sv. dolžnost veže, seznaniti se z vnanjimi znamenji službe božje.

Da se pa to zgodi, cerkev svojim služabnikom zapoveduje, vernemu ljudstvu vnanjo službo božjo tako razlagati v domačem jeziku, da jo umejo, akoravno se opravlja v tujem, t. j. v katerem koli zamerlem jeziku.

Katoliški škofje in mašniki to svojo dolžnost povsod spolnujejo s tem:

- a) da vernemu ljudstvu v pridigah in keršanskih naukah službo božjo v domačem jeziku razlagajo;
- b) da spisujejo in priporočajo brati bukve, v katerih so vsi obredi katoliške cerkve od besede do besede prestavljeni v živi narodni jezik; tako da verni molijo v svojem jeziku ravno to, kar škofje in mašniki v tujem;
- c) da vernim v poduk spisujejo in v roke dajejo bukve, ktere razlagajo vso službo božjo ali na tanko, ali le bolj ob kratkem v domačem jeziku.

In ravno v ta namem so spisane tudi bukve, ktere imaš zdaj v roki.

Pervi del.

§. 8.

Posvečevavni obredi.

Posvečevavnim obredom prištevamo a) daritev sv. maše; b) svete zakramente (svetstva) in c) svetica (zakramentale). — Sreda in solnce vse službe božje ali vsega bogočastja je daritev svete maše; od nje bodi toraj nar pred govorjenje.

I. Oddelek.

Od daritve svete maše.

§. 9.

Nauk od daritve sv. maše.

1. Sveta maša je vedna daritev nove zaveze, v kateri se Kristus Gospod v podobah kruha in vina svojemu nebeškemu Očetu po mašnikovih rokah nekervavo daruje, kakor se je kervavo daroval na svetem križi; ali z drugimi besedami: vedni spomin in nekervavo ponavljanje kervave daritve Kristusove na križi.

— Beseda „maša“ se večidel razlaga iz latinske besede „missa“ = „spušenje“, ker je bila v starodavnih časih navada, ljudstvo slovesno spuštati po dokončani daritvi. Beseda „maša“ = missa toraj ne zaznamnjuje bistva presvete daritve; cerkveni učeniki pa so presv. daritev „missa“ imenovali zavoljo tega, da so presveto skrivnost prikrili nevernikom in jo oskrnjenja varovali; verni so pa že vedili, kaj si imajo misliti pri ti besedi. Iz spoštovanja starosti in ker je bilo to imé že sploh v navado prišlo, se je do današnjega dne v vseh jezikih ohranilo za presveto daritev nove zaveze.

2. Daritev svete maše je prvič Jezus sam opravil pri zadnji večerji, ko je kruh spremenil v svoje teló in vino v svojo kri, se daroval v podobah kruha in vina svojemu nebeškemu Očetu za vse ljudi in se zavžiti dal aposteljnóm. — To presveto daritev je pa Jezus pri zadnji večerji tudi za vse čase postavil ter jo vstanovil v svoji cerkvi, ker je dal aposteljnóm oblast in povelje, ravno to delati, kar je sam pri zadnji večerji storil, t. j. ravno tisto sveto daritev v njegovem imenu in njemu v spomin vedno opravljati. „To storite v moj spomin.“

3. Aposteljní so povelje Kristusovo: „to delajte v moj spomin“ zvesto spolnovali, ravno tako njihovi nasledniki, in ga še vedno spolnujejo mašniki sv. kato-liške cerkve, kateri pri sv. maši ravno to delajo, kar je Jezus storil pri zadnji večerji.

4. Pri sveti maši se Bogu prava daritev daruje; Jezus Kristus jo sam opravlja, ki se daruje v ločenih podobah kruha in vina, v podobah kervave smerti, nebeškemu Očetu v mašnikovih rokah; opravlja jo pa tudi mašnik, ki Jezusa daruje nebeškemu očetu, in verno ljudstvo z mašnikom vred.

5. Sveta maša je bistveno ravno tista daritev, kakor daritev na svetem križi:

- a) ker tu in tam ravno tisti daruje, — Jezus Kristus;
- b) ker je tu in tam ravno tisti dar, — Jezus Kristus;
- c) ker se tu in tam ravno tistemu daruje, — nebeškemu Očetu.

Daritev sv. maše se od daritve svetega križa v tem razloči:

- a) da je Jezus na križi preлил svojo kri, pri sveti maši je pa ne preliiva. Ta je torej nekervava daritev, ker Jezus več ne terpi, več ne umerje, una pa je bila kervava;
- b) da se je Jezus na križi sam daroval; pri sveti maši se Jezus sicer tudi sam daruje, darujemo ga pa tudi mi.

Po mašnikovih besedah, ki jih v Kristusovem imenu izgovori, je pričujoče Kristusovo teló v podobi kruha, in Kristusova kri v podobi vina; ker ste podobi očitno ločene, se nam Kristusova smert nekervavo in skrivnostno pred oči stavi.

6. Sveta maša se Bogu in v čast svetnikov daruje; pri sv. maši se spominjamo svetnikov, da se Bogu zahvaljujemo za gnade, darove in zveličanje, katero jim je Bog že dodelil, in da jih na pomoč kličemo.

Sveta maša se pa Bogu daruje:

- a) v častno daritev. Zmed vseh opravil Kristusova darovavna smert Bogá naj bolj poveljuje, ker se v nobenem djanji neskončna svetost in milost Božja tako lepo ne razodeva, kakor pri sv. maši; ni ga torej opravila, ki bi zamoglo Bogu prijetniše biti, kakor spreminjevanje kruha in vina, t. j. ponavljanje Kristusove smerti;
- b) v zahvalno daritev. V zahvalo za vse miloste in dobre, ki nam jih je Bog skazal in dodelil;
- c) v prosno daritev. Kakor ni djanja, ki bi bilo bolj v božjo čast od svete maše, ravno tako je prošnja, z obhajanjem Jezusove rešnje smerte sklenjena, naj močnejša, naj silnejša, Bogu naj dopadljivša, ker nam je Jezusova smert vse gnade zadobila;
- d) v spravno daritev. V nji zadobimo gnado pravega spreobrnjenja in kesanja nad svojimi grehi in odpušenje časnih kazni, za katere se nam je po odpušenih grehih še pokoriti.

7. Sveta maša se opravlja za vse, ki zamorejo doseči večno zveličanje; splošnjega sadú sv. maše se toraj vdeležujejo vsi pravoverni kristjani na zemlji in duše v vicah; posebnega pa:

- a) mašnik, ki sv. daritev opravlja;
- b) tisti, za katere jo zlasti opravlja;
- c) vsi, ki so pri sv. maši pričujoči ali pa želé, pričujoči biti.

Sveta maša se opravlja:

- a) za vse žive pravoverne kristjane: za pravične, da bi jih Bog obvaroval v pravičnosti; — za grešnike, da bi jim Bog dodelil gnado pravega spokorjenja. Tudi se smé opravljeti za krivo verce, daj bi jih Bog pripeljal v svojo edino zveličavno cerkev; — in tudi za nekeršene, naj bi jim Bog dal priti k spoznanju resnice;
- b) za vse, ki so umerli v cerkvenem občestvu in so v vicah.

Za tiste pa, ki v cerkvenem občestvu niso umerli, se daritev sv. maše ne smé opravljeti, ker cerkev nima poročstva, da njena molitev zamore pomagati tem, ki v življenji niso hotli biti v zvezi z njo. Torej v sveti cerkvi vedno veljá pravilo: „S temi, s kterimi v življenji nismo bili v občestvu, tudi po smerti ne moremo imeti občestva; nje ima le Bog v rokah.“

§. 10.

Tvarina daritve sv. maše.

Tvarina daritve sv. maše sta kruh in vino.

Kruh mora biti spečen, kakor kruh sploh, toda iz pšenične moke in le z vodo umešen. — Daritev sv. maše je veljavna, bodisi kruh opresen t. j. neprekvašen, bodisi prekvašen. Vender se pa v katoliški cerkvi latinskega in armenskega obreda k sv. maši jemlje le opresen kruh zato, ker je zeló verjetno, da je Jezus opresen kruh spremenil; bila je namreč zadnja večerja „pervi dan opresnih kruhov,“ in takrat je bilo judom prepovedano, kaj neopresnega kruha v hiši imeti.

Opresni kruh pa tudi prav lepo naznanja čistost Kristusovega telesa, in dušno čistost, ki je potrebna k svetemu obhajilu.

Hostije iz opresnega kruha so pri latinskem obredu okrogle, hostije iz prekvašenega kruha pri greškem obredu pa tudi štirivoglate.

Opomin. Tudi maroniti, kaldejci v Malabaru, in greki v „Grotiferati“ in pri materi Božji „de Grafeo“ opresen kruh k sv. maši jemljejo.

Vino mora biti nepokvarjeno iz grojzdja vinske terte, kakoršnega je Jezus imel pri zadnji večerji. — Vinu se po cerkvenem povelji nekoliko vode (kake tri kapljice, in k večemu tretjina vina) prilije.

Prav modro in primerno je naš zveličar sveti maši kruh in vino v tvarino izvolil, zakaj

a) s tem nam je zljajšal vero v čudovito spreminjenje. Vsaki dan namreč vidimo in čutimo, da se kruh in vino po narurni poti spreminjata nam v mesó in kri; koliko ložje nam je toraj verovati, da se kruh in vino na Jezusovo besedo spreminjata v teló in kri njegovo.

b) nam je tudi ložje umeti, da je sv. rešnje teló naši duši duhovna hrana.

Kruh za sveto mašo, ki je bil ob vseh časih tenak in okrogel, se imenuje hostija, t. j. dar; večidel mu je vtisnjena ali podoba sv. križa, ali križanega Jezusa, ali presv. njegovega imena.

Vino smé biti barve ktere koli; vender se je zlasti belo (rudeče) vino za sveto mašo jemalo, in se še dan današnji naj raje jemlje.

§. 11.

Česa je za daritev svete maše še treba?

Za sveto mašo je treba tudi: a) posebne duhovske obleke in b) posebnih posod.

A. Duhovska obleka.

Po starodavni navadi, ki se opíra na apostoljska sporočila, imajo duhovni pri službi božji posebna oblačila, in sicer iz naslednjih vzrokov:

1. zato, da se presvete skrivnosti ločijo od navadnih posvetnih opravil;
2. zato, da se po njih naznanja sveta služba in visoka čast katoliškega duhovna;
3. zato, da je visoki pomen, ki ga imajo duhovna oblačila, duhovnemu samemu v mnogotero opominjevanje, vernemu ljiudstvu pa v podučenje.

I. Duhovšini lastna oblačila pri božji službi in tudi zunaj nje so:

- a) Halja ali talár. Talár sega do pet in je brez vse posvetne lepote, in toraj duhovna opominja, skerbeti, da bi le Bogu dopadel, ne pa svetu, in da bi vsa njegova djanja bila poštena. Papež imajo talar bele barve, kardinali škerlatove, škofje višnjeve (vijolične), duhovni černe, menihi pa, kakor je v njih redu zapovedano, ali černe, ali rujave ali bele;
- b) ovratnica ali kolár (colare);
- c) mašna kapa, (naglavnica, biret ali quadrat), njeni trije kviško moleči konci pomenjajo presveto trojico, štirje pa sv. križ naznanjajo.

II. Mašna oblačila mašnikom lastna so:

1. Poravnica (oglavnica, amikt humerale), katero so nekdej čez glavo potegovali, dan današnji jo pa tako oblačijo, da rame, pleča in vrat ogrinja. — Humerale pomenja čelado zveličanja, s katero se nam je vojskovati zoper skušnjave, ki izvirajo iz počutkov, kateri nas kaj radi na hudo vlečejo.

2. Mašna srajca (alba), t. j. bela platnena srajca do pet. — Njena belina pomenja čistost in nedolžnost, ki ste naj večja lepota in naj boljše pripravljajne za presveto daritev.

3. Pas (cingulum), s katerim se mašna srajca nad ledjem podpaše. — Pas mašnika opominja dolžnosti do treznosti in zderžnosti, da mu počutki čistosti ne omadežvajo.

4. Naročnica (rokavnica, manipul us) na levici; ona je bila nekdej platnen robec (platnena rutica), s katerim si je mašnik pot brisal; ona tedaj mašnika opominja, v Gospodovem vinogradu pridno truditi se in spokorno živeti.

5. Nadramnica (napersnica, stola); ona mašniku okoli vrata z ram čez persi visi, pri sv. maši pa se na persi križema preprega, in je bila nekdej bel, platnen, širok robec; pomenja pa oblačilo pravičnosti, svetosti in neumerjočnosti, ki so nam v zgubo šle po Adamovem grehu in nam jih je zopet pridobila Kristusova

smert na križi. — Štola je tudi znamenje mašniške oblasti, toraj je ne smé obleči, kdor ni mašnik, in mašnik nobenega svetega opravila brez nje zunaj sile ne smé opravljati.

6. Mašni plajš (casula); mašni plajš je bil nekđaj široko in sešito oblačilo, ki je ves život ogrinjalo; on pomenja, kar se posname iz škofovih besedi pri mašnikovem posvečevanju, ljubezen, ki vse Gospodove zapovedi kakor sladak jarem prejemlje in na tanko spolnuje.

Pri družih duhovnih opravilih mašnik oblači srajčico (korsko srajco, roket), ki je prikrajšana mašna srajca; pri posebnih slovesnostih kakor p. pri procesijah večernicah itd., pa tudi še širok, v krogu vrezan plajš, (veliki plajš), ki se po latinsko pluviale zove, ali pa tudi večernični plajš imenuje.

III. Škof imajo zraven mašnih oblačil še posebna oblačila v znamenje višje oblasti in še svetejše službe; ta so:

- a) posebni čevlji ali cipele (sandalia), ki nazzanjajo, da so škof neutrudljivi oznanovavec svetega evangelija;
- b) perstan, (annulus), ki je znamenje, da so škof še v tesnejši zvezi z vernimi svoje škofije in tako rekoč zaročeni z njimi;
- c) zlati persni križ (persnik, pectorale) v znamenje ljubezni do križanega Jezusa;
- d) leviti (štihar, dalmatica in tunicela) v znamenje, da imajo vsa posvečenja in polno duhovsko oblast.
- e) rokovice (chiroteca), one pomenjajo blagoslovila, ki jih škofje vernim delé;
- f) škofovska kapa (mitra, infula); ona pomenja visoko čast in službo, ki jo imajo škofje kakor namestniki Kristusovi; ona je čeljada, ki škofa opominja, svojo službo opravljati serčno in brez strahú pred ljudmi. — Njena dva na kviško moleča konca pomenjata veličastvo, v ktero je

nebeški oče Jezusa povzdignil (Fil. 2, 8. 9.) in od tod tudi visoko škofovsko čast in službo;

- g) pastirska palica (pastorale), v znamenje, da imajo škof višjo oblast nad vernimi svoje škofije.

Papež tudi nekterim mašnikom in redovnim predstojnikom zavoljo njih službe to čast dodelé, da smejo pri duhovnih opravilih imeti škofovska oblačila, ki jih škofovska znamja imenujemo. — Take mašnike zovemo prelate.

IV. Nadškof ali veliki škof (archiepiscopus) imajo verh mašniških in škofovskih oblačil še palium, ali kreželec ali plajšec, t. j. blagoslovljeno, belo volneno s črnimi križci pretkano naramnico, v znamenje polne škofovske oblasti.

V. Levitom, ki mašniku pri slovesni sv. maši strežejo, lastna oblačila so:

- a) Naramnica, mašna srajca, pas, naročnica, kakoršne imajo mašniki;
- b) dalmatike ali služnice (leviti), ki imajo široke rokavi, kar pomenja radodarnost in usmiljenje do ubozih, kakor so aposteljni diakone izvolili in postavili zlasti iz namena, da so skerb za uboge prevzeli.

To oblačilo se imenuje „Dalmatika,“ ker so nekdej po Dalmaciji nosili taka oblačila, ki so bila zelo podobna oblačilu diakonov.

- c) diakon nosi tudi štolo, toda le na levi rami, ki jo pod desno pázduho s pasom priveže.

Tudi dečki, ki pri božji službi duhovnim strežejo, in cerkovniki imajo posebna oblačila; bela kratka srajčica ali roket jih opominja, naj bi bili nedolžni in pobožnega duhá, kakor angeli božji, ki so se, kakor nam sv. pismo pripoveduje, večkrat v belih oblačilih prikazali ljudem.

Pri sv. maši streči, je velika čast: kakor je mašnik božji namestnik, so strežeji namestniki angelov, ki so božji služni duhovi.

Vse perilo v cerkveno rabo namenjeno mora platneno ali perteno biti.

Mašni plajš, naročnica, štola in večernični plajš so za razne čase in opravila raznih barv (boj).
Cerkvene barve in njihovi pomeni so:

1. bela (sreberna ali zlata)

- a) o vseh Gospodovih praznikih v znamenje veselja nad veličastvom Kristusovim in nad dobrotami, ki smo jih po njem prejeli;
- b) o praznikih matere božje, angelov in vseh svetnikov, ki niso mučenci; v znamenje njih nedolžnega ali spokornega življenja.

2. Rudeča:

- a) o binkoštih v znamenje ljubezni, katero je sv. Duh binkoštni praznik v podobi ognjenih jezikov nad apostelje zlil in jo še vedno s svojo gnado zliva vernim v serca;
- b) o praznikih sv. marternikov (spričevavcev, mučencev) v znamenje njih ljubezni do Jezusa, ki jih je gnala, da so zanj svojo kri prelili.

3. Zelena, ob nedeljah po sv. treh kraljih in po binkoštih, ob katerih nobenega posebnega spomina ne obhajamo, v znamenje upanja večnega zveličanja, ki ga nam je Jezus pridobil.

4. Višnjava (vijolna, vijolična, môdra) v adventu, in postu, pri prosnih in spokornih procesijah, v znamenje ponižnosti in spokornosti.

5. Črna v véliki petek, pri maši za duše v vicah in pri pogrebih, v znamenje žalosti.

B. Cerkevna posoda pri sv. maši.

1. Kelih (kupa, calix) za vino in sveto rešujočo kri;

2. patena (božja skledica) za hostijo in sv. ešnje teló;

3. posodici (verčica, urceoli, ampulæ) za vino in vodo.

Kelih in patena sta ali zlata, ali sreberna ali bakrena po premožnosti cerkve ali farmanov; če nista zlata, morata biti pa saj pozlačena iz spoštovanja do presvetega zakramenta.

Kelih se za sveto mašo tako le pripravi:

- a) se čez kelih prevesi brisavna rutica (otiralo, purificatorium), s katerim mašnik kelih in svoje perste, s katerimi se je dotikal svetega rešnjega telesa, po sv. obhajilu obriše;
- b) na purifikatorji se patena položi;
- c) patena se pokrije s pokrivalom, ki se pala imenuje; ž njo je tudi kelih po darovanji pokrit;
- d) se ves kelih ogerne s plajšičem (ogrinjalo, velum), ki je iz enacega blaga, kakor mašni plajš; pred darovanjem se kelih odgerne in po sv. obhajilu spet ogerne;
- e) nad plajšeč se dene bursa, t. j. veči pokrivalo, v katerem je telesnik (corporale), ki se na altarji razgerne, da se nanj kelih postavi in po darovanji tudi hostija položi.

Kelih in pateno smejo škofje, vse drugo cerkveno obleko pa tudi mašniki, v to pooblasteni, blagoslavljati.

Opomin. Cerkevna posoda ki je je treba pri družih opravilih službe božje:

1. Monštranca ali kazalnica (monstrantia, ostensorium) z lunico (lunini serp) v sredi, kamor se sv. rešnje teló dene, da se k molitvi izpostavlja in v procesijah nosi. — Monštranca je le pri nas katoliških kristjanih v navadi, ker le pri nas vera živi, da je Jezus v presv. zakramentu resnično pričujoč. — Lunico smejo le škof blagosloviti.

2. Obhajilni kelih (ciborium), podoben mašnemu kelihu, samo da je s pokrovom. V njem se hranijo male sv. hostije, s katerimi se verni obhajajo.

3. Mivnica za umivanje rok po darovanji; bila je nekdanj potrebna, ker so si škof ali mašnik pri raz-

ločevanji darovanih darov roke onesnažili. Sedanje mivanje rok pri sv. maši le nekdanjih časov spominja, mašnika pa opominja, da ima čistega serca biti, kdor presveto skrivnost opravlja.

4. Kadilnica (thuribulum) in čelnič (navicula) z žličico (cochlear) za kajenje pri slovesni sv. maši in pri mnogo družih cerkvenih opravilih. — S kadilom pri službi božji kaditi je že starodavna navada, ki jo še celó pri neverskih narodih najdemo, ki so svojim malikom kadilo zažigali. — Drago dišeče kadilo so tudi judje pri svoji službi božji vžigali, in kralju Davidu je bil v nebó vzdigajoči kadilni dim podoba Bogu prijetne molitve. Kadila so tudi sv. trije kralji novorojenemu Jezusa v dar prinesli in ž njim, kakor sv. cerkveni očaki razlagajo, božjo naturo novorojenega Jezusa naznanjali. V skrivnem razodenji se molitve angelov in svetnikov naravnost imenujejo kadilo v zlatih skledicah. (5, 8). — Pervi kristjani so dišeče kadilo zažigali, da so si v votlinah in podzemeljskih kletih, kjer so zavoljo preganjanja skrivaj opravljali službo božjo, slabi zrak in smrad preganjali.

Zdaj pri službi božji s kadilom kadimo:

- a) v spomin na perve žalostne čase;
- b) da skazujemo Bogu dolžno čast, in
- c) v opominjevanje, kako naj naša molitev k Bogu puhtí.

5. Kerstni kamen (baptisterium) za kerstno vodo; on je znamenje farne cerkve, ker se le v njih deli sv. kerst.

6. Kropilni kamen za blagoslovljeno vodo, s katero se kropimo, kadar v cerkev stopimo ali iz cerkve gremo.

7. Posode za sv. olje, ki se rabi pri svetem kerstu, pri sv. birmi in pri poslednjem olji, pri mašnikovem posvečevanji in pri nekterih cerkvenih blagoslovilih, ki jih smejo le škof opravljati, p. pri posvečevanji keliha in patene, cerkve in altarja, zvonov i. t. d.

Opomin. Cerkvene bukve (knjige) so:

1. Mašne bukve (missale); 2. obredniške bukve (rituale); 3. škofovske obredniške bukve (pontificale); 4. evangeljske bukve; 5. molitvine bukve ali breviar (breviarium) in 6. cerkvena pratika ali koledar (directorium).

§. 12.

Nekoliko poglobitniših cerkvenih določil o sveti maši.

1. Daritev sv. maše se sme opravljati le ne altarji, ki mora biti zidan, in da ga sami škof posveté, po verhu imeti kamneno plošo vzdano, sicer pa vložen štirivoglat kamen, ki so ga škof posvetili, in ki se imenuje portatile ali prenesljiv altar.

Kakor ni nobenega ljudstva brez ktere vere in brez daritev, ga tudi ni, ki bi za svoje daritve ne imelo altarjev, t. j. nekoliko zvišanih krajev, kamor so polagali daritve. Ko je Noe iz barke stopil, je postavil altar, in je Bogu daroval zahvalno daritev. Mojzesu je sam Bog zapovedal v sv. šotor postaviti dva altarja, enega za žgavne daritve, enega za kadilo.

V keršanski cerkvi je bil prvi altar sveti križ, na katerem se je Jezus daroval v spravo za grehe vsega svetá. Ko je Kristus nekervavo daritev nove zaveze pri zadnji večerji postavil, je bila navadna miza njegov altar. Ravno tako so tudi aposteljni sv. skrivnost v začetku obhajali na navadnih mizah, pozneje so bile pa posebne mize ali altarji v to odločene, toda tudi lesene, lahko prenesljive in premakljive, ker so zdaj tu, zdaj tu darovali in zavolj preganjanja niso imeli posebnih krajev, službi božji odločenih. Še dan današnji v Rimu v lateranski cerkvi kažejo tak lesen altar, na katerem je daroval sv. Peter in njegovi nasledniki. Od časov Konštantina vélikega so začeli v zidanih cerkvah tudi altarje zidati ali iz rezanega kamnja, še celó iz samega marmorja staviti; papež Silvester (314 do 335) pa je dal zapoved, da morajo biti altarji ali iz samega kamna ali saj zidani: a) že po izgledu očaka Jakopa, ki je kamen, kateri mu je bil, iz očetove hiše bežečemu, vzglavje po noči, v spomin božje prikazni postavil ter ga posvetil s tem, da je nanj olja vлил

Bogu v dar, in b) ker kamen ali skala pomenja Kristusa, ki je prav za prav naš altar, dar in mašnik. — Le samo tisti leseni altar, na katerem je sv. Peter maševal, je papež Silvester iz špoštovanja še pripustil ter določil, da le papeži smejo maševati na njem. Ravno ta papež je vstanovil tudi obred, po katerem se cerkve posvečujejo. V petem stoletju so bili kristjani tako vneti za božjo čast in veličastno službo božjo, da so sem ter tje altarje delali iz čistega srebrá ter so jih zaljšali z dražimi kamni ali biseri. Pulheria, Teodozija mlajega sestra, je véliki cerkvi v Carigradu v dar podelila še celó altar iz čestega zlatá. Taki dragi altarji so bili, se ve da, posebne izjeme.

V prvih stoletjih ob preganjanji so sveto mašo naj raje opravljali na grobéh sv. marternikov, kamor so toraj premakljive altarje postavljali marternikom v čast, in da so se podbujevali k stanovitnosti in spoznanju sv. vere. Pozneje so na njih grobéh zidali cerkve, in ker grobov sv. marternikov ni bilo povsod, kjer je bilo cerkve treba, je cerkev v spomin stare nekdanje navade dala zapoved, da se sv. ostanki ali kosti sv. marternikov denejo v altar pod njegovo plošo ali v plošo samo, ali pa da se saj kamen (portatile), v kterega so škof vložili sv. ostanke, vloží v altar. Iz ravno tega vzroka se altarne mize skoraj sploh delajo tudi v podobi mertvaških trug.

Opomin. Misijonarji in vojaški duhovni, ki hodijo od kraja do kraja, imajo še dan današnji le premakljive in prenesljive altarje.

2. Altar, pri katerim se mašuje, mora biti pogernjen s tremi belimi platnenimi perti, ki nas spominjajo belih pertov, v ktere je bilo zavito Jezusovo teló v grobu.

3. Na altarji mora biti bridka martra (razpelo) v živi spomin kervave daritve na križi, ki se pri sv. maši nekervavo ponavlja.

4. Na altarji morata biti naj manj dva svečnika, na kterih ste nataktnjeni čisto voščeni sveči, ki morate goreti pri sv. maši. — Luč pri sv. maši in sploh pri službi božji ima mnogo pomenov:

- a) ona nam pomenja Jezusa samega, živega Bogá, ki se sam „Luč svetá“ imenuje.
- b) ona pomenja tudi aposteljne, ki so luč Kristusovo t. j. večne resnice sv. vere oznanovali in razširjali po vsem svetu; toraj se v bolj premožnih cerkvah nahaja po dvanajst svečnikov pri večih slovesnostih zlasti na velikem altarji;
- c) ona nas opominja k pobožnosti; kakor plamen ná kviško plamtí, tako naj se naša serca vzdigujejo k Bogu;
- d) ona nas budí k dobrim delom; kakor luč z milo svojo svetlobo razsvetljuje temni kraj, tako tudi mí bodimo s pobožnim življenjem lep izgled svojim bližnjim in luč, da naša dobra dela vidijo in nebeškega Očeta poveljujejo.
- e) ona je znamenje veselja; sv. pismo rajsko veselje in zveličanje rado imenuje večno luč, žalost in pogubljenje pa temo, terdo temó;
- f) poslednjič nas luč pri božji službi spominja prvih keršanskih časov o preganjanji, ko so se kristjani mogli skrivati v temne in podzemeljske kraje s službo božjo, ali jo po noči obhajati, in jim je luči treba bilo, kakor je je tudi nam treba, kadar jo ob temnem času opravljamo.

Sveče, ktere pri sv. maši goré, morajo biti čisto voščene; v znamenje, da se v nji daruje Jezus, naj čistejši sad deviškega Mariinega telesa, kakor je vosek naj čistejši cvetni sad. Naj bi pač tudi naša serca bila vselej čista ali saj v pravi pokori očišena.

5. Daritev sv. maše se smé opravljati le v posvečenih cerkvah; le v sili in s škofovím privoljenjem v katerem drugem pristojnem kraji, toda vselej na posvečenem kamnu, kterega imenujemo portatile t. j. prenesljiv, premakljiv altar.

6. Sveta maša se smé vsaki dan opravljati le véliki petek ne; veliki čertek in veliko saboto pa je v vsaki farni in meniški cerkvi le ena sv. maša pripušena.

Opomin. Veliki petek se nekervava daritev sv. maše ne opravlja: a) ker nam je spomin kervave daritve preživo pred očmi; b) ker je s sv. mašo vselej nekako veselje združeno, veliki petek pa le tuga in žalost vejete.

7. Sveta maša se navadno smé opravljati le od jutranje zarje do poldné, da se obhaja bolj brez raztresenja in z veči pobožnostjo.

Jesus je sicer presveto skrivnost zvečer obhajal; todá le zató, ker so judje velikonočno jagnje jedli le zvečer, in je Jesus ravno takrat, ko je velikonočno jagnje zadnjikrat jedel z aposteljni, hotel pravo velikonočno jagnje, t. j. svoje teló in svojo krí v dušno hrano dati aposteljnóm, in tako dopolniti, kar je pomenjala predpoda.

Opomin. Jutranja zarja po cerkvenem zaumenu se pa ne določuje, kakor v vsakdanjem govoru, le nekoliko pred solnčnim izhodom, ampak se 21. decembra prične 52 minut po petih, ter se do mesca junija vedno primika polnoči, tako da 21. junija se smé že 24 minut po eni čez polnoč maševati; od 21. junija se pa spet polnoči odmikuje do 21. decembra (Direct. Labac.) — Iz tehtnih vzrokov se pa smé tudi pred jutranjo zarjo maševati in tudi nekoliko po poldne, n. pr. pri cerkvenem posvečevanju, po sv. birmi, ako se sv. opravila pred poldnem ne doveršé.

8. Vsak mašnik smé sv. mašo le enkrat na dan obhajati. Le božični dan je vsacemu mašniku pripušeno trikrat maševati; tudi v sili smejo škof pripustiti, da mašnik več ko enkrat na dan mašuje.

9. Mašnik mora maševati le po obredu mašnih bukev; on ne smé nič premeniti, nič pridjati, nič opustiti; tudi brez tehtnih vzrokov ne prenehati v maševanju.

10. Mašnik mora sv. mašo komu nameniti, t. j. sad sv. maše komu v prid oberniti, ako kočé, da komu dojde posebni sad sv. maše.

Mašnik za vse verne pri vsaki sv. maši moli, toraj vsaka sv. maša vsem koristi. Ako pa hoče, da imajo nekteri verni posebni sad od sv. maše, še posebni spomin zanje storí. Že od starih časov so tisti, ki so želeli, da bi mašnik posebej zanje spomin storil, kake darove prinašali. Tako še dandanašnji verni za svete maše dajejo, t. j. kak dar mašniku podelé, da ga ž njim

zavežejo, spomin storiti za nje ali za tiste, ktere mu oni priporočajo. Se ve da taki darovi mašniku tudi služijo v poboljšek njegovih dohodkov, nad čemur se pa ne spodtika nikdo, ki vé, kaj sv. Pavel (1. Kor. 9, 13) pravi: „Kteri služijo altarju, od altarja delež prejemajo.“ Z drugimi besedami pa Jezus ravno to velí (Mat. 10, 10. Luk. 10, 7).

§. 13.

Obred daritve sv. maše sploh.

Poglavitni deli sv. maše so: 1. darovanje, 2. spreminjevanje in 3. obhajilo. — Kar je pred darovanjem, je le pripravljanje za sv. mašo, ter ima namen, mašnika in pričujoče verno ljudstvo pripraviti v tisti dušni stan, ki ga je treba, da se vredno opravlja sv. maša in da se vsi pričujoči vdeležé sadú presvete daritve; in potem takem navadno štejemo štiri dele sv. maše.

Opomin. Ozir slovesnost in nekterih vnanjih okolišin sv. mašam razna imena dajemo, zlasti: samitna (privata), očitna (publica), tiha, peta (cantata), in slovesna (solemnis) sv. maša.

Samitna je sploh tista, ki je brez vseh nenavadnih slovesnost, toraj pri kateri je le en strežej, pri kateri se ne poje. To imé se sv. maši daje tudi po družih okolišinah, zlasti: po kraji, če se bere v kaki samitni molitevnici ali kapelici, po pričujočih, ako se pri nji zbere le malo vernega ljudstva, ali po obhajilu, ako pri sv. maši mašnik le samega sebe obhaja in nikogar družega.

Očitna maša je pa sploh vsaka poglavitna maša nedeljske ali prazniške službe božje, tedaj vsaka farna maša; pa tudi tacim pravijo očitne maše, ki se navadno opravljajo ob odločeni uri, ali pri katerih se zbere obilno vernih kacega odločenega kraja, ali kaj vernih med sv. mašo pristopi k sv. obhajilu.

Očitna maša je pa ali tiha, ktera se le moli ali bere, ali peta, pri kateri mašnik nektere molitve poje; ali slovesna, ki se ji pravi tudi vélika maša, pri kateri mašniku levita ali več duhovnov streže.

V domačem govoru je pa vernim slovesna maša vsaka, ki se obhaja z nenavadnimi slovesnostmi, tedaj ne le kadar mašniku strežeta levita, ali se maša poje, ampak tudi, kadar verni pri nji pojejo, ali njih petje orgle spremljajo, ali je altar bolj olepšan, ali se več sveč prižge.

Posamni obredi sv. maše.

I. Del sv. maše ali pripravljanje za sv. mašo.

§. 14.

Začetek sv. maše do vhoda.

1. Ko mašnik pride k altarju, kelih na razgernjeni korporal postavi, strežej pa mašne bukve na blazinico leve ali listove altarjeve strani položi; mašnik gre k bukvam ter jih tam odpre, kjer je dnevna maša. Potoma premišljuje presveto opravilo, ki ga hoče ravno kar obhajati, pa se tudi spominja človeške nevrednosti sploh, zlasi svoje, toraj se bridki martri sred altarja prikloni ter se ponižno podá k naj nižji stopnjici pred altar, kjer se zaznamnja s svetim križem in nastopno molitev moli s strežejem, ki mu v imenu pričujočega ljudstva odgovarja.

Nastopna molitev ali molitev pred altarjevimi stopnjicami ima tri dele, ti so:

- a) 42. psalm, v katerem je izgovorjeno poželenje po presvetem opravilu, svestje človeške nevrednosti, želje po milosti božji, veselo zaupanje v božjo moč, toraj vsa čutila, ktera naj bi mašnika in ljudstvo presunila pri sv. daritvi. — Psalm se sklepa s hvalnico: „Čast bodi Očetu, Sinu in svetemu Duhu, kakor je bila od začetka do zdaj in vselej in od vekomaj do vekomaj. Amen.“*)

*) Amen je hebrejska beseda, ki ima dvojen pomen. — Konec molitve ali prošnje pomenja: zgôdi se, česar prosimo ali: Bog naj nas usliši, in toraj pravi, da od Boga upamo, česar ga prosimo. — Konec vere ali prisege pa pomenja: „gotovo je tako, ali: resnično je tako; toraj poterjuje izgovorjene besede.

b) očitna spoved (confiteor), v kateri spoznavamo svojo nevrednost zavolj svojih pregeh, s katerimi smo Boga razžalili, in se tudi mašnik vernim in verni mašniku priporočajo v priprošnje.

Očitno spoved naj prej mašnik ponižno priklonjen moli, in potem strežej v imenu vernega ljudstva. Očitna spoved se tako glasi: „Spovém se Bogu vsegamogočnemu, sveti Marii, vselej devici, svetemu Mihaelu, vélikemu angelu, svetemu Janezu kerstniku, svetima apostelnoma Petru in Pavlu, vsem svetnikom in vam bratje (tebi, Oče!), da sem veliko grešil z mislijo, besedo in djanjem. Kriv sem, kriv sem, silno sem kriv. — Toraj prosim sveto Marijo vselej devico, svetega Mihaela vélicege angela, svetega Janeza kerstnika, sveta aposteljna Petra in Pavla, vse svetnike in vas, bratje! (in tebe Oče!) molite zame pri Gospodu našem Bogu.

Pri besedah: „Kriv sem“ se mašnik in strežej trikrat na persi terkata v znamenje svoje nevrednosti in zadolženja.

Svojo pregrešnost spoznavamo ne le Bogu, ampak tudi angelom in svetnikom in vernim na zemlji, ker greh ne razžali le Boga, ampak tudi vse občestvo svetnikov, in ker nas svest naših grehov priganja, priprošnje prositi svetnike, zlasti prečastito devico Marijo, kraljico angelov in svetnikov, sv. arhangelja Michaela v imenu vseh angelov, Janeza kerstnika namest vseh svetnikov starega zakona, Petra in Pavla namest vseh svetnikov novega zakona.

c) medsebojne molitve, v katerih mašnik strežaju, in strežej v imenu vernih mašniku milosti prosita.

Po opravljeni nastopni molitvi gre mašnik spet pred altar, in gredé moli za dušno očiščenje sebi in vsem pričujočim. Ko do altarja pride, glavo globoko prikloni, vse svetnike sploh, zlasti pa tiste, katerih svetinje so v altarji shranjene, njihove priprošnje prosi in altar kušne, da skaže čast in spoštovanje svetnikom in njihovemu začetniku Jezusu Kristusu.

Pri slovesni sv. maši mašnik kadila v kadilnico dene in kadi presv. rešnje teló, če je izpostavljeno, sicer pa bridko martro in altar. Kadilo je znamenje moljenja in spoštovanja; iz spoštovanja do mašnika, ki je namestnik Kristusov zlasti pri sv. maši, dijakon tudi mašnika pokadí, kateri naj se spomni, da se ima tudi njegova molitev kakor kadilo proti nebu vzdigovati.

§. 15.

Vhod, kirie eleison, gloria, dominus vobiscum.

1. Potem se mašnik podá na levo stran altarjevo, t. j. tisto, ki mu je na levici, kadar se k ljudstvu oberne, in prične prekrižaje se iz mašnih bukev brati v h o d sv. maše (pristop, introitus). — Nekdaj so pevci in verni peli ves psalm, ki se je vjemal s praznikom kadar je mašnik k altarju šel, od tod imé v h o d. Zdaj je pa le predpevek ali antifona in prva verstica kterege psalma s sklepom: čast bodi očetu itd., ali kaj malega iz svetega pisma, kar mašnik bere, in ki se vjema z dnevom.

Vhod se kakor navadno vsak psalm sklepa s hvalnico: čast bodi itd., s katero se daje presv. Trojici čast in hvala.

Po prvi besedi v vhodu se nedelje in sv. maše imenujejo, p. *rorate, requiem, laetare* itd.

2. Po vhodu se mašnik zopet spomni človeške slabosti in reve in sredi altarja gre, kjer s strežnikom za božjo milost prosi, rekoč trojno „*kirie eleison*“, trojno „*kriste eleison*“ in spet trojno „*kirie eleison*“ t. j. *gospod usmili se (Gospod pomiluj), Kriste usmili se, Gospod, usmili se.*“ Perva prošnja je obernjena k Bogu Očetu, druga k Bogu Sinu, tretja pa k sv. Duhu. — Trikratna vsaka prošnja pa pomenja, kako silno nam je potrebno usmiljenje božje in kako terdno zaúpamo, da bomo uslišani.

3. Pri pogledu bridke martre se spominja mašnik prevelike ljubezni nebeškega Očeta, kateri je svojega edinorojenega Sina dal, da bi se ne pogubil nikdo, ki

v njega živo veruje, in v terdnem zaupanju, da je njegova prošnja že uslišana, neizmerne in preobilne dobrote in ljubezni prevesel mašnik z globočine hvaležnega serca moli (pri slovesnih sv. mašah zapoje): „Gloria in excelsis Deo,“ t. j. „Slava Bogu na višavah“ itd., v kateri pesmi presv. Trojici preserčno čast in hvalo daje za vse podeljene dobrote in milosti. Pri zadnjih besedah se mašnik prekriža, da poterdi, kar so usta govorila.

V adventu, v postu, križeve dni in pri sv. mašah za mertve (pri sv. mašah v višnjevi ali črni barvi) gloria umolkne, ker se taka vesela pesem ne vjema s pokoro in žalostjo.

4. Po glorii mašnik altar poljubi, se k ljudstvu oberne, roke razpne in sklene, rekoč: „Dominus vobiscum“ t. j. „Gospod (bodi) z vami;“ — na kar strežnik ali kor v imenu ljudstva odgovori; „Et cum spiritu tuo,“ t. j. in s tvojim duhom.“

Ta pozdrav je silo star in lep. Že v starem zakonu je angel božji Gedeona, (sod. 6, 12) in viši angel Gabrijel prečisto devico Marijo ž njim pozdravil. In zares, kaj boljšega se ne da vernim želeti, kakor da bi bil Bog ž njimi t. j. njih vedni spremljevalec, pomočnik in varh, da bi njih pobožnost blagoslovil ter njih molitev uslišal; pa tudi verni svojemu dušnemu pastirju boljšega ne morejo želeti, kakor de bi ga Gospod Bog spremljeval, razsvetljeval, varval in krepčal. Tako si mašnik in verni naj boljše nebeške darí želijo. Mašnik roke razpne in sklene v znamenje, da hoče vse objeti s svojo ljubeznijo in vsem vošiti in sprostiti nebeške darí.

§. 16.

Zbirna molitev, berilo (list), gredna molitev, tractus, sequentia.

1. Po tem blazem pozdravu se mašnik spet k mašnim bukvam podá, z besedo „Oremus“ t. j. „molimo“ verne k molitvi vabi in potem sam moli v imenu vseh cerkvene molitve ki so za ta dan odkazane in katerim kolekte t. j. zbirne molitve pravimo, ker

vimo, ker se v imenu vseh za vse potrebe zbirajo in opravljajo.

Ako je več kolekt pri maši, se njih prva vsikdar vjema z dnevom ali praznikom, druge se pa opravljajo na čast svetniku, čegar spomin cerkev ta dan še obhaja, ali za kakošno posebno ali splošnjo potrebo. O višjih praznikih je le ena kolekta, ker pri tolikih preobilnih milostih naša serca vnema le en občutek hvale in veselja, ki se izreče tudi v eni molitvi.

Ko mašnik kolekto moli ali poje, roke razpne in povzdigne, kar pomení, kako silno in goreče hrepení uslišan biti. — Sklepajo se skoraj vse kolekte in sploh vse cerkvene molitve z besedami: Po našem Gospodu Jezusu Kristusu, kateri s teboj živi in kraljuje v edinosti sv. Duhá, Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.“ S tem sklepom nas sv. cerkev uči, da moramo vselej moliti v Jezusovem imenu, ako hočemo uslišani biti, t. j. po njegovem nauku in v zaupanji v njegovo zasluženje, kakor nas on sam uči, rekoč: „Vse, kar boste Očeta v mojem imenu prosili, vam bo dal“ (Jan. 16, 23). Strežnik odgovori: „Amen,“ t. j. zgôdi se, kakor smo prosili.

2. Po zbirnih molitvah bere mašnik berilo, t. j. kak oddelek iz sv. pisma stare ali nove zaveze, ki ga sploh večidel list imenujemo, ker je to berilo večidel vzeto iz apostolskih listov.

Iz sv. pisma kaj brati pri sv. maši je stara šega, ki sega v apostolske čase. Pri službi božji kaj iz sv. pisma brati, je bila navada tudi pri judih. Jezus sam je, kakor sv. Lukež (4, 16) pripoveduje, v Nazareški shodnici iz preroka Izajija bral.

Konec lista strežnik mašniku odgovori: „Deo gratias“, t. j. Bogu zahvala za božje nauke, ki smo jih prejeli po prerokih aposteljnih.

Pri tih maši mašnik list na glas bere, pri peti pa ga sam (če nima levitov), ali subdijakon pôje, v opomin, da naj bi danih naukov nikdo pričujočih, ne preslišal.

3. Da bi verni utegnili zaslišane nauke bolj premisliti, so v prvih časih pevci psalme peli; današnji dan namest njih mašnik le nekoliko verstic, ki se vjemajo s praznikom ali dnevom, na tihem bere, katerim navadno pristavlja: aleluja, t. j. hvalite Gospoda. — Te psalmske verstice z alelujo se imenujejo gradualne, t. j. gredne molitve, ker je nekdej dijakon med dotičnim prepevanjem na prižnico po stopnjicah (gredah) šel, vernim sv. evangeli brat.

4. Pri mašah, pri katerih umolkne gloria, iz ravno tistega vzroka večidel umolkne tudi aleluja, in namest nje se moli molitev žalostnega ali pokornega zapopadka, ki je nekoliko dalji, od tod njeno ime trakt, t. j. podaljšana molitev.

5. Pri maši o velikonoči, o binkoštih, o sv. rešenjem telesu, v praznik matere božje sedem žalost in pri černih mašah se berejo po gradualu ali traktu še posebno lepe sv. pesmi, ki se jim pravi „sequentia,“ t. j. naslednjica; zelo so stare; ne ve se več, kdo jih je zložil; da so bili pa pisavci z božjim duhom obilno navdani, priča to, da so vedno nove, ker njih glasovi, kolikorkrat jih slišimo ali beremo, vedno enako globoko v serce segajo in pobožnost vnemajo.

§. 17.

Evangeli, credo (vera).

1. Ko je vse to zmolil, mašnik gre sred altarja, se ponižno prikloni, roke sklene in gnade božje prosi, da bi vredno in dostojno oznanoval sv. evangeli. — Med to molitvijo pri tih maši strežnik, pri slovesni pa subdijakon mašne bukve na desno altarjevo stran prenese, bodisi, da se na levi strani prostor naredi za mašne darí, bodisi v pomen, da se je prava vera od judov preselila h kristjanom, bodisi v opomin, da se sv. evangeli oznanuje od kraja do kraja.

Pri tihih mašah mašnik evangeli na glas bere, pri petih pa ga mašnik, če nima levitov, sam pôje, če jih ima, pa dijakon. Dijakon evangeljske bukve med tem, ko mašnik evangeli bere, sred altarja položi v

znamnje, da je v njih le božja beseda, potem nad spodnjo stopnjico poklekne, in za očiščenje serca in ustnic moli; po te molitvi bukve z altarja vzame, pred mašnika poklekne ter ga prosi pooblastenja in blagoslova k oznanovanju sv. evangelija. Ko je oboje zadel, mašniku desnico, ki jo je položil na evangeljske bukve, poljubi, vstane ter se pod spodnjo altarjevo stopnjico poda, kjer subdijakon stoji; zdaj dijakon odperje evangeljske bukve subdijakonu, ki se na evangeljski strani oberne k ljudstvu, v roke dá ter pred nje stopi, strežnika pa subdijakona obstaneta s svečnikoma, na katerih sveči gorite, v znamenje, da je sv. evangeli luč, ki razsvetljuje človeštvo. Preden začne sv. evangeli peti, bukve pokadi v spoštovanje Jezusovih besedi.

Konec evangelija mašnik odbrani ali odpeti evangeli v znamenje zahvale za veselo oznanilo našega odrešenja poljubi, rekoč: „Po evangeljskih besedah naj nam bodo zbrisani naši grehi.“ — Strežnik na to odgovori: „Laus tibi Kriste“, t. j. hvala tebi Kristus! da se ljubemu zveličarju zahvali za njegov sv. nauk, za njegovo življenje, terpljenje in smert.

Ko mašnik začne evangeli brati, prekriža evangeli in sebe; tudi verni se prekrižajo, v znamenje, da se sv. evangelija ne sramujejo, ampak da ga hočejo pričati z besedo in djanjem; potem vstanjejo in med branjem ali petjem sv. evangelija stojé, da svoje spoštovanje do božje besede naznanjajo ter se pripravljene kažejo, jo zvesto spolnovati.

Vojaki in duhovni križniki pri evangeli orožje v rokah derže v znamenje, da hočejo, ako bi treba bilo, sv. evangeli z mečem braniti.

V starih časih se je odbrani evangeli pa prižnici razlagal; tudi v naših krajih je še skoraj sploh ta navada, le s tem razločkom, da se pred pridigo še moli vera. Le v večih mestih se je ta stara navada že bolj propustila.

Po pridigi so bili iz cerkve spušeni:

- a) katekumeni t. j. tisti, ki so bili v keršansk veri podučevani in še niso bili keršeni;
- b) očitni spokorniki;

c) judje in

d) neverniki, ker je bil podučevavni del sv. maše končan; le pri tem delu so smeli namreč letí pričujoči biti, zato so ta del sv. maše imenovali: „maša nevernih“ ali maša podučevancov (missa catechumenorum); naslednji deli pa se imenujejo „maša vernih“ (missa fidelium).

2. Po evangelii ob nedelah in višjih praznikih se moli (pri slovesni maši pa se zapoje) „credo,“ t. j. verujem.

Ta vera se imenuje Nicejsko-Carigrajska, ker je bila zložena v vesoljnih zborih: Nicejskem in Carigrajskem, in se od apostoljske vere le v tem loči, da so v nji neki verski členi bolj na tanko razloženi, zato je tudi nekoliko dalji. Vera se vselej stojé moli. Le pri besedah: „in se je včlovečil,“ mašnik na desno koleno poklekne, da Jezusovo skrivnostno včlovečenje počasti. Izgovarjaje zadnje besede se mašnik prekriža v znamenje, da si zamoremo le po Kristusovi daritvi na križi svesti biti častitljivega vstajenja in večnega zveličanja.

II. del sv. maše.

§. 18.

Darovanje sploh.

Darovanje se tisti del pri sv. maši imenuje, pri katerem mašnik Bogu daruje kruh in vino, kteremu nekoliko vode prilije. Kruh in vino nista še prava daritev: edino pravi naš dar je Jezus Kristus sam, ki je pričujoč še le po spremenjenji kruha in vina; kruh in vino sta toraj le tvarina, ktero pri tem delu sv. maše za sveto daritev podarimo in posvetimo. Darovanje je toraj priprava za sv. daritev, ne pa daritev sama.

Pred darovanjem hruha in vina so v prvih časih verni, zlasti tisti, ki so k sv. obhajilu šli, svoje dari (kruh, vino, ali kaj družega) ki so jih za sv. mašo seboj prinesli, mašniku zročili. Zmed prinesenih darov je mašnik naj poprej odbral, kar je bilo treba za sv.

mašo in za sv. obhajilo, položil na altar in Bogu daroval ali posvetil; kar je od več bilo, je ostalo mašniku *) ali za uboge. — Dan današji verni za vse cerkvene in zlasti za mašne potrebe po drugi poti skerbé, in mašnik kruh in vino za sveto mašo sam preskerbljuje.

Ostanki te nekdanje šege so tako imenovani „ofri“, t. j. darovi, ki jih verni okoli altarja gredé na altar pokladajo v kak dober namen, za uboge, za misijone, za pogorelce, za cerkvene potrebe, duhovnim pastirjem v živež i. t. d.

§. 19.

Obred darovanja je:

1. Mašnik altar kušne in obrnivši se k ljudstvu govori pozdrav: „Gospod z va^ami,“ pričujoče k molitvi vabi, rekoč: „oremus“ t. j. molimo, in kratek psalmov predpevek (antifono) bere. — Med tem ko je v nekdanjih časih mašnik dari prejemal od vernih in jih za daritev odločeval, je kor pel en psalm, ali tudi več, s predpevkom (antifono), ki se je imenoval „offertorium“ v tesnejem pomenu. In ta predpevek je še dandanašnji v mašnih bukvah, da se bere kakor vhod v 2. del sv. maše, ki mu pravimo darovanje v širjem pomenu.

2. Ko je mašnik to psalmovo verstico zbral, kelih razgerne, ga s korporala na stran postavi in ž njega pateno s hostijo v roke vzame ter kruh daruje, rekoč:

„Vzemi, sveti Oče, vsegamogočni večni Bog! ta prečisti dar, ktereга jest, tvoj nevredni služabnik darujem tebi, svojemu živemu in pravemu Bogu za brezštevilne grehe, zamere in zanikernosti, in za vse vprične, pa tudi za vse verne kristjane, žive in mertve. Daj, da bo meni in njim v zveličanje in večno življenje. Amen.“

— Pri zadnjih besedah s pateno znamnje sv. križa nad altarjem naredí, v znamnje, da nam zveličanje izhaja le po Jezusovi smerti na križi, in hostijo na korporal, pateno pa pod korporal na altar položi.

*) Od tod današnja navada, mašniku „za sv. maše dajati.“
Glej §. 12 stran 27; 10.

3. Mašnik v kelih vlije vina in neke kaplje vode :

- a) zato, ker je nar beržej tudi Jezus po judovski navadi nekaj vode vinu prilil;
- b) zato, ker ste iz Jezusove prebodene strani pri-tekla kri in voda;
- c) zato, ker to zmešanje pomenja zedinjenje ver-nega ljudstva s Kristusom; v ta namen meri tudi molitev, katero vode prilivaje moli. — Vino pomeni Kristusa, voda pa verno ljudstvo. Zmes vina in vode nam toraj pred oči stavi Kristusa, ki je z verno občino neločljivo sklenjen. Kakor se vino sprime z vodó, tako da se več ne da ločiti od vina, tako se Kristus z verno občino sklene in jo storí deležno božje moči in pol-nosti svojega življenja. — Ker vino pomeni Je-zusa, se ne blagoslavlja; voda pa se blagoslav-lja, ker je podoba vernega ljudstva, ki božjega blagoslova potrebuje pri vseh svojih delih.

Mašnik kelih v roke vzame in deržé ga nad kor-poralom moli, rekoč:

„Darujemo ti, Gospod! kelih zveličanja, ter pro-simo tvojo milost, da naj gre pred obličje tvojega bo-žjega veličastva v prijeten dar za zveličanje naše in vsega svetá. Amen.“

Pri zadnjih besedah s kelihom znamenje križa nad altarjem naredi, ter ga postavi na korporal in s palo pokrije.

4 Po darovanji vina mašnik moli: „V duhu po-nižnosti in s potertim srcem stojimo pred teboj; vzemi naš dar, o Gospod, in godí naj se pred tvojim obličjem dans takó naša daritev, da ti bo prijetna, Gospod Bog!

Ko se je mašnik pred Bogom tako ponižal, se spet skloni, proti nebu pogleda, svoje roké razprostre in na kviško povzdigne, kakor da bi vidil odperta ne-besa in sv. Duha v njih in ga prosi, da naj priprav-ljeni dar posvetí, in poln zaupanja roké spet sklene ter moli rekoč:

„Pridi, posvečevavec, vsegamogočni večni Bog! in posveti ta dar, pripravljeni tvojemu svetemu imenu.“

Pri slovesni maši mašnik darí, križ, altar in svetinje pokadí v znamenje spoštovanja; dijakon pa mašnika in druge pričujoče duhovne v opomin k pobožno zbrani molitvi.

§. 20.

Mašnik si roke umiva, molitev sredi altarja, „orate fratres,“ „secreta“ ali tiha molitev.

1. Po darovanji si mašnik na levi altarjevi strani roke umiva. V nekdanjih časih je bilo mašniku treba, roke umiti, ker si jih je lahko pri odločevanju mašnih darov kaj onesnažil; sedanje mivanje rok pa in psalm, ki ga moli med mivanjem, mašnika le opominja znotranje čistosti serca, ki se spodobi temu, ki stoji pred altarjem in sv. obličjem božjim.

2. Po umivanji rok se mašnik sred altarja verne, se ponižno prikloni in moli:

„Vzemi, sveta Trojica, to daritev, katero ti darujemo v spomin terpljenja, vstajenja in vnebohoda Gospoda našega Jezusa Kristusa, in v čast sv. Marije vselej device, sv. Janeza kerstnika, sv. aposteljnov Petra in Pavla, njih in vseh svetnikov. Naj bo njim v čast, nam pa v zveličanje, in naj prosijo v nebesih za nas, ki obhajamo njih spomin na zemlji. Po ravno tem Kristusu, Gospodu našem. Amen.“

3. Zdaj se mašnik k ljudstvu oberne in vse k molitvi vabi, rekoč: „Molite bratje, da bo moja in vaša daritev prijetna pri Bogu, vsegamogočnem Očetu.“ — In strežnik v imenu vsega ljudstva mašniku odgovori, rekoč: „Naj vzame Gospod ta dar iz tvojih rok v hvalo in čast svojega imena, tudi v prid naš in vse svoje svete cerkve.“ — Mašnik natihoma odgovori: „Amen.“

4. Ko se mašnik spet k altarju oberne, moli natihoma eno ali pa več molitev, kakor praznik nanese. Ta molitev se imenuje „secreta“ t. j. tiha (odbirna) molitev, ki je zelo podobna kolektam, samo da je v

tesnejši zvezi z darovanjem; tudi se sklene, kakor kolekta; — ali kakor da bi pobožnosti vneto serce prekipelo, začne mašnik zadnje besede „od vekomaj do vekomaj“ glasno moliti, pri slovesni maši pa peti, ker so vvod v prihodnjo molitev, ki se imenuje praefation t. j. predglasje.

§. 21.

Predglasje, „sanctus.“

1. Predglasje je slovesna zahvala za vse gnade nebeškega Očeta in hvalitev božjega veličastva.

Ko je mašnik tiho molitev na glas sklenil, pozdravi verne, rekoč: „dominus vobiscum,“ potem svoje roke povzdigne in oči proti nebu oberne, kakor da bi se hotel vsega v nebo povzdigniti in reče: „sursum corda,“ t. j. serca na kviško;“ s tem pa tudi verne opominja, da naj se s svojimi mislimi in željami zlasti zdaj k Bogu povzdignejo, ko se bodo svete reči godile. Kristjani po svojim služabniku odgovoré: „habemus ad dominum,“ t. j. imamo jih k Bogu (povzdignjene), že v Boga mislimo, smo že za svete reči pripravljeni. — Na to mašnik reče: „gratias agamus Domino Deo nostro,“ t. j. zahvalimo se Gospodu, svojemu Bogu, in svoje roke sklene, ter se z glavo prikloni, kakor da bi bil svetlobo božjega veličastva ugledal, in bi se želel pred njim dotal ponižati. — Služabnik odgovorí: „dignum et justum est,“ t. j. spodobno in prav je.

Zdaj mašnik našteva, zakaj se pri te sv. maši zlasti zahvaljumo in zakaj posebno Boga častimo in hvalimo; proti koncu pa Boga ponižno prosi, naj nam pripustí, pridružiti se zveličanim duhovom, ter ga hvaliti in častiti z vsemi angeli, kateri neprenehoma in v en glas pravijo:

2. „svet, svet, svet, Gospod, vsega močni Bog! Polna so nebesa in zemlja tvoje slave. Hozana povišava h! Bodi češen, ki pride v imenu Gospodovem. Hozana povišava h.“

Beseda hozana toliko na znanje daje, kolikor naše: Bog ga ohrani! s katerimi cesarja sprejemamo.

To je predglasju sklep, ktereга je nekđaj ljudstvo pelo in ga še zdaj tam poje, kjer se sv. maša v dámačem jeziku opravlja. — V znamenje, da se je ta sklep pričel, strežnik trikrat z zvončkom pozvoní. Pa tudi zato se pozvanja ali posebna sveča prižge, ali še več bakel, da se verni opominjajo, serčno in pobožno moliti, kolikor naj bolj zamorejo, da vredno pozdravijo ljubega zveličarja, ki se že pripravlja in bliža, na altar stopili v naj imenitnišem delu sv. maše, v spreminjevanji.

Predglasje ni pri vsaki maši eno; enajstero jih imamo; desetero za večí praznike in godove (za božič, razglašenje, post, za praznike sv. križa, za velikonoč, vnebohod, binkošti, za praznike presv. Trojice, Matere božje, in aposteljnov), eno pa sploh za vsak dan, kadar ni nobenega posebnega godú.

V naših krajih je navada štirikrat, drugod trikrat pozvanjati pri sv. maši: pri razgernjevanji keliha pred darovanjem, konec predglasja, pri povzdigovanji in pri sv. obhajilu.

V nekterih naših krajih je lepa in posnemanja vredna navada, zlasti o praznikih in nedeljah z velikim zvonom v zvoniku pozvanjati, ne le iz spoštovanja do pglavitniših delov sv. maše, temuč zlasti v naznanilo tistim (bolnikom in njihovim strežnikom) ki bi bili radi pričujoči pri sv. maši, pa jim ni mogoče, da se domá z mislimi, željami in molitvami sklenejo ž njimi, ki so pri sv. maši.

III. del sv. maše.

§. 22.

Spreminjevanje sploh.

Spreminjevanje je svete maše naj svetejši del, v katerem se kruh in vino spremenita v teló in krí Jezusa Kristusa. — Spreminjevanje se vedno po enem in nespremenljivem pravilu (kanon) godí, zato se ta del sv. maše imenuje „*canon*“ ki je sestavljen iz lastnih besed Gospodovih, iz apostoljskih sporočil in iz pobožnih molitev in naredeb svetih papežev.

Molitve v kanonu se po cerkveni zapovedi na tihoma molijo iz visocega spoštovanja, ki gre naj svetejši skrivnosti; od tod se kanon tudi imenuje „tiha maša.“

Strežnik pri tihi maši nič ne odgovarja. Kakor je namreč véliki duhoven v starem zakonu sam šel za ogrinjalo v naj svetejše, da bi tam ljudstvo spravil z Bogom, ravno tako se tudi mašnik nove zaveze od ljudi popolnoma loči, sam pred sedež božji stopi, se z Bogom v prijazen in tih pogovor spustí in naj Svinejšega za vse verno ljudstvo moli. Na jutrovem še celo mašnika pri spreminjevanji z ogrinjalom zagernejo, da ga očem pričujočega ljudstva odtegnejo.

§. 23.

Molitve pred spreminjevanjem.

- a) Mašnik tiho mašo s tem prične, da oči in roke proti nebu povzdigne, v znamenje svojih gorečih želj, s katerimi Jezusa z nebes na altar pričakuje, da bi kruh in vino spreobernal v svoje teló in v svojo kri in nekervavo daritev opravil; potem roké pred seboj sklene, in se s životom prikloni, v spoznanje svoje nevrednosti pred božjim sedežem stati, sklenjene roké na altar nasloni, ter moli:

„Ponizno te tedaj prosimo, nezmerno usmiljeni Oče! po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, Gospodu našem, da sprejmi in posveti te † ponudbe, ta † darila, te † prečiste svete darove, ktere ti darujemo zlasti za tvojo sveto cerkev, da ji mir daš, jo varuješ, jo v edinosti ohraniš, in vladaš po vsem svetu; pa tudi za tvojega služabnika našega papeža I. in našega škofa I. in našega cesarja I. in za vse, kteri se prave katoliške in apostolske vere derže.“

Blagoslavljanje mašnih darov v znamenji sv. križa pomenja, da zamoremo le po Kristusu od Bogá kaj zadobiti in le po njem Bogu prijetni biti.

- b) Zdaj mašnik za tiste, kterim hoče sad svete maše zlasti oberiniti, kakor tudi za vse pričujoče

moli. To molitev se imenuje „memento,“ t. j. spomin za žive (commemoratio pro vivis);

- c) da bi mašnikova molitev bolj krepka bila, se oberne k prečisti Devici Marii, sv. aposteljnem, mnogim mučencem in vsem svetnikom sploh, ter jih njihove priprošnje prosi. Aposteljne po imenu kliče in tudi mučence iz prvih časov keršanstva;
- d) ko so se mašnik in verni s svetniki v nebesih sklenili in njihovi prošnji priporočili, mašnik svoje roke stegne, jih nad darjenim kruhom in vinom derži in med tem tako le moli:

„Prosimo te toraj, o Bog! sprejmi potolažen ta dar, kterege ti darujemo tvoji hlapci in z nami vred vsa tvoja družina; daj nam v tvojem miru preživeti svoje dni, reši nas večnega pogubljenja in daj nam štetim biti med tvoje izvoljene. Po Kristusu, Gospodu našem. Amen.“

Kakor so duhovni stare zaveze svoje roke pokladali na glavo tisti živini, ki je bila Bogu v dar namenjena, v znamenje, da so svoje in grehe vsega ljudstva nanjo znesli in jo namest vseh dali v klavni dar, tako mašnik nove zaveze s poklado rok nad mašne dari naznanja, da je Jezusova daritev [prava namestilna daritev za grehe vsega svetá.

- e) S sklenjenima rokama zdaj mašnik moli:

„Daj, te prosimo, o Bog, da bo ta dar ves † posvečen, † sprejet, † poterjen, resničen in prijeten, da nam bo spremenjen v † teló in † krí tvojega preljubega Sina, Gospoda našega Jezusa Kristusa.“

§. 24.

Spreminjevanje kruha in vina in povzdigovanje.

- a) Nezapopadljivi čudež božje vsegamogočnosti pride na versto. Dozdaj je mašnik govoril in delal v imenu vernega ljudstva; zdaj pa govori in dela v imenu Jezusa Kristusa, čegar namestnik je.

On dela ravno to, kar je, kakor nam evangeli pripoveduje, delal Jezus pri zadnji večerji. On vzame v roke kruh in reče: „On (Jezus) je pred svojim terpljenjem tisti dan vzel kruh v svoje svete in častite roké, in vzdignil oči proti nebu k tebi, svojemu vsegamogočnemu Očetu, te zahvalil, in ga posvetil, razlomil, ter dal svojim učencem rekoč: vzemite in jejte vsi od tega,

zakaj to je moje teló.

In glej! na te besede se zgodí véliki čudež božje neskončne ljubezni do nas. Kruh se spremeni v Kristusovo rešnje teló; nič več ni kruha, ampak v podobi kruha je zdaj v mašnikovih rokah Jezus Kristus pričujoč z dušo in telesom, s kervjo in z mesom, kakor Bog in človek; toraj mašnik pripogne desno koleno do tal pred sv. rešnjim telesom, da Jezusu skaže božjo čast; želi pa, da bi ga tudi verni kristjani po cerkvi molili, toraj sv. rešnje teló nad glavo povzdigne ter ga pokaže klečečemu vernemu ljudstvu, da ga moli ter na persi terkaje prosi odpušenja grehov.

b) Ko je mašnik presveto rešnje teló iz rok djal na korporale, odkrije kelih, ga v roke vzame, rekoč:

„Ravno tako je vzel po večerji tudi ta prečudni kelih v svoje svete in častite roké, te spet zahvalil, in ga posvetil ter dal svojim učencem, rekoč: vzemite in pite vsi iz njega,

zakaj to je kelih moje kerví,

nove in večne zaveze, skrivnost vere, ktera bo za vas in za njih veliko prelita v odpušenje grehov.“

„Kolikorkrat boste to delali, storite v moj spomin.“

In s temi besedami je vino v Jezusovo rešnjo kri spremenjeno, in več ni vina, je pa v podobi vina v kelihu Jezus Kristus pričujoč z dušo in telesom, s kervjo in z mesom, kakor Bog in človek; toraj mašnik pred sv. rešnjo kervjó desno koleno do tal pripogne v znamenje, da jo moli in ji skaže naj večí čast, ktera

gre le samemu Bogu; in da bi jo tudi pričujoči po cerkvi molili, jo v kelihu povzdigne in nad glavo pokaže vernim.

Pri povzdigovanji sv. rešnjega telesa služabnik z malim zvončkom požvenklja, ter verne opominja, da s živo vero in s terdnim zaupanjem molijo Jezusa v presv. rešnjem telesu. — Pri slovesni sv. maši subdijakon med povzdigovanjem sv. rešnje teló in rešnjo kri kadí.

§. 25.

Molitve po spremenjenji.

a) Mašnik zopet v imenu vernega ljudstva moli, rekoč :

„Po tem povelji tedaj obhajamo, o Gospod, mi tvoji hlapci in tvoje sveto ljudstvo, spomin presvetega terpljenja, od smerti vstajenja in častitega vnebohoda ravno tega Kristusa, Sina tvojega, Gospoda našega, in darujemo tvojemu prečudnemu veličastvu od tvojih darov in daril ta čisti † dar, ta sveti † dar, ta brezmadežni † dar, sveti † kruh večnega življenja in kelih † večnega zveličanja.“

Križi, ki jih mašnik po spreobrnjenji kruha in vina dela, vse kaj družega pomenijo, kakor pred spreobrnjenjem. Mašnik kruh in vino v znamenji sv. križa blagoslavlja, toraj križi pred spreobrnjenjem pomenijo le prošnjo; da bi Bog na ta dar poslal svoj blagoslov; da bi bila naša daritev po neskončnem zasluženji Jezusove smerti na križi Bogu dopadljiva, nam pa zaslužljiva; da bi se kruh in vino spreobrnila v Jezusovo rešnjo teló in njegovo rešnjo kri, kadar bo mašnik Jezusove besede nad kruhom in vinom izgovoril.

Po spreobrnjenji pa križi pomenjajo, da je na altarji ravno tisto Jezusovo teló, ki so ga bili judje na križ pribili, ravno tista kri, ki je iz Jezusovih ran tekla, da je toraj sv. maša le ponavljanje tiste daritve, ki jo je Jezus na križi opravil, po kateri nam dohajajo vsi blagoslovi božji.

b) Mašnik moli:

„Poglej na te darí s potolaženim in milostivim obličjem in sprejmi jih, kakor si bil sprejél dari svojega hlapca, pravičnega Abeljna, in daritev našega očaka Abrahama, in pa sveto daritev in brezmadežno posvečbo, katero ti je daroval tvoj veliki duhoven Melkisedek.“

Ta sveta daritev je sicer že sama na sebi Bogu neskončno prijetna, ker se v nji Jezus sam nebeškemu Očetu daruje; vendar pa prosimo, da bi jo Bog milostivo sprejel, ker je tudi naša daritev, t. j. da bi tudi mi bili Bogu tako prijetni, kakor so bili pobožni očaki, ktere imenujemo in ki so bili předpodobe Kristusove in njegove prave daritve.

c) Mašnik moli:

„Ponižno te prosimo, vsegamogočni Bog, reci prinesiti té darí po rokah tvojega svetega angela na tvoj visoki altar, pred tvoje božje veličastvo, da bomo vsi, kar nas bo deležnih tega altarja, in zavžilo presveto † teló in presveto † krí tvojega Sina, napolnjeni z vso nebeško dobroto in milostjo. Po ravno tem Kristusa, Gospodu našem. Amen.“

Med to molitvijo prvič prekriža mašnik presv. zakrament, drugič pa sam sebe.

§. 26.

Spomin za mertve, blagoslavljanje vseh naturnih pridelkov.

Z naslednjimi molitvami mašnik sad ali dari sv. maše v prid obrača:

a) vernim dušam v vicah (commemoratio pro defunctis), rekoč:

„Spomni se tudi, Gospod, svojih služabnikov in služabnic I. I., ki so šli pred nami z znamenjem vere in spé v miru.“

Po teh besedah obmolčí in se z nagnjeno glavó spominja tistih mertvih, za ktere je posebno dolžan

moliti; potem roke razpne, glavo vzdigne, ter dalje moli:

„Prosimo te, Gospod, da té in vse, kateri v Kristusu počivajo, deneš v kraj hladú, luči in mirú. Po ravno tistem Kristusu, Gospodu našem. Amen.“

b) živim kristjanom, rekoč:

„Tudi nam grešnikom, svojim služabnikom, ki v tvoje veliko usmiljenje zaupamo, daj kaj deleža in družbo s svojimi aposteljni in mučenci in vsemi svetniki (zdaj jih nekoliko imenuje), v katerih družbo nas vzemi ne zavoljo našega zasluzenja, ampak zavoljo svoje milosti. Po Kristusu, Gospodu našem.“

Pri besedah: „tudi nam grešnikom,“ ktere bolj glasno izgovori v znamenje očitnega spoznanja svojih grehov, se na persudari, kakor se je cestninar nekđaj terkal v Jeruzalemskem tempeljnu, v znamenje ponižnosti in kesanja.

c) Mašnik dalje moli:

„Po katerem vse te dobrote, Gospod, vselej stvariš, † posvetiš, † oživiš, † blagosloviš in nam podeliš.“

S temi besedami so njega dní kruh in vino blagoslavljali, ktera so potlej konec maše razdelili med tiste, ki niso še smeli k sv. obhajilu pristopiti; papež Evtihijan je v 3. veku po Kr. tudi zapovedal, da naj se sadje, med, mesó, zeliša in druge take reči na altar položé, da jih mašnik pred očenašem blagosloví, od Boga milost sprostiti, da bi vse te darí v svoje zveličanje zavžili. — To blagoslavljanje med sv. mašo je v izhodnji cerkvi še v navadi in se imenuje „evlogion“; v zahodnji cerkvi pa je nehalo, in se preneslo na druge čase, p. na velikonoč; molijo se pa te besede med prekriževanjem še zdaj pri sv. maši in mašnik v podobah kruha in vina, ki ste na altarji pričujoči, in tako rekoč nadomestujete vse narurne pridelke, blagoslavlja vso naturo.

Zadnje besede te molitve so:

„Po njem, ž njim † in v njem † je tebi Bogu † Očetu vsegamogočnemu, v edinosti svetega † Duhá vsa čast in slava od vekomaj do vekomaj. Amen.“

Te besede nam kažejo, da zamore samo Jezus Kristus Bogu dati tisto čast in slavo, ki so mu jo vse stvari v nebesih in na zemlji dolžne. — Pri zadnjih besedah mašnik sv. hostijo in kelih ob enem nekoliko povzdigne, kar pomenja, da je bil tudi Jezus na križ povzdignjen v božje poveličanje.

Strežnik odgovori: Amen, v imenu vernega ljudstva, da poterdi, kar je mašnik govoril.

IV. del sv. maše.

§. 27.

Sv. obhajilo sploh.

Sv. obhajilo je pravo zavžitje presv. rešnjega telesa in presv. rešnje kerví Kristusove.

§. 28.

Pripravljanje k sv. obhajilu: oče naš, lomljenje hostije jagnje božje, tri molitve pred sv. obhajilom.

1. Ker med vsemi molitvami ni lepše in imenitniše memo Očenaša, ki ga je Jezus Kristus sam od besede do besede učil, je sv. cerkev zapovedala, da naj se mašnik in verni pred vsemi družimi molitvami z molitvijo sv. očenaša za sveto obhajilo pripravljajo. In to po vsi pravici, ker očenaš v sedmerih svojih prošnjah v sebe ima vse, česar koli smé kristjan od Bogá želeiti in ga prositi za dušo in teló. — In da bi verni tolikanj bolj Gospodovo molitev spoštovali, in se pri svoji pregrešnosti ne bali, Bogá imenovati svojega Očeta, ž njim po otročje govoriti in z otročjem zaupanjem prositi ga, jim mašnik pové, da je sam Kristus zapovedal to molitev moliti, ko pravi:

„Z zveličarjevo zapovedjo opominjani in ž njegovim božjim naukom poučeni si upamo reči:“

In po teh besedah še le začne očenaš moliti.

Zadnjo prošnjo služabnik moli (pri slovesni maši pevci pojó) v imenu vernega ljudstva; mašnik pa molitev z besedo Amen sklene ter ž njo kakor božji namestnik v Jezusovem imenu prošnjo ponovi.

Ker mašnik želi, da bi Bog od njega in vseh kristjanov vse hudo odvernili, razlaga zadnjo prošnjo „očenaša“ ter dalje moli:

„Reši nas, prosimo, Gospod Bog od vseh zlegov, preteklih, sedanjih in prihodnjih, in daj nam milostljivo mir v naših dneh, da bomo tvojo pomočjo vselej brez greha, in obvarovani vze zmote.“

Med to molitvijo vzame mašnik pateno v desno roko, se ž njo prekriža, jo iz spoštovanja kušné ter sv. hostije nanjo položí.

2. Ko je mašnik sv. rešnje teló na pateno djal, odkrije kelih, poklekne, vstane in s patene sveto hostijo vzame, ter jo nad kelihom čez sredo prelomi, in polo-vico, ki jo ima v desnici, na pateno položí, rekoč: „Po ravno tem Gospodu našem Jezusu Kristusu, Sinu tvojem, kateri s teboj živi in kraljuje v edinosti sv. Duhá Bog“; — in od une polovice v levici še košček odlomi, jo tvdi na pateno položí, mali košček pa še v desni roki med pervima perstoma nad kelihom derží in na glas moli, rekoč:

„od vekomaj do vekomaj.“

Služabnik mu odgovori: „Amen.“

Mašnik stori potem s koščekom tri sv. križe nad kelihom, rekoč:

„Mir Gospódov bodi vedno z vami.“

(Pax Domini sit semper vobiscum).

Služabnik mu odgovori:

„In s tvojim duhom.“

Zdaj mašnik spusti košček sv. hostije v kelih, da se s presv. rešnjo kervjó zmeša in med tem moli:

„^{zmes} ^{caje} To zmes in posvečba telesa in kervi Gospoda našega Jezusa Kristusa bodi nam, ki jo prejmemo, v večno življenje. Amen.“

In kelih spet zakrije.

Prelomljenje sv. hostije nas spominja:

- a) zadnje večerje, pri kateri je tudi Jezus kruh razlomil, in
- b) ločenja Jezusove duše od telesa ob njegovi smerti, ktere spomin ravno obhajamo pri sv. maši.

Zmešanje Jezusovega telesa z rešnjo kervjo pomeni: a) združenje Jezusovega telesa s kervjo in dušo v grobu, t. j. Jezusovo častito vstajenje; b) združenje in sklenitev Jezusa Kristusa s človeko in pri sv. obhajilu; na to meri pozdrav: „mir Gospodov bodi vedno z vami“; c) večno sklenitev Jezusovo s cerkvijo, ktere glava je Jezus, udje pa so verni kristjani in vsi njegovi služabniki, ki se bodo z Bogom Očetom sklenili in bodo v te sklenitvi večni mir in pokoj živili. K te sklenitvi z Bogom v nebesih nas pa pripravlja sv. obhajilo, česar nas opominja molitev, med katero košček sv. hostije med sveto rešnjo kri spusti.

3. Mašnik se Jezusu prikloni, ter trikrat reče:

„Jagnje božje, ki grehe svetá odjemlješ; usmili se nas; tretjikat pa pristavi: „daj nam mir,“ in vselej se na persi udari v znamenje ponižnosti in kesanja zavoljo svoje pregrešnosti.

4. Potem mašnik še tri molitve pred sv. obhajilom moli:

a) Sv. obhajilo je znamenje mirú in edinosti, zato precej v prvi prosi za mir in edinstvo katoliške cerkve in vseh njenih udov.

V znamenje bratovske ljubezni so se verni pred sv. obhajilom poljubovali; ker je pa sčasoma to poljubovanje razuzdanim srcem začenjalo biti priložnost k nespodobnostim, se je mogla ta lepa šega opustiti; spreobrnila se je v objemanje in je dan današnji le še pri velicah mašah z leviti med duhovšino pri

altarji v navadi. — Pri černih mašah se v znamenje velike žalosti opušča to objemanje, in tudi molitev za mir.

b) Z drugo in tretjo molitvijo se pa mašnik za sveto obhajilo pripravlja ter prosi za odpušenje grehov in za gnado vredne prejeme presvetega rešnjega telesa in sv. rešnje kerví.

§. 29.

Sv. obhajilo.

Ko mašnik te molitve odmoli, poklekne s strahom pred sv. hostijo, da Jezusu vso čast skaže, spet vstane in sv. hostijo v roke jemaje reče:

„Kruh nebeški bom prejel, in klical v Gospodovo imé.“

Ali spominjaje se svoje nevednosti se trikrat na persi udari, vselej rekoč:

„Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho, ali reci le z besedo, in ozdravljena bo moja duša.“

Da vsi pričujoči vedó, kedaj mašnik te besede izgovarja, služabnik z zvončkom trikrat požvenklja.

Mašnik zdaj stori s sveto hostijo križ čez se v znamenje, da živo veruje, da bo prejel ravno tisto telo, ki je bilo na križi umorjeno, ter pravi:

„Telo Gospoda našega Jezusa Kristusa naj ohrani mojo dušo v večno življenje, Amen;“
in presv. zakrament v podobi kruha zavžije.

Po nekolikem premišljevanji neskončne Kristusove ljubezni in svoje nezmerne sreče, da ima zdaj pod streho svojega života Jezusa Kristusa, poklekne pred sv. rešnjo kervjó, vstane in s pateno skerbno pobira drobtinice sv. hostije s korporala, jih med sveto rešnjo kri v kelih s patene posterže in med tem moli:

„Kaj bom povernil Gospódu za vse, kar mi je dal? — Kelih zveličanja bom vzel, in klical v Gospodovo imé. Klical bom vanj ter oznanoval njegovo hvalo in v zavetji bom pred svojimi sovražniki.“

Na to vzame mašnik kelih, stori ž njim križ čez se v znamenje, da je v njem prava sv. rešnja kri Jezusova, in pravi:

„Kri Gospoda našega Jezusa Kristusa ohrani mojo dušo v večno življenje, Amen“; in presv. kri iz keliha izpije.

§. 30.

Po sv. obhajilu.

- a) Po sv. obhajilu mašnik prosi, da bi sad sv. obhajila vedno v sebi ohranil. Med molitvami kelih z vinom, ki ga služabnik vanj vlije, in svoje perste, s katerimi se je sv. hostije dotikal, z vinom in vodo, ki ju služabnik nanje vlije, poplakne, ko bi se bila kaka drobtinica sv. hostije perstov prijela.

Med tem, ko mašnik po svojem obhajilu kelih z belim pertičem briše in ga tako pregrinja, kakor ga je bil iz zakristije (žagrada) prinesel, služabnik mašne bukve na levo stran prenese.

- b) Ko je mašnik kelih zakril, gre k mašnim bukvam in iz njih nektere svetopisemske besede bere, ki se jim obhajilna molitev pravi. — Ta kratka molitvica je dan današnji nameš celega psalma, ki se je njega dni med obhajilom vernega ljudstva po cerkvi pel.

§. 31.

Konec ali sklep svete maše.

1. Po obhajilni molitvi gre mašnik sred altarja ga poljubi, se k vernim oberne, da jih pozdravi, rekoč „Gospod z vami.“ Služabnik mu pozdrav verne po navadi rekoč: in s tvojim duhom.“ — Potem gre mašnik precej spet k mašnim bukvam, ter ondi moli poobhajilne molitve, s katerimi se zahvaljuje za sad sv. maše ter prosi, da bi vedno v nas ostal. — Poobhajilnih molitev je vselej toliko, kolikor je zbirnih in tihih, in se kakor te sklepajo: „Po Jezusu Kristusu G. n. i. t. d.“

2. Po dokončanih poobhajilnih molitvah mašnik (veči del) mašne bukve zapre, gre spet sred altarja, ga poljubi, se proti vernim oberne, ter jih pozdravi rekoč: „Gospod z vami.“ — Ko je služabnik odgovoril: „in s tvojim duhom,“ mašnik vernim konec sv. maše napové rekoč: „Idite, maša je minila (Ite missa est).“ — Služabnik v imenu vernih za srečo, da so zamogli pri sv. maši biti, zahvalo izreče, rekoč: „Bogu hvala“ (Deo gratias).

V postnih mašah v adventu, postu in predprazniške dni, kadar je pri maši modra ali višnjeva barva, pravi mašnik proti altarju obrnjen: „zahvalimo Gospoda“ (benedicamus Domino) v spomin nekdanje šege, ker njega dni niso hodili ljudje v zgorej omenjenih dnevih precej po maši iz cerkve, temuč so še v cerkvi ostajali in po maši posebne molitve opravljali, toraj se jim ni smelo réči iz cerkve iti precej po maši, še le opominjati jih je bilo treba, da naj se še vnovič pripravijo, božjo hvalo prepevati.

3. Mašnik se k altarju oberne, sklenjene roke nani nasloni ter priklonjen moli:

„Naj ti dopade, sveta Trojica, opravilo moje službe, in daj, da bo daritev, ki sem jo nevreden človek pred očmi tvojega veličastva daroval, tebi prijetna, za me pa in za vse, za ktere sem jo opravil, iz tvoje milosti spravna. Po Kristusu, Gospodu našem. Amen.“

Po te molitvi mašnik želi pričujoče ljudstvo blagosloviti, toraj poljubi altar, v znamnje, da on sam, takó rekoč, ta blagoslov od Kristusa prejme, potem roke in oči povzdigne proti nebu ter pravi:

„Blagoslovi vas vsegamogočni Bog“, se proti vernim oberne, nad njimi križ storí, rekoč: „Oče, Sin † in sveti Duh.“ — Služabnik odgovori: „Amen“, t. j. naj bi se spolnilo, kar nam vošiš.

4. Na posled je zadnji evangeli, in sicer veči del začetek sv. evangelija, v katerem nam sv. Janez pred oči stavi neskončno ljubezen Jezusovo do nas, da se je za nas včlovečil. — Nedelje, vsi dnevi v postu, kvaterni in nekteri predprazniški dnevi imajo svojo

mašo; kadar pa kateri teh dni obhajamo kak višji god, se maša višjega godú bere in imenovanih (dni le spomin obhajamo, takrat je zadnji evangeli od nedelje ali dneva; toraj strežnik mašne bukve prenese na evangeljsko stran.

Kakor je mašnik k altarju šel, tako gre tudi od altarja, in sveta maša je sklenjena.

§. 32.

Črna maša t. j. maša za mertve v črni obleki.

Črna maša se imenuje tista sveta maša, ki se opravlja po mertvih (ali za verne duše v vicah) v črni obleki. Tudi črne maše so ali tihe ali pete (slovesne).

Črno mašo brati je pripušeno: vseh vernih duš dan, večidel dan pokopa vpricho merliča in sploh tiste dni, ki obhajamo spomin svetnikov nižje verste (semi-duplex).

Sv. maše za verne duše v vicah v črni obleki brati ni ravno treba, ker se vsaka maša, tudi o nar večih godovih opravlja za žive in mertve; vender pa verni želé, da se bere v črni barví, ker je v nji več molitev zlasti za ranjce.

Črna maša se od družih v obredu precej loči, in sicer:

1. V začetni molitvi se izpuša ves 42. psalm, ker je tudi veselega zapopadka; pri črnih mašah nam je pa le terpljenje duš v vicah pred očmi.

2. Vhodna (pristopna) molitev se vselej prične z besedami: „Večni pokoj jim daj, o Gospod, in večna luč naj jim sveti.“ — Mašnik ne pokriža sebe, ampak čez mašne bukve z roko križ storí, v znamenje, da ne bo tolikanj za se, ampak veliko bolj za verne duše v vicah daritev sv. maše opravljal, in jim toraj precej v začetku večni mir in pokoj voši po neskončnem zasluzenji Jezusove smerti na križi.

3. Se spuša gloria, ker je vesela pesem; ravno

tako tudi aleluja. — Za gradualom pa se bere sprelepa besem: „Dan je ze.“

4. Po evangeliju mašnik ne poljubi mašnih bukev in strežnik ne odgovori: Laus tibi Christe, ker verne duše, za ktere se zlasti daruje, niso še popolne sprave in sklenitve z Bogom dosegle.

5. Voda, ki se vinu prilije, se ne blagoslovi, ker voda pomeni verne, pri černih mašah pa želi mašnik posebno dušam v vicah pomagati, in zlasti nje sadú te presvete daritve vdeležiti.

6. Konec psalma pri umivanji rok se spusti hvalnica: „čast Očetu, in Sinu, in sv. Duhu, itd.“

7. Besedam: „Jagnje božje“ se v prvo in drugo pristavlja: „daj jim pokoj“ in v tretje: „daj jim večni pokoj“, in mašnik se ne udarja na persi, v znamenje, da Jezusa, nebeško jagnje, veliko bolj za mertve, kakor za se prosi.

8. Perva molitev pred sv. obhajilom za mir in edinost svete cerkve se ne moli, v znamenje velike žalosti.

9. Namest: „Ite missa est,“ mašnik pravi: „Requiescant in pace“, t. j. „Naj v miru počivajo“, in služabnik odgovori: „Amen.“

10. Konec maše se ljudstvo ne blagoslovi, ker se pri černih mašah zlasti za ohlajenje in rešenje vernih duš v vicah moli.

II. Oddelek.

Od svetih zakramentov (svetstev).

§. 33.

Obredi pri sv. zakramentih sploh.

1. Zakrament je vidno znamenje nevidne gnade božje, ki ga je Jezus postavil v naše posvečenje. Vidna znamenja nevidne gnade ne naznanjajo le, oné jo tudi delé, kakor solnce ne naznanja le dneva, ampak ga tudi naredí.

2. V obredu vsacega zakramenta je pomniti :

- a) vidno znamenje, s katerim je Jezus nevidno gnado sklenil, in katero delí gnado (bistevna znamenja);
- b) vidna znamenja, ki jih je cerkev pristavila (nebistevna znamenja), ki bistevna znamenja spremljajo ali obdajajo.

Da se zakrament veljavno podelí, se v bistevnih znamenjih nikdar ne sme nič opustiti ali spremeniti; pa tudi nebistevna znamenja, dasiravno niso potrebna k zakramentu, se ne smejo opuštati ali spreminjati zunaj sile.

3. Cerkev je sv. zakramentom nekaj vidnih znamenj pristavila :

- a) da bi prejemavce z večim spoštovanjem do sv. zakramentov navdala ter ga v njih povikšala; in da ž njimi verne opominja, k vrednemu prejetanju sv. zakramentov pripravljati se;
- b) da nam pred oči postavi posebne gnade sv. zakramentov ter nam jih globokejše v spomin vtisne;
- c) da bi se zviksala pobožnost in spoštovanje do sv. zakramentov tudi pri tistih, ki vidijo, sv. zakramente deliti.

§. 34.

I. Sv. kerst (baptismus).

Kako se delí sv. kerst?

1. Sv. kerst je prvi in nar potrebniši zakrament, v katerem je nekeršeni človek z vodo in božjo besedo izvirnega greha in vseh pred sv. kerstom storjenih grehov očišen in v Kristusu kakor nova stvar k večnemu življenju prerojen in posvečen.

2. Bistvo pri sv. kerstu je : da kerševavec človeka z vodo oblije (ali pokropi) in med oblivanjem (ali kropljenjem) izgovarja besede: „I. Jez te kerstim v imenu Očeta in Sina in sv. Duha.“

K sv. kerstu je toraj bistevno treba :

- a) Vode, in sicer prave narurne vode. Čeravno je pa zadostí prava narurna voda, vendar cerkev ve-

leva, da se pri slovesnem kerstu iz špoštovanja do sv. zakramenta jemlje blagoslovljena voda, in sicer tista, ki se blagoslavlja véliko in binkoštno saboto, ktera se toraj tudi imenuje kerstna voda. — Jezus je po svoji neskončni modrosti sv. kerstu v vidno znamenje odločil vodo, ker je bilo to vnanje znamenje že judom znano in ker voda kaj óčitno in živo naznanja gnade sv. kersta. Kakor namreč voda opere teló, ravno tako sv. kerst človekovo dušo očisti madežev vseh grehov; — kakor voda zemljo rodovitno dela, ravno tako sv. kerst človekovo dušo pripravo stori, doprinašati dela, ki so ji sad za véčno življenje, t. j. za nebesa zaslužljive;

b) da se človekovo telo na glavi z vodo zmóči, kar se zamore zgoditi s potapljanjem, kropljenjem ali z oblivanjem. Dan današnji se v katóliški cerkvi latinskega obreda kerst sploh z oblivanjem deli;

c) da se med oblivanjem izgovarjajo imenovane besede, ktere se kar nič ne smejo spremeniti.

3. Vsaki človek zamore veljavno kerstiti, bodi si stanú ali spola ali vere ktere koli, da le ima namen tako kerstiti, kakor je Kristus kerševati veleval, in da tako kersti, kakor je Kristus zapovedal. — Redni delivec sv. kersta so pa škof ali mašnik in ž njihovim privoljenjem tudi diakon; zavolj vnanjega reda in ker ima vsaka soseska svojega duhovnega očeta, smejo kerševati le tisti duhovni, kteri so tisti občini predstojniki ali fajmoštri in ž njih privoljenjem ali pooblastenjem drugi duhovni.

4. Vsaki, še nekeršeni človek, da je le še v življenji, zamore veljavno keršen biti, bodisi odrasen ali še otrok.

Ker je sv. kerst tako silno potreben, da brez njega ne more nikdo zveličan biti, imajo starši sveto dolžnost skerbeti, da se njih otroci, kakor hitro je mogoče, kerstijo. Pri otrocih kerst odlašati je silno nevarno.

5. Sv. kerst se vsaki čas in v vsacem kraji veljavno delí; vender se pa spodobi, da se v blagoslovljenih ali svetih krajih, t. j. v cerkvi deli. Na domu se smé sv. kerst le v smertni nevarnosti, sicer pa le s škofovim privoljenjem deliti.

6. K sv. kerstu se od starodavnih časov botri jemljejo, da so keršenikom tako rekoč duhovni starši, priče podeljenega kersta, in da v imenu otrok apostolsko vero molijo in kerstno obljubo storé. Botri dolžnost prevzamejo, ako otrokom starši odmerjo ali so zanižni, keršence v katoliški veri zrediti in k pobožnemu življenju napeljevati. Treba je le enega botra, bodisi možki ali ženska, k večemu se smeta pa dopustiti dva, toda nikoli dva enega spola. Ako jih več pride, so drugi le priče podeljenega kersta in ne stopijo v duhovno sorodstvo s keršencem. K kerstu v silí pa botra še celó treba ni.

Botri ne smejo biti:

1. lastni starši, kteri že tako imajo dolžnosti, ktere botri prevzamejo; 2. redovniki in; 3. nedorasli, ker botrovih dolžnost ne morejo spolnovati; 4. nekeršeni; 5. nekatoličani; 6. očitni grešniki; 7. očitno izobčeni; in 8. taki, ki niso pri zdravi pameti ali v poglavitnih keršanskih resnicah ne podučeni, ker od vseh teh ni pričakovati, da bi mogli in hotli, keršence rediti v katoliški veri, ker so ji sovražni; pač bi bilo tudi nespodobno, ako bi boter slovesno v imenu keršenca spoznaval, česar sam ne veruje ali ne vé.

7. Keršeneec pri sv. kerstu imé dobi. Cerkev veleva, da se le imena svetnikov božjih pri sv. kerstu dajo, da ima nad njim izgled pobožnega življenja in priprošnika (patrona) pri Bogu.

§. 35.

Obred sv. kersta pri otrocih.

1. Pred kerševanjem.

a. Kerševanec pred cerkvenimi durmi duhovnega kerševavca pričakuje. — Kdor še ni posvečen Jezusu Kristusu, našemu Gospodu, še ne sme z vernimi v hišo božjo stopiti. Mašnik v roketu in z višnjevo štolo h

kerševancu pristopi, botra popraša, kako naj bo otroku imé in kaj od cerkve božje želi, rekoč: „I., kaj želiš od cerkve božje?“ — Boter odgovori: „Vero,“ t. j. keršanstvo z vsemi zveličavnimi pripomočki. — Dalje mašnik popraša: „Kaj ti vera dá?“ Boter odgovori: „Večno življenje“ t. j. večno zveličanje. — Potem kerševavec dalje govori: „Ako hočeš iti v življenje, spolnuj zapovedi: ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega svojega sercá, in iz vse svoje duše, in iz vse svoje misli, in svojega bližnjega kakor samega sebe.“ — S temi besedami kerševavec naznanja, da vera brez spolnovanja zapoved, brez dobrih del, še ni zadosti za večno življenje.

b. Duhovni kerševancu trikrat v obraz dihne; pač lepo znamenje kerstnih gnad. Kakor je Bog prvemu človeku življenje vdihnil, in Kristus apostelnom sv. Duhá, ravno tako se v sv. kerstu človeku podelí čeznaravno dušno življenje, t. j. posvečujoča gnada božja.

c. Mašnik kerševancu čelo in persi z znamenjem sv. križa zaznamnja. — S tem naznanje daje, da kerševanec stopi v cerkev križanega Jezusa. Znamenje sv. križa na čelu kerševanca opominja, da mora nauke križanega Jezusa verovati in če je treba, tudi očitno spoznati; na persih pa, da mora po njegovih naukih tudi živeti.

d. Kerševavec kerševancu svojo roko na glavo položi, in med tem polaganjem božje pomoči prosi. — Polaganje roke pomenja, da bo kerševanec v posebnem božjem varstvu, s katerim mu bo tudi moč, živeti po Jezusovih naukih.

e. Duhovni kerševancu nekoliko blagoslovljene soli v usta dene. — Sol je znamenje modrosti; kakor sol jedila dela jedilna in vkusne ter varuje gnjilobe, ravno tako modrost dušo Bogu prijetno stori in greha varuje. Vera in življenje po veri, to je prava modrost, ki človeka stori prijetla božjega ter ga varuje večnega pogubljenja.

Z dozdanjimi znamenji cerkev kerstne gnade naznanja; treba pa je, da se tudi odpravijo zadržki, ki kerstne gnade opovirajo. Poglavitni zadržek je pa hu-

dičeva oblast, kateri je človek po izvirnem grehu zapadel; — toraj zdaj nasledvajo zarotovanja, s kterimi se hudiču odvzame vsa oblast nad kerševancem.

f. Kerševavec s slovesnimi molitvami in večkratnimi znamenji sv. križa opravlja zarotovanja, s kterimi v cerkvenem imenu zmagavno naznanja hudiču, da jenjuje njegova oblast nad kerševancem, ki bo zdaj zdaj pridružen cerkvi božji.

So pa tri zarotovanja, konec kterih mašnik detetu čelo s pavcem prekriza, rekoč: „In tega znamenja sv. križa, kterega mu na čelo damo, prekleti hudič, se nikdar ne prizadevaj (podstopaj) oskruniti. Po ravno tistem Kristusu, Gospodu našem. Amen.

g) Mašnik kerševanca v cerkev h kerstnemu kamnu pelje; konec štole na njega položi in na štolo svojo desno roko, v znamenje božjega varstva, katero čuje nad njim, in pravi: „I.— pojdi v cerkev božjo, da boš s Kristusom večnega življenja deležen. Amen.“

Ko pridejo do kerstnega kamna, mašnik in botri molijo apostoljsko vero in očenaš, ki sta poglavitni del keršanske vere in keršanskega upanja.

h) Duhovni kerševancu ušesi in nosnici s slino pomaze, rekoč: efeta“, t. j. „odpri se“. — To spominja na čudež, s kterim je bil gluhomutec ozdravljen, in naznanja, da naj kerševanec rad posluša božjo besedo ter si prizadeva, s pobožnim življenjem „lepa dišava biti pred Bogom“ po besedah sv. Pavla. 2. Kor. 2, 15.

i) Kerševavec kerševanca poprašuje: „Ali se odpoveš hudiču? — in vsemu njegovemu djanju? — in vsemu njegovemu napuhu?“ —

Boter na vsako vprašanje odgovori: „se odpovem.“ — Potem mašnik kerševancu persi in medplečje s sv. kerstnim oljem (oleum catechumenorum) mazili. — V starih časih so se bojevavci z oljem mazali, da so bili pri bojevanji krepkejši in gibčnejši; ravno tako se kerševanec pomazili v znamenje, da v sv. kerstu prejme duhovno moč, zoperstati vsem skušnjavam hudičevim in lastnemu mesenemu poželenju, in sladki jarem Gospodov nositi, t. j. njegove zapovedi spolnovati.

Zdaj kerševavec višnjevo spokorno štolo z belo veselo spremeni; zakaj že se bliža trenutek, ko ima kerševanec prerojen biti za nebesa. Še enkrat mašnik kerševanca poprašuje, rekoč: „Ali veruješ v Bogá, vsegamogočnega Očeta, stvarnika nebes in zemlje? — Ali veruješ v Jezusa Kristusa, njegovega Sinú, edinorojenega, ki je bil rojen in je terpel? — Ali veruješ v sv. Duhá, sveto katoliško cerkev, občestvo svetnikov, odpušenje grehov, vstajenje mesá in večno življenje?“ — Boter na to trojno vprašanje odgovarja: „Verujem.“ — Potem kerševavec še vpraša: „I., ali hočeš keršen biti?“ — Boter odgovori: „Hočem.“

Odpovedovanje hudiču in spoznavanje poglobitnih verskih resnic ste bistvena dela kerstne obljube in tudi vsega keršanskega življenja. Toraj smo dolžni, kerstno obljubo večkrat ponavljati, t. j. to, kar so kerstni botri v našem imenu obljubili, tudi prostovoljno obljubovati; kerstno obljubo zlasti ponavljajmo: rojstni in kerstni dan, v dan svojega godú, ki nam pred oči stavi zgled našega nebeškega priprošnika, in tudi vselej pred ali po sv. obhajilu.

2. Pri kerševanji:

Kerševavec kerševancu glavo trikrat z vodo oblije, v znamenji sv. križa, in med oblivanjem govori: „I., jest te kerstim v imenu Očeta † in Sina † in svetega † Duhá.“ — Oblivanje se godí v podobi križa v znamenje, da ima sv. kerst svojo moč v Jezusovi daritvi na križi, in sicer na glavi, ker je glava poglobitni del našega telesa. Med kerševanjem boter otroka na rokah drží, botra pa desnico nanj položí.

3. Po kerševanji.

a) Duhovni keršencu glavo na temenu med molitvijo s sv. krizmo mazili. — To maziljenje nazznanja, da je keršenec že ud duhovnega telesa Kristusovega in da ima delež njegove duhovske in kraljevske časti; duhovske, ker se vdeležuje daritve sv. maše in se z zvesto pokoršino Bogu v pri-

jetni dar daruje; kraljeve pa, ker je pri sv. kerstu postal dedeč Jezusa Kristusa, s katerim bo v nebesih kraljeval.

b) Mašnik na keršenega belo oblačilo položi, v znamenje, da ga je sv. kerst popolnoma očistil, in v opomin, da naj prejeta kerstno čistost in nedolžnost prinese pred sodni stol Gospoda našega Jezusa Kristusa, da prejme večno življenje.

c) Poslednjič duhovni keršenemu prižgano svečo v roko podá v opomin, da hođi v luči sv. evangelija, se terdno in nepremakljivo derži Jezusovih nauk ter po njih vedno ravná svoje življenje.

Popisane obrede sv. kersta smejo le duhovniki opravljati. — Kadar se kerst delí v sili, se le kerstna (bistvena) znamenja opravijo. Ako pa otrok pri življenji ostane, se tudi še nebistvena dostavijo. Kerstna znamenja se ne smejo nikdar ponavljati. Le kadar duhovni dvomi, da bi bil otrok v sili prav in veljavno keršen, vse obrede sv. kersta opravi, toda bistvenemu obredu predstavi: „Ako še nisi keršen,“ te kerstim i. t. d.

II. Sv. birma (poterda, poterdilo, confirmatio).

§. 36.

Od sv. birme sploh.

1. Sv. birma je zakrament, v katerem sv. Duh keršenega človeka s poklado škofovih rok, s sv. krizmo in z božjo besedo v gnadi poterdi, da svojo vero stano vitno spoznáva ali terdi in po nji živi.

2. Bistvo sv. birme je:

a) maziljenje s sv. krizmo; krizmo imenujemo oljkovo olje, kteremu je nekoliko balzama primešanega; škof jo véliki četertek z družimi sv. olji posvečujejo. — Sv. krizma kaj lepo gnado sv. birme naznanja. Olje zavolj svoje mašobe v svetem pismu pomenja vso srečo in gnado. —

in pri sv. birmi človek v resnici prejme vse darove sv. Duhá; — dalje olje udom moč in gibčenost podelí, zato so si v starih časih bojevavci ude z oljem mazali; tudi pri sv. birmi duša zadobí moč za boj s sovražniki našega zveličanja. — Balzam pa lepo dišavo daje, ravno tako naj tudi birmanec, ker je polnost gnade zadobil, lepo dišavo keršanskih čednost okoli sebe razširja in stanovitno spoznava sv. vero, in z lepim izgledom.

- b) poklada škofovih rok med maziljenjem; znamenje posebnega varstva sv. Duhá, in
c) molitev.

3. Redni delivec sv. birme so škof; zamore pa birmovati tudi mašnik, kterege papež v to pooblastijo, n. p. misijonarji.

4. Vsaki keršeni, pa še ne birmani človek zamore sv. birmo veljavno prejeti. — Primerno pa je, da otroci sv. birmo še le prejmejo, kadar k paméti pridejo; zato je svetovati, da se ta zakrament navadno odloží do sedmega leta.

K vredni prejemi sv. birme je treba:

- a) da je birmanec v stanu gnade božje,
b) da je dobro pripravljen, t. j. da je v poglavitnih keršanskih resnicah dobro podučen in da ima serčne želje po gnadi sv. Duha, ktere naj v goreči molitvi prosi.

5. Sv. birma se smé vsaki čas deliti; zlasti se pa deli o binkoštih, ker je ravno binkoštno nedeljo pervikrat prišel sv. Duh v zakramentu sv. birme, in sicer nad aposteljne.

6. Po starodavni navadi se tudi k sv. birmi botri jemljejo, da birmancem v duhovnem boji na strani stojé z ukom, svetom, opominjevanjem in lastnim zgledom. Kakor kerstni boter s keršencem, tako tudi birmenski boter z birmancem v duhovno sorodstvo stopi.

Birmenski boter mora z birmancem biti enega spola, že birman in starosti, v kteri zamore spolnovati

botrove dolžnosti. Lastni starši, kerstni botri, očitno neverni ali očitni grešniki in nekatoličani ne smejo botri pri sv. birmi biti.

7. Pri sv. birmi se birmancu zopet imé svetnika božjega dá, in sicer botrovo; če sta pa boter in birmanec enega imena, škofovo; ako so pa vsi trije enega imena, je birmancu na voljo dano, zbrati si birmensko imé.

§. 37.

Obred sv. birme.

1. Napovedani dan se birmanci s svojimi botri v cerkvi snidejo in s serčnim hrepenenjem po sv. zakramentu v molitvi škofa pričakujejo. Ko škof v cerkev pridejo se na svoj sedež podajo, da se v cerkvena oblačila oblečejo; birmanci pa tako v versto stopijo, da je za vsacem njegov boter, birmanci moškega spola na moški, ženskega pa na ženski strani.

2. Škof stopijo pred altar ter prično moliti nad birmanci, kateri med molitvijo klečé. — Škof se k birmancem obernejo in s sklenjenima rokama v začetku molitve prosijo, da bi sv. Duh prišel nad birmance ter jih varoval vsacega greha; — potem roke nad njimi razprostrejo in s povzdignjenim glasom molijo rekoč: „O Bog pošlji nad nje sv. Duhá z njegovimi sedmerimi darovi, — o. Amen; — Duhá modrosti in umnosti, — o. Amen; — Duhá svetovanja in močí, — o. Amen; — Duhá učenosti in pobožnosti, — o. Amen. napolni jih s svojim strahom.“ — Končavši molitev škof nad vsemi znamenje sv. križa naredé. — To molitev prvi blagoslov imenujemo. Poklada rok pomeni, da sv. Duh birmanca vzame v svoje posebno varstvo ter go poterdi v dobrem.

3. Potem gredó škof k vsacemu birmancu posebej, mu imé dadé in vsacega s sveto krizmo na čelu mazilijo, rekoč: „I. — Zaznamnjam te z znamenjem križa, in te poterdim z mazilom zveličanja v imenu Očeta in Sina in svetega Duhá.“ Odgov: Amen. — Maziljenje se godí v znamenji križa

v znamenje, da nam je gnado sv. Duha zadobila Kristusova smert na križi; na čelu pa v opomin, da se birmanec nikdar ne sme sramovati sv. križa, ampak da je dolžan, očitno spoznati vero v križanega Jezusa. —

Med maziljenjem boter desno roko na desno birmančevo ramo položi, s čemur pokaže, de hoče vedni pomočnik in varh biti mlademu bojevavcu Kristusovemu.

Po maziljenji duhovnik birmančú čelo s pavolo zbríše, boter pa mu ga z vezilom zaveže, kterega drug duhovnik odveže, ki mu še enkrat čelo obriše.

4. Škof birmanca nekoliko na lice udarijo, rekoč: „Mir bodi s tabo.“ Udarec birmanca opominja, da mora po Jezusovi veri stanovitno živeti in jo serčno do smerti pričati, ko bi mogel še toliko terpeti zavolj nje. — Vo šilo mirú pa je birmancu v tolažbo, da bo pravega mirú deležen le tisti, ki zavoljo Kristusa in po njegovem zgledu prenaša vse težave in bridkosti.

5. Poslednjič škof vse birmance še blagoslové, memo družih besed rekoč: „Blagoslovi t naj vas Gospod iz Siona, da boste Jeruzalemske blagre gledali vse dni svojega življenja in imeli večno življenje.“ O. Amen. — To je zadnji blagoslov, pri katerem morajo vsi birmanci pričújoci biti.

Po prejetem zakramentu naj birmanci zahvalno molitev opravijo; dan sv. birme naj si dobro v spomin vtisnejo ter si ga med naj imenitniše dneve svojega življenja štejejo. Večkrat naj se tega dneva spominjajo, zlasti o binkoštih, ter ponayljajo sklep, vero v križanega Jezusa brez vsega strahu spoznavati z besedo in djanjem.

Botri naj si dobro zapomnijo, da ne smejo birmancu nikdar, zlasti birmenski dan ne, biti v pohujšanje; darila, ki jih dadó birmancem, naj jim nikdar ne bodo v spotiklej; bodejo naj pa lepi in primerni spominki veselega dneva in vedni opomini lepega keršanskega življenja.

III. Presveto rešnje Teló (Eucharistia).

§. 38.

Od presvetega rešnjega telesa sploh.

1. Presveto rešnje teló je naj svetejši zakrament, je pravo teló in prava kri našega Gospoda Jezusa Kristusa v podobah kruha in vina.

2. Sveto obhajilo je resnično zavžitje presvetega rešnjega telesa v hrano ali živež.

3. Sveta cerkev latinskega obreda vernim sv. obhajilo le v podobi kruha delí; sam mašnik ga pri sv. maši v obéh podobah prejema.

V prvih časih so ga tudi kristjani, ki so bili pri sv. maši pričujoči, v obéh podobah prejemale, zunaj sv. maše pa navadno le v podobi kruha.

4. Cerkev je sv. obhajilo le v podobi kruha zapovedala iz naslednjih vzrokov:

a) v vziru presvetega zakramenta samega da ga varuje vse nečastí, ker se podoba vina lahko razlije in se ne dá tako dobro in dolgo hraniti.

b) v oziru vernih, da jim sv. obhajilo zljajša, ker nekteri podobe vina ne smejo piti, nekterim pa se studi piti iz ravno tistega keliha, iz kterega tudi drugi pijejo.

c) Tudi vina v vsacem kraji ni lahko dobiti.

d) v oziru vere, krivovercem nasproti, ki so tajili, da bi bil Jezus le v eni podobi resnično pričujoč.

5. Presveto rešnje teló prejemati, nam Jezus zapoveduje (Jan. 6.); zlasti smo ga dolžni prejeti v nevarni bolezni, v smertni nevarnosti, in sploh večkrat v življenji. — Kolikokrat naj sv. obhajilo prejmemo to določiti, je Jezus svoji cerkvi prepustil. V prvih keršanskih časih so verni navadno pri vsaki sv. maši, pri kateri so bili, k sv. obhajilu pristopali; ko so kristiani mlačneji postajali, je cerkev zapovedala, trikrat

v letu presv. rešnje teló prejeti, o božičnem, velikonočnem in binkoštnem času; dandanašnji pa zapoveduje, da ga vsak kristjan, ki je pri pameti in v veri podočen, vsako leto naj manj enkrat prejme, in sicer o velikonočnem času. Kdor ga iz kakoršnih koli vzrokov o velikonočnem času ne prejme, je dolžan, kakor hitro mu bo mogoče, po velikonočnem času prejeti ga.

Da presv. rešnje teló prejemajmo o velikonočnem času, je sv. cerkev zato zapovedala, ker je Jezus ravno o tem času presveti zakrament postavil, in v opomin, da novo življenje ravno o tem času pričnimo, v katerem je Kristus od smerti vstal. — Spomladi se tudi vsa natura prenavlja.

Sv. velikonočno obhajilo po cerkvenih željah v svoji farni cerkvi prejemajmo; le iz tehtnih vzrokov ali kjer je splošnja drugačna navada, se sme v kateri cerkvi koli zgoditi.

Sv. cerkev tudi serčno želi, da bi verni večkrat prejemali sveto obhajilo. K večkratnemu sv. obhajilu nas priganja ljubezen do Jezusa in lastna korist.

6. Za vredno sv. obhajilo je treba dvojne priprave, dušne in telesne.

Dušna priprava je v tem :

- a) da človek skerbno preiskuje, če je brez smertnega greha; ako se smertnega greha zavé, mora pred sv. obhajilom v sv. pokori z Bogom spraviti se. Kdor se pa po spovedi spomni smertnega greha, ki ga je brez svojega zadolženja pozabil pri spovedi povedati, naj tudi ako se lahko zgodi, še pred sv. obhajilom k spovedi gré; ako se pa lahko ali celó ne more zgoditi, naj se pozabljenega greha skesá ter se ga pri prihodnji spovedi spové;
- b) da se človek prizadeva, tudi malih odpustljivih grehov očistiti se;
- c) da človek obudí vero, upanje in ljubezen, in serčno hrepení, z Jezusom skleniti se, ter se mu

popolnoma zročiti. Tudi se svetuje, pred sv. obhajilom in po sv. obhajilu, ako je mogoče, pri sv. maši biti.

Telesna priprava k sv. obhajilu pa je v tem:

a) da je človek od prejšnje polnoči teš, t. j. da ni celó nič zavžil ali pil. Teš biti je pod smertnim grehom zapovedano iz spoštovanja, ki se spodobi presvetemu zakramentu.

Bolnikov, ki sv. rešnje teló prejmejo v popotnico, ta zapoved ne veže.

b) da človek pošteno oblečen stopi k mizi Gospodovi, in da se vsega zderži, kar bi premajhno spoštovanje do sv. resnjega telesa razodevalo, če tudi samo na sebi ni pregrešno.

7. Sv. obhajilo se ne deli: sv. večer, véliki petek, po noči. Navadno se sicer deli do poldne, kakor se tudi sv. maša navadno le do poldne opravlja, da bi se verni z večo pobožnostjo in bolj z braniim duhom obhajali; smé se pa, se vé da, tudi po poldne deliti njim, ki so tešči.

Za popotnico se presv. zakrament smé vsaki čas deliti in prejemati.

§. 39.

Obred svetega obhajila.

Sv. obhajilo se smé deliti in prejemati pred mašo, med mašo, po maši in tudi zunaj maše. Ako se zunaj maše deli, se morajo kakor pri maši dve sveči prižgati.

Sv. obhajilo se tako le deli:

1. Strežej z malim zvončkom verne k sv. obhajilu pokliče, potem pa očitno spoved moli v imeu vernih, kateri med tem popolnoma kes nad svojimi grehí obudé.

2. Mašnik sv. rešnje telo v kelihu iz tabernakeljna vzame, kelih na altar postavi, se k vernim oberne in moli nad njimi, rekoč: „Naj se vas usmili vsegamo-

gočni Bog, naj vam odpusti vaše grehe ter naj vas pelje v večno življenje. — Prizanesenje, odvezo in odpušenje vaših grehov naj vam dodeli vsegamogočni in usmiljeni Gospod.“ — S temi besedami mašnik ne podeli odpušenja grehov, temuč le prosi odpušenja, ker ga je strežej v očitni spovedi njegove priprošnje prosil.

3. Mašnik eno sv. hostijo iz keliha vzame, jo vernim kaže rekoč: „Glejte jagnje božje, ki odjemlje grehe svetá“; — po tem trikrat zapored reče: „Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho, ampak reci le z besedo, in ozdravljena bo moja duša;“ — verni te besede z mašnikom vred ponižno molijo ter se skesano trikrat na persi udarijo. Trikrat se te besede govore v znamenje, da so si svesti zadolženja in nevrednosti svoje. —

4. Mašnik gre k vsacemu posebej, ga s presv. rešnjim telesom v znamenji svetega križa blagoslovi ter ga vsacemu posebej na jezik položi, (v latinskem jeziku) rekoč: „Teló našega Gospoda Jezusa Kristusa ohrani tvojo dušo v večno življenje. Amen.“

Verni zahodnje cerkve sv. obhajilo klečé prejemajo, da spoznajo versko resnico, da je v presv. zakramentu Jezus resnično pričujoč, pred katerim se naj uklanjajo vsa kolena.

Opomin. V izhodnji cerkvi pa verni sv. obhajilo stojé prejemajo.

5. Po sv. obhajilu, kadar se ne deli med sv. mašo, mašnik s sv. rešnjim telesom obhajance blagosloví; če je pa sv. rešnje telo izpostavljeno, ali merlič ali mrtvaški oder v cerkvi, ali če je ravno pred bil blagoslov s presv. resnjim telesom, nad njimi le z roko znamenje sv. križa naredi, rekoč: „Blagoslov Boga vsegamogočnega, Očeta, Sina in sv. Duha pridi nad vas in vedno ostani nad vami.“

Po sv. obhajilu naj obhajanci nekoliko časa pobožno molijo, saj ni dražjega in gnade polnejšega časa od časa po sv. obhajilu.

Zahvaljujmo se Jezusu za neskončno gnado, ki nam jo je skazal, da je hotel k nam priti, ponižno ga

molimo ter mu darujmo svojo dušo in telo, prosimo ga, da s svojo gnado vedno v nas ostane; vero, upanje in ljubezen obudujmo, vse dobre sklepe ponavljajmo ter mu vse svoje reve in nadloge, dušne in telesne tožimo.

§. 40.

Kako se sv. obhajilo bolnikom deli v popotnico?

Vsaki kristijan v smertni nevarnost je dolžan presv. rešnje teló prejeti. Sv. obhajilo, ki ga bolniki na smertni postelji ali v smertni nevarnosti prejemaajo, se imenuje popotnica, ker je naj močejša dušna hrana na potu v nebeško domačijo pravo duhovno zedinjenje z Bogom.

Sv. popotnica daje naj večo moč zoper skušnjave hudičeve, in naj zdatnije tolažilo v smertni uri. Bolnik naj tedaj ne odlašá, prejeti sv. popotnice, ker je smertna ura sploh neznana, še bolj pa pri bolniku v nevarni bolezní.

Po cerkveni zapovedi se presv. rešnje teló očitno in slovesno k bolnikom nosi, in sicer v naslednjem redu :

a) S cerkvenega stolpa se verni s zvonóm vabijo v cerkev, da bi prejeli blagoslov s sv. resnjim telesom in ga spremljali do bolnika.

b) Mašnik sv. rešnje teló iz tabernakeljna vzame, pričujoče ž njim blagosloví ter pot do bolnika nastopi; pred njim gre cerkovnik, v levi roki nesé prižgano luč, v desni pa mali zvonček, s katerim pozvanja. — Prižgana luč pomenja ljubelega zveličarja, ki nas skoz smertmo temo vodi v nebeško svetlobo; pozvanja se pa, da verni, memo katerih se presv. rešnje teló nese, spodobno čast skazujejo preljubemu zveličarju ter ga gnad prosijo za bolnega človeka.

Pravlepa, ginljiva in posnemanja vredna je navada, da verni v mestih, terjih ali farnih vaséh presv. rešnje teló od cerkve do bolnika spremljajo in potoma molijo ali pojó sv. zakramentu na

časť; pobožnemu spremljevanju je sv. cerkev odpustke podelila. — Ravno tako lepo in ginljivo je, da verni na kmetih iz vseh vasí, skoz ktere mašnik presv. resnje teló nese, presvetemu zakramentu pred vás na proti gredó, ter ga z molitvijo ali petjem skoz vas spremljajo.

c) Ko mašnik do hiše pride, kjer leží bolník, spremljevalce pred hišo blagosloví s presv. zakramentom, potem v izbo stopi rekoč: „Mir bodi tej hiši, in vsem, ki v nji prebivajo.“ — Pokropivši bolnika in izbo z blagoslovljeno vodó bolniku za božje varstvo prosi.

d) Bolník se mašniku spove, ako ni bil že poprej spovedan, in potem sv. obhajilo med ravno tistimi šegami prejme, kakor zdravi; le besede „s kterimi mu mašnik sv. hostijo na jezik položi, so druge, namreč: „Brat (sestra), prejmi za popotnico teló našega Gospoda Jezusa Kristusa, ki naj te varuje hudobnega sovražnika in pelje v večno življenje. Amen.“

Po sv. obhajilu mašnik za bolnika moli.

IV. Sveta pokora (Poenitentia).

§. 41.

Od sv. pokore sploh.

1. Sveta pokora je zakrament, v kterem pooblastenimašnik na božjem mestu grešniku po svetem kerstu storjene grehe odpustí, ako se jih prav kesá, se jih čisto spové in resnično voljo ima, poboljšati se in pravo pokoro delati.

2. K zakramentu sv. pokore je potrebno:

a) od grešnikove strani, da se svojih grehov prav kesá, se jih spové in za nje zadostí ali saj resnično voljo ima, poboljšati se in zanje zadostiti, t. j. pravo pokoro delati.

b) od mašnikove strani pa, da grešnika njegovih grehov odveže ali mu jih odpusti.

Opomba. Katekizem sicer našteva pet reči k zakramentu sv. pokore potrebnih; to, da se tukej le tri imenujejo, naj nikogar ne moti, zakaj kesati in spovedati se grehov človek ne more, ako jih ne vé in ne spozná, k temu pa je treba izpraševanja vesti; ravno tako je vsaki pravi kes sklenjen z resničnim terdnim sklepom. Privzemi toraj še to dvoje, in pet reči k sv. pokori potrebnih boš imel, kakor ti jih našteva vsaki katekizem.

3. Delivci zakramenta sv. pokore so škofje in po njihovem pooblastenji tudi mašniki. — Škofovo pooblastenje je mašniku tako potrebno, da je odveza neveljavna, ako jo podeli nepooblasten mašnik. Odvezo dati ali jo odreči je namreč sodba, ktero spovednik nad grešnikom izreče; veljavno soditi kogá, le zamore, kdor ima oblast čez njega, ki ga sodi. Škof so pravi in višji pastir vseh vernikov svoje škofije, ker so postavljeni „vladati cerkev božjo“, oni imajo toraj oblast čez vse verne svoje škofije. Kdor tedaj hoče verne veljavno soditi, mora škofovo pooblastenje imeti t. j. škof morajo verne, da jih mašnik veljavno sodi, njemu zročiti; in ravno to škof storé s pooblastenjem, ki ga mašnikom podelé zročevaje jim keršansko občino.

Ker škof mašnikom pooblastenje delé, jim ga morejo tudi spet odvzeti in mu meje postaviti bodisi v ozir oseb, bodisi v ozir grehov. — Take grehe, od kterih mašniki veljavno ne morejo odvezovati brez še posebnega pooblastenja, pridržane grehe imenujemo. Papež in škofje si namreč odvezo od nekterih grehov pridržavajo iz naslednjih namenov:

- a) da vernim pokažejo ostudnost in veliko hudobijo imenovanih grehov, kterih naj se zlasti bojé;
- b) da bi take grešnike pripeljali k tančnejšemu spoznanju, k večemu kesu in ojstrejši, gorečniši pokori.

V smertni nevarnosti pa ima vsaki mašnik oblast, od vseh grehov veljavno odvezati.

4. Zakrament sv. pokore zamore prejeti, kdor je po sv. kerstu grešil, in kolikorkrat je grešil.

5. Zakrament sv. pokore je vsacemu, ki je po sv. kerstu smertno grešil, k zveličanju bistveno potreben; komur je nemogoče, prejeti ga, zamore odpuša-

nje grehov, toda le s popolnoma kesom zadobiti, kateri je sklenjen z željo, prejeti sv. pokoro, ako bile mogoče bilo, in človeka opraviči. — Zlasti smo pa dolžni prejeti sv. pokoro na smertni postelji, v smertni nevarnosti, kadar je lahko verjetno misliti, da bomo javalne mogli še kdaj zakrament sv. pokore prejeti, p. pred nevarnim potovanjem po morji, pred vojsko ali bitvo, dalje pred vsacim zakramentom, ako nismo v stanu gnade božje.

Tudi cerkvena zapoved vелеva prejemati sv. pokoro, in sicer naj manj enkrat vsako leto; želi pa, da bi se večkrat v leto zgodilo:

- a) ker večkrat grešimo in je nevarno, z Bogom odlašati spravo;
- b) ker nas večkratna spoved v gnadi krepča in greha váruje;
- c) ker pogostne spovedi močno povekšujejo čistost in občutljivost vesti.

§. 42.

Obred pri sv. pokori.

1. Preden se grešnik začne spovedovati, k spovednici poklekne, se prekriža in spovedniku reče: „Prosím, duhovni oče, za sveti blagoslov, de se svojih grehov prav in čisto spovém.“

2. Spovednik grešnika blagosloví rekoč: „Gospod bodi v tvojem sercu in na tvojih ustnicah, da se prav in čisto spoveš svojih grehov.“

3. Grešnik po prejetem blagoslovu očitno spoved moli rekoč: „Jez, ubogi grešnik se spovém Bogu vsegamogočnemu, Marii materi božji, vsem ljubim svetnikom in vam, častitljivemu mašniku, božjemu namestniku, da sem po svoji zadnji spovedi, ki sem jo opravil — (pověj, kdaj?) —, velikokrat in obilno grešil z mislimi, z željami, z besedami in z djanjem, posebno se pa obtožim, da sem:“

Zdaj se začni spovedati svojih grehov; — po končani obtožbi pa spoved skleni rekoč:

„Ti in vsi moji drugi grehi, ki se jih spomnim, ali ne, ki sem jih ali sam storil, ali pa sem kriv bil,

da so jih drugi storili, so mi iz serca žal, ker sem Bogá, njega samo sveto in preljubeznjivo dobroto ž njimi razžalil. Terdno sklenem, nič več ne grešiti in vseh priložnost v greh varovati se. Prosim, duhovni oče, za zveličavno pokoro in sveto odvezo.“

4. Spovednik grešnika, ako se mu potreba zdi, da njegov dušni stan spozna, kaj popraša, mu potrebne nauke in opominjevanje da, zveličavno pokoro naloži, in potrebne pripomočke k poboljšanju priporočevaje naznani.

Spovednikovim vprašanjem odkritoserčno in razločno odgovarjaj; njegove nauke in opominjevanje verno poslušaj, ter si pripomočke in naloženo pokoro dobro v spomin vtisni. — Ako te spovednik nič ne vpraša in ti nobenega opominjevanja ne dá, zavoljo tega ne bodi nepokojin, zakaj to ni bistvo sv. zakramenta. — Ako želiš v katerem koli obziru sveta ali podučjenja, svojo željo spovedniku zaupljivo razodeni.

5. Spovednik grešniku sv. odvezo da, ali pa mu jo odloži ali odreče do prihodnje spovedi ob odločenem času.

Preden spovednik grešniku dá sv. odvezo, mu reče, skesati se grehov; kar se tako le zgodí:

„O moj Bog! vsi moji storjeni grehi so mi iz serca žal, ker sem tebe, svojega preljubeznjivega Bogá, tebe vso svetost in neskončno dobroto, ki te iz vsega serca ljubim, ž njimi razžalil. — Terdno sklenem, s tvojo gnado svoje življenje poboljšati in vse tudi smert raje preterpeti, kakor tebe, svojega Bogá, tebe neskončno svetost in dobroto še kdaj s kacim grehom razžaliti. — Daj mi gnado, spolniti ta svoj sklep. Tega te prosim po neskončnem zasluženji tvojega božjega sina našega Gospoda in zveličarja Jezusa Kristusa. Amen.“

Spovednik grešnika sv. odvezo z naslednjimi molitvami dodelí:

- a) Spovednik grešniku odpušenja grehov prosi rekoč: „Naj se te usmili vsegamogočni Bog, naj ti odpusti tvoje grehe, ter te naj pelje

v večno življenje. Amen.“ — „Prizanesenje odvezo in odpušenje tvojih grehov naj ti dodeli vsega-mogočni in usmiljeni Gospod. Amen.“

b) Spovednik grešnika odveže vseh cerkvenih kazni, katerih se je morebiti krivega storil. — Cerkev je za nekatere grehe postavila duhovne kazni, p. odreko sv. zakramentov ali celó izobčenje. Ako je grešnik tak greh storil s hudobno voljo vedoč, da je cerkev nad-nj kazen postavila, je spovedniku treba posebnega pooblastenja, da ga zamore veljavno odvezati od nje. — Ker je pa mogoče, da je kdo tak greh storil nevedoma, da je nad-nj postavljena cerkvena kazen, spovednik vsacega grešnika, ker bi utegnil cerkvenih kazni kriv biti, odveže, kolikor on premore in grešnik tega potrebuje.

c) Sveto odvezo spovednik podeli memo družih besed, rekoč: „Odvežem te tvojih grehov v imenu Očeta in Sina in svetega Duha. Amen.“ — Znamnje sv. križa, ki ga nad spovedenci mašnik naredi, pomenja, da je odpušenje grehov sad daritve Jezusove na križi.

d) Po dodeljeni odvezi spovednik dalje moli: „Terpljenje našega Gospoda Jezusa Kristusa, zaslužnje prečastite device Marije in vseh svetnikov, in kar koli si sam dobrega storil ali hudega preterpel, ti bodi v odpušenje grehov, v pomnoženje gnade in v plačilo večnega življenja. Amen.“

Po prejeti odvezi se Bogu za dodeljeno opravičenje zahvalimo, storjene dobre sklepe ponovimo, Boga gnade stanovitnosti prosimo in naloženo pokoro, kolikor je takrat mogoče, opravimo; potem se pa za sv. obhajilo pripravljajmo.

Pokoro, ki nam jo spovednik naloži, vselej dobrovoljno sprejmimo, ter jo zvesto in na tanko opravljajmo, kakor jo je spovednik naložil.

Vsak greh nas stori dolžnike pravici božji, velik večje, mali manje. Pravici božji pa mora za vsak greh zadosteno biti ali v tem, ali v prihodnjem življenji.

Zadostovati mora grešnik sam za svoje grehe. Zamore mu pa tudi sv. cerkev na pomoč priti, s tem, da mu podeli odpustek, t. j. da mu iz svojega zaklada, namreč iz neskončnega zasluženja Jezusa Kristusa in iz zasluženja svetnikov podeli toliko, kolikor zadostovanja mu je odpustila.

§. 43.

Od odpustkov.

1. Odpustki so odpušenje časnih kazni, ki bi jih imeli za grehe, po sv. kerstu storjene, ali v sedanjem življenju ali pa v vicalih terpeti.

2. Odpustki so ali popolnoma, t. j. odpušenje vseh še ne prestanih časnih kazni, ali nepopolnoma, t. j. odpušenje nekoliko kazni; taki so odpustki 40 ali 100 dni, enega leta, 7 ali 20 let, t. j. odpustek toliko kazni, kolikor bi si jih grešnik z ojstrimi pokorili zbrisal v 40 ali 100 dneh, v enem, 7 ali 20 letih.

Po starih spokorilnih cerkvenih postavah so bila raznim grešnim djanjem odmerjena razna pokorila na 40 ali 100 dni, na eno, sedem ali dvajset let.

Toliko cerkvene pokore je imel toraj grešnik opraviti, kolikor je je bilo odmerjene vsacemu grešnemu djanju, ki ga je storil. — Nepopolnoma odpustkov za 1000 ali še več let papeži niso delili in jih tudi dandanašnji ne delé; goljufni so toraj listki ali bukve, ki za kake dela ali molitve take odpustke obetajo.

3. Odpustki so ali osebni, krajni ali rečni. Osebni odpustki se tisti imenujejo, kateri so osebam podeljeni, p. udom pobožnih bratovšin, umirajočim i. t. d.; — krajni odpustki pravimo tistim, ki so s kacicim krajem sklenjeni t. j. ktere zamoremo zadobiti le v kterem kraji, p. v kaki cerkvi, pri kacem altarji; — rečne pa imenujemo tiste, ki so s kacicimi rečmi sklenjeni, p. z blagoslovljenimi bridkimi martrami, podobami, moliki, i. t. d.

Krajni in rečni odpustki so ob enem tudi osebni ker jih zadobé le tisti, kateri odločeni kraj obišejo, ali

reč, s katero so odpustki sklenjeni, kušujejo, pri sebi nosijo ali nanjo molijo.

4. Odpustke deliti imajo zlasti papež oblast, in tudi škofje, toda omejeno. Popolnoma odpustke le papež delé.

5. Odpustke zadobiti zamorejo le katoliški kristjani.

6. Odpustki svetega leta so popolnoma odpustki. — V sv. letu papež spovednikom dajo oblast, od zadržanih grehov odvezovati, cerkvena pokorila prizanašati in neslovesne obljube, zunaj obljube čistosti, spreminjati v druga dobra dela.

Navadno sveto leto je vsako pet in dvajseto leto, nenaavadno o posebno važnih priložnostih papež razpišejo, p. v velikih stiskah ali preganjanji svete cerkve.

Navadno sveto leto ima svojo predpodobo v sv. letu stare zaveze, v katerem so bili zbrisani vsi dolgovi, in oprosteni vsi sužnji.

V zadobljenje odpustkov svetega leta so navadno postavljene naslednje pogoje:

- a) eno cerkev večkrat, ali več cerkev po enkrat, ali tudi po večkrat obiskati;
- b) sv. pokoro in presv. rešnje teló prejeti;
- c) moliti, da bi se prava cerkev vedno širila, da bi nehala vsa krivoverstva, da bi keršanski vladarji v miru in edinosti vladali, in sploh v papežev namen.
- d) kaj ubogajme dati.

Kdor je že kakor si bodi dolžan, eno ali več teh del opraviti, jih mora v zadobljenje odpustkov še posebej opraviti.

7. Odpustki, katere papež v to odločijo, se zamorejo dušam v vicah v prid obrniti, toda le po priprošnji, t. j. verni Bogá prosimo, da bi odpustki, katere bi mi za sé zadobili, dušam v vicah zalegli in njim bile odpušene časne kazni ali vse, ali le nekatere, kakor so odpustki ali popolnoma ali nepopolnoma. — Taki od-

pusťki so v prid sploh vsem dušam v vicah, zlasti pa tistim, kterim jih podarimo.

Da odpusťki zaležejo dušam v vicah, je treba, da imamo pri njih zadobljeni namen, jih dušam v vicah podariti;

V. Sv. poslednje olje (maziljenje extrema unctio).

§. 44.

Od sv. poslednjega olja sploh.

1. Sv. poslednje olje je zakrament, v kterem bolnik po maziljenji s sv. oljem in po zapovedani mašnikovi molitvi posebno gnado božjo prejme k dušnemu in večkrat tudi k telesnemu ozdravljenju.

2. K zakramentu poslednjega olja bistevno gre:

a) maziljenje sv. oljem, in

b) med maziljenjem molitev: „Po tem sv. maziljenji in po svoji presveti milosti ti Bog odpusti kar si grešil s pogledom (poslušanjem, duhanjem, govorjenjem, tipanjem, hojo, sladnostjo ledij).

Olje za ta sv. zakrament škof véliki četertek posvečujejo; olje kaj očitno naznanja gnado tega zakramenta. — Olje telesne rane hladi in bolečine polajšuje, gnada poslednjega olja pa dušne rane, žalosti in bolečine zmanšuje; — olje trudne telesne ude krepčá, ravno tako poslednje olje daje moč v smertnem boji in skušnjavah ob smertni uri; — olje marsiktero bolezen ozdravi, tudi pri poslednjem olji bolnik dušno, in ako je v njegovo zveličanje, tudi telesno zdravje zadobí.

3. Poslednje olje smé vsaki mašnik veljavno deliti, zunaj sile pa sveta cerkev dopuša, deliti ga, le lastnemu bolnikovemu fajmoštru ali mašniku, ktereга fajmošter v to pooblasti.

4. Poslednje olje se smé deliti le vernim, ki so k pameti prišli in so nevarno (za smert) bolni, ali so pa tako stari, da utegnejo za starostjo vsaki čas umreti; ne sme se pa deliti zdravim, in sicer tudi takim zdra-

vim ne, ki so v smertni nevarnosti, p. hudodelnikom, k smerti obsojenim, vojšakom, preden v vojsko gredó. —

Sme se poslednje olje tolikrat prejeti, kolikorkrat bolnik v novo smertno nevarnost pride, če tudi v eni dolgi bolezni.

Prav nespametno je, poslednje olje iz strahu pred smertjo odlašati; poslednje olje ne pospeši smerti, marveč ozdravljenje, ako je duši v zveličanje. Bolnik bolj gotovo in lažje ozdravi, ako se posluži pripomočka, ki ga je sam Bog dal. Ako pa ozdravljenje ni v božji previdnosti, gotovo nič družega ni bolj želiti, kakor da se bolnik za srečno smert pripravi, in za smertni boj pokrepča.

5. Za poslednje olje naj se v izbi, kjer bolnik leži, pripravi:

- a) naj se miza s čisto opranim pertom pogerne;
- b) na mizo naj se postavi bridka martra, nji na vsako stran prižgana sveča;
- c) na levo stran mize naj se dene posoda z blagoslovljeno vodo s kropilnico, ako je pri hiši, sicer pa kaka zelena vejica, s katero mašnik bolnika in po izbi kropí, — na desno stran mize pa na krožniku sedem kosmičev pavole ali prediva, s katerim se maziljeni kraji bolniku brišejo, — nekoliko solí na kruhu, in kozarec vode s čimur si mašnik po maziljenji perste umiva, in pertič, s katerim si roke obriše;
- d) pred mizo se postavi nizka klopica ali stolček; kamur mašnik poklekuj.

Sol, kruh, voda in kosmiči, pavola ali predivo se v ogenj veržejo in sežgó.

Kadar se pred poslednjim oljem presveto rešnje teló bolniku delí, naj se še na mizo dene en kozarec vode, v kateri se mašnik persta po sv. obhajilu umije; ta voda se da ali bolniku izpiti, ali se pa v ogenj verže.

§. 45.

Obred sv. poslednjega olja.

1. Mašnik v izbo stopi rekoč: „Mir bodi ti hiši!“ — in strežej mu odgovori: „In vsem, ki v nji prebivajo.“ Potem mašnik da bolniku bridko martro kušniti in z blagoslovljeno vodo bolnika, izbo in pričujoče z znamenjem križa pokropí, rekoč antifono: „Pokropi me, o Gospod, z izópom in očišen bom; opêri me, in bolj bel bom kakor sneg; nato moli prvo verstico psalma: „Usmili se me“, jo sklene s hvalnico: „Čast bodi Očetu“ itd. in antifono ponovi.

Kropljenje bolnika spominja dušne čistosti, pri sv. kerstu zadobljene, ter ga k vredni prejemi sv. pokore opominja, ako jo je z grehom omadežval.

2. Potem se bolnik spoveduje, ako že poprej ni bil spovedan, toraj pričujoči izbo zapusté. Po sv. spovedi mašnik tri molitve za telesno in dušno zdravje vseh hišnih prebivavcev moli; nato pa bolniku s psalmom: „Iz globočine itd.“ usmiljenja prosi in v posebnih prelepah litanijah, v ta namen odločenih, v ktere vplete farnega in bolnikovega patrona, vse svetnike na pomoč kliče; dalje moli strežej očitno spoved, mašnik pa molitvi: „Naj se te usmili“ in „prizanesenje, odvezo in odpušenje“ (glej §. 42, stran 74).

3. Zdaj pričujoče opomni, da molijo za bolnika sedem psalmov od pokore in litanije vseh svetnikov ali druge molitve, med tem ko bo on delil sv. poslednje olje; potem k bolniku stopi, mu desno roko nad glavo položí in nad njim moli.

Ta poklada rok bolniku naznanja, da se mu ni bati, ker je pod varstvom božjim, kteremu naj se popolnoma izroči.

4. Na to nasledva bistevno vnanje djanje: Mašnik desni pavec v sveto olje pomoči ter ž njim v podobi sv. križa bolniku očí, ušesi, nosnici, ustnici, roki,

nogi in ledje mazili, in pri vsacem maziljenji moli rekoč: „Po tem maziljenji in po presvetem svojem usmiljenji ti Bog odpusti, karkoli si grešil s pogledom (poslušanjem, duhanjem, govorjenjem, tipanjem, hojo, sladnostjo ledij).“

Ledje se mazili le moškim bolnikom, in še tem ne, ako se ne morejo lahko premakniti na postelji.

Maziljene kraje s pavolo ali predivom sproti zbričuje; — bolnika mazili na telesnih počutkih, ker so ravno počutki veliko grehov krivi; — mazili jih v podobi sv. križa, ker vse gnade izhajajo od presvete daritve na križi.

Vernim se roki na dlani mazilite, mašnikom in škofom pa od zunaj iz spoštovanja do prejetega maziljenja pri mašnikovem redu.

5. Po maziljenji mašnik moli tri molitve, v kterih prosi, da bi Bog po tem maziljenji, kakor je po svojem aposteljnu Jakopu obljubil, bolniku dodelil ne le dušno moč in tolažbo, ampak tudi telesno ozdravljenje.

6. Po tem bolnika z bridko martro blagoslavlja z milo prošnjo, da bi ga Jezus Kristus branil, varval in krepčal. — Iz tega naj bi bolnik spoznal, da se ima le križanemu Jezusu zahvaliti za odpušenje grehov in za vse prejete milosti.

7. Poslednjič mu desno roko na glavo položi ter prosi, da bi ga ozdravil Bog Oče, ki ga je vstvaril, Bog Sin, ki je zanj terpel na križi, in sveti Duh, ki mu je bil vlit pri sv. kerstu, — in mu podá bridko martro kušniti s priserčnim opominom, da naj zaupa v milega svojega zveličarja in se vdá v njegovo sveto voljo.

Pred poslednjem oljem bolniki sv. pokoro in presv. rešnje teló v popotnico navadno prejemajo; vsi trije zakramenti se toraj imenujejo zakramenti umirajočih. —

Bolnika, ki je bil s sv. zakramenti previden, je dobro nekoliko časa samega pustiti, da se nemoten

Bogu zahvaljuje za prejete milosti in da v sebi obudi vero upanje in ljubezen.

Po poslednjem olji se bolniku navadno še deli papežev blagoslov.

Škofje imajo od papeža oblast, bolnikom papežev blagoslov s popolnoma odpustki za smertno uro po pooblastenih mašnikih deliti; ta popolnoma odpustek bolniku še le v smertni uri dojde, toraj papeževga blagoslova nad bolnikom ni treba ponavljati, če je tudi bolezen dolga. Le ako bolnik ni bil v stanu gnade božje takrat, ko se mu je ta blagoslov delil, ali če je od tistega časa zopet smertno se pregrešil, naj ga vnovič prosi.

VI. Sv. mašnikov red (mašnikovo posvečevanje, Ordo.)

§. 46.

Od sv. redov (posvečevanj) sploh.

1. Svet red je zakrament, v katerem posvečenci od Bogá zadobé potrebno oblast in gnado k svoji duhovski službi, da jo opravljajo v božjo čast, sebi in bližnjemu pa v dušno zveličanje.

Duhovnih redov je sedem; delimo jih v štiri nižje in tri višje; zakrament pa je le en red, ki ga navadno imenujemo mašnikov red ali mašnikovo posvečevanje; v njem se namreč sveti zakrament posvečencu podeli. Škofovo posvečevanje oblasti mašnikovega reda razširi in dopolni; dijakoni imajo tudi delež pri sv. zakramentu. Drugi redovi niso zakramenti in jih tudi Jezus Kristus ni postavil, ampak njegova sv. cerkev.

2. Mašnikov red le škofje delé.

3. Da kdo mašnikov red veljavno prejme, mora biti keršen, in imeti namen, sveti zakrament prejeti.

Vredno ta sv. zakrament prejmo :

- a) ki so v stanu posvečujoče gnade božje;
- b) ki so tudi že birmani;

c) ki imajo lastnosti, katere sv. cerkev hoče imeti pri svojih služabnikih.

Vsi posvečenci so v duhovskem stanu, katerega imenujemo duhovstvo ali duhovšino; mašniki se imenujejo pa le tisti, ki so v zakramentu mašnikovega redú prejeli oblast, daritev sv. maše opravljati.

V duhovski stan cerkev s striženjem (tonsura) sprejema.

§. 47.

Striženje (tonsura).

1. Kogar sv. cerkev prejme v duhovski stan, da se na redove ali posvečenja pripravlja, mu škof tonzuro dajo, ktera pa ni red, ker prejemniku nobene duhovske oblasti in službe ne podeli.

2. Tonzuro škof tako le delé:

a) Kdor hoče v duhovski stan stopiti, mu škof na temenu, zatilniku in sencih lasé porežejo ali postrijejo v opomin, da se mora odpovedati vsi posvetni gizdi in nečimurnosti in le Gospodu živeti, kateri je bil s ternjem kronan. — V spomin ternjeve krone Jezusove in v znamenje, da pričakujejo krono večnega veličastva, ako zmagojo sovražnike svojega zveličanja, duhovni na temenu lasé na okroglo do polti strižejo, t. j. tonzuro ali plešo nosijo.

b) Mu škof čez duhovno haljo (talar) belo cerkveno prikrajšano srajčico (roket, superpeliceum) oblečejo.

§. 48.

Štirje nižji redovi.

Sv. cerkev je že od nekdanj za manja in nižja opravila pri službi božji služabnikov potrebovala, ter jim duhovno službo v posebnih štirih redovih s posvečevanjem izročevala. — Sčasoma so ta opravila ali menjala, ali so jih prevzeli svetni ljudjé, cerkovniki in

strežaji; cerkev pa nekdanjih redov vendar ni opustila, nekaj v spomin preteklih časov, nekaj iz spoštovanja do mašnikovega reda, da se do njega prihaja od stopnje do stopnje. — Pa tudi zato jih je sv. cerkev ohranila, da se prepričuje, ako so v duhovski stan prejeti tudi za duhovski stan; in da tudi sprejeti sami sebe dalj časa poskušajo, bodo li mogli, težke dolžnosti duhovskega stanu sebi in vernim v zveličanje spolnovati, in da se nanj pripravljajo.

Ti nižji redovi in njih (nekdanje) službe so:

- a) Red vratarstva (ostiariat); njih služba je nekdanj bila: verne skrivej klicati k službi božji ter jim naznanjati kraj in uro službe božje, tam pa vrata odklepati in zaklepati, in čuti, da se k službi božji niso vrinjali hudobni judje, zlobni neverniki ali izobčenci, kateri bi bili utegnili pri službi božji nemir delati ali jo oskrunjevati. — V pomen te službe jim škof izročé pri posvečevanji cerkvene ključé in zvonček.
- b) Red bravstva (čitavstva, lectorat); — njihova služba je bila: vernim sveto pismo in škofove ukaze pri službi božji brati. — V spomin te službe jim škof pri posvečevanji bukve ali knjigo podajo.
- c) Red zarotištva (exorcistat); — njihova služba je bila: nad obsedenci cerkvene zarotivne molitve opravljati.

V spomin te službe jim škof pri posvečevanji izročé bukve ali knjigo, v kateri so cerkvene zarotne molitve.

- d) Red strežništva (acolitat); — cerkvenih strežnikov nekdanja služba je bila: skerbeti za svečavo in kadilo, in pripravljati vino in vodo za sv. daritev.

V spomin te službe jim škof pri posvečevanji podadó svečnik in verčeke za vino in vodo.

§. 49.

Višji redovi.

1. Podslužništvo (subdiaconat, mali levit).

Podslužništvo je red, v katerim se s posvečevanjem dodeli oblast, svete posode k altarju nositi, čediti ali čistiti jih, list pri sv. maši brati, pri darovanju vodo v kelih vlivati in dijakonu pri sv. maši streči.

Subdijakonat ni zakrament, vendar se pa višjim redovom prišteva, ker je že v nekaki zvezi s sv. mašo v pripravljani presv. rešnjega telesa, in ker se ž njim prevzame dolžnost, v duhovskem stanu vse svoje žive dni ostati, breviar moliti in v vednem devištvu živeti.

Breviar so bukve molitev, ktere duhovni višjih redov v cerkvenem imenu vsaki dan po cerkvenem povelji molijo. Te molitve se imenujejo tudi cerkvene dnevne ure, ker se ob raznih dnevnih urah molijo.

Zapoved vednega devištva je sile stara. V prvih časih so se sicer tudi oženjeni jemali v duhovski stan, kadar ni bilo zadosti neoženjenih. Ko pa je bilo zadosti taci, ki so radi obljubili vedno devištvo, je stara nekdanja zapoved v katoliški cerkvi latinskega obreda spet oživela.

Ta cerkvena zapoved se naslanja na Kristusove besede, da je deviški stan popolniši od zakonskega. Spodobi se pa, da po popolnišem življenji hrepené zlasti mašniki, ki daritev sv. maše tolikokrat opravljajo, se presv. rešnjega telesa dotikajo ter ga prejemajo. Verh tega so mašniki dolžni z nerazdeljenim srcem Bogu služiti in za svoj sv. poklic živeti, kar se v zakonskem stanu ne more tako lahko zgoditi. — Tudi je nezakonski stan božjih služabnikov vernim po zgledu Kristusovem v veliko veči korist od zakonskega.

Subdijakonat se med sv. mašo po dokončanih zbirnih molitvah tako le deli:

1. Škof strežnika nagovoré ter mu velevalo dobro prevdariti dolžnosti, ki jih prevzame, ako stopi v ta duhovni red. Če posvečevanec ostane pri svojem sklepu,

se pred altarjem na obličje vleže, in s škofom litanije vseh svetnikov moli ter na pomoč kliče; pri prošnji: „da nas uslišati hočeš“ škof vstanejo, strežnika blagoslové, rekoč: „da tega izvoljenega blagosloviti †, posvetiti † in posvečiti † hočeš! prosimo te, usliši nas“.

2. Po dokončanih molitvah škof posvečevancu imenujejo službo in naštevajo opravila tega sv. reda, ki so: sv. posode čediti, kelih in pateno k altarji nositi, kruh in vino za sv. daritev pripravljati, pri sv. maši vino dijakonu podajati in kar je naj višja njegova služba: pri sv. maši vode vinu prilivati, potem tudi korporale spirati, preden pride v navadno perilo. — Na to mu na serce položé, da naj svojo službo čujece, zmerno in s čistim srcem opravlja.

3. Potem sledí bistevni obred tega posvečevanja:

Škof posvečevancu podadé prazen kelih s prazno pateno, rekoč: „Glej, čegava služba da ti je zročena, toraj te opominjam, da se tako vedeš, da boš Bogu dopadljiv;“ in subdijakon se keliha z desnico dotakne. — V znamenje, da je njegova dolžnost, dijakonu streči, mu veliki dijakon podá: verčeka z vinom in vodo, mivnico in teračo; vsega tega se subdijakon z desnico dotakne.

4. Zdaj mu škof, temu redu pristojno obleko podadé, namreč: humerale, manipel, in tunico (tunicelo).

5. Na posled posvečevanje škof s tem doveršé, da subdijakonu v roke dajo listne bukve, ter mu podelé oblast, list pri sv. maši brati. Subdijakon se bukev z desnico dotakne in potem list s škofom bere.

§. 50.

2. Služništvo (*diaconatus, veliki levit*).

Dijakonat je red, v katerem se s posvečevanjem prejme oblast, škofu ali mašniku pri sv. maši streči, evangeli peti, s posebnim privoljenjem sv. kerst slovesno deliti in sveto obhajilo vernim deliti.

Dijakonat se med sveto mašo po odbranem listu deli s tem le obredom:

1. Škof mašnika, kateri jih v cerkvenem imenu prosi, da bi pričujočemu subdijakonu red dijakonata podelili, uprašajo, rekoč: „Ali veš, da je vreden?“ — Mašnik škofu odgovori: „Kolikor človeška slabost premore vediti, vém in spričujem, da je vreden za breme te službe.“ — Potem se škof obernejo k pričujočim vernim, rekoč: „Ako ima kdo kaj zoper posvečenje tega izvoljenca, naj se v božjem imenu oglasi ter naj pové, kaj?“ — Ako se nihče ne oglasi, škof subdijakonu v nagovoru razlagajo imenitno službo levitov stare in dijakonov nove zaveze, potem naštevajo dolžnosti, katere v dijakonatu prevzame; te so zlasti: altarju streči, kerševati in pridigovati; na to ga opominjajo sveto živeti svoje dolžnosti zvesto spolnovati po zgledu sv. Štefana; subdijakon se potem na svoje obličje vleže in za škofom litanije vseh svetnikov moli, kakor subdijakoni pred svojim posvečenjem.

2. Zdaj sledí bistevni obred tega posvečevanja:

Škof duhovščino in pričujoče ljudstvo nagovoré, da molijo za posvečevance, in tudi sami molijo molitev, ki se kmali spremeni v slovesni „*praefation*“, med katerim posvečevancu desno roko na glavo položé, rekoč: „Prejmi sv. Duhá, da se ž njegovo močjo zastaviš hudiču in skušnjavam njegovim: v imenu Gospodovem.“ — S prošnjo, da bi sv. Duh novega dijakona s svojimi sedmerimi darovi pokrepčal v vseh čednostih, škof to slovesno molitev sklenejo.

3. Potem novemu dijakonu zročé dijakonsko obleko, namreč: štolo na desno ramo, ter mu jo pod levo pazdubo zvežejo, in *dalmatico*.

4. Poslednjič škof novemu dijakonu podelé še oblast sv. evangeli pri sv. maši brati, in v ta namen mu podajo evangeljske bukve, rekoč: „Prejmi oblast, evangeli v cerkvi božji brati za žive in mertve. V imenu Gospodovem.“ „Dijakon se z desnico evan-

geljskih bukev dotakne in potem pri sv. maši s škofom evangeli na glas bere.

§. 51.

3. Mašnikovo posvečevanje (*presbiteratus*).

Mašnikovo posvečevanje je zakrament, v katerem se posvečencu deli mašnika oblast daritev sv. maše opravljati in grehe odpušati s posebno gnado, dolžnosti mašniškega stanú zvesto spolnovati.

Mašniške oblasti ste toraj zlasti dve:

- a) oblast, kruh in vino spreminjati v pravo teló in v pravo krí našega Gospoda, Jezusa Kristusa;
- b) oblast, grešnikom grehe odpušati ali zadrževati

Mašnikov red se med sveto mašo pred poslednjo gredno ali gradualno verstico deli s tem le obredom:

1. Kakor pred dijakonom tudi pred presbiteratom škof uprašajo, je li dijakon vreden, da se v mašnika posveti? — potem mu v primernem nagovoru dolžnosti naštevajo, ktere v tem redu prevzame in litanije vseh svetnikov molijo, kakor pred subdijakonom in dijakonom.

2. Klečečemu dijakonu škof obé roki na glavo položé, in tako tudi vsi pričujoči mašniki storé. — Ta poklada rok izročenje mašniške oblasti pomenja.

3. Škof in vsi pričujoči mašniki nad posvečencem razprostrete desne roke deržé, sami škof pa med tem molijo, rekoč:

„Molimo, preljubi bratje, Boga, očeta vsegamogočnega, da nad tem svojim služabnikom, ktereга je v svojo službo izvolil, pomnoží nebeške darove, i t. d.“

Potem škof posvečencu zapored podelé pooblastenje, posamesna mašniška opravila opravljati.

4. Denejo mu štolo okoli vrata ter mu jo križema na persih zvežejo, potem mu podajo mašni plajš, kateri pa na herbtu še privit ostane.

5. Zdaj škof prično moliti pesem: „Pridi stvarnik Duh,“ katero pričujoči duhovni dalje molijo; med to molitvijo pa posvečevancu pavca, kazavca in dlani s sv. oljem mazilijo. — Mašnikove roke namreč vernim božjo gnado v sv. zakramentih delé, oné blagoslavlja, posvečujejo, keršujejo in se še celó presv. telesa Gospodovega dotikajo, treba je toraj, da se s sv. oljem posveté.

6. Potem škof posvečevancu podajo kelih z vinom in vodo, in pateno s hostijo; on se obojega z desnico dotakne, in med tem mu škof pravijo: „Prejmi oblast, Bogu daritev sv. maše opravljati za žive in mertve itd. Amen.“

7. Zdaj škof sv. mašo dalje beró! — Pri darovanji novi mašnik škofu podarí prižgano svečo.

Opomin: Tudi pri vseh prejšnjih posvečevanjih posvečenec škofu prižgano svečo podarí, ktera posvečenca lepo opominja, z ukom in zgledom vernim biti duhovna luč.

8. Novi mašnik s škofom od darovanja sv. mašo od besede do besede na glas bere; to pomenja edinost med glavo in udi; to edinost tudi lepo oznanja, da škof novega mašnika prijazno objamejo in obhajajo.

9. Po sv. obhajilu novi mašnik apostoljsko vero pred škofom moli v poterdilo, da hoče ljudstvu oznanovati pravi apostoljski nauk.

10. Škof posvečencu roke na glavo položé, rekoč: „Prejmi svetega Duhá, kterim boš grehe odpustil, so jim odpušeni; kterim jih boš zaderžal, so jim zaderžani.“ — Še le zdaj mu škof mašni plajš na herbtu razvijejo, v znamenje, da ima novi mašnik vso mašniško oblast.

11. Potem novo posvečeni mašnik svoji roki v škofovi položi, in škof ga uprašajo: „Ali obljubiš meni in mojim naslednikom spoštovanje in pokoršino?“ — „Obljubim,“ mašnik klečé odgovorí. — Na to ga škof na lice poljubijo, rekoč: „Mir Gospodov bodi vselej s teboj,“ — ga v nagovoru k svetemu življenju opominjajo, mu škofovski blagoslov podelé, potem mašo

dalje berejo, pred zadnjim evangelijem pa se zopet obernejo k novemu mašniku, ter mu vелеvajo, po prvi svoji maši tri sv. maše brati: eno od sv. Duhá, eno častiti Marii, vselej Devici na čast, in eno za verne duše v vicaĥ. — Novemu mašniku v molitev priporočivši se, šoof z novim mašnikom vred zadnji evangeli berejo in tako je posvečevanje mašniškega reda doveršeno.

Perva daritev sv. maše, ki jo daruje novi mašnik, novo mašo (primitiae) imenujemo in se navadno z veliko slovesnostjo obĥaja. Verni v novo posvečenem mašniku mašniško službo časté in svoje veselje naznanjajo, da je sv. cerkev novega služabnika, keršanska občina pa novega dušnega pastirja zopet zadobila.

Mašniki dan svoje nove maše 25. in 50. leto, ki so ga v svetem stanu doživeli, slovesno obĥajajo, Bogu v serčno zahvalo za vse v teh letih prejete dobrote in gnade; uno imenujemo sreberno, to pa zlato novo mašo.

§. 52.

Škofovo posvečevanje.

Škofovo posvečevanje je naj višje posvečevanje, v katerem se mašniku podelí posebna duhovska oblast: birmovati, svete redove deliti, v verskih zadevah soditi, in vse reči, k službi božji potrebne, posvečevati in blagoslavlĥati.

Ker je škofovska služba tolikanj imenitna, papež mašnika, preden se v škofovsko službo povzdigne, sprašajo in poterdijo. Pred tem papeževim poterjenjem se ne sme nikdo za škofa posvetiti.

Škofovo posvečevanje, pri katerem naj bodo, ako le mogoče, trije škofje pričujoči, (eden posvečuje, druga dva mu pa strežeta), se delí v nedeljo, ali dan ktereĥa apostelĥna ali s papeževim privoljenjem zapovedan praznik med sveto mašo z naslednjim obredom:

1. Zmed strežnih škofov eden škofa posvečevavca tako le nagovori: „Častiti oče! naša mati (katoliška)

cerkev želi, da tega mašnika povzdignete v škofovsko službo.“ — Na to škof posvečevavec vpraša: „Ali imate apostoljski (papežev) ukaz?“ — O. Imamo ga.“ — „Naj se bere.“ — Ko se je prebralo papežev poterdilno pismo, izvoljeni mašnik papežu zvestobo na sv. evangeli priseže.

2. Potem se sv. maša prične, kijo bere posvečevani izvoljenec ob enem s škofom posvečevavcem, in sicer ta pri vélikem altarlji, uni pri stranskem, ki se je v ta namen postavil. Začetno mašno molitev obmolita pred stopnjicami vélikega altarja izvoljeni posvečevavcu na levici. Potem gresta vsaki k svojemu altarlju, kjer sv. mašo bereta do zadnje verstice graduala ali trakta; zdaj se posvečevanec k posvečevavcu podá in se pred njim na obraz vleže; vsi trije škofje pa nad njim litanije vseh svetnikov molijo, kakor pri poprejšnjih višjih redih.

3. Po dokončanih litanijah se izvoljencu odperte evangelske bukve nad pleča in zatilnik položé, v opomin, da se mora, akoravno je vernim poglavar, tudi sam podvreči evangelski postavi.

4. Zdaj se prične pravo škofovo posvečevanje. — Škofje nad izvoljenca roke položé, rekoč: „Prejmi sv. Duha.“

5. Med primerjenimi molitvami se izvoljencu mazilijo: glava na temenu, in roki v znamenje, da je prejel vso polnost duhovske oblasti; toraj se mu tudi zročé znamenja škofovske oblasti, častí in službe: pastirska palica, in perstan; potem se mu dajo evangelske bukve v roke, rekoč: „Prejmi evangeli, in pojdi in ga oznanuj izročenu ljudstvu.“ — V znamenje edinosti izvoljenca vsi trije škofje poljubijo, rekoč: „Mir s teboj;“ on pa vsacemu odgovori: „In s tvojim duhom.“

6. Izvoljenec se k svojemu altarlju verne in sv. mašo do darovanja nadaljuje; zdaj gre k vélikemu altarlju ter škofu posvečevavcu dva hlebca kruha, dva sodca vina in dve sveči klečé daruje, v znamenje, da hoče po Jezusovem zgledu svoje življenje Bogu

darovati in vernim z lučjo lepega zgleda in keršanskega življenja svetiti. — Ti darovi spominjajo nekdanje šege, da so verni, ki so prišli k sv. maši in zlasti oni, ki so hotli pristopiti k sv. obhajilu, seboj prinesli darí, ki so za daritev potrebni.

7. Od darovanja posvečevavec in posvečenec na velikem altarji sv. mašo bereta, toda le z eno hostijo in z enim kelihom, in tudi sveto obhajilo prejmeta od ene hostije in iz enega keliha, — lepo znamenje bratovske edinosti in ljubezni.

8. Po danem blagoslovu sv. maše škof posvečevavec novemu škofu podajo še druga znamenja škofovske oblasti: škofovsko kapo (mitro), rokovice in perstan, kateri pomenja zaročenje škofovo s škofijo; potem pa zapoje zahvalno pesem: „Te Deum laudamus.“

9. Med petjem gre novo posvečeni škof, ktereга škofa strežnika spremljata, po cerkvi ter verne blagoslavlja, poslednjič pa vsem vkup slovesni blagoslov od vélikega altarja podelí.

Nadškofje nimajo višjega posvečenja, kakor škofje; le večí čast imajo in večí oblast pri vladanji sv. cerkve.

Škofje brez škofij so pravi posvečeni škofje, navadno so škofom pomagavci dani; imenujemo jih sploh tudi „škofe v krajih nevernikov,“ t. j. škofe posvečene za škofije, iz katerih so neverniki škofe izgnali, ko so si bili tiste kraje podvergli. Upaje, da bodo sčasoma te škofije spet kedaj rešene iz nevernih rok, papeži za take cerkve še vedno škofe volijo.

VII. Zakrament svetega zakona.

§. 53.

Od svetega zakona sploh.

1. Sveti zakon je nerazvezljiva zveza, s katero se neoženjen kristjan in neomožena kristjana vzameta in zaročita, da jima Bog dá gíado, v zakonskem stanu

do smerti po keršansko živeti in svoje otroke v strahu božjem rediti.

2. K temu zakramentu je bistveno potrebno:

- a) privoljenje ženina in neveste v zakon, katero z vnanjem znamenjem razodeneta;
- b) se mora to privoljenje dati v pričo dveh prič pred lastnim fajmoštrom ženinovim ali nevestnim, ali pa pred mašnikom, ktereга so ali fajmošter ali škof v to opravilo pooblastili.

Ako ste te dve pogoji spolnjeni, mašnik njuno zvezo blagoslovi.

3. Od njih, ki hočejo v sv. zakon stopiti, cerkev zahteva:

- a) da med njimi ni nobenega zakonskega zadržka;
- b) da iz pravega namena v zakonski stan stopijo;
- c) da so v keršanskem nauku dobro poučeni; in
- d) da v strahu božjem in s čisto vestjo zakon sklenejo, toraj sv. pokoro in presveto rešnje teló popred prejmejo.

Da sv. cerkev svojim vernim zakona rada ne pripuša, temuč da ga odsvetuje z nekatoličani, jo naslednji tehtni vzroki in blagi, sveti nameni vodijo; ti so:

- a) ker je katoličan v takem zakonu v vedni veliki nevarnosti, svojo vero zgubiti ali oslabiti, kdor nevarnost ljubi, v nji pogine;
- b) ker je v tacih zakonih keršanska pobožna izreja otrok silno pomanjkljva, ali še celó nemogoča;
- c) ker je javalne tudi sreča, edinost in zadovoljnost med zakonskimi, ki so v veri, v naj imenitniši zadevi, različni med seboj.

Sveta cerkev nerada sicer, pa vendar pri tehtnih vzrokih pripuša take zakone, toda le z naslednjimi pogojami:

- a) da katoliški del zamore brez vseh ovir po svoji sv. veri živeti;

- b) da si katoliški del prizadeva, nekatoliškega sopruža k spoznanja prave vere spreobrniti;
- c) da se vsi otroci po katoliški veri redijo.

Katoličan, ki z nekatoličanom zakon sklene (brez oblube teh pogojev, se smertno pregreši, in cerkev njegovega zakona ne more blagosloviti.

Zaderžki, katere je Bog postavil zakonu, nikdar ne jenjajo; zaderžke pa, katere je cerkev postavila, tudi cerkev zamore iz tehtnih vzrokov razvezati, t. j. svoje prijenjanje dati zaročencem, sveti zakon skleniti.

V deržavljanskih zaderžkih pa deželna gosposka prijenjanje daje; zanje je treba toraj pri nji prositi.

Z razvezavnimi zaderžki v zakon stopiti in zakon med katoličani in nekatoličani privoljujejo le papeži; v oviravnih zaderžkih pa in po papeževem pooblastenji tudi v nekaterih razvezavnih zaderžkih dajejo privoljenje škofje.

Za vsakoršno prijenjanje se pri škofu prosi, ki ga ali sami dajo, ali pa namest prosivca pri papežu zanj prosijo.

Za papeževo prijenjanje morajo premožniši prosivci nekoliko plačati; ta denar se pa splošni cerkvi v prid obrača, p. misijonarjem na pomoč itd.

Cerkev prijenjanja ne prodaja, kakor nekateri njeni nasprotniki terdijo; ona, kakor pri odpustkih, le hoče, da tisti, ki prijenjanje zadobé, v ta namen storé kako dobro delo, in sicer da ubogajme dajo.

5. Sveti zakon je zakrament živih, toraj morajo ti, ki ga prejmo, v stanu posvečujoče gnade božje biti.

6. Zakon se smé vsaki čas deliti in sklepati, ker je svet zakrament; toda, ker se ženitvam navadno družijo gostovanje, plesi, godbe in drugo razveseljevanje, ki motijo tihoto nekaterih svetih časov, kateri so pokori zlasti odločeni, je cerkev ženitnine (svatbe) prepovedala od prve adventne nedelje do sv. treh kraljev, in od pepelnične srede do bele, t. j. prve nedelje po veliki

noči, ker so ravno ti časi odločeni za skerbnejše duhovno premišljevanje, za pokoro in molitev.

§. 54.

Kaj se ima zgoditi pred prejemo sv. zakona?

Ženin in nevesta pri lastnem fajmoštru svoj zakon napovesta. Fajmoštrova dolžnost je:

- a) preiskovati, ali ni med njima nobenega zaderžka;
- b) se prepričati, ali sta v keršanskem nauku zadosti podučena, ako nista, jih pa podučevati;
- c) ji v dolžnostih zakonskega stanu podučiti;
- d) napovedani zakon tri nedelje ali praznike pri očitni službi božji oklicati.

Iz tehtnih vzrokov škof zamorejo privoliti, da se opusti drugi in tretji oklic; v sili še celó prvi, toda zaročenca morata, ako se vsi trije oklici opusté, priseči, da jima ni znan neben zakonski zaderžek.

Po prejetem cerkvenem odjenjanji je treba še prijenjanja od deržavljanskega zaderžka pri deželski gosposki prositi.

§. 55.

Obred sv. zakona.

1. Ženin in nevesta naj pred sv. zakonom vredno prejmeta sveto pokoro in presv. rešnje teló. — Ako hočeta ženin in nevesta, se jima presv. rešnje teló podelí tudi med sv. mašo za poročevance (missa pro sponsis).

2. Napovedani dan ženin in nevesta v cerkev prideta, in dve priči ž njima; stopita pred altar in sicer tako, da ženin ob nevestni levici stoji, in priči za njima.

3. Mašnik poročevavec ženina in nevesto nagovori, jima v svojem nagovoru pomen sv. zakona in njune zakonske dolžnosti razlaga ter jima zaterjuje, jih zvesto in na tanko spolnovati.

4. Po nagovoru poročevavec naj pred ženina vpraša: „ali je njegova resnična volja, pričujočo nevesto I. . .

v zakon vzeti?“ — Ženin mora tako razločno odgovoriti: „da“, da poročevavec in priči slišijo njegovo privoljenje; — potem mašnik nevesto popraša: „ali je njena resnična volja, pričujočega ženina I . . . v zakon vzeti? — Tudi nevesta mora odgovoriti: „da“, kakor je ženin storil.

5. Ženin in nevesta poročevavcu zakonska perstana podasta, ki sta lepo znamenje nespremenljive zvestobe do smerti, in perstana se na altar položita.

6. Ženin in nevesta si podasta desni roki; sklenitev rok pomeni, da si pred Bogom in keršansko družbo svetó poterdita, eden drugemu ne zapustiti akoravno jima Bog nadlog pošlje, temuč vedno ljubeznjivo in eden drugemu pomagaje tako dolgo skupej ostati, da ji bo smert ločila.

7. Poročevavec v znamenje, da sta nerazvezljiv zakon vpricho cerkve sklenila, sklenjeni roki s štolo obje, na njo desno roko položi, in pravi: „Jest vaji zvežem v zakon v imenu Očeta †, in Sina in svetega Duhá. Amen,“ — ter ji z blagoslovljeno vodo pokropí.

8. Poslednjič poročevavec zakonska perstana, na altar položena, z lepo molitvijo blagosloví, ter jima ji podá rekoč: „vzemita perstan, kateri naj vaji vedno opominja, da med sabo zakonsko zvestobo, ki si jo zdaj eden drugemu obljubita, do smerti na tanko deržita. V imenu Bogá Očeta †, in Sina in svetega Duhá. Amen.“

Med temi besedami mož ženi in žena možu blagoslovljen perstan na perstanec leve roke natakne.

9. Poslednjič poročevavec za nova zakonska še nekoliko moli in potem vsacega posebej, naj prej možá, potem ženo z blagoslovljeno vodo v znamenji križa pokropí, kar pomeni, da jima božji blagoslov v vsi obilnosti želí.

Sv. zakon se delí dopoldne ali popoldne; s sveto mašo, ali tudi zunaj sv. maše; vender pa cerkev želí,

da bi se sv. zakon med sveto mašo sklepal, in v ta namen je posebno mašo sestavila (missa pro sponsis).

Kadar se sv. zakon prav po cerkveni želji med sv. mašo sklepa, se mašnik po odmoljenem očenašu k novima zakonskima oberne, nad njima moli in jima v lepi molitvi prosi za blagoslov božji, za zdravje na duši in na telesu, in za visoko srečno starost; in tudi po „ite missa est“ — jima še enkrat blagoslov podeli.

Prav po želji sv. cerkve je, ako nova zakonska tudi sv. obhajilo med sveto mašo prejmeta, katero ima mašnik po svojem obhajilu podeli.

Zakonski ljudje, ki so 25 ali celo 50 let v zakonski zvezi preživeli, ta leta slovesno obhajajo, ako hočejo, dan svoje poroke, in se iz globočine svojega srcá premilemu Bogu zahvaljujejo za vse dobrote in milosti, v svojem dolgem zakonu prejete, ter si tudi še za prihodnje dni posebnega božjega varstva prosijo.

Taka pobožna hvaležnost zakonskih ljudi je tudi prav po volji svete cerkve, ktera 50 letnim zakonskim tudi poseben blagoslov deli; vendar pa ta blagoslov ni nova poroka, ker je zakon nerazvezljiv do smerti enega. —

Slovesni pobožni spomin poročnega dneva po 25 letih sreberno, po 50 letih pa zlato poroko (ženitnino) imenujemo.

Tretji oddelek.

Cerkvena posvečevanja, blagoslavljanja in blagoslovi (blažila, zakramentali, sakramentalia).

§. 56.

Od cerkvenih posvečevanj, blagoslavljanj in blagoslovov sploh.

1. Cerkvene zakramentale ali blažila imenujemo tiste svete obrede ali šege, ktere je cerkev postavila v zadobljenje mnogih milost in dobrot.

2. Cerkveni zakramentali so nekoliko podobni

svetim zakramentom, ker so tudi pri njih vnanja znamenja, ki ne naznanjajo le duhovnih gnad, ampak se po njih duhovne gnade tudi delé.

Vender pa je med sv. zakramenti in cerkvenimi zakramentali bistven razloček, in sicer ta le :

- a) sv. zakramente je postavil Jezus Kristus, zakramentale pa je vpeljala njegova sv. cerkev vsled oblasti, katero ji je Jezus izročil;
- b) sv. zakramenti zlasti posvečujočo gnado delé ali množé; zakramentali pa nas ali le pripravljajo za vredno prejemo sv. zakramentov, ali po njih prejemamo gnade, toda druge, kakor pri sv. zakramentih;
- c) sv. zakramenti imajo svojo moč od Kristusa samega; zakramentali pa le na priprošnje sv. cerkve;
- d) sveti zakramenti imajo v sebi božjo moč, bodi si vreden ali nevreden njih delivec ali prejemavec (nevredni delivec ali prejemavec jih deli ali prejema sebi v pogubljenje); — zakramentali pa ne sploh tako.

V tem obziru so zakramentali dvojni, osebni in rečni; kakor so podeljeni ali rečém ali osebám; rečém podeljeni imajo vselej svojo moč, bodi si delivec vreden ali nevreden po volji svete cerkvi vsled njene oblasti, osebám podeljeni pa nimajo vselej svoje moči.

3. Zakramentali so: a) ali zarotovanje (*exorcismus*), b) ali posvečevanje (*consecratio et benedictio*), c) ali blagoslovi (*benedictio*).

§. 57.

A. Zarotovanje (*exorcismus*).

Zarotovanje imenujemo molitve, s katerimi sv. cerkev hudiču slovesno zapoveduje, zderžati se vseh sovražnih napadov do človeka.

Hudobni duh človeka ali sam napada, ali po čem družem; sam človeka napada, ako ga sam k hudemu ali v greh napeljuje ali po božjem pripušenji njegove dušne in telesne moči tako v posest vzame, da on sam v človeku hudobijo doprinaša; tak človekov stan imenujemo obsedenje, človeka pa obsedenca. — Po čem drugem hudobni duh človeka napada, ako po posvetnih rečeh njegovega duhá slepi, ali v greh vabi in mika, ali po posebnem božjem pripušenji njegovemu telesu kakor si bodi škoduje, kakor p. pri Jobu.

Zarotovanje je v katoliški cerkvi v navadi:

- a) pri obsedencih; za tako zarotovanje je treba vselej posebnega škofovega privoljenja;
- b) pri kerševancih; in
- c) pri blagoslavljanji mnogoterih reči, da se hudičevi oblasti odvzamejo, da po njih hudič ne more škodovati, ampak da one le k dobremu služijo.

§. 58.

B. Posvečevanje (consecratio, benedictio.)

Posvečevanje v splošnem ali širjem pomenu je vsako cerkveno opravilo, s katerim sv. cerkev osebi kako čast ali cerkveno službo dodeli, ali pa kakošno reč v božjo službo odloči.

Posvečevanje je toraj ali osebno, ali rečno, in ima vsled cerkvene oblasti vselej svojo moč, bodisi delivec ali prejemavec vreden ali nevreden.

Vsled sv. cerkvenega opravila so posvečevanja dvojja: višja (consecratio) in nižja (benedictio). — Višja posvečevanja, katerim tudi naravnost le posvečevanja se ve da v tesnejšem pomenu pravimo, imenujemo večidel tista, pri katerih se rabi sv. olje in jih opravljajo le škofje; nižja pa, ktera navadno in sploh blagoslavljanja imenujemo, so vse druge, ktera smejo opravljati tudi mašniki ali že iz masniške svoje oblasti, ali pa s posebnim škofovim pooblastenjem.

Višja osebna posvečevanja je Kristus postavil, so toraj sv. zakrament, in se delé v zakramentu reda, tedaj škofom, mašnikom.

Višje rečno posvečevanje pa je sv. cerkev vpeljala in ga delí cerkvam, altarjem, kelihom in patentam.

Tudi blagoslavlja se osebe in reči: in sicer osebe n. pr. opati, opatinje (opatice), menihi, nune, katoliški vladarji pri kronanji itd.; — reči pa n. pr. cerkve, pokopališa, vsa cerkvena orodja (zunaj zgoraj imenovanih) in oblačilo za daritev sv. maše, zvonovi, podobe in bridke martre, olje, voda sploh, zlasti kerstna voda, sveče, pepel, oljke in palme, jedila i. t. d.

Bogu posvečene ali blagoslovljene reči se smejo le Bogu v čast in iz svetega namena rabiti; nikoli se toraj ne smé ž njimi nespodobno ravnati; oné se nikdar ne smejo v posvetne ali še celó v pregrešne namene obračati, in kadar niso več za rabo, se sežgó. — Pa tudi rečem, ki so ljudém v prid blagoslovljene, gré večá čast in višje spoštovanje, kakor neblagoslovljenim.

§. 59.

C. Blagoslov (*benedictio*).

Blagoslov (blažilo) je tisto sv. opravilo, s katerim cerkev Bogá prosi, da bi komú pri kaki priliki ali po kaki reči podelil svojo pomoč ali mu milost skazal.

Blagoslovi nimajo vselej za gotovo svoje moči; oni svoj namen, kakor molitev sploh, dosežejo, kadar Bog po svoji neskončni modrosti za dobro spozná, uslišati željo, vošilo ali prošnjo tega, ki blagoslavlja, ali tega, kateri blagoslov prejema; njih moč se toraj ravná po vrednosti delivca in prejemavca, kakor sploh moč molitve.

Blagoslóvi so ali cerkveni, kadar duhoven v cerkvenem imenu v zaupanji v Jezusovo neskončno zasluženje komú prosi gnade, pomoči ali milosti; ali necerkveni, kadar neduhovni to storí, n. pr. ko oče ali mati svojim otrokom svoj blagoslov deli ali na

smertni postelji, ali pred sv. zakonom, ali pri kaki drugi priliki.

Čerkveni blagoslovi imajo pa večo vrednost in moč, kakor necerkveni, ker Bog bolj gotovo usliši cerkveno molitev memo vsake druge; tega nas zagotavlja Kristusova obljuba (Mat. 10, 13).

Sveta katoliška cerkev svojim vernim blagoslov deli ali naravno (neposrednje), ali po blagoslovljenih rečeh; tega imenujemo rečen, unega pa osebni blagoslov.

Osebni blagoslov cerkev vernim deli n. p. s presvetim rešnjim telesom, konec svete maše, po pridigi, petdeset letnim zakonskim (glej §. 55, stran 97) umirajočim, merličem, po novoposvečenem mašniku itd.

Rečni blagoslov pa vernim deli po blagoslovljenih rečeh, kakor so n. p. pokopališa, zvonovi, podobe, bridke martre, moliki, voda, sveče, pepel, polje in sad, hiše, šole, barke, železnice, jedila itd.

Opomin 1. Pri rečnih blagoslovih sta toraj združena dva namena: prvič se reči z blagoslavljanjem podeli neka večja čast, od tod se to opravilo imenuje blagoslavljanje, po latinsko „benedictio“; in drugič se po blagoslovljeni reči vernim prosi za pomoč in milost božjo, kar imenujemo blagoslov, po latinsko pa tudi „benedictio.“

Opomin 2. Blagoslovljene reči so nam koristne, in sicer ne le s tem, da nas k dobremu opominjajo, ampak zlasti zavolja molitve, ki jo duhoven opravlja pri blagoslavljanji. Tako p. blagoslovljena jed človeka spominja, da je Bog delivec vsega dobrega in ga opominja, Boga hvaležno častiti; blagoslovljena bridka martra, podoba ali svetinja nas spominjajo Kristusovega terpljenja, čednost matere božje, svetnikov; opominjajo nas pa tudi, z božjo gnado, za katero se je pri blagoslavljanji prosilo, pobožno premišljevati Kristusovo terpljenje, posnemati lepe čednosti, in svete sklepe delati. — Razun tega pa še kake posebne dobrote po teh rečeh prejemamo zavoljo molitve, ki jo duhovni v imenu sv. cerkve pri blagoslavljanji opravljajo.

I. Od cerkvenih posvečevanj posamesno.

A. Od osebnih posvečevanj.

§. 60.

A. Volitev in kronanje sv. Očeta papeža.

1. Sv. Oče ali papež so višji poglavar Jezusove cerkve, ker so rimski škof, t. j. naslednik sv. Petra, katerega je Jezus svoji cerkvi vidnega poglavarja dal. — Oni so duhovni oče vseh pravovernih kristjanov, zato jih papež t. j. oče imenujemo; ker so namestnik Kristusov na zemlji, je njihova služba naj višja in naj svetejša zmed vseh, toraj jim sveti oče pravimo.

2. Po papeževi smerti mu kardinali naslednika volijo.

Kardinale imenujemo tiste škofo, mašnike in dijakone, ki so papeževi posebni svetovavci, jim pri altarlji strežejo in toraj prednost imajo pred vsemi družimi škofi in mašniki.

Kardinali novega papeža tako le volijo:

Po papeževi smerti se kardinali napovedani dan v cerkvi zberó, in sv. Duha na pomoč pokličejo, da bi jim dal spoznati, kdo bi bil papež po božji volji; potem se v katero papeževo poslopje podajo, kjer je vsacemu kardinalu pripravljena sobica ali celica. Ko se kardinali tam zberó, se vrata v poslopje zazidajo, in razun bolezní ne smé nikdo iz poslopja. Kardinali se k volitvi tolikrat snidejo, da kdo dobí dve tretjini glasov vseh pričujočih volivcev. — To zbirališe papeževih volivcev imenujemo konklave t. j. zapertje.

Ko so novi papež izvoljeni, si samí novo imé dajo v znamenje, da se odpovedó svoji rodovini in da hočejo živeti edino sv. cerkvi v prid; potem oblečejo papeževa bela oblačila, kardinali volivci pa se jim poklanjajo ter jim roko in nogo poljubujejo. Dokončana volitev se ljudstvu naznani in zazidana vrata prebijejo.

3. Novo izvoljenega papeža na stolu v šent Peterško cerkev nesó k altarlju, pod katerim počivajo

ostanki sv. Petra in sv. Pavla, v opomin, da mora biti tudi on pripravljen, svojo kri, ako bi treba bilo, preliti in življenje dati za sveto vero. Nesenje je znamenje spoštovanja, ki gré naj višjemu vidnemu poglavarju svete cerkve. — V cerkev gredé duhoven, ki procesijo vravnava, papežu pred očmi tri šopke prediva zažge, vselej rekoč: „Sv. Oče! tako prejde veličastvo svetá;“ — resno opominjevanje, da se v svoji najvišji službi in časti spominja minljivosti vsega posvetnega veličastva ter ponižnost ohrani.

Ko procesija dojde v šent Petersko cerkev, trije kardinali škofje nad izvoljenim papežem molijo ter mu „paliu“ ogernejo, v znamenje nadškofovske in patriarhalske oblasti. Papež potem daritev sv. maše opravljajo, pri kateri se list in evangeli bereta v latinskem in greškem jeziku, v znamenje, da so papež poglavar vseh pravovernih kristjanov latinskega in greškega obreda.

4. Po slovesni sv. maši se novo izvoljeni papež usedejo na sedež, in en kardinal jim na glavo dene tiaro, t. j. trojno krono, duhovšina in ljudstvo pa med tem „kirie eleison“ molijo ter gnade prosijo njemu, ki mu je izročena naj višja čast in služba.

Poslednjič papež vsemu keršanstvu (mestu in vsemu svetu) slovesni blagoslov podelé.

§. 61.

Kaj so redovni ljudje?

Redovne osebe so tiste, ki so v kacam duhovnem redu. — Duhovni red pa imenujemo posebno društvo, v katerem verni pod posebnim poglavarjem živé, po pravilu, ki ga je cerkev poterdila, svoje življenje ravnajo in po keršanski popolnosti hrepené s spolnovanjem evangeljskih svetov: radovoljnega uboštva, vedne čistosti in pokoršine pod duhovnim poglavarjem.

Redovno ali samostansko življenje se je že v prvih časih keršanstva pričelo, in sicer vsled Kristusovega vabila k spolnovanju čednost na podlagi evangeljskih svetov.

Tiste ljudi, ki so se svetu odpovedali, evangeljske svete druženi spolnujejo in svoje življenje po enem pravilu ravnajo, ob enem duhoven red imenujemo; vsako hišo, v kateri ljudje enega reda prebivajo, samostan ali kloster kličemo, posamesnim osebam pa redovniki, in sicer moškim samoživci (samotniki) ali menihi; ženskim pa nune pravimo.

Opomin. Nuna je egiptovska beseda, in pomeni v našem jeziku devico.

Po božji previdnosti je bilo sčasoma in po mnogoterih krajih mnogo redov vstanovljenih, ktere je cerkev poterdila, ker jih je za tiste čase in kraje koristne spoznala. Kadar in kjer niso bili več cerkvi v prid, jih je cerkev zopet opustila ali odpravila.

Samostansko življenje je jako koristno za redovne ljudi same, in je tudi na duhovni in telesni prid sploh vsemu človeštvu.

Samostansko življenje je redovnikom koristno:

- a) redovni stan je sploh popolnši od svetnega, ker se v njem evangeljski sveti spolnujejo, le Bogu služi in za zveličanje skerbí;
- b) redovniška dobra dela imajo pred Bogom večo vrednost, ker so z obljubo posvečena;
- c) v njem je veliko manj opover in napotljejev keršanske popolnosti, manj raztresenja in skerbí, nasproti pa več molitve in lepih živih zgledov, ki vedno spodbujajo in vnemajo gorečnost redovnih ljudi.

Pa tudi vsemu človeštvu sploh so duhovni redovi zeló koristni:

- a) z lepimi, živimi zgledi popolnšega življenja;
- b) z molitvijo, zatajevanjem in dobrimi deli, ki se v redovih vedno opravljajo;
- c) s svojim trudom in z vnanjo delavnostjo, kakor p. s podučevanjem mladosti, z oznanovanjem sv. vere, z misijoni, s postrežbo bolnikov, in sploh z dobrimi deli usmiljenja, duhovnimi in telesnimi.

Redovni ljudje, ki se svetu odtegnejo, niso toraj človeštvu nikakor na škodo kakor veliko slabovernežev terdi, temuč so mu še le v veči prid, kakor bi mu bili, ako bi bili svetni ostali.

§. 62.

Kako cerkev redovne ljudi posvečuje?

a) Kogar redovni prednik v duhoven red sprejme, ga z redovnim oblačilom obleče, mu lasé pristriže in novo imé dá, v opomin in znamenje, da mora kakor nov človek v svetosti živeti. — Le jezuiti in redemtoristi svoje kerstno imé obderžé.

b) Sprejeti in preoblečeni redovnik novinec je eno ali več let, kakoršno je v tem redu pravilo, na poskušnji, ktero noviciat imenujemo. Ta čas je v to odločen, da se prejeti redovni novinec poskusi, če bo mogel redovne dolžnosti na tanko spolnovati, redovni prednik pa prepriča, če je sprejeti novinec za red sposoben in pripraven.

Če novinec previdi, da redovno življenje ni zanj ali če prednik spozná, da novinec ni za red, novinec redu ali redovni prednik novincu slovo dá.

c) Ko novincu čas poskušnje preteče, stori profes, t. j. slovesno obljubo, s ktero se zaveže, ves čas svojega življenja v redu ostati. — Obred, med katerim se to godi, redovnika opominja, da mora svetu popolnoma odmreti, ako hoče biti redovnik po volji božji.

§. 63.

Kolikeri so duhovni redovi?

Duhovni redovi se ločijo v dve versti:

a) so redovi, katerih hiše so po vsem svetu med seboj v zvezi, tako, da se dajo njih udje iz hiše v hišo premestiti ali prestaviti; taki so p. franciskani, kapucini, barnabiti, jezuiti i t. d. — Tak red ima za ves svet le enega višjega prednika ali poglavarja.

b) so redovi, katerih posamesne hiše niso v nikakoršni zvezi med seboj, ampak je vsak samostan za se, tako, da se ne more nikdo iz samostana v samostan svojega reda prestaviti, taki so p. benediktini večidel, cistercijensi i t. d. Vsaki samostan teh redov ima za se svojega prednika, ki ni podložen nikomur, kakor papežu.

Redovni prednik prve verste se imenuje *redov general* (splošni prednik); — prednik v eni samostanski hiši *gwardian* (čuvaj, varh), *prior* (prednik), ali *superior* (viši); — prednik več samostanskih hiš večega okrožja pa *provincial* (okrožni, okrajni prednik).

Redovi druge verste nimajo splošnega prednika ali generala; imajo pa ali posamesni samostani ali njih več svojega predstojnika, ki se imenuje *opat* (pri ženskih opatinja, *opatica*), in tak samostan se *opatijska zôve*.

§. 64.

Kako cerkev opata posvečuje?

Prednike si redovniki obeh verst sami volijo, za nekaj let; le jezuitski general in opati so voljeni za čas življenja.

Redovom prve verste se predniki le volijo; posvečujejo ali blagoslavlajo se pa ne.

Redovom druge verste se predniki ali opati volijo in posvečujejo ali blagoslavlajo.

Opat je sicer le mašnik, ima pa nad svojimi podložnimi duhovni škofu podobno oblast; toraj je njegovo posvečevanje škofovemu zeló podobno; pri katerem se mu tudi škofovska znamenja: oblačila, mitra (infula) in pastirska palica dajo.

B. Od rečnih posvečevanj, in sicer.

Posvečevanje katoliških cerkvá.

§. 65.

a) Začetek katoliških cerkev in njih pomen.

Cerkev imenujemo hišo ali poslopje službi božji odločeno.

Tako hišo ali poslopje cerkev imenujemo, ker je keršanska občina, ki se v nji zbira, lepa podoba vidnega zbora pravovernih kristjanov po vsem svetu, ki se cerkev imenuje. — Pravimo jim tudi hiše (veže) božje ali hrami božji, ne le zato, ker so odločene v božjo čast in Bogu posvečene, ampak tudi zato, ker je v njih v resnici pričujoč pravi živi Bog v presvetem reš-njem telesu. — Imé tempelj je dan današnji manj v navadi; v prvih časih pa so se ga kristjani še celó ogibali, da so se tolikanj bolj ločili od judov in nevernikov, ki so svoje svete kraje tempeljne imenovali.

Pervi kristjani niso imeli in tudi niso mogli imeti posebnih krajev in lastnih cerkev za službo božjo.

Aposteljni so od začetka presveto daritev sv. maše obhajali v navadnih hišah, ki so ravno s tem postale hiše božje. Ko se je število vernih kristjanov množilo, so si kristjani v mirnih časih lastne hiše ali cerkve v ta namen zidali, toda ob času preganjanja so jim jih sovražniki Kristusovega imena podirali, in tako so bili kristjani, ako so hotli službo božjo obhajati, prisiljeni, obhajati jo skrivej ali v navadnih hišah, kakor v prvem začetku, ali po logih in gozdih, ali celó v podzemeljskih jamah (katakombah), jetniki celó v jetnišnicah.

Ko je pa keršanska vera zmagala in cesar Konstantin véliki dovolil kristjanom službo božjo očitno in prosto opravljati, so se jela po vseh krajih posebna poslopja za službo božjo, ali cerkve zidati, in kolikor je bilo moč lepšati. Lepa in okinčana hiša božja je znamenje za čast božjo vnetih kristjanov, in toraj veselje in radost keršanskih občin.

V tem obziru je tudi naš slovenski narod vse hvale vreden. Opomnim le naše male kranjske dežele in škofije, ki ima 305 farnih, 1026 podružniških, 6 samostanskih cerkvá, in 136 majhnih kapelic, ki so žive priče, da je sveta vera terdne korenine pognala med slovinci. Celó ptujci, ki v naše slovenske kraje zahajajo, jim hvalo dajejo. Da bi pač nikdar ne usahnila, nikdar ne oslabela sveta vera med nami.

Da bi bele cerkvice v ravninah in dolinah, na holmcih, gričih, hribih in gorah slovenskih tudi nas in vse zanamce k pobožnosti in gorečnosti za božjo čast budile in vnemale!

Káko visok namen ima vsaka hiša božja; se že tudi razvidi iz njenega vnanjega in notranjega lica!

§. 66.

b) Vnanje lice katoliških cerkvá.

1. Cerkev ali hiša božja je višje zidana, kakor hiše človeškemu stanovanju odločene, v znamenje, da je stanovališče naj Višega.

2. Cerkve naše so zidane, ali na samem, na kakem holmcu, griču, hribu ali visoki gori, v znamenje misli, da nam je Bog bližej na višavah, ali sredi sel, v znamenje, da je dobri pastir vedno med svojimi vernimi ovčicami; obrnjene so, ako je le mogoče, proti solnčnemu izhodu, t. j. tako, da so verni, k velikemu altarju gledé, proti izhodu obrnjeni. To nam naznanjuje, daj naj bodejo vse naše misli in želje vedno obrnjene v Jezusa Kristusa, v našo edino pravo luč.

3. Vnanja podoba katoliških cerkvá je:

a) ali podolgosta štirivogljina, in pogostoma njena notranja plan podoba križa v čast križanemu Jezusu;

b) ali krogljina v kupljo obokana, v znamenje krone nebeškega zveličanja.

4. Cerkvi je prizidan stolp, ki mu pravimo zvonik, ker so v njem obešeni zvonovi. Visoko nad cerkev stolp molí in proti nebu kipí, kakor da bi nas opo-

minjal, rekoč: „Išite, kar je zgoraj, kjer je Kristus v veličastvu.“ (Kol. 3). —

Verh zvonika je postavljen križ, znamenje našega odrešenja, ki je zasajen v pozlačeno jabelko, ktero pomenja odrešeni svet.

V zvonik tudi postavljamo uro, ki zunaj zvonika kaže dneвне ure, in nam ravno s tem oznanuje resnobno resnico:

„Kako naglo zginja čas našega življenja,“ ter nas živo opominja: „delati, dokler je še dan, ker pride noč, ko ne bo več moč delati.“ —

Zvonovi v zvonikih po nas vabijo ter kakor glasovi z nebes kličejo k službi božji, in pridno delati delo svojega zveličanja

§. 67.

c) *Katoliške cerkve od znotraj.*

Notranji cerkveni prostor se na dva dela delí:

- a) svetišče ali duhovniše, t. j. prostor za duhovščino, in,
- b) ladja ali čeln, t. j. prostor za keršansko občino.

1. V svetišči je véliki altar, in sredi velicega altarsja farnih cerkvá je večidel postavljen tabernakelj, ali sv. šotor, t. j. stanovanje Jezusovo v presv. rešnjem telesu. Spodobi se toraj, da je tabernakelj naj lepša stvar v cerkvi. Tabernakelj mora biti z belo svilo ali drugo belo tančico od znotraj prevlečen, dno pa pokrito s korporalom, na ktero se monštranca in obhajilni kelih postavljata. Od zunaj nad tabernakeljnom je kraj pripravljen, kamor se presv. rešnje teló izpostavlja, semtertje obdan z zlatimi ali saj pozlačenimi žarki. Tabernakeljnu na vsako stran se postavlja dve sliki klečečih angelov Kerubinov, ki verne opominjata, spodobno in pogostoma moliti Jezusa v presv. zakramentu.

Pred tabernakeljnom, ako in kadar je v njem shranjeno presv. rešnje teló, noč in dan gorí luč, ki se imenuje večna luč, ker nam Jezusovo pričujočnost naznanuje, ter nas opominja k ljubezni in pobožnosti, Jezusu pa našo ljubezen in pobožnost razodeva.

Nad altarjem in tabernakeljnom je večidel podoba ali slika ali presv. Trojice, ali Matere božje, ali kacega angela ali svetnika; ta podobšina naznanja varha, komur na čast je cerkev sezidana ali altar postavljen.

Kar je več altarjev v cerkvi, se stranski altari imenujejo.

2. Ladja se imenuje prostor za keršansko občino, ker se keršanska cerkev primerja čelni ali ladji, koja med viharji in nevarnostmi jadra v večnost. Ta prilika je vzeta od Petrovega čelna, s kterega je Jezus ljudstvo učil, ali pa od Noetove barke, ki je bila predpoda keršanske, edinozveličavne cerkve.

V cerkveni ladji so:

- a) kancelj ali leca ali prižnica, večidel na evangeljski strani s štirimi evangelisti s pomenljivimi podobami. Na stropu strešice, ki je nad prižnico, se pogostoma najde golobček, ki je podoba sv. Duhá, in mašnika in ljudstvo opominja, pred pridigo božjega razsvetljenja sebi in poslušavcem prositi. — Bridka martre na prižnici pa naznanja, da se tukej le nauk križanega Jezusa oznanuje.
- b) kerstni kamen; v kterem je hranjena kerstna voda; na njegovem pokrovu je popostoma podoba kersta Jezusovega v reki Jordanu. Pogled kerstnega kamna nas spominja kerstnih gnad in obljub, ter opominja, kerstno nedolžnost ohraniti do zadnjega zdihljenja našega življenja;
- c) spovednice, ki nas vabijo in kličejo k zakramentu sv. pokore.
- d) kropilni kamen pri cerkvenih vratih z blagoslovljeno vodo, s ktero se kropimo v cerkev

stopivši, ali preden cerkev zapustimo, nam v opomin, s čistim srcem pred obličje božje hoditi in tudi zunaj cerkve čisto živeti;

- e) darilnice ali cerkvene škrinjice, v ktere verni vlagajo mile darí za cerkvene potrebe, ali za uboge ali sploh v kak dober namen; oné nas toraj sploh k milodarnosti budijo in opominjajo, zlasti na tihem, da desnica ne vé, kaj je dala levica.

3. Pri vhodnjih ali velicih cerkvenih vratih je kor za orgle in pevce, na obeh straneh ob ladji so v nekterih cerkvah stranski kori ali molitevnice.

4. Vsaki cerkvi je po cerkveni zapovedi prizidan žagrad ali zakristija, t. j. kraj, kjer se duhovšina zbira, oblači, po cerkvenem opraviilu slači, in kjer so hranjena cerkvena oblačila in orodja.

Svetim krajem zazun cerkva tudi še prištevamo:

- a) Kapelice po gradéh ali hišah; kapele so dvojne: očitne in domače; —

1. očitne so, ktere so s škofovim privoljenjem sezidane, za vselej službi božji odločene, in imajo vhod tudi s ceste; očitnim se prištevajo tudi kapele v bolnišnicah, semeniših, samostanih, v škofovem poslopji; — očitne kapelice imajo skoraj vse pravice pravih cerkva. —

2. domače kapelice imenujemo pa tiste, ki so kje sred poslopja in vhoda s ceste nimajo. Da se v njih vedno smé maševati, je treba papeževga privoljenja; sem ter tje v njih maševati, smejo pa tudi škof dopustiti.

- b) kapelice ali molitevnice po gradeh, v hišah ali po vaséh, v kterih se sv. maša ne bere, ampak se hišna družina ali vaščani zbirajo k občini molitvi, zlasti večerni; pač lepa, in posnemanja vredna navada;

- c) znamenja ali pili na gričih in mostéh, v logih ali na polji, ob cestah ali na razpotjih. Njih veliko je postavljenih v spomin kake ime-

nitne dogodbe, ali nesreče na tistem kraju. Bridko martro in podobe svetnikov vanje stavijo; d) sem ter tje pri kacam mestu, ali cerkvi ali na kacam griči je po 14 tacih znamenj sezidanih, v katerih so postavljene podobšine 14 postaj ali štacijonov križevega pota; tak griček k a l v a r i j o imenujemo.

§. 68.

d) Zaljšanje katoliških cerkev.

Altarje in cerkvene stene katoliški kristjani mnogotero zaljšamo, zlasti s podobami, malanimi ali iz kamna ali lesa zrezanimi, in sicer iz naslednjih namenov:

- a) cerkvam v lepoto in kinč;
- b) Kristusu in svetnikom božjim na čast; in
- c) vernim v poduk, ker nam pred oči stavijo ali skrivnosti sv. vere, ali kako prigodbo našega odrešenja ali pobožno življenje kacega svetnika.

Presveta Trojica se nam tako le pred oči stavi: Bog Oče v podobi častitljivega starčka, na njegovi desnici Jezus s križem, v podobi človeški, in sv. Duh v podobi goloba nad njima. — Sploh se Bog Oče v podobuje kakor starček na krogli zemlji počivaje. — Bog Sin kakor človek v kaki dogodbi svojega življenja, terpljenja ali smerti, p. kakor dober pastir, kakor jagnje, ali na križi. — Bog sv. Duh pa skoraj povsod le v podobi goloba.

Prečastito Devico Marijo umetniki mnogo-verstno v podobujejo: ali kakor devico v belem oblačilu, z vencem na glavi, kterege obdaja 12 zvezd, lilijo v roki, na kači stojé (1. Mojz. 3, 15), — ta podoba nam pred oči stavi Marijo brez madeža izvirnega greha spočeto; — ali kakor mater z božjim detetom Jezuškom v naročji; — ali kakor žalostno mater z mečem v serce zabodenim, ki je njeno serce presunil, Luk. 2, 35.

Angeli, poslanci božji, se v podobvajo: ali kakor otročiči, ali kakor mladenči v belih oblačilih, s perutnicami, v znamenje hitrosti, s katero spolnujejo božja povelja; tudi s kelihom, križem ali kadilnico,

ker naše molitve in dobra dela nabirajo in pred sedež božje milosti nosijo.

Sv. Peter se v podobva s ključema v roki kot poglavar sv. cerkve, ker mu je Jezus ključne nebeškega kraljestva izročil; sv. Pavel z bukvami, ker je veliko listov pisal, in z mečem, ker je bil ž njim ob glavo djan; — sv. Janez z bukvami, ker je veliko pisal in kelihom, okoli ali iz kterega se strupena kača vije v znamenje, da mu je bil dan iz keliha strup, kterega je brez vse škode spil; — drugi aposteljni pa vsaki z orodjem, s kterim mu je bilo življenje vzeto.

Sv. evangelisti imajo pomenljive podobe zraven sebe, ki so posnete iz začetka vsacega evangelija: — sv. Matevž s človeško podobo, ker svoj evangeli začenja z rodovskimi bukvami Jezusa Kristusa, ki skazujejo, da je Jezus pravi človek; — sv. Marko z levom ali oroslonom, ker svoj evangeli začenja z Janezom kerstnikom, ki je glas vpijočega v pušavi; v duhovnem pomenu je lev znamenje božje moči sv. evangelija; — sv. Lukež z volom, ker s Caharijevo daritvijo začenja svoj evangeli; sv. Janez s postojno ali orlom, ker se je v svojih mislih naj više povzdignil, pričenshi pisati od Jezusove božje nature.

Sv. mučenci se v podobajo s palmovo vejico, ktera pomenja njih slavno zmago, in s posebnimi znamenji njih mučeniške smerti.

Drugi svetniki se nam pred oči stavijo v oblačilih svojega stanú, v znamenji čednosti, s ktero nam svetijo; p. z lilijo, ako je njih viteška čednost bila sveta čistost; ali z znamenji hudega, kar so premagali.

Vsem svetniškim podobam lastno pa je, da imajo svetlobo v podobi okroglega venca okoli glave; pri podobah Jezusovih in Mariinih pa verh tega še ves život neka svetloba obseva.

Naj bi cerkveni predniki skerbeli, da bi se ne stavile v cerkev ali v druge sv. kraje take podobe, ki

so sv. veri ali šegi nasproti, ali če kaj nespodobnega ali celó spodtikljivega nad seboj imajo.

Tudi je želeti, da so vse podobe in podobšine po cerkvi umetne, ker le take podobe k pobožnosti budijo in človeškega duhá k nebeškim rečem povzdigujejo; spodobne in umetne podobe imajo veliko moč do človeških serc.

Slovenci sv. podobe sploh visoko čislajo, toraj si jih radi omišljujejo ne le za svete kraje, ampak tudi za dom; med njimi se lahko ne najde hiša, ktere naj lepši kinč bi ne bile sv. podobe na stenah; da bi le nespodobnih ne kupovali in ne vesili na stene, kakoršnih se po sejnih veliko vidi. Boljše nič, kakor spake.

§. 69.

e) *Posvečevanje katoliških cerkvá.*

Preden se začne cerkev zidati, škof ali v to pooblasten mašnik na mestu, kjer ima biti véliki altar, križ postavijo, v znamenje, da v imenu Kristusovem vzamejo ta prostor v posest; potem ves prostor, za cerkev odločen, z blagoslovljeno vodó pokropijo, v ogeljni ali stalni kamen na štiri vogle blagoslové ter ga na odločeno mesto v dno med primernimi molitvami vložé. Ta kamen, ki se po latinsko zove „lapis primarius angularis,“ pomenja Kristusa, na katerem je sv. katoliška cerkev zidana ali vstanovljena, zakaj Kristus je „vogeljni kamen, ktereга so delavci (judje) zaverгли“; in „druzega dna ne more vložiti razun tega, ki je vložen, ktero je Kristus Jezus.“ 1. Kor. 3, 11.

Ko je cerkev dodelana, jo škof slovesno posvetijo. Dan pred cerkvenim posvečevanjem je po cerkveni zapovedi škofu posvečevavcu in vsi duhovnií zapovedan post, da bi sprosili od Boga gnado za to imenitno opravilo, in tudi v znamenje, da zamoremo le po spokorni poti priti v nebeško kraljestvo, ktereга lepa podoba je cerkev.

Na večer pred posvečevanjem se prenesó svetinje (od treh mučencev), ki so jih škof za cerkev odločili, v šotor, kteri je v ta namen zunaj cerkve

postavljen; zraven svetinj se postavita naj manj dva svečnika s prižganima voščenenima svečama; — potem duhovni molijo jutranjice in hvalnice v čast svetnikom, katerih svetinje so v šotoru. — Verni pa vso noč pred svetinjami čujejo, molijo ali sv. pesmi prepevajo.

Dan posvečevanja zarano se jamejo v šotoru na svetinjah sv. maše brati.

Cerkveno posvečevanje se opravlja s temi obredi:

1. Škof z vso pričujočo duhovščino gredó v šotor pred svetinje, kjer vseh sedem spokornih psalmov molijo, v znamenje, da se moramo s pokoro očistiti, ako hočemo iti v nebeško kraljestvo, kterega podoba je posvečena cerkev.

2. Po kratki molitvi se začnó klečé moliti litanije vseh svetnikov; izrekši prošnjo: „Od vsega hudega“ — „reši nas, o Gospod,“ škof vstanejo, z duhovščino in ljudstvom v procesii trikrat okoli cerkve gredó (pervič in drugič na desni, in tretjič na levi strani pričensí), ter spotoma cerkvene vnanje stene (v prvo kolikor visoko dosežejo, v drugo ob tléh, in v tretje v srednji višavi), kropijo rekoč: „V imenu Oče † ta, in Si † na, in svetega † Duhá, v znamenje, da v imenu presv. Trojice v posest vzamejo cerkveno poslopje ter ga za vselej odločijo v službo božjo. — Cerkvene vnanje stene se z blagoslovljeno vodo kropijo v znamenje, da to poslopje ne bo v nikakoršino posvetno rabo, ampak vse le Bogu v čast; — ko škof do zapertih velicih vrat prvič in drugič pridejo, obakrati s pastirsko palico na nja poterakajo, ktera se jim pa ne odpró, v znamenje, da je nekđaj človeštvo zastonj zdihovalo po nebesih, ki jim jih je bil zaperl izvirni greh; v tretje pa s pastirsko palico znamenje sv. križa naredé na vratih, in koj se jim odpró, v znamenje, da nam je le daritev sv. križa nebesa odperla.

3. Potem škof le z duhovščino v cerkev gredó, s pozdravom: „Mir bodi ti hiši“; sred cerkve se ustavijo, ter spomnivši se visocega pomena hiše božje za svoje

sveto opravilo sv. Duhá na pomoč pokličejo s cerkveno pesmijo: „Veni, creator Spiritus.“

Ko se ta pesem moli, eden strežnikov cerkvena tla s pepelom potrese navskriž do čevlja na široko od vogla do vogla; potem duhovšina litanije vseh svetnikov dalje molijo, vanje pristavivši prošnjo: „da bi Bog hotel to cerkev blagosloviti in posvetiti.“

4. Po dokončanih molitvah škof s pastirsko palico greško in latinsko abcedo (A. B. C. D. itd. A. B. Γ. Δ. itd.) pišejo v navskriž potresen pepel, v znamenje, da je le ena prava cerkev, ki v sebi strinja verne zmed vseh narodov.

5. Potem škof blagoslové zmes, ki so jo naredili iz vina in vode, solí in pepela. Ta zmes pomenja darí, ki se bodo delili v hiši božji, in sicer sol modrost, pepel spokornost, voda čistost sercá, vino pa kerš. ljubezen.

6. Zdaj se prične

Posvečevanje velicega altarja.

a) Po nekterih molitvah škof v zmes iz vina, vode, solí in pepela pavec potaknejo in ž njim znamenje križa naredé sred altarja in na njegovih štirih vogleh, kjer so v poverhno kamnato plošo križeci vsekani; potem kropé altar sedemkrat okoli njega gredé, med katerim opraviom se 50. psalm poje. — Vse to pomenja, da nam vsi darovi in gnade, ki se v hiši božji delé, izvirajo iz presv. daritve, ki se opravlja na altarji. — Pet vsekanih križecev pa pomeni pet ran, iz katerih je v naše odrešenje tekla Jezusova kri.

7. Zdaj gredo škof za altar, in od tu na desno začnó z blagoslovljeno zmesjo kropiti notranje cerkvene stene ob tleh; ravno tako v drugo, le da stene kropé v srednji višavi t. j. v višavi svojega obraza; v tretje se pa izza altarja obernejo na levo stran in stene nekoliko višje kot v drugo kropé. Med vsacim obhodom se psalm poje.

Po tretjem kropljenju škof z ostalo zmesjo cerkvena tla kropé od velicega altarja naravnost do vélicih vrat in potem navskriž od vogla do vogla; med tem kropljenjem se pojejo trije predpevki ali antifone s svojimi versticami.

Doveršivši kropljenje cerkvenih tal, škof sred cerkve obstojé, blagoslovljenje vode na vse štiri strani sveta zlijejo, in k vélicim vratom obrnjeni glasno molijo.

Obred vsega tega kropljenja gre k cerkvenemu posvečevanju; zdaj se pa spet altar dalje posvečuje:

- b) Škof z ostalo zmesjo in nekoliko apnom mavte napravijo ter jo blagoslové, kar pa zmesí še ostane, se okoli altarja pa tleh polije;
- c) zdaj gredó škof v procesii po svetinje v šotor; ko tam nektere molitve opravijo, dva mašnika na ramo vzdigneta svetinje, ktere dva duhovna vedno kadita ter neseta v procesii do cerkvenih vélicih vrat, od tod pa okoli cerkve, ljudstvo pa vedno kliče k Bogu za usmiljenje, rekoč: „kirie eleison.“
- d) po dokončani procesii duhovna svetinje pred velika vrata na tla postavita, in škof sami, ali kak duhoven, večidel dekan tistega okročja, pričujoče ljudstvo zlasti pa duhovnijane zunaj cerkve v primerni kratki pridigi nagovoré.
- e) po nagovoru škof pričujoče verne opominjajo, moliti za te, ki so cerkev sezidali ali vstanovili in za tiste, ki so prosili, da bi se posvetila v božjo čast ter jih zagotavljajo, da bodo deležni vsega dobrega, ki so bo v tem poslopji storilo in godilo. — Po kratki molitvi s sv. krizmo vélika cerkvena vrata od zunaj v znamenji sv. križa pomazilijo; — potem mašnika svetinje vzdigneta ter jih v procesii med petjem neseta v cerkev, kamor zdaj tudi verni smejo iti, ter jih pred vélicim altarjem na tla deneta, strežniki pa jim svečnike s prižganimi svečami pristavijo;
- f) zdaj škof začnó posvečevati grob za svetinje vsekán t. j. jamico ktera je v poverhno ali sprednjo plošo vdolbena; oní jo s sv. krizmo

pomazilijo na vseh štirih vogalih, škrinjico s svetinjami nanjo položé, svetinje pokadé in tudi malo ploščico ali pokrivalice na strani, ki bo v grob obrnjeno, s sv. krizmo pomazilijo; potem jo z lastno roko nanjo vzdajo, zazidano po tudi na vnanjem licu s sv. krizmo pomazilijo in altar kadé na desno in levo, od spredaj in zgoraj; zdaj se škof usedejo, strežniki pa altarjevo poverhno plošo z belim pertom zbríšejo;

- g) potem škof jamejo posvečevati poverhno altarjevo plošo: oní jo naj pred sredi in na vseh štirih vogalih v podobi križa kadé, potem pa ves altar okoli njega gredé; potem pet križecev v plošo vsekanih dvakrat s sv. kerstnim oljem in enkrat s sv. krizmo mazilijo, in sicer v tem le redu:

†		†
2	†	5
†	1	†
4		3

Po vsacem maziljenji škof altar okoli njega gredé kadé; med maziljenjem in vsem daljnim posvečevanjem en duhoven okoli altarja hodé vedno s kadilom kadí, drugi duhovni pa psalme pojejo.

Po dokončanem trikratnem maziljenji križecev škof kerstnega olja in sv. krizme po ploši zlijejo, ter ju po vsi ploši poverh z desnico razmažejo tako, da je vse njeno zgornje lice pomaziljeno.

8. Zdaj gredó škof za altar, od tod se na desno obernejo in cerkvene stene na 12 mestih, po vsi cerkvi razdeljenih in s krizeči zaznamvanih zapored s sv. krizmo mazilijo in maziljene s kadilom pokadé. — Dvanajstera mesta pomenjajo 12 aposteljnov, ktere je Jezus svoji cerkvi stebre dal, ki so njegov sv. nauk nesli po vsem svetu.

h) Potem škof zopet k altarju gredó, tam 25 kadilnih zernec blagoslové, jih pet v vsaki izsekani in že maziljeni križec polože, in na kadilna zernca denejo križec iz malih voščenih svečic, katere zažgó, da s kadilnimi zernci vred pogoré; med gorenjem škof na altarjevi spodnji stopnjici kleče molijo, rekoč: „(Aleluja).“ „Pridi, sveti Duh, napolni serca svojih vernih in užgi v njih ogenj svoje ljubezni.“

i) Po nekterih molitvah škof s sv. krizmo znamenje sv. križa na sprednji altarjevi ploši naredé in še altarjeve zveze, na štirih voglih, kjer so ploše seboj sklenjene, s sv. krizmo mazilijo; in s tem maziljenjem je cerkveno in altarjevo posvečevanje doveršeno.

Zdaj si škof roké brišejo in umivajo; eni strežniki altar z belimi perti zbrisujejo, eni pa na altar nosijo pertove, posode in orodja, ki so potrebni za službo božjo, da jih škof v ta namen blagoslové.

Potem ali sami škof, (ali kak mašnik) daritev svete maše na ravno kar posvečenem altarji opravijo, in pričujoče verne slovesno blagoslové ter jim eno leto odpustka podelé ta in vsaki obletni dan cerkvenega posvečevanja, ako posvečeno cerkev iz pravega namena obišejo.

Opomba. 1. Kadar iz kterega koli vzroka ni mogoče, da bi škof posvetili cerkev, jo mašnik, v to pooblasten, blagosloví, toda z veliko krajšim in manj pomenljivim obredom, in sicer:

a) Po opravljeni začetni molitvi, v kateri mašnik prosi, da bi Gospod Bog spremljal vsa naša dela, ktera naj se vse v njem začnejo in končajo, moli predpevek: „Pokropi me Gospod z isopom- in očišen bom, umij me, in bel bom, bolj kakor sneg;“ na to pričujoči duhovni in pevci zapojejo 50. psalm „miserere,“ mašnik blagoslavlja pa med tem, obrnivši se na desno stran, cerkvene stene okoli in okoli prvič v višavi potem pa ob tleh z blagoslovljeno vodo kropí.

b) Vernivši se moli, da bi Bog po zasluženji prečastite Marije, vselej Device in svetega I. (svetnika, na čegar čast je cerkev zidana) in vseh svetnikov ta kraj obiskal, s svojo gnado očistil in očiščenega ohranil, in da bi vernim prošnje uslišal in vošila spolnil.

c) Na to duhovšina v procesii v cerkev pred véliki altar gredé litanije vseh svetnikov pôje; po prošnji: „da vernin dušam v vičah večni pokoj dodeliš“ — prosimo te, usliši nas, blagoslavljavec v litanije vtakne prošnjo: „da to cerkev in ta altar na svojo čast in na imé svojega svetnika I. očistiš in † blagosloviš,“ potem se litanije po navadi dalje pojejo do konca.

d) Po dokončanih litanijah opravi dve kratki molitvi; potem moli predpevek: „Blagoslovi, Gospod, to hišo, svojemu imenu na čast sezidano,“ pričujoča duhovšina 119. 120. in 121. psalm peje, in med tem petjem blagoslavljavec cerkvene stene pričensi na evangelijski strani, kakor je storil od zunaj, v višavi in ob tleh z blagoslovljeno vodo kropí; z molitvijo, da bi bili uslišani vsi, ki bodo ondi klicali na božje imé, je blagoslovljenje doveršeno, na altar se dene vsa potrebna naprava, katero blagoslavljavec blagoslovi in prva sv. maša se na njem slovesno obhaja.

Že po obredu se tedaj od cerkvenega posvečevanja jako loči blagoslavljanje; posvečevavni obred je veliko dalji, slovesniši in pomenljivi; še večji je pa razloček v molitvah samih. Blagoslavljavne molitve bolj merijo na to, da se sezidana hiša iz oblasti odvzame satanu, kateremu je po grehu zapadla tudi vsa natura, in da jo odločijo službi božji; — posvečevavne molitve pa nimajo le samo tega v sebi, temuč še dalje merijo in sicer zlasti na to, da sezidano poslopje v resnici posveté ter ga spremené v pravo sveto hišo božjo. Toraj je vernim, ki si sezidajo novo farno cerkev, prva in poglobitna skerb, škofa naprositi, da jim jo posveté, ko naj prej morejo.

Opomba. 2. Posvečena ali blagoslovljena cerkev neha biti posvečena ali blagoslovljena, ako se v nji kaka velika hudo-bija zgodi, zlasti ako je bila v nji kri silama prelita, ali kadar se podere kak poglaviten del. Da je razposvečena ali oskrunjena cerkev zopet svet kraj in za službo božjo pristojna, se mora s svetim namenom spraviti, in to je cerkvena sprava.

Opomba. 3. Cerkevno posvečevanje je zavolj tega nekoliko obširniše razloženo, da bi si verni, zlasti pa šolska mladež dobro zapomnila, koliko važnost imajo katoliške cerkve, kako visoko spoštovanje jim toraj gré. Da bi se pač vselej spodobno in lepo vedli na tem svetem kraju!

Opomba. 4. Altar sam se posvečuje z obredom v tem. §. s čerkami a. b. c. d. e. f. g. h. i zaznamvanimi, izpustivši vse, kar gré k cerkvenemu posvečevanju.

II. Od Cerkvenih blagoslavljanj.

A. Rečno blagoslavljanje.

§. 70.

Kako se pokopališe blagoslavlja?

Katoliško pokopališe je kraj, kamor pravovernih trupla pokopujemo. Pomenljivo in lepo je ime, s kterim nemci zaznamnjajo pokopališe; pravijo mu: „Njiva božja,“ ker jo le Bog, edini Gospod življenja in smerti, obseva s človeškimi trupli, ki bodo vstala k novemu življenju, enako semenskim zernom, ki iz svojega strohnenja poganjajo nove žive kalí. — Pokopališa se zovejo tudi „počivališa“ (Friedhöfe, britofi) ali „spavališa“ (coemeteria), kjer v grobeh trupla v miru počivajo od posvetnega vojskovanja; tudi „cerkveni dvori (Kirchhöfe) jim pravijo, v spomin, da so kristjani svoje merliče okoli cerkev nekđaj pokopavali.

1. Zvečer ta dan pred blagoslavljanjem se na pokopališi pet križev postavi, v sredi enega, in na vsacem voglu enega; pred vsaki križ se v zemljo zabije kol s tremi roglji, na vsaki rogelj se pa sveča natakne.

2. Katoliško pokopališe škof tako le blagoslavlja:

a) Pred vsem se vse sveče pred križi prižgó; to nam oznanja tolaže polno versko resnico našega vstajenja;

- b) Škof pred srednji križ pokleknejo ter Bogá prosijo, da bi blagovolil blagosloviti in posvetiti odločeni kraj;
- c) potem škof pred srednjim križem klečé litanije vseh svetnikov molijo;
- d) po litanijah škof po vsem pokopališi gredó, ga na desno in levo z vodó, v ta namen blagoslovljeno, kropé, se pred srednji križ vernejo ter molijo, da bi Bog večno povelečanje dodelil vsem truplom, ki bodo na tem mestu počivala;
- e) potem vsaki križ posebej pokadé, sveče s kolov snamejo ter jih na križe nataknejo, eno verh križa, eno na desno in eno na levo ročico.
- f) Ako je na pokopališi cerkev ali kapelica, v kateri se smé maševati, se daritev sv. maše opravi za vse, katerih trupla bodo na tem blagoslovljenem kraji pokopana.

Sred pokopališa, kjer je bil križ pri blagoslavljanji zasajen, se postavi večí križ s podobo križanega Jezusa, v znamenje naše vere, našega upanja; — za pri vratih na pokopališe se spodobi posoda z blagoslovljeno vodo, da bi grobe ranjeih, kadar na pokopališe gremo, kropili ter večni mir in pokoj vošili vernim dušam, zlasti tem, katerih trupla tukej počivajo.

Lepa in posnemanja vredna je navada, da verni tudi na posamesne grobe stavijo tolaže polna znamenja svojega odrešenja; sem ter tje so viditi tudi druga pomemljiva znamenja, ki nas verskih resnic spominjajo, p. smert s koso, angel s trobento, sklenjeni roki, pšenični klas, beršlin, ki ostane vedno zelen, cipresovo drevo i. dr. — Znamenja, ki so bila, ali so še v navadi pri nevernikih ali nekatoliških kristjanih, in le na žalost spominjajo, ne pa na tolažbo ali upanje, se ne spodobijo grobom ranjeih katoliških kristjanov.

Vsako pokopališe mora biti po cerkvenem povelji ograjeno ali obzidano iz spoštovanja do blagoslovljenega kraja, in da živina ali zverina nanj ne more; od

tod nemci pokopališa tudi „Freithof“ (ograjen dvor) imenujejo.

Opomin. Tudi blagoslavljeno pokopališe se z velikimi hudobijami, na njih storjenimi, zlasti s silama prolito kervjo, ali s pokopanjem nekeršenega človeka oskrunijo, in taka se morejo spraviti s posebnim obredom.

§. 71.

Kako se zvonovi blagoslavljajo?

Zvonovi imajo namen, da verne kličejo k službi božji, ali prejemi sv. zakramentov, da pražniške dni napovedujejo, povelčujejo ali sploh slovesnost zvikujejo in veselje razodevajo; da merliče v večni mir in pokoj spremljajo in žive verne k molitvi budé in vabijo. Zvonovi so v katoliški cerkvi že iz sedmega stoletja sploh v navadi.

Opomin. Kolikor nam je znano, so bili stari egipčani prvi, ki so imeli male zvončke, in od njih so jih menda sprejeli izraelci. Veliki duhoven namreč je imel male zlate zvončke našite na oblačilu, ki ga je nosil veliki spravi dan. — Nekako žvenkljanje je našel in vpeljal Salomon blizu tempelja, da je plašilo in odganjalo lastovke, da bi na njem ne gnjezdile in ga ne oskrunile. — Tudi greki in rimljani so rabili male zvončke; greki so ž njimi k malikovavskim daritvam klicali ljudstvo in na ribjih tergih znamenje dajali, ko je kdo rib prinesel na terg; rimljani so pa ljudstvo na očitne terge ž njimi klicali in hudodelnikom smert naznanjali. — Veči zvonovi so bili še le od začetka petega stoletja po Kristusovem rojstvu najdeni. —

Jude so leviti s trobentami klicali k službi božji; kristjanje so se pa ob časih preganjanja na tihem zbirali v skrivnih krajih k službi božji; dijakonov in drugih nižjih cerkvenih služabnikov (vratarjev) dolžnost je bila, vernim naznanjati službo božjo in kraj zbirališa.

Kadar ni bilo preganjanja, toraj jim ne treba skrivati se, so imeli kako suho deško (dilo) kje obešeno, in nanjo so s kladvom tolkli cerkveni služabniki, in tako verne klicali k sv. skrivnostim. Od tod so še dandanašnji derdre in klepetci zadnje tri dni velicega tedna.

Okoli leta 400 po Krist. rojstvu pa je našel in vpeljal zvonove Pavlin, nolanski škof. Nola je mesto

blizu ognjene gore Vesuv v pokrajni Kampanija na Napolitanskem. Od te pokrajne se zvon v latinskem jeziku zove: „campana,“ od mesta pa: „nola.“ — Okoli leta 550 so bili zvonovi vpeljani na francoskem; leta 680 je na britanskem (angleškem) prvi zvon zapel; od osmega stoletja so pa sploh v navadi.

V ta visoki pomen škof zvonove tako le blagoslavlja:

1. Škof zvon od znotraj in od zunaj z blagoslovljeno vodo omijejo, v znamenje, da si s kesanjem in pokoro očistimo dušo, preden gremo k službi božji, kamor nas kličejo zvonovi;
2. potem škof zvon s sv. bolniškim oljem na osmerih mestih od zunaj, in sv. krizmo na štirih krajih od znotraj mazilijo; v znamenje, da pri službi božji, kamor nas vabijo zvonovi, zadobivamo očiščenje grehov in vse darí sv. Duhá.
3. potem škof zvon s kadilom kadé, vernim v opomin, da naj se s pravo pobožnostjo vdeležujejo vseh svetih opravil, k katerim nas kličejo zvonovi;
4. poslednjič se bere sv. evangeli (Luk. 10.), ki pripoveduje, da je bil Jezus prišel v Lazarjevo hišo, kjer je govoril pomenljive besede: „Le eno je potrebno.“ To tehtno resnico nam sploh oznanujejo zvonovi, kadar nas kličejo v svetišče.

§. 72.

Kako sv. cerkev olje blagoslavlja?

V katoliški cerkvi se rabi troje sv. olje: krizma, kerstno in bolniško olje.

Olje le škof blagoslavlja, in sicer véliki četrtek med sv. mašo. Škofa obdaja 12 mašnikov v belih oblačilih, 7 diakonov in 7 subdijakonov. Dvanajst mašnikov spominja na 12 aposteljnov, ki so bili okoli Jezusa pri zadnji večerji; sedem diakonov na sedem diakonov, ki so si jih bili aposteljni v pomoč izvolili in sedem

subdijakonov, da jih je toliko v starih časih bilo pri vsaki škofovi ali stolni cerkvi.

Olje se tako le blagoslavlja:

1. Olje za bolnike ali v zakrament poslednjega olja se blagoslavlja po dokončani tihi maši z molitvijo „da bi maziljenje s tem oljem ozdravilo vse dušne in telesne bolezni.

2. Sv. krizma se tudi med mašo po sv. obhajilu blagoslavlja s temi obredi:

a) Škof v podobi križa trikrat dihnejo v olje v ta namen pripravljeno; to pomeni cerkveno prošnjo, da bi gnade sv. Duhá prejeli vsi, ki bodo s sv. krizmo maziljeni.

b) potem škof nekoliko balzama vlijejo v olje ter med mešanjem molijo, rekoč:

„Ta zmes bodi vsem, ki bodo ž njo maziljeni, v spravo in zveličavno varstvo od vekoma .O. Amen.“ —

c) Škof se pred sv. krizmo trikrat priklonijo, vselej pojé, rekoč: „Češena bodi sveta krizma.“

d) poslednjič škof posodo svete krizme na zgornjem robu poljubijo, Jezusu v zahvalo za sv. zakramente.

Kar so škof (a. b. d.) storili, tudi 12 mašnikov zapored za njimi stori, le sv. krizmo kleče pozdravljajo.

3. Kerstno olje se precej po blagoslavljanji sv. krizme z enacimi šegami, kakor krizmo blagoslavlja; le molitve so druge.

To troje sv. olje se precej vsem škofijskim dekanijam, in od tod vsem duhovnijam razpošlje da ga rabijo do prihodnjega leta.

§. 73.

Blagoslavljanje kerstne vode.

Kerstna voda se vsako véliko in brinkoštno saboto blagoslavlja, in sicer v spomin, da je cerkev nekdanj odrasence ob teh dneh kerševala.

Kerstno vodo mašniki blagoslavlajo in sicer tako le :

1. Mašnik vodo, v veliki posodi pripravljeno, z roko v podobi križa razdelí, v znamenje, da ima sveti kerst posvečujočo moč od daritve Kristusove na križi;
2. se z roko vode po verhu dotakne, v znamenje, da bo ta voda pod posebnim varstvom božjim, ter očistila vse, ki bodo keršeni ž njo;
3. nad vodo tri križe zapored z roko naredí in potem nekoliko vodé iz posode na vse štiri kraje svetá pluskne; — to pomenja prošnjo, da bi bila vsem ljudém vseh narodov v zveličanje Jezusova daritev na križi, od ktere ima sv. kerst svojo moč,
4. potem v vodo trikrat dihne, v znamenje, da svojo moč zadobí od Bogá;
5. zdaj prižgano velikonočno svečo v vodo trikrat potakne s pošnjo, rekoč: „Stopi naj v to vodo moč sv. Duhá.“
6. potem mašnik vzame nekoliko te blagoslovljene vode v malo posodo, iz ktere pričujoče verne po cerkvi gredé kropí, v opomin, da se naj vsi Bogu serčno zahvalijo za gnade, pri sv. kerstu prejete; te blagoslovljene vodé iz velike posode tudi verni na dom jemljejo.
7. zdaj z blagoslovljeno vodo napolni kotlič, ktereга v kerstni kamen postavi in vanj zlije nekoliko sv. kerstnega olja, potem nekoliko sv. krizme in poslednjič obojega ob enem, v znamenje gnad, ki se delé pri sv. kerstu.
8. Po doveršenem blagoslavljanji se mašnik k velikemu altarju verne, in začne gredé litanije vseh

svetnikov peti, ko pride pred veliki altar, se na njegove stopnjice na obraz vleže ter litanije leže dalje poje. — Z litanijami vse svetnike na pomoč kliče, da bi se po njih priprošnji vsi ljudje vdeležili gnad sv. kersta; na obraz se pa vleže zato, da spoznava svojo nevrednost in ponižnost, in serčne želje po uslišanji, da bi se vsi ljudje v večnem zveličanji zednili z božjimi svetniki.

§. 74.

Kako se voda sploh blagoslavlja?

Blagoslovljena voda se že od začetka keršanske cerkve rabi. Vodo mašniki navadno vsako nedeljo, v pretrebi pa tudi druge dni blagoslavljuje s tem le obredom:

Mašnik pred vsem blagoslovi nekoliko solí; potem nad vodo moli: naj bi Bog to vodo z nebeško močjo napolnil, da bi od njih, ki se bodo ž njo kropili, odvernili vse hudičevo zalezovanje in telesne betežnosti, njih duše pa očistil in z gnadami napolnil, ter rečem, ki bodo ž njo pokropljene, odvzel vse, kar bi človeku utegnilo škodovati; — po opravljeni molitvi blagoslovljeno sol med vodo strese.

Blagoslovljena voda se v katoliški cerkvi pogostoma rabi; ž njo se kropí verno ljudstvo pred in po službi božji, in vse blagoslavljanje rečí, kakor p. obleka in orodje, altarji, hiše, sveče, pepel, oljke, jedí itd.

Pa tudi verni samí sebe in svoja pohištva in polja z blagoslovljeno vodo kropé, kakor p. kadar v cerkev ali iz cerkve gredó, preden se od doma na delo, kupčijo ali kako popotovanje podajo, preden se vležejo spat, svete tri božične večere t. j. na večer pred božičem, obrezovanjem Jezusovim in sv. tremi kralji; — toraj ni skoraj najti keršanske hiše, kjer bi ne bilo blagoslovljene vodé v posodici, za njo namenjeni. Ta lepa katoliška šega ni vraža, ker se opira na cerkveno molitev pri blagoslavljanji vodé.

B. Osebno blagoslavljanje.

§. 75.

Kako sv. cerkev verno ljudstvo pri službi božji blagoslavlja?

Sv. Cerkev keršansko občino blagoslavlja:

1. S presv. rešnjim telesom, ki je ali v monštranci ali v obhajilnem kelihu. — Mašnik s sveto hostijo nad klečočim vernim ljudstvom znamenje sv. križa molcé naredí, ker Jezus Kristus sam blagoslavlja, kakor je nekđaj, ko je na zemlji živel, zlasti ravno preden je v nebesa šel, blagoslovil svoje učence.
- 2) z blagoslovljeno vodo ob vseh nedeljah pred ali po službi božji.

Kropljenje pred službo božjo, med katerim se pòje 50. psalm, je sv. cerkev vpeljala, da vernim prosi gnade z očišenim in spokornim srcem biti pri sv. maši; to je tudi pomen, da se verni z blagoslovljeno vodó, ki je v kropilniku ali v kaki drugi posodi pri cerkvenih vratih, sami kropé, v cerkev in iz cerkvé gredé.

Kropljenje po službi pa verne opominja, da naj se tudi zunaj cerkve pri vseh svojih delih in opravilih skerbno varujejo vsacega greha, ako hočejo, da jih spremlja blagoslov božji po vseh potih, ter varuje telesnih in dušnih zlegov;

3. konec svete maše in po dokončani pridigi, ko duhovni med primerno molitvijo z roko križ naredí nad vernim ljudstvom.

Pa tudi zunaj službe božje škofje in mašniki blagoslavljaajo, ako so prošeni; naši verni slovinci kaj radi novoposvečenega mašnika blagoslova prosijo, ktereга zlasti za tega voljo tako visoko cenijo, ker se zaupljivo nadjajo, da je

Bogu posebno prijetna blagoslovna molitev ti-
stega, ki je ravno kar pri njem dosegel veliko
milost in visoko čast svetega mašništva.

§. 76.

Blagoslavljenja zakonskih mater po porodu.

Keršanske zakonske matere po porodu v cerkev
gredó, blagoslova prosit; in sicer zato:

- a) da posnemajo zgled Matere božje,
- b) da Bogu svojo hvaležnost skazujejo,
- c) da novorojeno dete Bogu darujejo.

Sv. cerkev keršanske matere po porodu tako le
blagoslavlja:

1. Mašnik mater, ki pred cerkvenimi vratmi stoji
in prižgano svečo v roki derži, z blagoslovljeno
vodó pokropí. — Prižgana sveča naznanja, da
mati hoče svoje dete v pravi veri rediti, ter mu
z lepim zgledom vedno svetiti.
2. Potem mašnik moli 23. psalm, materi štolo podá,
ter jo v cerkev pelje pred altar; to pomenja, da
se mora mati dati le Jezusu in njegovi sv. cer-
kvi vladati, ako hoče svoje dete prav po volji
božji zrediti.
3. Mati pred altar poklekne ter se Bogu zahvali
za prejete dobrote, mašnik pa nad njo moli:
naj bi ji Bog dodelil, da po tem življenji z de-
tetom vred doseže večno zveličanje po zasluženji
in prirošnji prečastite Matere božje.

§. 77.

Kako sv. cerkev umirajoče blagoslavlja?

Blagoslavljanje umirajočih kristjanov tudi imenu-
jemo priporočevanje njih duš v božjo milost.

Mašnik umirajočega kristjana večkrat z blagoslov-
ljeno vodó pokropí in s pričujočimi za umirajočega
opravlja cerkvene molitve, s katerimi njegovo dušo mi-
losti božji priporoča.

V veliko krajih je lepa in posnemanja vredna na-
vada, da imajo poseben zvon, ki mu pravimo mertvaški

zvon, s katerim sosesko vabijo moliti za umirajočega, ali ravno kar umerlega. O, da bi tega milega glasú nikdar ne prešlišali! Tudi nam bo ljubo in koristilo, ako bodo verni ob naši smertni uri za nas molili.

§. 78.

Kako sv. cerkev merliče blagoslavlja?

Sv. cerkev človeka precej po njegovem rojstvu v svoje naročje sprejme pri sv. kerstu, ter ga z oblačilom posvečujoče gnade božje ogerne; ona mu ob smertni uri na strani stoji; ona pa tudi njegovo dušo v večnost, in njegovo truplo v grob spremlja.

Z blagoslavljanjem merličev sv. cerkev na znanje daje:

- a) da telesa vernih kristjanov časti tudi po smerti; tudi truplo človeško je časti vredno, ker je bilo pri sv. kerstu v tempelj božji posvečeno, in je presv. rešnje teló in rešnjo kri Jezusa Kristusa prejemalo, ki je poroštvo čistitega vstajenja;
- b) da naznanja versko resnico v občestvo svetnikov, katero tudi s smertjo najenja.

Ko človek umerje, se njegovo truplo umije, obleče, na kmetih na diljo, po mestih pa na oder, v ta namen pripravljen, položi; v roke, na persih sklenjene, mu dajo bridko martro, v znamenje, da ranjcega duša svojega zveličanja le po Jezusovi daritvi na križi pričakuje, ali pa tudi rožen venec, v znamenje, da se zanaša na priprošnje prečastite Device in Matere božje; — mertvaškemu odru se na obeh stranéh po mestih pristavite naj manj dve goreči sveči, po kmetih pa tudi sem ter tje kaka lampica pri zgnavji berli, oboje v znamenje žive vere, s katero se je ranjki kristjan ločil s tega svetá.

Popolnoma prepričati se, da je človek zares umerl, in da bi koga še živega ne pokopali, truplo 48 ur na odru ostane, potem se v mertvaško trugo položi na oblance, ter z belim pertom pregerne; — poslednjič se trugi pokrov pribije, in merlič k pogrebu nese.

Sv. cerkev svoje odrasle merliče tako le pokopava:

1. Mašnik s černo štolo se v mestih in tudi po kmetih v farnih vaséh podá pred hišo, v kateri je merlič, sicer pa tje, kjer je v tistem kraji navada, merliče sprejemati; tukej 129. psalm: „Iz globočine upijem“ ... moli, v katerem v merličevem imenu Bogá usmiljenja prosi, potem mertvaško trugo z blagoslovljeno vodo pokropí, kar naznanja željo, da bi Bog ranjcega dušo očistil vseh madežev, in ga s kadilom pokadí, kar pomenja prošnjo, da bi ga Bog častitljivo obudil poslednji dan.

2. Merliča nosci vzdignejo, zvonovi žalostno zapojó, in pogrebci se vredijo v procesijo, ter ga ali v farno ali v cerkev na pokopališi spremljajo; naprej se nese križ, znamenje našega odrešenja, za križem gre mašnik, ki je ranjcega po Jezusovem nauku in s svetimi zakramenti vodil na tem svetu po potu v sv. nebesa, in gredé moli 50. psalm: „Usmili se“ ...; za mašnikom nesejo merliča, in za njim gredo žlahta, prijatli, znanci, sosedje in drugi verni iz soseske;

3. merliča nosci sredi cerkve na tla tako postavijo, da je njegovo znožje k altarju obrnjeno, merliče duhovne pa nasproti z zgavjem k altarju, tako da bi verni, ako bi iz truge vstali, gledali k altarju, duhovni pa od altarja k vernim, kakor pri službi božji;

4. ako je pogreb dopoldne, se potem v mnogih krajih večidel bilje t. j. mertvaške molitve, in daritev sv. maše in sicer če je tisti dan po cerkvenih postavah pripušeno, v černi barvi za ranjcega ali ranjco opravi, sicer pa in če je pogreb popoldne mašnik v cerkev stopivši kratko molitev in „libera“ (reši me, o Gospod) moli, za njegovo ali njeno dušo, da bi jo Bog v nebesa vzel po svoji milostljivi sodbi; potem merliča s blagoslovljeno vodo pokropí in s kadilom pokadí;

5. zdaj nosci merliča vzdignejo ter ga zopet v procesii nesó na pokopališe k izkopani jami; mašnik jamo pokropí s blagoslovljeno vodo, rekoč: „Posvečena

bodi mertvaška jama v imenu Očeta †, in Sina in sv. Duhá. Amen. — Nosci merliča v jamo spusté in potem mašnik reče: „Vzemi, zemlja, kar je tvojega, Kristus naj sprejme, kar je njegovega; mesó je iz zemlje, duh pak je od zgoraj vdihnjen.“ — Potem mašnik merliča še z blagolovljeno vodó pokropí, rekoč: Z nebesko rosó naj napojí tvojo dušo Bog Oče †, in Sin in sv. Duh. Amen“; — in, kadilom pokadí, rekoč: „Z nebeškim duhom (dišavo) naj napase tvojo dušo Bog Oče †, in Sin in sv. Duh. Amen“; — poslednjič mašnik z lopatico trikrat po nekoliko perstí na mertvaško trugo v grob verže, rekoč: „Iz perstí si ga (jo) naredil, s kostmí in kitami si ga (jo) sklenil; obudi ga (jo), o Gospod, poslednji dan. Po Jezusu Kristusu, Gospodu našem. Amen.“ — In zdaj nosci merliča zagrebejo.

6. Ko je merlič zagreben, mašnik za ranjcega ali ranjco in za duše vseh tistih moli, katerih trupla na tem pokopališi počivajo.

Pogreb nedolžnih otročičev se od pogreba teh, ki so Bogá že kterikrat razžalili, loči v tem le:

1. Mašnik gre z belo štolo s pogrebom, v znamenje, da je otročiceva duša čista pred božje obličje prišla;
2. molitve se ne opravljajo za dušo ranjcega otročiča, temuč mašnik v njih še le Boga hvalí, da ga je v kerstni nedolžnosti k sebi poklical; moli pa za vse pričujoče spremljevalce in za duše vseh tistih, katerih trupla na tem pokopališi počivajo, da bi na priprošnje vseh svetnikov dosegli večno zveličanje.

Katoliška cerkev nekterim cerkven pogreb in še celó pokop na blagoslovljenem pokopališi odrekuje, in sicer:

- a) vsem, ki niso bili ž njo v zvezi, tedaj: nekeršenim, krivovercem in izobčencem. — Katoliška cerkev je namreč po vsem svetu le ena velika družina božja, in njena pokopališa so njena lastina, do ktere nimajo nobene pravice merličí, ki niso bili v svojem življenju v te družini, ali so se še celó sami iz nje ločili;

- b) vsem tistim svojim udom, od katerih gotovo vé, da so se z velikimi pregrehami ravno ob smertni uri nevredne storili cerkvenega občestva, kakor so p. samomorci, ako se samomor ni v norosti zgodil, in niso dali pred smertjo nobenega kesavnega znamenja, v dvoboju vsmerteni, če so tudi pred smertjo kesanje na znanje dajali; in tudi tisti, ki so se na smertni postelji ubranili, prejeti zakramente umirajočih: sv. pokore, svete popotnice in poslednjega olja.

1. Kaj je vnanja služba božja, kaj njen namen in kako jo delamo.
 2. Ali sama je vnanja služba božja, ali jo dopolnjujejo tudi druge službe božje.
 3. Kdo je vnanjo službo božjo vodil in vodil v cerkvi.
 4. Kolikšna vnanja služba božja je bila in je sedaj v katoliški cerkvi.
 5. V katerem jeziku je katoliška vnanja služba božja opravljana in za se označena.
 6. V katerem jeziku je katoliška cerkev službo božjo opravljala in jo še opravlja.
 7. Ali je kristjanu treba voditi pomen vnanjih znamenj službe božje.

P prvi del.

8. Poveševanje obredi.

I. Oddelak.

Ob daritve svete mase.

9. Nank ob daritve svete mase.
 10. Pevanje daritve sv. mase.
 11. Čas je za daritve svete mase se traja.
 12. Cerkev posebe pri sv. masi.
 13. Nekoliko poglavstev cerkvenih dolžnosti o sveti masi.
 14. Obredi daritve sv. mase sploh.

Posamni obredi sv. mase.

I. del sv. mase.

14. Začetek sv. mase, ali pripravljanje za sveto maso do vboja.
 15. Vhod, kirje, elisaj, gloria, dominus vobiscum.
 16. Zbirna molitev, berilo (list), vreden molitev, traktat.
 17. Evangelij, credo (veta).

Obseg.

Vvod.

§.	1. Kaj je vnanja služba božja, kaj njen namen in kako jo delimo.	3
§.	2. Ali nam je vnanje službe božje treba	4
§.	3. Kdo je vnanjo službo božjo vpeljal in vredil	6
§.	4. Kolikera vnanja služba božja je bila, in je še v katoliški cerkvi	7
§.	5. V katerem jeziku je katoliška cerkev sv. evangeli oznanovala in ga še oznanuje	8
§.	6. V katerem jeziku je katoliška cerkev službo božjo opravljala in jo še opravlja	9
§.	7. Ali je kristjanu treba vediti pomen vnanjih znamenj službe božje	11

Pervi del.

§.	8. Posvečevavni obredi	13
----	----------------------------------	----

I. Oddelek.

Od daritve svete maše.

§.	9. Nauk od daritve svete maše	13
§.	10. Tvarina daritve sv. maše	16
§.	11. Česa je za daritev svete maše še treba	17
	a) Duhovska obleka.	17
	b) Cerkvene posode pri sv. maši.	21
§.	12. Nekoliko poglobitviših cerkvenih določil o sveti maši	24
§.	13. Obredi daritve sv. maše sploh	28

Posamni obredi sv. maše.

I. del sv. maše.

§.	14. Začetek sv. maše, ali pripravljanje za sveto mašo do vhoda	29
§.	15. Vhod, kirie eleison, gloria, dominus vobiscum	31
§.	16. Zbirna molitev, berilo (list), gredna molitev, traktus sequentia	32
§.	17. Evangeli, credo (vera)	34

II. del sv. maše.

18. Darovanje sploh	36
19. Obred darovanja	37
20. Mašnik si roke umiva, molitev sredi altarja, „orate fratres“, „secreta“ ali tiha molitev	39
21. Predglasje, „sanctus“	40

III. del sv. maše.

22. Spreminjevanje sploh	41
23. Molitve pred spreminjevanjem	42
24. Spreminjevanje kruha in vina, in povzdigovanje	43
25. Molitve po spremenjenji	45
26. Spomin za mertve, blagoslavljanje naravnih pridelkov	46

IV. del sv. maše.

27. Sv. obhajilo sploh	48
28. Pripravljanje k sv. obhajilu: Oče naš, lomljenje sv. hostije, jagnje božje, tri molitve pred sv. obhajilom	48
29. Sv. obhajilo	51
30. Po sv. obhajilu	52
31. Konec ali sklep svete maše	52
32. Črna maša, t. j. sv. maša za mertve v črni obleki	54

II. Oddelek.

Od svetih zakramentov.

33. Obredi pri sv. zakramentih sploh	55
34. I. Sveti kerst: kako se deli	56
35. Obred sv. kersta pri otrocih	58
36. II. Sv. birma: od sv. birma sploh	62
37. Obred sv. birme	64
38. III. Presveto rešnje teló; sploh	66
39. Obred sv. obhajila	68
40. Kako se sv. obhajilo bolnikom deli v popotnico	70
41. IV. Sveta pokora sploh	71
42. Obred pri sv. pokori	73
43. Od odpustkov	76
44. V. Sv. poslednje olje, sploh	78
45. Obred sv. poslednjega olja	80
46. VI. Sv. mašnikov red	82
47. Striženje (tonsura)	83
48. Štirje nižji redovi	83
49. Višji redovi: 1. subdijaconat	85
50. " " 2. dijakonat	86
51. " " 3. presbiterat	88
52. " " 4. Škofovo posvečevanje	90
53. VII. Zakrament sv. zakona. Od sv. zakona sploh	92
54. Kaj se ima zgoditi pred prejemo sv. zakona	95
55. Obred pri sv. zakonu	95

III. Oddelek.

Cerkvena posvečevanja, blagoslavljanja in blagoslovi.

§. 56. Od cerkvenih posvečevanj, blagoslavljanj in blagoslovov sploh	97
57. A. Zarotovanje	98
58. B. Posvečevanje	99
59. C. Blagoslov	100

I. Od cerkvenih posvečevanj posamesno.

A. Od osebnih posvečevanj; in sicer:

60. Volitev in kronanje sv. Očeta papeža	102
61. Kaj so redovni ljudje	103
62. Kako cerkev redovne ljudi posvečujejo	105
63. Kolikeri so duhovni redovi	105
64. Kako cerkev opata posvečuje	106

B. Od rečnih posvečevanj; in sicer:

Posvečevanje katoliških cerkvá.

65. a) Začetek katoliških cerkev in njih pomen	107
66. b) Vnanje lice katoliških cerkvá	108
67. c) Katoliške cerkve od znotraj	109
68. d) Zaljšanje katoliških cerkev	112
69. e) Posvečevanje katoliških cerkvá	114

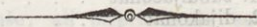
II. Od cerkvenih blagoslavljanj.

A. Rečno blagoslavljanje:

70. Kako se pokopališe blagoslavlja	121
71. Kako se zvonovi blagoslavlja	123
72. Kako sv. cerkev olje blagoslavlja	124
73. Blagoslavljanje kerstne vode	126
74. Kako se voda sploh blagoslavlja	127

B. Osebno blagoslavljanje ali blagoslovi.

75. Kako sv. cerkev verno ljudstvo pri službi božji blagoslavlja	128
76. Blagoslavljanje zakonskih mater po porodu	129
77. Kako sv. cerkev umirajoče blagoslavlja	129
78. Kako sv. cerkev merliče blagoslavlja	130

LITURGIKA

ali

sveti obredi pri vnanji službi božji.

Drugi del.

*Za gimnazijalno, realno in sploh
odraslo mladost.*

Spisal

Anton Léсар,

katehet na c. k. nižji realki v Ljubljani.

II. del.

Poterdilo visokočast. ljubljansko škofijstvo z razglasom
20. julija 1863, št. 724.

V Bernu, 1863.

Tiskal in založil Karol Winiker.

LITURGIKA

Cerkvena pesništva in molitve

56. Od cerkvenih pesniških knjig	97
57. A. Zarničevanje	98
58. B. Poslušanje	99
59. C. Hvaloslov	100

II. del. Sveti obredi pri vnanji službi božji.

60. Volitev in kronanje sv. Očeta papeže	101
61. Zajez in redovi službe	102
62. Kako cerkev reševati tujce	103
63. Kolikoli so duhovni redovi	104
64. Kako cerkev opazovati	105

Za pisanje in tiskanje v cerkvi

65. a) Zabele o tiskanih knjigah	106
66. b) Zabele o tiskanih knjigah	107
67. c) Zabele o tiskanih knjigah	108
68. d) Zabele o tiskanih knjigah	109
69. e) Zabele o tiskanih knjigah	110

III. del. Anton Lössler, dr. M.

katoliški učbenik v ljudski šoli

70. Kako se pripraviti na študij	111
71. Kako se pripraviti na študij	112
72. Kako se pripraviti na študij	113
73. Blagoslov	114
74. II. del	115

Potrebno vseh šest knjig, izdano v letu 1863, št. 724.

20. julija 1863, št. 724.

V Bernu 1863.

Tiskal in založnik: Karel Winter.

Drugi del.

Poveličavna ali cerkvena služba božja.

§. 1.

Poveličavna služba božja sploh.

Poveličavni, častivni ali cerkveni službi božji prištevamo: 1. molitev, in 2. posvečevanje svetih časov in dni; — toraj ta del razpada v dva oddeleka.

Pervi oddelek.

Molitev.

§. 2.

Kaj je molitev in kako jo delimo?

1. Molitev je povzdigovanje duhá k Bogu, ali pogovor z Bogom.

V molitvi se ali sami naravnost k Bogu obračamo ter ž njim pogovarjamo, ali pa posredno, da svetnike božje častimo in na pomoč kličemo s prošnjo, da oni za nas pri Bogu govoré. Vsaka molitev je toraj obernjena k Bogu, ker le od njega pričakujemo vsega dobrega.

2. Kristjanje molimo, ali da Bogá, svojega najvišega Gospoda, po dolžnosti častimo, ali da mu za prejete dobrote spodobno zahvalo dajemo, ali da ga potrebnih rečí prosimo, zlasti odpušanja grehov in

pomoči v vseh nadlogah in revah; molitev je tedaj v oziru svojega zapopadka trojna: častivna, (hvalna) zahvalna in prosivna.

3. V molitvi ali le misli in želje svojega duhá k Bogu povzdigujemo (notranja molitev), ali svoje misli in želje tudi z besedo izrekujemo (vnanja molitev); oboje molitev je tudi Jezus sam opravljal.

Notranjo molitev tudi premišljevanje imenujemo.

Ker je le vnanja molitev očitno češenje božje, cerkev pri očitni službi božji le vnanjo molitev opravlja.

4. Cerkvena vnanja molitev se pri očitni službi božji ali le moli (govori, izrekuje), ali pa pôje, t. j. iz živejših in bolj povzdignjenih čutil (po posebnih pravilih, v to postavljenih) slovesniše moli.

5. V raznih okolišinah in iz mnogih svetih imenov se razne molitve in pesmi s cerkvenim poterjenjem strinjajo, in te molitve in pesmi cerkvene pobožnosti imenujemo.

A. Od cerkvenih molitev pri službi božji.

§. 3.

Posebne lastnosti cerkvenih molitev.

1. Cerkvene molitve so pogovori, v katerih se cerkev pogovarja z Bogom z določnimi besedami, ki se kar nič ne spreminjajo.

2. Cerkvene molitve imajo svoje posebne lastnosti, po katerih se ločijo od molitev posamnih ljudi; oné imajo svoj poseben začetek, svojo posebno osnovo, in svoj poseben sklep.

Cerkev svoje molitve začenja:

a) z besedami: „Gospod bodi z vami,* — „in s tvojim duhom,“ ali ljudstvo samo ali v njegovem imenu strežnik odgovarja. — S temi

besedami si mašnik in ljudstvo gotovo najboljša in potrebniša vošila izrekujeta, namreč: naj bi Bog mašnika in ljudstvo napolnil s svojo gnado; zakaj če nam vsem Bog ne stoji na strani, ne moremo še celó kaj dobrega misliti ne, tudi ne moliti, še manj pa prav moliti

- b) z besedo „Oremus“ t. j. „molimo,“ s katero mašnik opominja verno ljudstvo, naj bi se v duhu združilo ž njim, ki moli v imenu vsega keršanskega ljudstva.

Cerkev je svoje molitve za službo božjo tako zložila :

- a) da so vse v množini, ker se tudi zares opravljajo za vse in v imenu vsega keršanskega ljudstva.

- b) da so kratke, krepke ali jederne; oné v malo besedah potrebe in želje vsega vernega ljudstva obsegajo in izrekujejo;

- c) da so večidel obrnjene v nebeškega Očeta; v Bogu Očetu, v katerem imata Bog Sin in Bog sv. Duh svoj izvirek, presveto Trojico molimo, kakor tudi Bogu Očetu sploh pripisujemo sklep našega odrešenja in posvečenja.

Cerkev vse svoje molitve sklepa:

- a) ako so v Bogá Očeta obrnjene z besedami: „Po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, Gospodu našem, kateri s teboj živi in kraljuje v edinosti svetega Duhá, Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.“

- b) če so v Boga Sina obrnjene, z besedami: „Kteri živiš in kraljuješ z Bogom Očetom v edinosti svetega Duhá od vekomaj do vekomaj. Amen.“

- c) če je v molitvi spomin sv. Duhá, pa z besedami: „Po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu Gospodu našem, kateri s teboj živi in

kraljuje v edinosti ravno tistega sv. Duha, Bog od vekomaj devekomaj. Amen.“

Sklep cerkvenih molitev nam naznanja, da zamo-remo potrebne milosti od Bogá prejeti le po Jezusu Kristusu, t. j. v njegovem imenu; kar je Jezus tudi sam učil, rekoč: „Ako boste Očeta kaj prosili v mo-jem imenu, vam bo dal.“ Jan. 16, 23.

§. 4.

Šege pri opravljanji cerkvenih in molitvah sploh.

Šege pri cerkvenih in sploh molitvah so:

1. Znamnje sv. križa, ki ga delamo pred mo-litvijo in po molitvi, ravno tako pred in po vseh opravljenih službe božje.

Prekriževati se je že od apostoljskih časov v katoliški cerkvi v navadi.

Pervi kristjanje so sveti križ mnogotero delali; pa le trojnega hočem omeniti, ki je še dandanašnji v navadi.

Pervič ga tako delamo, da se s koncem svojih perstov desne roke dotaknemo čela, potem pers na sredo, potlej na levo in poslednjič na desno stran (ramo). Tako ga mašniki n. pr. pred začetkom svete maše delajo; imenujemo ga latinski križ. Tako ga pa tudi delajo še vsi, ki v latinskem imenu izgovarjajo imena presv. trojice; ta križ se imenuje véliki ali latinski.

Opomin. To križanje na čelu persih in obeh ramah naznanja naš terdni sklep, da hočemo misliti, želeti in delati le kar je presv. Trojici dopadljivo.

Drugič križ tako delamo, da si s pavcem desne roke na čelu na ravnost od zgoraj doli, potlej pa od leve na desno čez sredo potegujemo, na to se ravno tako na ustnicah in poslednjič tudi na persih zaznam-vamo. Po tem takem si prav za prav tri križece na-pravimo, enega na čelu, na ustnicah družega, in tret-jega na persih; vender pa te tri križece sploh le en križ imenujemo. (Pač lepo znamnje presv. treh božjih oseb in enega Bogá). — Tako križ delamo, kadar med križa-

njem izgovarjamo tri božje osebe v damačem (in tudi v nemškem) jeziku. To je mali križ.

Opomin. To križanje na čelu, ustnicah in persih je znamenje našega trdnega sklepa, da hočemo misliti, govoriti in želeči, ker je trojednemu Bogu dopadljivo.

Tretjič so prvi kristjanje tudi tako križ delali, da so z iztegnjeno desnico od zgoraj doli in potlej od leve na desno pred seboj potegnili. Take križe mašniki delajo nad rečmi, ktere blagoslavljaajo, ali nad vernimi, ko jim n. pr. konec sv. maše ali po pridigi blagoslov delé. To je greški križ.

Križ delaje so kristjani tudi vselej kake sv. besede s ponižno častjo izgovarjali: Dan današnji so zlasti v navadi naslednje besede:

- a) pri latinskem križi: „V imenu Očeta, (na čelu), in Sina (na persih), in svetega (na levi rami) Duhá (na desni rami). Amen (ko se roki zopet sklenete).
- b) Kadar se prekrižujemo s tremi križeci, pravimo „V imenu † Boga Očeta“ (na čelu), „in † Sina“ (na ustnicah), „in svetega † Duha. Amen“ (na persih).
- c) Pri tretjem načinu pa večidel kakor konec svete maše: „Blagoslóvi vas vsegamogočni in milostljivi Gospod, Oče, Sin in † sveti Duh; — sicer pa večidel kakor n. pr. po pridigi: „Blagoslov Bogá vsegamogočnega, Očeta in Sina † in svetega Duhá pridi nad vas in vedno ostani (pri vas, nad vami). Amen.“

S prekriževanjem ali z znamenjem sv. križa:

- a) pričamo svojo vero, ker spoznavamo dve najpoglavitniši skrivnosti svete vere: presveto Trojico z besedami, ki jih izgovarjamo med prekriževanjem, in naše odrešenje po Jezusu Kristusu na križi, z znamenjem križa, ki ga delamo na čelu, ustih in persih; ali na čelu, persih in ramah.

- b) izrekujemo prošnjo, naj bi bili po Jezusovem zasluženji na križi obvarvani vseh dušnih in telesnih zlegov;
- c) sebe in druge budimo, živo vero v križanega Jezusa ohraniti, in za križanim Jezusom hoditi z voljno poterpežljivostjo v križih in nadlogah.

Pobožni kristjani se tudi sicer pogostoma prekrižujejo, ker je znamenje sv. križa močno sredstvo zoper skušnjave hudobnega duhá, in poseben pripomoček, od troedinega Bogá sprositi potrebnega nebeškega blagoslova; prekrižujejo se: a) pred jedjo in po jedi da bi jim k dobremu teknilo; — b) pred vsemi svojimi opravili, naj bi jim jih Bog blagoslovil, da bi jim srečno spod rok šla in bila v zasluženje; — c) preden gredó spat, da bi bili vsega zlega obvarvani po noči, in ko se zbudé, da novi dan Bogu posveté; — d) v nevarnostih in skušnjavah, da bi jim Bog pomagal in na strani stal.

Iz enacih svetih namenov prekrižujejo pobožne matere že svoje otročiče, ko jih spat devajo, pobožni keršanski očetje in matere svoje sinove in hčere, preden jih pošljejo k sv. zakramentom, v šolo ali k drugim imenitnim opravilom; pobožni keršanski gospodarji in gospodinje hleb kruha, preden ga načnejo; pobožni vozniki z bičem tla pred živino, preden zavozijo spred hiše ali iz dvorišča; itd.

2. Molimo razoglavi v znamenje spoštovanja in ponižnosti. — Ženske so pa pri molitvi in v cerkvi pokrite v znamenje, da so pod moževo oblastjo 1. kor. 11, 10; pokrivalo je namreč znamenje podložnosti.

3. Pri molitvi in tudi sicer glavo priklanjamo, zlasti kadar presveto ime Jezus izgovarjamo;

4. pri molitvi očí povzdiguje mo v nebesa, ki so naj veličastnejše delo božje. Bog je sicer vsega pričujoč, vender si ga pa pričujočega mislimo zlasti tam, kjer naj očitnejše razodeva svojo moč in veličastvo.

5. Pri molitvi roke na persih sklepamo, v znamenje svoje revšine, v kateri se k njemu obračamo.

6. Pri molitvi poklekujemo ali še celó klečimo med vso molitvijo, v znamenje visocega spoštovanja do Boga in v znamenje svoje ponižnosti in grešne zavesti.

Poklekujemo pa ali le z desnim kolonom ali z obema.

Na eno koleno pokleknemo, kadar v cerkev stopimo ali memo altolja gremo, v katerem je presv. rešnje telo shranjeno, ali preden cerkev zapustimo.

Na obé kolenu pokleknemo pred sv. rešnjim telesom, kadar je izpostavljeno ali se k bolnikom nese; in kadar klečimo pri sv. maši, ali pri molitvi.

Na enem kolenu klečati in senanj opirati, je nespodobno.

7. pri molitvi marsikdaj na persi terkamo, zlasti pri povzdigovanji, pri sv. obhajilu, pri blagoslovu s presv. rešnjim telesom; s terkanjem na persi naznanujemo, da se vseh grehov kesamo ter spoznamo, da smo pred Bogom kazni vredni.

§. 5.

Cerkvene molitve pri službi božji.

Naj imenitniše molitve, ki jih pri očitni pa tudi pri domači službi božji, in tudi sicer, kadar samí molimo, opravljamo zunaj sv. maše, so: 1). oče naš, 2). češena si Marija, 3). angel Gospodov, 4). rožni venec, 5). litanije.

§. 6.

„Oče naš“ ali Gospodova molitev.

Gospodova molitev, ki jo po začetnih besedah tudi imenujemo „oče naš,“ je zmed vseh naj imenitniša;

a) ker jo je Jezus sam učil;

- b) ker ima ravno zato pred Bogom naj večo vrednost ali ceno ;
 c) ker obsega v sebi vse, česar nam je treba na duši in na telesu.

O če naš ima odgovor in sedem prošenj.

Ogovor so besede: „O če naš, kateri si v nebesih,“ in so naj primirniši začetek molitve, ker nam prav živo stavijo pred obličje tega, ki nas zamore in hoče uslišati ter nas z otročjim zaupanjem do sebe napolnuje.

Beseda: „O če“ nas neskončne ljubezni božje do nas ljudi spominja, ter uči, da ga s spoštovanjem, ljubeznijo in zaupanjem prosimo. — Beseda: „naš“ nas uči, da smo si vsi bratje v Kristusu, toraj vsi v eno družino zedinjeni, in da ne prosimo le za se, temuč v imenu vseh za vse. — Besede: „kateri si v nebesih“ nas opominjajo, da svoje serce od zemlje in njenih zakladov povzdignimo k Bogu v nebesa, kjer ga svetniki gledajo od obličja do obličja.

1. V prvi prošnji prosimo: da bi mí in vsi ljudjé Bogá prav spoznali, ljubili in častili.

Bog je naj viši in edino pravi konec našega življenja; in ako Bogá v resnici čez vse ljubimo, nam je gotovo božja čast vselej prva in poglobitna skerb; toraj precej v prvi prošnji prosimo gnade, da bi Boga častili vsi ljudjé s svojim svetim ali spokornim življenjem.

2. V drugi prošnji prosimo: da bi mi in vsi ljudjé enkrat prišli v nebeško veselje.

V nebeško kraljevstvo zamore priti le tisti, kateri je hotel že na tem svetu biti živ ud božjega kraljestva, t. j. Jezusove cerkve in si prizadeval živeti po Jezusovem nauku; toraj ste v ti prošnji tudi prošnji: da bi Bog svojo pravo cerkev in vero razširil in utrdil, in da bi nam svoje čednosti vero, upanje in ljubezen v serca vlil ter pomnožil. —

„Pridi k nam tvoje kraljestvo,“ pravimo, ker ne moremo priti v božje kraljestvo, ako nas ne vleče gnada božja.

3. 4. V tretji in četerti prošnji prosimo: naj bi nam Bog podelil to, kar nam je treba ali koristno, da dosežemo večno zveličanje.

V tretji prošnji namreč prošimo za gnado, božje zapovedi vselej, na tanko in voljno spolnovati, kakor jih angeli in svetniki v nebesih spolnujejo, in za gnado, vselej in v vseh okolišinah v voljo božjo vdati se in z voljno vdajo zaslužnje množiti si.

V četerti prošnji pa želimo, naj bi nam Bog dal, česar nam je treba za telesno in dušno življenje, namreč: a) potrebni živež in vse, česar nam je treba, da teló pri življenju ohranimo; b) živež za dušo, t. j. božjo besedo, gnado in presv. rešnje teló, ki je naj poglatniša dušna hrana.

5. 6. 7. V treh zadnjih prošnjah prošimo, da bi Bog od nas odvern timer sploh vse, kar nas opovira, večno zveličanje doseči.

Večno življenje doseči nas pa opovirajo:

a) storjeni grehi; b) skušnjave, ki nas napeljujejo v nepokoršino do božjih zapoved; in c) zeló t. j. vsa terpljenja, križi in težave.

V peti prošnji prosimo toraj, naj bi nam Bog grehe odpustil; ker bomo usmiljenje pa le dosegli, ako smo tudi sami usmiljeni, vselej pristavino besede: „kakor tudi mí odpušamo svojim dolžnikom.“

V šesti prošnji želimo, da bi Bog od nas odvern timer vse skušnjave, ali nam vsaj vselej dal zadosti gnade in moči zoperstaviti se jim ter jih premagati.

V sedmi prošnji prosimo, naj bi nas Bog rešil vseh kazen in vsega zlega, ki smo si jih z grehom nakopali, zlasti dušnih in večnih, pa tudi telesnih in časnih, ako in kadar niso k našemu zveličanju.

„O če naš“ so kristjani vseh časov naj raji molili, „na to molitev se vse druge molitve opirajo, ž njo se vse druge sklepajo,“ piše cerkveni pisavec Tertulijan v drugem stoletju.

„Oče naš“ se skoraj pri vsaki očitni službi božji moli pri sv. maši, pri sv. kerstu, v duhovnih molitvenih urah, pred pridigo, po pridigi, in pri vseh cerkvenih pobožnostih.

§. 7.

2. „Češena si Marija.“

Z očenašem večidel molimo, „češena si Marijo“ s katero prečastito devico Marijo, mater božjo, častimo in na pomoč kličemo.

Obzir zapopadka ima ta molitev dva dela:

- a) v prvem delu prečastito devico Marijo poveličujemo in častimo;
- b) v drugem pa jo na pomoč kličemo.

P prvi del. Poveličevanje in češenje prečastite device Marije.

Marijo poveličujemo in častimo:

- a) z besedami, s katerimi jo je po božjem povelji počastil véliki angel Gabrijel, ko ji je oznanil vélovečenje Sinú božjega, kteremu je bila Marija mati izvoljena,
- b) z besedami, s katerimi je Elizabeta pozdravljala Marijo, ko jo je Marija obiskala.

P prvi del te molitve nas toraj naj veselejše skrivnosti naše vere spominja.

Angel Marijo imenuje „gnade polno“, ker je bila že pred svojim rojstvom z gnado napolnjena, ker je v gnadi vedno rastla in Jezusa, vir vseh gnad, rodila. — Besede: „Gospod je s teboj“ nam oznanjujejo imenitnost Marije device, ki se imenuje izvoljena hči nebeškega Očeta, Mati Sinú božjega in čista nevesta Svetega Duhá. — Besede: žegnana (blagoslovljena) si med ženami“ Mariino srečo še bolj povzdi-

gujejo. Marija je naj srečnejša zmed svojega spola: a) ker je bila ona sama mati božja izvoljena; b) ker je le ona devica in mati; in c) ker je zveličarja rodila vsemu svetu. — Besede: „žegnan je sad tvojega telesa“ nas učé, da Marijo častimo zavolj njenega Sina, toraj da z Mariinim češenjem molimo Jezusa, njenega Sinu, živega Bogá. Kdor Marijo časti, Jezusa moli; in kdor Jezusa moli, gotovo tudi njegovo mater Marijo časti. — Žegnano imenujemo Marijo, zegnana imenujemo tudi Jezusa; toda Jezusa v veliko višjem in bistveno različnem pomenu: Jezus je poln gnad sam v sebi in sam od sebe, Marija pa je polnost gnad od Boga prejela.

Drugi del: Marijo na pomoč kličemo.

Marijo na pomoč kličemo z besedami, katere je sv. cerkev pristavila tej molitvi.

Besedi: mati božja ste kakor beseda „oče“ v Gospodovi molitvi, jako primeren odgovor; one nam visoko spoštovanje do Marije navdihujete, pa tudi veliko zaupanje vnemate v Mariino moč in dobrotljivost. — Sami sebe „grešnike“ imenujemo, da bi s spoznanjem svoje grešnosti Marijo tolikanj bolj nagnili, nam sprositi gnado pravega spokorjenja. —

Marijo sicer v vseh svojih potrebah na pomoč kličemo, da bi nam s svojo pomočjo na strani stala, zlasti pa „ob naši smertni uri“, ob kateri se nam razsodi vsa večnost.

„Češena si Marijo“ sploh in navadno z Gospodovo molitvijo sklepamo:

- a) ker je Marija naša naj mogočnija priprošnjica ali besednica naša pri Bogu, in
- b) ker nas Mariino češenje vselej spominja Jezusa Kristusa, zavolj kterega vse dobro dobivamo od Bogá.

§. 8.

Angel Gospodov.

Molitev „angel Gospodov“ trikrat na dan moli pobožni kristjan, ko zjutraj, opoldne, in zvečer zvoní; to zvonjenje imenujemo „ave Marija-zvonjenje“ ali „zdrava Marija.“

Ima pa ta molitev tri predreke, in vsacemu predreku pristavljamo eno „češena-si-marijo,“ in v sklep zvečer še en „očenaš“ in eno „češenasimarijo“ molimo za verne duše v vicah.

Predreki so:

1. „Angel Gospodov je oznanil Marii, in spočela je od svetega Duha.“
2. „Glej dekla Gospodova sem, zgôdi se mi po tvoji besedi.“
3. „In Beseda je mesó postala (se je včlovečila) in med nami prebivala.“

V tej molitvi, ki po vsem keršanskem svetu vedno puhtí k Bogu, se a) Bogu zahvaljujemo za njegovo največo gnado in dobroto, za včlovečenje Sina Božjega in za svoje odrešenje; b) Marijo, mater Sinú božjega in svojega odrešenika poveljučujemo ter ji na pomoč kličemo.

Na večer tej molitvi še en „očenaš“ in eno „češenasimarijo“ pristavljamo za uboge verne duše v vicah, ki hrepené po rešenji iz kraja svojega terpljenja. — To storiti nam vleva mali zvon, ki se po „ave marija-zvonjenji“ oglašá. To navado je vpeljal sv. Ignaci od Lojole, in kmali so se je poprijeli po vsem svetu.

Po nekterih krajih kristjani še en „očenaš“ in eno „češena marijo“ molijo v čast sv. Florijan u, priporočevaje se mu, da bi jih varval časnega in večnega ognja.

Da bi sv. cerkev kristjane za to molitev še bolj vnela, jim je 100 dní odpustka dovolila za vsakratno obmoljenje; kdor jo pa vsak dan skoz mesec moli, popolnamo odpustke prejme, ako kateri dan koli vredno

prejme sveto pokoro in sveto rešnje teló ter moli za splošnje potrebe katoliške cerkve.

§. 9.

4. Rožni venec.

Rožni venec je zlasti v Marii v čast sestavljena molitev, in ima tri dele;

- a) veseli, ki nam oznanuje včlovečenje, rojstvo in detinstvo Jezusovo; — molimo ga od adventa do posta;
- b) žalostni, ki nas spominja terpljenja in smerti Jezusove; molimo ga od pepelnične srede do vélike sabote;
- c) častiti, ki nam pred oči stavi častito poveljanje Jezusovo in njegove matere Marije; molimo ga od vélike sabote do adventa.

Vsaki del rožnega venca je sestavljen:

1. iz apostoljske vere, s katero pričnemo moliti;
2. iz „očenaša“, in
3. iz treh „češenasimarij“, ki jih po veri molimo;
4. iz treh prošenj, ki jih prejšnjim „češenasimarijam“ po imenu „Jezus“ vstavljamo;
5. iz 50 češenasimarij, ki so v 5 oddelkov po 10 razdeljene, in v nje vpletamo 5 verskih skrivnost, in sicer vsacemu oddelku po eno;
- 6) iz 5 „očenašev“, ki jih molimo pred „češenasimarijami“, in sicer pred vsacim oddelkom „češenasimarij“ enega.
- 7) iz 5 verskih skrivnost, katerih ena se vsacemu oddelku „češenasimarij“ vstavlja. Sploh je tudi navada, še 10 „češenasimarij“ in 1 „očenaš“ vsacemu delu rožnega venca pristaviti z vpleteno prošnjo: „usmili se vernih duš v vica h.“

8) iz 5 hvalnic: „Čast bodi Očetu in Sinu in svetemu Duhu! Kakor je bilo od začetka, je zdaj in bo vekomaj. Amen,“ katerih eno vstavljamo koj po vsacem oddelku „češenasimarij“ pred „očenaš“.

Prošnje, trem „češenasimarijam“ vpletene so; in sicer

a) veselemu delu rožnega venca:

1. kateri nam oživlja pravo vero;
2. kateri nam daje terdno upanje;
3. kateri nam užiga serčno ljubezen.

b) žalostnemu delu rožnega venca:

1. kateri nam poterjuje spomin,
2. kateri nam razsvetljuje pamet,
3. kateri nam meči voljo.

c) častitemu delu rožnega venca:

1. kateri nam vodi naše misli,
2. kateri nam vodi naše besede,
3. kateri nam vodi naše djanje.

Skrivnosti, ki jih peterim odelkom po 10 „češenasimarij“ vpletamo, so:

a) za veseli del rožnega venca:

1. kterege si devica spočela,
2. kterege si devica v obiskanji Elizabete nosila,
3. kterege si devica rodila,
4. kterege si devica v tempeljnu darovala,
5. kterege si devica v tempeljnu našla.

b) za žalostni del rožnega venca:

1. kateri je za nas kervavi pot potil,
2. kateri je za nas bičan bil,
3. kateri je za nas s ternjem venčan bil,
4. kateri je za nas težki križ nesel,
5. kateri je za nas križan bil.

c) za častiti del rožnega venca:

1. kateri je od smerti vstal,

2. kateri je v nebesa šel,
3. kateri je svetega Duhá poslal,
4. kateri te je v nebesa vzel,
5. kateri te je v nebesih venčal.

Skrivnosti se po desetkrat vpletajo v opomin, da naj bi jih tolikanj bolj premišljevali in si jih globokeje vtisnili v sercé; tudi „češenasimarija“ se ponavlja, ker ljubezen, ki se pri premišljevanji verskih resnic obudi, ne more jenjati povelečevati prečastito devico, ki nam je zveličarja rodila. Ker se pri vsaki skrivnosti moli po 10 „češenasimarij“, se pri celem rožnem vencu, t. j. pri vseh treh delih moli 150 „češenasimarij“ tedaj ravno toliko, kolikor je psalmov, ktere duhovni v svojih molitvinih urah molijo.

Rožni venec je molitev vsega priporočila vredna, ona nam v spomin kliče in v serce vtiskuje naj poglobitviše zgodbe in resnice naše svete vere. Ako se tudi komu vsled človeške slabosti ob tolikratnem ponavljanji pogostoma sili raztresenje, je molitev vendar le Bogu dopadljiva, da se je le v dobrem namenu pričela in si človek prizadeva, z zbranim duhom moliti.

Rožni venec kakor ga dan današnji molimo, je zložil sv. Dominik, kateri ga je po božjem navdihnjenji molil in moliti priporočal, da bi sprosil spreobrnjenje krivovernim Albigencem, ki so tajili Jezusovo vélovečenje in tako zmanjševali Mariino češenje. — Rožni venec se mu pravi, ker sv. cerkveni očetje Marijo imenujejo „rožo duhovno“; in „prav prilično je to imé.“ Himioben pravi, rekoč: rožno zeleno perje je podoba veselih skrivnost, njeno ternje podoba žalostnih (bolečih), lepo dišeče cvetje pa častitih skrivnost.

Ako se združi 15 oseb, ki vsaka vsaki dan skoz en mesec moli le desetinko celega rožnega venca, (toda vsaki mesec po redu drugo), se ta družba imenuje „družba živega rožnega venca.“ Take družbe so sploh zeló koristne in priporočevanja vredne, zlasti pa prijatlom, ki se želé v vednem živem spominu ohr-

niti. Ni je gotovo lepše prijateljske zveze, kakor so molitvine družbe.

§. 10.

5. Litanije.

Beseda „litanija“ je greška beseda in pomenja v slovenskem jeziku „ponižne prošnje.“

Zmed mnogo litanij ste v katoliški cerkvi pri očitni službi božji zlasti dve v navadi:

- a) vseh svetnikov ali velike litanije, in
- b) matere božje, lavretanske ali male litanije.

So pa tudi litanije, ki jih kristjani pri domači službi božji ali sami molijo pri mnogoterih priložnostih, katerih pa cerkev ni poterdila, in se toraj pri očitni cerkveni službi božji ne smejo moliti; take so, p. presvetega imena Jezusovega, bridkega terpljenja Jezusovega, presv. rešnjega telesa, sv. Alojzija, sv. Jožefa itd.

Vse litanije se enako začenjajo in sklepajo; začenjajo se z zaklicem: „Gospod, usmili se nas“ (ali po greško: „kirie eleison“); — sklepajo se pa z besedami: „Jagnje božje, ki odjemlješ grehe svetá“ itd.

a) Litanije vseh svetnikov.

Litanije vseh svetnikov imajo tri dele:

1. V prvem delu svetnike po njih redu na pomoč kličemo.

2. V drugem delu Jezusa, našega zveličarja, milosti prosimo.

Naj prej ga prosimo, da bi od nas odvernili vse, kar je našemu zveličanju na potu: da bi nas rešil greha in jeze božje; — potem, da bi nas varoval tega, kar ovira naše spreobrnjenje: nagle in neprevidene smerti, hudega nagnjenja, časnih in večnih kazni; — poslednjič naštevamo vzroke, iz katerih upamo, uslišani biti, namreč: posamesne zgodbe in djanja Jezusova v naše odrešenje.

3. V tretjem delu Boga njegovih darov in dobrot prosimo.

Naj prej prosimo odpušenja grehov, milosti pravega spokorjenja; — potem za blagostan sv. katoliške cerkve in njenega višjega poglavarja, za mir in pravo edinost keršanskim poglavarjem in za milost, da stano vitni ostanemo v službi božji; — potem molimo za vse ljudi, zlasti za rodovino in za dobrotnike prosimo, da bi jim Bog njih dobrote povernil z nebeškimi blagri; — poslednjič tudi za časne darí prosimo, in se tudi ubozih duš v vicah spominjamo.

To gorečo molitev katoliška cerkev moli, kadar gre za njen in njenih udov blagostan; namreč: pri deljenji viših posvečevanj subdijakonov, dijakonov, mašnikov in škofov, pri posvečevanji cerkve in kerstne vode, pri poslednjem olji (toda nekoliko okrajšano) in pri popoldanski službi božji.

b) Litanije matere božje ali lavretanske (male) litanije.

Litanije matere božje se imenujejo, ker so Marii v čast zložene; lavretanske pa zato, ker so se začele moliti v Lavreti pri materi božji.

Z lavretanskimi litanijami Marijo v mnogoterem obziru:

- a) slovesno poveljučujemo in
- b) na pomoč kličemo.

Te litanije imajo dva poglavitna oddelka; v prvem Marijo preišljujemo v njeni časti kot mater božjo in prečisto devico in v njenih čednostih; v drugem pa preišljujemo, kaj je Marija cerkvi božji v nebesih in na zemlji.

Marijo nam lavretanske litanije pred oči stavijo v časti, le nji lastni: da je mati božja in devica; — potem slavé njene čudovite prednosti v tem dvojnem obziru; — dalje nam pred oči stavijo njene visoke čednosti in Marijo slavijo kakor podobo pravice in sedež modrosti božje. Zavolj njene svetosti in ker je v svojem naročji nosila večno modrost,

Sinu božjega; v tem pa je postala začetek našega veselja, t. j. nam veselo upanje večnega zveličanja. Ker je Marija mati božja, se tudi posoda duhovna imenuje, t. j. orodje, katero je sv. Duh napolnil z milostmi, in pa tudi posoda, tem milostim naj bolj primerna, posoda polna pobožnosti in vdaje v voljo božjo.

Zavolj duhovne lepote Marijo slavimo s Salomonovimi besedami kakor „skrivnostno rožo:“ kakor je roža (vertnica) med cveticami kraljica, ker je gorji in lepše diši, kakor vse druge cvetlice, ravno tako Marija zunaj Kristusa vse ljudi v svetosti in dušni lepoti preseže; ona kakor turn (stolp) nad nami vsemi visoko kipí, toraj jo poveljučujemo z besedami: „turn kralja Davida,“ „turn slonokosteni“ poln svetlobe, veličastva in moči.

Dalje jo slavimo s priimkom „hiša zlata“ t. j. tempelj, z zlatom bogato okinčan, v katerem je sam Bog prebival; pravimo ji „škrinja mirú in sprave“ ker je v nji hranjen bil Jezus Kristus, nebeška svetost. In ker je mati božja, ji tudi pravimo „vrata nebeška,“ „zgodnja danica,“ t. j. upanje našega zveličanja; ker je mati božja, je vsikdar tudi „zdravje bolnikov“, „pomoč grešnikov“, „tolažnica žalostnih“ „pomoč kristjanov“; ker je mati božja, je tudi „kraljica angelov“ in „kraljica vseh svetnikov“ poslednji slavilni priimek: „kraljica brez madeža izvernega greha spočeta“ pa prav primerno vse sklepa, ker je tako rekoč zagotovilo vseh Mariinih prednost.

Potem, ko smo Marijo slavili in na pomoč klicali, se v veselem zaupanju na njeno priprošnje obrnemo k Jezusu, da bi nas uslišal, in tudi te litanije sklepamo z besedami: „Jagnje božje itd.“

B. Od cerkvenega petja pri službi božji.

§. 11.

Cerkvene pesmi.

Pesmi, ki jih pri službi božji pojemo, so

a) ali iz svetega pisma vzete;

b) ali so jih zložili sveto navdušeni možje in jih je cerkev sprejela in poterdila.

§. 12.

a) Svetopisemske pesmi ali psalmi.

Psalmi so svete pesmi, katere je večidel David zložil po navdihnjenji sv. Duhá; štejejo jih 150; vso zbirko pa „psalter“ imenujemo.

Po zapopadku so psalmi:

- a) častivni,
- b) hvalni;
- c) prosivni;
- d) spokorni in
- e) prerokovavni ali mesijevi, t. j. taki, v katerih je kaj od mesija prerokovanega.

V vseh mnogoverstna pobožna in sveta čutila vejejo.

Psalmi so že od nekdanj bistveni del očitne cerkvene službe božje; psalmi se molijo v „breviarji“, pri sv. maši, pri zakramentu poslednjega olja, pri veliko zakramentalih, pri molitvah za mertve in pri mnogih cerkvenih pobožnostih; psalmi se tudi nahajajo skoraj v vsacih molitvenih bukvah, zlasti 7 psalmov od pokore, ki so prav pripravni in koristni pri prejemi sv. pokore.

Psalmi se navadno sklepajo s hvalnico: „Čast bodi Očetu“ itd., s katero se ob enem še ponavlja vsa čast in slava, ki je v celem psalmu izrečena.

Memo psalmov je v sv. pismu še nekaj družih pesem, ki se rabijo ali pri očitni ali domači službi božji, in sicer: žalostne pesmi Jeremija preroka, hvalna pesem Caharijeva pri rojstvu njegovega sina Janeza („Benedictus“ = „hvaljen Gospod“ itd. Luk. 1, 68—79.), hvalna pesem Mariina pri Elizabeti („Magnificat“ = poveljuje moja duša Gospoda itd. Luk. 1, 46—55).

§. 13.

b) Druge svete pesmi.

Cerkvene pesmi so sv. možje zložili in sv. cerkev jih je v službo božjo sprejela in poterdila.

Naj poglobitniše so te le:

1. „Gloria“ t. j. slava, pri sv. maši; ž njo poveljučujemo Jezusa Kristusa, ki nas je odrešil in na desnici Bogá Očeta sedé z Očetom in svetim Duhom kraljuje v večnem veličastvu.

2. „Praefation,“ t. j. predglasje pred tiho mašo.

3. „Sanctus,“ t. j. „svet“ pri sv. maši; ž njo poveljučujemo presveto Trojico.

4. „Te Deum laudamus“ t. j. „tebe Bog hvalimo“; v njenem prvem delu presv. Trojico poveljučujemo, v drugem pa zveličarja našega prosimo; sploh se terdi, da jo je zložil sv. Ambrož.

5. „Sequence,“ v nekterih mašah, in sicer:

a) v velikonočni sv. maši: „Victimæ paschali“ t. j. „Velikonočnemu jagnjetu pesmi darujte“ itd.; v nji se Jezusu za odrešenje zahvaljujemo, vstajenje njegovo poveljučujemo ter ga usmiljenja prosimo.

b) v binkoštni sv. maši: „Veni sancte Spiritus,“ t. j. „Pridi, o sveti Duh“; to pesem je menda francoski kralj sv. Robert zložil; ž njo prav goreče prosimo za darove sv. Duhá. — Tej pesmi podobna je pesem: „Veni creator Spiritus,“ t. j. „pridi, stvarnik Duh“; ž njo poveljučujemo sv. Duhá; moli se o binkoštih, pri škofovem in mašnikovem posvečevanji in pri cerkvenem. Zložil jo je, tako se terdi, papež Gregor Véliki;

c) pri maši svetega rešnjega telesa dan: „Lauda Sion,“ t. j. „Povelčuj Sijon“; — to pesem je zložil sv. Tomaž iz Akvina; druga pesem, ki se ta praznik poje, je: „Pangue lingua,“ t. j. „Oznanuj o jezik“; zložil jo je sv. Tomaž iz Celana, ki je bil minorit in leta 1221 varh Moguntinskega, Vormskega in Kolinškega samostana.

Poslednji dve kitici te pesmi se pojete pred slovesnim blagoslovom s presvetim rešnjim telesom, in se po slovensko in latinsko tako le glasite :

Tantum ergo sacramentum:

(pred prvim blagoslovom)

Zakrament nar več' svetosti	Tantum ergo sacramentum
Počastimo iz sercá;	Veneremur cernui
Vervajmo nove skrivnosti,	Et antiquum documentum
Stara šega ne veljá.	Novo cedat ritui:
Naj počutkom v njih slabosti	Praestet fides supplementum
Terdna vera vidit' dá.	Sensuum defectui.

Genitori Genitoque:

(pred drugim blagoslovom)

Bod' Bogú Očetu hvala,	Genitori Genitoque
Tudi častimo Sinú,	Laus et jubilatio,
Čegar kri nas je oprala;	Salus, honor, virtus quoque
Slava Duhu svetemú,	Sit et benedictio:
Večna čast se bo dajala	Procedenti ab utroque
Svet'mu trojnemu Bogú.	Compar sit laudatio.

Pred neslovesnim blagoslovom in po blagoslovu se pa pojete naslednji kitici, in sicer:

Pred 1. in 2. blagoslovom:

Častimo te, živi kruh angeljski!

O pravi človek skup in Bog nebeški!

Sveto, sveto, sveto,

Sveto čez vse sveto:

Jezusov' rešnje teló v svetem zakramentu.

Po zadnjem blagoslovu.

Nikdar nas ne zapusti,

O Jezus vse sladkosti!

Sosebno na zadnji čas

Bodi, Jezus, ti pri nas.

Častito vsak čas bodi

Presladko imé Jezus,
Ino imé Marija!

- d) pri maši v dan Marije sedem žalost: „Stabat mater dolorosa,“ t. j. „žalostna je mati stala;“ v prvem delu te pesmi se popisujejo neizrekljive bolečine matere božje pod križem, v drugem se pa z ginljivo prošnjo k Marii obračamo. Zložil je to pesem, kakor nekteri pravijo, minorit Jakob (de Benedictis), Japonus imenovan († l. 1306); v Utreški bukvarnici pa se hranijo bukve, ki jo pripisujejo sv. Bernardu;
- e) pri mašah za duše v vicah v črnem oblačilu: „Dies irae,“ t. j. „dan jeze;“ v njenem prvem delu se groza poslednje sodbe živo popisuje, v drugem pa Jezusa usmiljenja prosimo. Zložil jo je, kakor je splošna misel, sv. Tomaž iz Celana.

§. 14.

c) Slovenske cerkvene pesmi.

Petje pri službi božji pobožnost vnema, oživlja, vodi in zvikšuje, in sicer tolikanj bolj, kolikanj lepše je.

Pesmi, ki jih verno ljudstvo pôje, so:

- ali poslovenjene sekvence pri imenovanih peterih sv. mašah;
- ali poslovenjene druge latinske pesmi, v ta namen zložene, ali saj po njih narejene;
- ali izvirne slovenske pesmi, ki so jih domači pesniki za službo božjo zložili.

Pesmi so zvišane molitve, toraj kakor te častivne, hvalne, ali prosivne; ž njimi Bogá molimo, ali Marijo in angele častimo.

Ni pripušeno pri službi božji in sploh v cerkvi peti pesem, katerih niso poterdili cerkveni predniki.

Nekoliko svetih pesem se v vsacih molitvinih bukvah nahaja; je pa tudi več zbirk ali pesemskih bukev, v katerih so le svete pesmi.

§. 15.

Od cerkvenega petja.

Pri vsaki slovesni službi božji kristjani cerkvene molitve s petjem spremljajo.

Peti je človeškemu sercu prirojeno; vsa živa čutila, zlasti vesela, se rada v petji razodevajo, in resničen je slovenski pregovor:

„Petja le tam slišati ni,

Kjer ni poštenih ljudi.

Ni se toraj čuditi, da je petje v katoliški cerkvi že od nekdanj v navadi. Jezus sam je pel hvalno pesem po zadnji večerji (Mark. 14, 26.), in tudi prvi kristjani so po apostoljskem povelji pri službi božji psalme in druge svete pesmi peli.

Petje pa ne razodeva le čutil tega, ki poje, ono ravno ta čutila tudi v poslušavcih budí, vnema, oživlja in zvikuje, ako je lepo, spodobno in čutilom primerno; toraj je sv. cerkev ob vseh časih skerbela za lepo in dostojno cerkveno petje. V tem oziru ima zlasti velike zasluge sv. papež Gregor véliki.

Po načinu je cerkveno petje dvojno:

1. priprosto posamno petje, ki je podobno slovesnemu branju, kakor n. pr. pôje mašnik sv. mašo ali druge molitve pri raznih cerkvenih opravilih;
2. skupno ali koralno petje, kadar več pevcev vkup pôje; in to je zopet dvojno:
 - a) enoglasno ali pravo koralno, t. j. kadar vsi pevci en glas pojejo;
 - b) figuralno petje, t. j. kadar ubrano pojejo pevci več glasov: dva, tri ali štiri glasove.

Častitljivosti službe božje se enoglasno petje nekako naj bolj prileže; vendar pa tudi dvo-tri-ali štiriglasno petje, ako je lepo ubrano in se soglasno ujema, pobožna in sveta čutila v človeškem sercu močno budí in oživlja.

Želeti je in jako podbudno bi bilo, ako bi kristjani sploh po cerkvi peli; toraj bodi petje priprosto,

lahko, ne zavito in sploh táko, da pobožnost budí in oživlja, ne pa moti, da zbranega duhá podpira, ne pa raztresa.

§. 16.

Cerkvena godba ali muzika.

Petje pri službi božji je mnogokrat sklenjeno ali spremljano z godbo ali muziko.

Pervo godbino orodje pri službi božji bile so orgle (organon). — Na angleškem, tako nekteri terdijo, so se perve orgle oglasile pri službi božji leta 640 po Kristusovem rojstvu; — drugi pa pravijo, da jih je papež Vitalian († leta 669) prvi vpeljal na laškem; — splošna misel pa je, da je perve orgle greški cesar Konštantin Kopronim leta 742 ali 757 v dar poslal kralju Pipinu, očetu Karola vélicega. — So pa tudi, ki še celó pišejo, da je Karol véliki perve orgle v dar dobil od greškega cesarja Konštantina Mihaela. — Na nemškem so bile perve orgle postavljene v Ahenski cerkvi leta 826.

Katoliška cerkev godbo pri posebnih slovesnostih in o visocih praznikih dopuša, da petje podpira in spremlja, in da slovesnost zvišuje. Poglavitna reč na pevskem korusu je pa vendar le petje, toraj naj godba petja ne prepiva ali neumevnega ne dela. Še manj pristojna za službo božjo je pa godba, ki budí le posvetna čutila, raztresenost podpira ali pobožnost moti, — taka naj se v cerkvi ne dopuša.

V adventu in postu (zunaj četerete postne nedelje) pa vsaka godba v cerkvi utihne.

C. Razne cerkvene pobožnosti.

§. 17.

Popoldanska služba božja ob nedeljah in praznikih.

Ob nedeljah in zapovedanih praznikih:

- a) katoliška cerkev v farnih cerkvah keršanski nauk odraslim vernim razlaga;

b) potem se litanije vseh svetnikov in o Mariinih praznikih lavretanske litanije molijo; in

c) po litanijah, (o prazniških dnevih tudi pred litanijami) vernim s presv. rešnjim telesom blagoslov delí.

Mladini se v nedeljskih šolah ali pa tudi v cerkvi po keršanskem nauku za odrasle keršanski nauk razlaga, ker ne more še umeti nauka, ki je odraslim primerjen.

d) Namest litanij se po nekterih krajih o viših praznikih na koru pojejo psalmi duhovnih večernic tistega dné.

Po mestih so litanije in blagoslov s presv. rešnjim telesom tudi ob delavnikih; v stoljnih, kapiteljskih in samostanskih cerkvah vsaki dan celega leta kanoniki in menihi kakor dopoldne dnevne ure, tako tudi večernice molijo in o večih praznikih pojejo.

§. 18.

Pobožnost križevega pota.

Križev pot imenujemo tisto pot, po kateri je Jezus v Jeruzalemu križ nesel od Pilatovo sodnje hiše na goro Kalvarijo. Na mestih, kjer se je kaj pomembnega zgodilo, so kristjani primerna znamenja ali spominke postavili. V nemirnih časih in o preganjanji so Jezusovi sovražniki te spominke večkrat razderli, v mirnih časih so jih pa pobožni kristjani zopet sezidali. Romarji, ki so romali v Jeruzalem svete kraje obiskat, so pri teh spominkih, zgodbo pobožno premišljevale, postajali, in od tod so se ta znamenja jela imenovati postaje ali štacijoni. Tacih postaj je štirinajst. štirinajsta postaja je kapelica sv. groba, v kateri menihi sv. Frančiška noč in dan molijo, odkar so papež njim zročili varstvo te kapele; od tod se frančiškani varhi božjega groba imenujejo.

Že od prvih časov so pobožni kristjani radi in pogostoma romali v svete kraje, da so si živo stavili

pred oči terpljenje Kristusovo, v nemali kesanje nad svojimi grehi, budili spokornega duhá v sebi in krepčali ljubezen do Jezusa. Ker je pa malo kristjanom mogoče, romati k svetim krajem, so si pri svojem domu na kacam holmcu zidali 14 znamenj ali majhenih kapelic, ali so 14 podobšin na stene svoje cerkve obešali, da bi si tolikanj ložje in živejše stavili pred oči jeruzalemske prave štacijone, katerih niso mogli obiskati. — Oblast, taka znamnja ali kapelice ali podobšine križevega pota blagoslavljati, so papež frančiškanskim menihom kot varhom božjega groba podelili.

Pobožnost križevega pota se tako le opravlja:

Kristjan gre od štacijona do štacijona, pred vsacim nekoliko postojí, ga nekoliko premišluje, pred njim kak dober sklep stori in kakošno molitev opravi. — Molitve pri križevem potu se najdejo skoraj v vsacih molitvinih bukvah; dobé se pa tudi ravno v to pobožnost spisane bukve.

Obiskovavcem križevega pota, ako ga je blagoslovil kak frančiškanski menih, so podeljeni pod enakimi pogoji ravno tisti odpustki, kakor romarjem v Jeruzalem.

Vide Faune, tom. 8. §. 18. pag. 36

Štirideseturna molitev pred presv. rešnjim telesom.

Ta pobožnost je zlasti po velicih mestih v navadi; imenuje se štirideseturna molitev, ker se pri nji presv. rešnje teló štiri dni, vsak dan po deset ur, tedaj v vsem vkup 40 ur izpostavlja v spomin, da je Jezusovo sv. telo 40 ur v grobu počivalo, in da je Jezus še 40 dni po svojem vstajenji ostal na svetu.

Po veliko krajih se presv. rešnje teló tudi izpostavlja ob treh zadnjih pustnih dneh: v nedeljo, ponedlek in torek pred pepelnico, iz blazega namena, da bi pobožni kristjani zadostili številnim grehom, s katerimi svet ravno te dni Bogá žali.

Iz tega namena, in da bi verne odvernili od razuzdanih pustnih navad, ki so ostanki neverskih šeg, ki so bile zlasti na Milanskem, sploh na Laškem in

tudi drugod v navadi, je to pobožnost vpeljal l. 1534 sv. Karol Boromej, milanski skof. Kmali se je razširila tudi po družih laških mestih in tudi drugod zlasti po jezuitih, in je bila v Rimu l. 1551 vstanovljena po materi bratovšini, katero je Filip Neri v cerkvi sv. Trojice l. 1548 postavil. Papež Klemen VIII. je to pobožnost razširil na celo leto, ter ji je dodelil obilo odpustkov, ki jih je potem tudi Pavel V. poterdil; Pii II., blazega spomina, je pa razglasil, da so med tem opraviom vsi altarji pooblasteni ali privilegirani.

Te pobožnosti so se v novejših časih skoraj vsa mesta in veči tergi poprijeli. Želeti je, da bi jo povsod vpeljali, kjer je še ní.

§. 20.

Pobožnosti ali molitve ob kvaternih tednih.

Kvaterni dnevi so postni in spokorni dnevi, ki jih cerkev zapoveduje vsako četert leta; in sicer: sreda, petek in sabota po tretji adventni nedelji (po zimi), po pervopostni nedelji (spomladi), po binkoštni nedelji (po letu), in teden, v katerem je perva sreda po spominu zvišanega sv. križa (14. septembra, jeseni).

Kvaterne čase je cerkev zapovedala iz dvojnega namena:

- a) da Bogu dolžno zahvalo dajemo za dobrote, ki smo jih tisto četert leta prejeli, da novih dobrot prosimo ter pokoro delamo za svoje grehe.
- b) da Boga prosimo dobrih in vrednih duhovnov, ki jih je cerkev po stari navadi ravno ob teh časih posvečevala.

Da bi pobožni kristjani v ta dvojni namen tolikanj gorečniše molili ob kvaternih časih, katoliška cerkev presv. rešnje teló zlasti po mestih ob treh kvaternih dneh izpostavlja.

Nekoliko o „breviar-ji“ molitvinih urah in urinih molitvah sv. katoliške cerkve.

§. 21.

Kaj je „breviar“?

V starodavnih časih so se kristjani ako jim je bilo le mogoče, večkrat na dan shajali k skupni molitvi, pri kateri so večidel psalne peli, med petje so vpletali pa tudi branje iz svetega pisma stare in nove zaveze. Oddelek, ki je bil bran, je pričujoči škof ali mašnik sam vernim razlagal, ali pa komu ukazal brati izverstno razlago kacega družega škofa ali učenika. Tudi djanje marternikov ali drugih svetih kristjanov so prebirali in petju vpletali v teh svojih molitvinih zborih. Ta molitev s petjem in branjem vred je bila že od začetka precej dolga, in sčasoma se je z mnogimi pristavki še veliko podaljšala; toda pozneje jo je sv. cerkev nekoliko okrajšala, nekoliko spremenila ali drugače vredila in zavalj ročnosti pri molitvi spravila v posebne bukve, katerim se je dalo imé „breviarium,“ po naše „breviar,“ t. j. okrajšane bukve, in molitvi iz teh bukev se pravi „breviarska“ t. j. okrajšana molitev.

§. 22.

Kaj in ktere so duhovne ali cerkvene molitvine dnevne ure?

Beseda „dan“ ima dva pomena, ožji in širji. — V ožjem pomenu nam dan naznanja svetli čas temni noči nasprosti, kakor beremo (Mojz. 1, 5): „Bog je svetlobo imenoval dan, temó pa noč.“ — V širjem pomenu pa nam je dan zapored 24 naših ur časa, t. j. svetli in temni čas zapored, ali noč in dan skupaj, kakor (1. Mojz. 1. 5.) tudi beremo: „Bil je večer (noč) in bilo je jutro (dan): prvi dan.“

Dan v ožjem pomenu se pri vseh narodih enako pričinja s solničnim izhodom in končava s solničnim zahodom.

Dan v širjem pomenu pa ima pri raznih narodih razen začetek. — Judje so ta dan pričenjali in šteli od solničnega zahoda do zahoda t. j. od večera do večera. — Katoliška cerkev pa dan šteje od polnoči do polnoči, ker je bil Jezus rojen o polnoči. — Po vsi pravici se pa dan v širjem pomenu pričinja s temó, zakaj tema je bila pred stvarjeno svetlobo, toraj temna noč (1. Mojz. 1, 2.) pred svetlim dnevom.

Judje so svetli dan v navadnem svojem življenji delili na 12 ur, in štiri zmed njih so jim bile molitvine. — Te štiri so jim bile:

- 1) „Perva“ (prima), to je naša šesta zjutraj;
- 2) „Tretja“ (tertia), to je naša deveta zjutraj;

3. „Šesta“ (sexta), to je naša dvanajsta ali poldne; in
4. „Deveta“ (nona), to je naša tretja po poldne.

Katoliška cerkev se je zlasti ozir breviarja, svojih molitvinih ur in praznikov te judovske šege poprijela in se je še dan današnji derži.

Že judje so večkrat na dan ob določenih urah opravljali svoje molitve. Aposteljni so to lepo judovsko navado že zavoljo tega ohranili in se je deržali, ker nas tako lepo uči in napeljuje, Boga večkrat na dan spominjati se ter ga moliti, in čas obračati delu in molitvi. — Tako beremo (ap. dj. 2, 15); da so bili aposteljni ob „tretji uri“ zbrani v molitvi, ko je sv. Duh prišel nad nje; (ap. dj. 10, 9): da je sv. Peter ob „šesti uri“ šel verh hišne strehe molit, — (ap. dj. 3, 1.): da sta šla sv. Peter in Janez ob „deveti uri“ v tempelj molit; (ap. dj. 16 25.): da sta sv. Pavel in Sila v ječi o „polnoči“ molila in hvalne pesmi pela. — Kakor aposteljni, so ravnali tud drugi verni.

Dvé zmed judovskih dnevnih ur nas tudi spominjate tehtnih dogodeb našega odrešenja, in sicer: bila je šesta ura (t. j. začetek šeste, naša dvanajsta ura) ko so judje vpili: „križaj ga“ (Jan. 19, 14); in bila je deveta ura (t. j. začetek devete, naša tretja po poldne), ko je Jezus na križi umerl (Mat. 27, 46.)

Sčasoma je katoliška cerkev štirim judovskim molitvinim uram privzela še tri druge, in po tem takem vsak svoj dan (v širjem pomenu) razdelila na sedem molitvinih ur po zgledu kralja Davida, ki v svojem 118. psalmu (164. v.) sam od sebe tako le govori: „Sedemkrat na dan te hvalim zavoljo sodbá tvoje pravice“. — Tako tedaj od starodavnih časov sem štejemo sedem molitvinih ur, ki so naslednje:

1. jutranja (zgodnja, „matutinum tempus“)
2. prva (prima)
3. tretja (tertia)
4. šesta (sexta)
5. deveta (nona)
6. večerna (vespera) in
7. sklepna (completa).

Za vsako teh sedem ur je katoliška cerkev sestavila in svojim služabnikom ukazala moliti ali opravljati določene molitve, katerim toraj pravimo sploh úrine molitve, vsako molitev pa imenujemo po uri, za ktero je namenjena ali določena, posamne so:

1. jutranjice (zgodnjice, matutinum, Mette) s hvalnicami (Laudes) vred za jutranjo uro,
2. prva (prima) za prvo = našo šesto uro dopoldne,
3. tretja (tertia) za tretjo = našo deveto uro dopoldne,
4. šesta (sexta) za šesto = našo dvanajsto uro ali poldne,
5. deveta (nona) za deveto = našo tretjo uro popoldne.
6. večernice (vesperæ) za večerno uro,
7. sklepnice (completorium) urnim molitvam za sklep.

Veče ure (jutranjice s hvalnicami in večernice) so daljše, slovesniša njih oblika, bolj različen njihov obseg in se po godovih in cerkvenih časih mnogotero spreminjajo, v njih se godovi in cerkveni časi odlikujejo, določno kažejo in povečujejo. — Manjše ure (vse druge) so pa večji del vedno ene in z godovi in cerkvenim časom v kaj rahli zvezi, zlasti molitev perve ure in sklepnic. Perva je prelepa jutranja molitev, sklepnice pa premila večerna molitev. — Tretja, šesta in deveta so pa saj v svojih predpevkih (antiphona), kratkih odgovorih (responsoria) in v molitvi (oratio) v nekoliki zvezi z godom ali cerkvenim časom, sicer pa so le splošnega obsega in za vse dni enake in nespremenjene.

Vseh urinih cerkvenih molitev poglavitni del in obseg so psalmi.

§. 23.

Namen cerkvenih urinih molitev.

Z urinimi molitvami katoliška cerkev kaj modro sklepa blagi namen:

1. da se tudi na zemlji vedna in neprenehoma hvala Bogu daje in čast skazuje po zgledu zveličanih duhov v nebesih;
2. da se njeni služabniki z večkratno molitvijo čisti ohnanijo, v dobrem uterjujejo in posvečujejo;
3. da so njeni služabniki po Jezusovem zgledu ljudstvu vedni priprošniki in sredniki pri Bogu
4. Verh vsega tega je pa ta vsakdanja, po vsem kotoliškem svetu opravljana molitev, zlasti v zvezi s sveto mašo prelepa in veličanska podoba edinosti svete cerkve. — Ta molitev ima kot molitev, po vsem svetu združena, veliko moč. Kdo se bo prederznil tajiti, da je ta molitev, ki se opravlja že od prvih keršanskih stoletij, odvernila že marsiktere pravične kazni in zlege, ki bi bili zavolj neštevilnih pregreh prišli nad svet, ako bi brezštevilni pobožni molilci ne bili utolažili jeze božje in sproscili njegovega usmiljenja!

§. 24.

Kdaj se urine duhovne molitve opravljajo?

Zavoljo spremembe časov in njegovih okolišin v keršanskem življenji se urine molitve že od nekaj stoletij sploh več ne opravljajo ob urah, od katerih imajo svoje ime.

Zastran časa, kdaj se imajo duhovne molitve moliti, je razloček v tem, če se molijo v koru t. j. očitno in skupno, ali če posamno.

V koru se prvih pet urinih molitev opravlja dopoldne, večernice in sklepnice pa popoldne. — V spomin, da so kristjani prvih časov v štiridesetdanskem postu obedovali še le po solčnem zahodu, se v postu ob delavnikih v koru tudi večernice dopoldne (ante commestionem) molijo; ob nedeljah pa ne, ker ob ne-

deljah nikdar ni bilo posta. Sklepnice se pa morajo vselej popoldne opravljati.

Kdor pa urine molitve posamno moli, njemu velja splosno pravilo, da, ako ni kacega zaderžka, saj jutranjice in hvalnice, opravi pred sv. mašo, štiri naslednje ure do poldne, večernice in sklepnice pa pred polnočjo.

Opomin. Pripušeno pa je tudi jutranjice s hvalnicami vred v poznejih urah popoldné prejšnjega dné moliti za prihodnji dan, ker se ravno ozir breviarja in praznikov še deržimo šege, po kateri so judje pričenjali dan.

§. 25.

Koga dolžnost veže cerkvene urine molitve opravljati?

V koru očitno in skupno peti ali z višim privoljenjem le moliti urine molitve, so dolžni udje cerkvenih društev: samostanov, stolnih in družih ustanov.

Iz posebnih in tehtnih vzrokov papež dovolijo, da udje stalnih ustanov, t. j. kanoniki ali korarji, smejo jutranjice in hvalnice, zunaj naj viših praznikov, posamno moliti. Tako dovoljenje imajo n. pr. ljubljanski korarji ali kanoniki,

Le moliti in sicer posamno moliti cerkvene urine molitve veže dolžnost vse cerkvene služabnike viših duhovnih redov ali posvečevanj (poddjakone, dijakone, mašnike in škofe) in vse, ki vživajo vstanovljene dohodke kake duhovnij (prebende) ali kake cerkvene beneficije (beneficium ecclesiasticum), če tudi nimajo višega posvečevanja.

Opomin. Sem ter tje so pa tudi pobožni kristjani, ki čisto prostovoljno molijo cerkvene urine molitve.

§. 26.

Bratovšine.

Ako se več ljudi obojega spola iz svetega namena združi, da bi si prizadevali za posebne čednosti in dobra dela, k katerim kristjani sploh nismo zavezani, tako združenje ali zvezo bratovšino imenujemo.

Sploh je od bratovšin pomniti, da nikogar pod grehom ne vežejo spolnovati dolžnosti; brez greha je, kdor se bratovšini odpové, ali kdor bratovskih postav ne spolnuje; toda tudi brez njihovega duhovnega dobička.

Namen bratovšin je čveteren :

- a) povišanje častí božje,
- b) posebno pobožnost buditi v svojih udih,
- c) razširjanje svete vere podpirati,
- d) posebna dela ljubezni do bližnjega, n. pr. bolnikom streči, merliče pokopavati, za duše v vicah moliti.

V bratovšino stopiti, je kristjanom jako koristno :

- a) skupna ali zedinjena molitev, ktero bratovski udje opravljajo, je Bogu prijetniša, toraj močnejša, kakor posamesna;
- b) dobra dela, ki jih bratovski udje zedinjeni opravljajo, so temu, ki jih opravlja, in vsem bratovskim údom sploh bolj zaslužljiva, ker so v občestvu opravljena;
- c) lepi zgledi, s kterimi se udje spodbujejo, so močni nagibi k čednosti in k stonovitnemu spoznanju sv. vere;
- d) se bratovski udje ložje več svetih odpustkov vdeležijo.

Naj bolj razširjene bratovšine v naših krajih so :

Bratovšina Jezusovega sercá, presvetega rešnjega telesa, žalostne matere božje, Mariinega neomadežvanega serca za spreobrnjenje grešnikov, živega rožnega venca; bratovšine za razširjanje katoliške vere: sv. Leopolda za Ameriko, Mariina družba za Afriko, sv. Cirila in Metoda za zedinjenje ločenih grekov s katoliško cerkvijo.

Katoliška cerkev bratovšine priporoča in njenim údom mnogo odpustkov delí.

§. 27.

Procesije ali cerkveni obhodi.

Procesije so očitni in skupni obhodi duhovstva in vernega ljudstva med molitvami in petjem.

Katoliška cerkev je procesije v svojo službo božjo sprejela :

- a) Ker so očitno spoznanje katoliške vere;
- b) ker so slovesno poveličevanje božje;
- c) ker so lepa podoba našega skupnega popotovanja v pravo nebeško domačijo.

Procesije so: ali prosivne, ali pokorivne, ali poveličavne ali vesele.

Procesije se tako le vredujejo :

1. Pri prosivnih in pokorivnih procesijah se naprej nese križ v znamenje, da nam je Jesus Kristus edino pravi vodnik našega potovanja na tem svetu, in v znamenje, da le v imenu križanega Jezusa upamo uslišani biti v svojih prošnjah;
2. Pri poveličavnih procesijah se naprej nosijo bandera (zastavnice) v znamenje, da za njimi gre bojovavna cerkev, t. j. kristjani, ki se še vojskujejo za svoje zveličanje; — bandera so pa tudi vesela znamenja, da je tako dolgo in grozovito preganjana keršanska vera zmagala vse svoje protivnike in sovražnike. — Bandera so v navadi že od časov cesarja Konstantina vélikega, kateri je na Kristusovo povelje dal bandero napraviti in zapovedal ga pred vojsko nositi, s katero je slavno zmagal svojega sovražnika Maksencija.

Bandera so ali bela, ali rudeča, ali plave barve, in imajo v sredi všite podobšine Jezusa ali svetnikov

3. Za križem ali banderom se verni vverstijo po starosti, stanu in spolu ter sparoma gredó, t. j. dva pa dva.

4. Potoma verni skupo molijo ali pojejo.

Bodisi, da je pri procesijah, zlasti po mestih pa tudi zunaj na polji, veliko priložnost k raztresenju pri

molitvi, so vendar procesije zeló koristne in Bogu dopadljive že po dobrem namenu, iz kterega verni za procesijo gredó.

§. 28.

Božja pota ali romanje.

Ako kdo iz dobrega in pobožnega namena potuje obiskat kak svet kraj, ali svetinje ali svete podobšine, pravimo, da na božjo pot gré ali da roma.

Začetka božjih potov je v prestarih časih iskati. — Pri judih je bilo možkim od 12. leta zapovedano, vsako leto trikrat v Jeruzalem potovati. Ženskemu spolu in mlajšim možkim zapoved tega težavnega pota ni nakladala. Ali večkrat, kakor ravno od Marije očitno beremo, so ti iz lastne proste volje vendar šli v Jeruzalem; in to jim je bila božja pot. Tudi že prvi kristjani so jeli potovati zlasti v Betlehem, Nazaret in Jeruzalem, da bi te kraje osebno počastili, ktere je rojstvo, življenje in terpljenje Jezusovo posvetilo. — Iz enacega namena so tudi hodili obiskavat grobe sv. Petra in Pavla v Rim, sv. Jakopa v Kompostelo na Španskem in tudi druge kraje zlasti take, kjer se je kaka čudovita prigodba prigodila. — V Rim jih je toliko prihajalo, da so od teh popotnikov vse druge iz enacega namena jeli imenovati rimarje ali romarje, in take hode romanje; in tako še dan današnji tiste, ki kamor si bodi gredó na božjo pot, romarje imenujemo.

Romanje ali božja pota kakor procesije živo razodevajo pobožna čutila; so pa tudi vernim v dušni prid in Bogu dopadljiva; toraj jih je koliška cerkev že od nekdanj poterdila in z mnogimi in obilnimi odpuški obdarila.

Vernim koristna in Bogu dopadljiva so božja pota:

1. Oná pobožnost izrazujejo, budé, podpirajo, zvikšujejo.

V romarjih pobožnost vnema in povzdiguje že častitljiv kraj, ki je posvečen s kacicim pobožnim spo-

minom, kjer je Bog svojo moč ali milost posebno pokazal, ali kjer je prečastita devica Marija moč svoje materne priprošnje skazala; pa tudi že sama romarska cerkev, mnogoteri zgledi goreče pobožnosti, ki se na božjih potih vidijo nad kristjani bližnjih in daljnih krajev, romarja k pobožnosti vabijo in nagibujejo.

2. Oná spokornega duhá in vredno prejemo sv. zakramentov podpirajo.

Težavna in daljna pot, ki je večidel do romarske cerkve, in druge neprilichnosti, ki so s potovanjem sklenjene, so kaj pripravna pokora za storjene grehe, ali pa zaslužljive za nebesa. — Od doma in vseh posvetnih domačih skerbí in opravil ločen, romar veliko ložje svojega duhá zbere k serčni molitvi, veliko ložje in na tančnejše svojo vest izprašuje, celo neznanemu spovedniku veliko ložje svoje dušne rane odkrije, zlasti tisti, kteremu sramožljivost težave dela pri domačem spovedniku.

3. Na božjih potih Bog obilniše milosti delí, kar mnoge skušnje pričajo.

Našo molitev Bog sicer povsod lahko usliši; pa kakor je Bog dodelil zdravilno moč le nekterim studencem, in zdravilna zeliša le nekterim deželam; kakor je judejsko deželo oblagodaril nad vsemi družimi deželami; — ravno tako, kdo bo tajil, Bog ne le zamore, temuč je tudi že hotel, na nekterih krajih in pri nekterih podobah obilniše milosti deliti, kakor drugej; to nam pričajo mnogoteri čudeži, zlasti čudovito ozdravljenje bolnikov, ki se je tam in tu godilo in se še godí.

Božja pot je pa le takrat koristna in Bogu dopadljiva, kadar kristjan roma iz svetega namena, se na potu sem in tje spodobno in pobožno obnaša in nobene dolžnosti z romanjem ne zanemarja. — Romanjem je zlasti svetovati, na božjih potih sv. pokoro in sv. rešnje teló prejeti ter svetih odpustkov vdeležiti se.

§. 29.

Nekoliko o naj poglavitniših cerkvah v Rimu, zlasti romarskih.

Rim ima 30 bazilik, 200 cerkev in 150 velicnih kapel. Zmed bazilik so naj imenitniše tiste, ki jih rimski

romarji navadno po opravljeni spovedi obiskujejo v zadobljenje obilnih odpustkov, in teh je sedem, namreč: 1. Sv. Petra, 2. sv. Pavla, 3. sv. Boštjana, 4. sv. Janeza v Lateranu, 5. sv. križa, 6. sv. Lorenca, in 7. Marije Device snežnice.

1. Sv. Petra cerkev je naj veličastniša in naj krasnejša cerkev na svetu. — Na mestu, kjer zdaj stoji ta hiša božja, je stala tista cerkev sv. Petra, katero je cesar Konstantin veliki leta 323 sezidal njemu na čast. Konstantin je osmi dan po svojem kerstu sam za njeno stalo kopal in 12 jerbasov nakopljene persti znosil dvanajstim apostelnom na čast. To Konstantinovo cerkev je papež Silvester posvetil, njen altar prvi s sv. krizmo mazilil in takrat postavo dal, da morajo altarji od tistihmal kamneni biti. — Papež Nikolaj V. (1447—1455) je sklenil to staro cerkev prezidati in je jel tudi delati priprave za novo; toda še le papež Juli II. (1503—1513) ji je 18. aprila 1506 vložil stalni kamen; s kratkimi prenehleji so jo papeži zidali več ko 100 let; dozidana je bila še le leta 1614, ko je bil Pavel V. papež; posvetil jo je papež Urban VIII. leta 1626. Zidanje te veličanske cerkve je stalo 64 milijonov tolarjev. — Zidana je v podobi latinskega križa in je z lopo vred 666 čevljev dolga, 284 čevljev široka, njena veličanska kuplja 413 čevljev visoka. Notranji prazni prostor meri okoli 200.000 štirinajških čevljev. — Ravno pod kupljo je veliki altar, pred katerim noč in dan gorí 112 svetilnic; pri tem altarji le papež, in tudi oní le trikrat na leto (božični, veliko-nočni in sv. Petra in Pavla praznik) mašujejo, ali s posebnim njihovim privoljenjem kak kardinal namest njih. Pod velikim altarjem je sv. Petra grob (confessio) ž njegovimi in sv. Pavla svetinjami.

Kakor se vse, kar je v resnici veliko, zvišuje in zveličuje, če dalje gledamo, tako se šent Petrova cerkev razdaljuje, raste in se povečava njim, ki dalje hodijo v nji. Ta hiša božja, ki je bila zidana z milimi darovi vsega katoliškega sveta, je pač sveta in visoka podoba enojne in vender vse objemne vesoljnosti

ali katoličanstva, ki nam svojo nezmernost če dalje bolj razodeva v tej meri, s katero se prederzujemo, meriti jo. Zakaj v nji zginujejo vse navadne mere, s katerimi se ne smemo dotikati te visokosti, te veličine, te veličastnosti in tega visočanstva. Kar se ogledovavcu v nekoliki daljavi celó majheno vidi v nji, se mu v osupno veličino vzdiguje, če se bliža.

2. Sv. Pavla cerkev je skoraj uro daleč od šent Petrove, in pol ure zunaj mesta. Tudi to cerkev je bil sezidal cesar Konstantin, in sicer na grobu sv. Pavla, in tudi to je papež Silvester posvetil; pa že Valentinijan II., Teodozi in Honori so jo prezidali, in tako je stala do leta 1823. Bila je v tem času naj starja cerkev v Rimu; ali pogorela je 21. avgusta 1823. — Papež Leon XII. je ves katoliški svet v posebnem pismu nagovoril ter jih milih darov prosil, da bi se pogorela cerkev zopet sezidala. Njegove prošnje so bile uslišane, cerkev se je jela zidati, in bila je v nekih letih toliko dovršena, da jo je papež Gregor XVI. (1831—1846) blagoslovil; popolnoma dodelana pa je bila še le leta 1854; sedanji papež Pii IX. so jo 10. decembra 1854 posvetili vpričo veliko kardinalov, patrijarhov, nadškofov in škofov iz celega svetá, ki so bili v Rim prišli za voljo razglašanja verske resnice, da je bila prečastita Devica Marija brez madeža izvirnega greha spočeta. Imena vseh teh pričujočih kardinalov, patrijarhov, nadškofov in škofov so v stranski kapeli z zlatimi čerkami vrezana v vedni spomin. — Tudi ta cerkev je jako veličanska, ni se toraj čuditi, da se je toliko let zidala. Človek ostermí zagledavši silno prostornost, pet velicih ladij in veličansko alabasterno stebrovje; in pri vsi velikosti táko natančnost v nar drobnejših njenih delih. Zlasti imenitne so pod stropom na okrog prave podobe vseh dosedanjih papežev. Toda vse še niso dovršene. — Pol ure od tod — pri treh studencih (tre fontane) — je bil sv. Pavel ob glavo djan; in ravno na mestu sedanje cerkve ga je bila pobožna rimska gospá Lucina pokopala. Polovica njegovih svetinj je v tej cerkvi, polovica pa v cerkvi sv. Petra.

3. Sv. Boštjana cerkev pri katakombah je tudi že zunaj mesta. Svetemu Boštjanu na čast je papež Damas leta 367 cerkev sezidal na pokopališči sv. Kaliksta ravno nad grobom sv. Boštjana. Kardinal Scipio Borgese jo je leta 1612 popolnoma in veličastno prezidal, in taka še dan današnji stoji. Iz te cerkve na strani blizo vélicih vrat je vhod v katakombe, t. j. podzemeljska pokopališča prvih kristjanov, ktera se imenujejo Kalikstinove katakombe.

4. Sv. Janeza cerkev v Lateranu. Cesar Konstantin jo je ob svojem lateranskem poslopju leta 323 na gori Celi sezidal in dal papežu Silvestru, ki jo je 9. novembra 324 posvetil božjemu Zveličarju na čast, od tod se je iz začetka imenovala „zveličarjeva cerkev“; rekli so ji pa tudi, „zlata cerkev“ od bliščečega njenega lišpa. V sedmem stoletju je pa bila posvečena sv. Janezu kerstniku, in takrat je dobila imé sv. Janeza v Lateranu, ktero je do danes ohranila. — Tudi Lateransko poslopje je cesar Konstantin papežu podaril in bila je ta cerkev prva, v kateri je papež očitno službo božjo opravljal, toraj je še dan današnji poglavitna cerkev papeža in vsega keršanstva in se imenuje: „ecclesiarum urbis et orbis mater et caput,“ t. j. mati in glava cerkvá mesta (Rima) in (vsega) svetá. Toraj to cerkev vsak izvoljeni papež pri svojem nastopu z veliko slovesnostjo vzame v posest. — Pod njenim vélikim altarjem ste hranjeni glavi sv. Petra in sv. Pavla.

V začetku 14. stoletja je bila pogorela, bila je pa kmali spet sezidana.

5. Sv. križa cerkev, ktero je tudi cesar Konstantin sezidal sv. križu na čast potem, ko mu je bila njegova pobožna mati Helena del sv. križa, ko ga je bila najdla (glej §. 60), v Rim poslala.

6. Sv. Lorenca cerkev; od nje ni nič posebnega povedati.

7. Marije Device snežnice cerkev, ali „Maria maggiore“ glej §. 68.

Še je posebnega spomina vredna cerkev, ki se zove „Pantheon.“

Bila je ta cerkev nekdanj paganski (ajdovski) tempelj. Sezidal ga je bil menda cesar Agripa, maliku „Jupitru“ na čast; pozneje so v njem častili tudi boginjo „Cibelo“ in druge bogove, od tod je dobil ta tempelj imé „Pantheon,“ t. j. vseh bogov.

Da bi se ta starina ohranila, je papež Bonifaciu IV. (607—614) dobil od cesarja „Foka“ privolenje ta tempelj spremeniti v katoliško cerkev, katero je leta 610 (607) posvetil prečastiti Marii Devici in vsem sv. marternikom na čast, od tod se tudi imenuje: „Sv. Marija pri marternikih.“ Gregor IV. (827—844) jo je pa leta 830 posvetil vsem svetnikom na čast.

V to cerkev pelje obokano hodišče, čegar obok sloní na 16 granitnih stebrih, ki je vsak le iz enega samega kosa. Cerkev je od znotraj okrogla, od tod ji tudi le „rotunda“ t. j. okrogla pravijo. Poprek meri 154 čevljev in ravno toliko njena višina. Razsvetljuje jo le eno, toda veličansko okno, ki poprek meri 28 čevljev. Urban VIII. (1623—1644) ji je prizidal dva zvonika. V tej cerkvi počiva truplo slavnega obrazarja Rafaela.

Drugi oddelek.

Sveti časi in dnevi.

§. 30.

Kaj in čemu so sveti časi in dnevi?

1. Svete čase in dneve imenujemo tiste, ki so zlasti vnanji službi božji odmenjeni ali odločeni.
2. Sveti časi in dnevi so k službi božji potrebni in keršanskemu ljudstvu v dušni prid:
 - a) Za službo božjo je treba lastnih časov in dní. Sicer bi mogel biti vsaki čas in vsaki dan Gospodu posvečen, in vse človekovo življenje bi imelo biti vedna služba božja, to je

notranja služba božja ; toda notranja služba božja se mora tudi zunaj kazati. Zunanja služba božja bi se gotovo kmali zanemarjala, ako bi se vedno le s posvetnimi rečmi in skerbmi pečali, in posebnih dni ne imeli, zlasti odmenjenih v zunanjo službo božjo. — Verh tega ni le vsak posamešen človek za se dolžan, tudi po zunanje Bogu služiti, dolžno je to tudi vse človeštvo, t. j. vsa človeška družina vkup Boga očitno in vnanje častiti. Ker pa zavolj potrebnih opravil ne moremo Bogá po zunanje vedno častiti, toraj morajo službi božji odločeni biti posebni časi in dnevi.

- b) Lastnih posebnih časov in dní je pa treba tudi nam v dušni prid in zveličanje. Prava naša sreča je, da dosežemo svoj namen in konec, večno zveličanje. Kako močno nas pa posvetne reči, opravila in skerbí nase vlečejo in kako lahko našega duhá, ako se preveč ž njimi pečamo, od Boga obernejo, nas lastna in tuja žalostna skušnja uči. Toraj je neogibno potreba, da so nekteri časi in dnevi v to namenjeni in odločeni, da se v njih zlasti pečamo s skerbjo za dušno zveličanje.

§. 31.

Kdo je kristjanom svete čase in dneve odločil?

1. Sveta cerkev, in le ona, ima pravico, svete čase in dneve t. j. praznike, vernim odločevati in postavljati; zakaj le nji je Jezus oblast dal, vse obravnavati, kar je Bogu na čast in vernim v zveličanje.

Kakor ima le cerkev oblast, praznike postavljati, ima tudi le ona oblast, jih preklicevati ali prestavljati po vsem svetu in po posamesnih krajih. Uk sv. cerkve je vedno in povsod ravno tisti, ker je od Bogá; kar je pa cerkvenih naredeb, šeg ali navad, so spremenljive in tudi po raznih krajih različne.

2. Sveta cerkev je koj v začetku že svete dni in čase postavila.

Za svete dni je odločila :

- a) nedeljo in
- b) praznike, in sicer :

1. Gospodove, da nas spominja naj imenitnih skrivnost našega odrešenja in posvečenja,

2. Mariine, da častimo prečastito devico, ki je v tako tesni zvezi z našim odrešenjem;

3. Angelov, ki so tudi imeli kakor poslanci božji opraviti pri našem odrešenju ;

4. svetnikov, da nam očitno kažejo sad človeškega odrešenja ;

5. dní, v katerih se za prejete milosti ali gnade božje zahvalujemo (n. pr. dan cerkvenega posvečevanja), ali Bogá zanje prosimo (n. pr. prošnje dní).

3. Prazniki so dalje troji:

- a) zapovedani, t. j. taki, ki jih tako praznujemo, kakor nedeljo; ob nedeljah in zapovedanih praznikih fajmoštri daritev sv. maše za svojo občino opravljajo.

Opomin. V našem cesarstvu je več praznikov odpravljenih ali preklicanih po vnanje, v cerkvi pa še vedno veljajo, in jih tudi pobožni kristjani še dobro imajo v spominu, ter jih sópraznike imenujejo. Te dni sicer svoja opravila kakor ob delavnikih opravljajo, vendar si pa prizadevajo tudi pri sv. maši biti, ker vedó, da se še vedno, kakor o zapovedanih praznikih, za nje sv. maša daruje. — Tacih praznikov imamo 21, ti so: vsi apostoljski dnevi, nedolžnih otročicev dan, velikonočni in binkoštni torek, najdenja sv. križa, dan sv. Janeza kerstnika, sv. Hermagora in Fortunata, sv. Ane, sv. Lorenca, sv. Mihela in sv. Silvestra.

- b) nezapovedani, t. j. taki, ki jih le duhovni obhajajo pri sv. maši in v breviarji ali v svojih duhovnih molitvah; — cerkev namreč vse dní praznike (feria) imenuje nam v opomin, da vsaki dan kaj storimo za čast božjo in svoje zveličanje;
- c) obljubljeni prazniki, ktere zaobljubijo ali cele dežele, veči ali manji kraji, ali kake družbe, zlasti rokodelske; taki so n. pr. sv. Florijana, sv. Roka, sv. Ahacija, sv. Vincencija.

§. 32.

Kaj je cerkveno leto in kako ga delimo?

Cerkveno leto imenujemo vsako leto ozir zgodovine odrešenja in zveličanja človeškega rodú, ki se je pričelo v raji in se bo doveršilo s poslednjo sodbo.

Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo, in s saboto zadnjega tedna po binkoštihjenja.

Cerkveno leto delimo na tri dobe (prazniške kroge ali letne čase), namreč: a) božično, b) velikonočno, in c) binkoštno; središa teh dob pa so: božič, velikanoč in binkošti. Nedelje in Gospodovi prazniki, ki so med dvema dobama, so namenjeni ali v pripravlanje na poznejšo, ali v zahvaljevanje za prejšnjo dobo. Prazniki svetnikov so vpleteni vsem trem dobam.

§. 33.

Nedelja.

Nedelja ali prvi dan vsacega tedna je navadni sveti dan katoliških kristjanov.

Bog sam je en svet dan vsaki teden že v raji odločil, in zapovedal posvečevati ga: „Bog je blagoslovil sedmi dan ter ga posvetil (2. Mojz. 20). — Sedmi dan vsacega tedna ali saboto posvečevati je Bog pa na Sinajski gori na novo zaterdil izraelskemu ljudstvu.

Namest sedmega dneva v tednu so pa že aposteljni po navdihnjenji sv. Duhá postavili prvi dan vsacega tedna, ktereга mi imenujemo nedeljo.

Nedeljo namest sabote pa kristjani praznujemo ne le zato, da še ločimo od judov, ampak zlasti v spomin, da je ravno v nedeljo:

- a) Bog začel svet stvariti,
- b) Jezus Kristus s svojim vstajenjem naše odrešenje dokončal, in
- c) sveti Duh nad aposteljne prišel, ter doveršil naše posvečevanje.

Vsaka nedelja je toraj zavolj tega trojnega spomina praznik ali god presvete Trojice, in se zato tudi dan Gospodov imenuje.

§. 34.

Ktere dolžnosti nas vežejo ob nedeljah?

Nedelja je:

1. dan počitka, toraj smo ob nedeljah dolžni počivati ali praznovati. V ta namen so nam marsiktera dela prepovedana;
2. sveti dan vsacega tedna, toraj smo dolžni posvečevati jo, in iz tega namena
 - a) opustiti vsa dela in opravila, ki so posvečevanju nasproti, in
 - b) pričujoči biti pri očitni službi božji, in sploh zlasti za svoje zveličanje skerbeti.

§. 35.

Od česa smo dolžni ob nedeljah počivati?

Ob nedeljah smo dolžni počivati od težkih hlapčevskih del in opravil, t. j. od taci, s katerimi se pridobiva telesni živež, in jih navadno za plačilo opravljajo posli, dninarji, kmetovavci in rokodelci.

Dela in opravila, ki jih opravljamo z duhom, n. pr. podučevanje, branje itd., so pripušena.

Hlapčevska dela in opravila so sploh pod smertnim grehom prepovedana; smejo se le opravljati:

- a) kadar jih pripustí ali privoli duhovska gosposka, in
- b) kadar so v čast božjo, iz ljubezni do bližnjega ali v sili.

V čast božjo se opravljajo tista dela, ki jih je treba za službo božjo, n. pr. cerkovniki in cerkveni strežniki sploh, pri zidani cerkva v sili i. k. t. — Iz ljubezni do bližnjega se opravljajo tista dela, ki so potrebna v postrežbo bolnikom, v občno varstvo

premoženja ali življenja in sploh v občni prid. — V sili so pripušena dela in opravila, ki so potrebna da se varujemo velike škode, n. pr. ob ognji, in sploh dela, v katerih se ne dá prenehati brez velike škode. — Tudi zavoljo velike revšine so hlapčevska dela pripušena, toda le po dokončani službi božji, n. pr. poslom, ki morejo le ob nedeljah za se delati.

§. 36.

Ktera dela in opravila so nedeljskemu posvečevanju nasproti?

Nedeljskemu posvečevanju so nasproti vsa dela in opravila, ki očitno službo božjo opovirajo ali motijo, in preveč vlečejo v posvetne misli in skerbí, n. pr. očitna kupčija, sodniška opravila, hrupni lovi z gonjači, hrupne veselice ob času službe božje.

Pripušeno pa je prodajati in kupovati stvari, ki so za tisti dan potrebne za živež; in tudi pošteno nedolžno razveseljevanje, ker je nedelja dan duhovnega veselja, v katerem naj bi kristjan pozabil težkega dela, ktereга nam je prinesel greh, in se veselil svojega odrešenja.

§. 37.

Kako smo dolžni nedeljo posvečevati?

Druga cerkvena zapoved nam zapoveduje, vsako nedeljo (in zapovedan praznik) sveto mašo slišati, t. j. pri sv. maši pričujočim biti; daritev sv. maše je pglavitni in bistevni del očitne svete službe božje. To zapoved so pod smertnim grehom dolžni spolnovati vsi katoliški kristjani, ki so k pameti prišli (navadno od sedmega leta dalje), in so pri zdravi pameti.

Da je pa kdo po cerkveni zapovedi pri sv. maši, je treba :

1. da je pri vsi sv. maši, ki jo bere en mašnik.

Kdor znamenit ali pglaviten del sv. maše za-

mudi iz svojega lastnega zadolženja, n. pr. če po darovanji pride k sv. maši, ali pri sv. obhajilu cerkev zapustí, cerkvene zapovedi ni spolnil; —

2 da ima namen pri sv. maši biti, ali sploh Boga častiti. Kdor tedaj n. pr. k sveti maši gre iz namena, le pevcev ali godcev poslušat, cerkvene zapovedi ni spolnil; —

3. da je pazliv, spodobno in pobožno pri sveti maši.

Pazliv pri sveti maši je, kdor pazi na molitve in poglavitne dele svete maše, da vé, kaj se godí, ali da saj svoje misli sploh ima v Bogá obrnjene. — Kdor bi toraj poglaviten del svete maše prespal, ali pogovarjal se, ali kake posvetne bukve bral, ali prostovoljno raztresen bil, cerkvene zapovedi ne bi spolnil.

Spodobno je pri sveti maši, kdor se v telesni obnaši tako vede, kakor se presveti daritvi spodobi, n. pr. da stoji, kadar je stati, in klečí, kadar je klečati.

Pobožno je pri sveti maši, kdor svoje misli z mašnikovimi sklepa: toraj

- a) začetek svete maše kesanje obudímo nad svojimi grehi ter Bogá odpušenja prosímo;
- b) pri zbirnih molitvah vse svoje potrebe in nadloge Bogu potožimo ter milosti prosímo da bi mogli ustaviti se vsemu grešnemu nagnjenju;
- c) pri listu in evangeliju terdni sklep storímo, po sv. veri stanovitno živeti;
- d) pri darovanji sami sebe in vse, kar imamo, Bogu darujmo, t. j. terdno sklenímo, v božjo voljo popolnoma vdati se, vse zopernosti in težave blagovoljno sprejemati in prenašati in sploh vse Bogu v čast delati;
- e) pri spremenjenji ponižno molímo Jezusa Kristusa v podobah kruha in vina, ter ga odpušenja grehov prosímo terkaje na svoje persi, in

vsega, kar nam je v časno in večno srečo potrebnega.

- f) pri sv. obhajilu se tudi mí ali v resnici ali saj duhovno obhajajmo, t. j. želje obudimo po prejemi sv. rešnjega telesa;
- g) Konec sv. maše pa Bogá prosímo blagoslova, da nas njegova milost vedno spremlja in váruje pri vseh delih in opravilih.

Pobožno pri sv. maši je tudi, kdor premišljuje Kristusovo terpljenje ter se v svojem duhu stavi na goro Kalvarijo pod Jezusov križ.

- 4. da je pri sv. maši v očitni cerkvi in sicer, ako je mogoče, v svoji farni cerkvi.

V domačih kapelah, t. j. v tacih, ki so po gradéh ali hišah, pri sv. maši biti, smejo le tisti, katerim duhovska gosposka privoli; drugi pa ne bi zadoستili cerkveni zapovedi.

Domače kapele, ki imajo vhodna vrata zunaj s ceste, kapele po škofovih hišah, po semenišjih, po samostanih, bolnišnicah in jetnišnicah se pa očitnim cerkvam prištevajo.

Cerkvena zapoved, ob nedeljah in praznikih pri sv. maši biti, ne veže :

- a) tistih, ki ne morejo brez velike lastne ali tuje škode k sv. maši iti, kakor: bolniki, slabotni, strežniki holnikov, matere, ki svojih otrok ne morejo samih doma pustiti, popotniki, ki se brez velike škode na potu ne morejo ustaviti; oní, ki morajo doma várovati ali kuhati v farah, ki imajo le eno sv. mašo, posli pri gospodarjih ali gospodinjah, ki jim ne pripusté, hoditi k sv. maši, dokler si ne dobé druge službe;
- b) tistih, ki brez nevarnosti ali silne težave ne morejo k sv. maši iti, p. ob silno slabem vremenu, ob povodnji, zavolj zametov ali slabih in nevarnih potov.

Kdor je iz kterega tehtnega, toraj izgovorljivega vzroka koli zaderžan k sv. maši iti, naj pa saj želje obudí, da bi rad pri sv. maši bil, naj domá moli in se v mislih sklepa z mašnikom in ž njimi, ki so pri sv. maši pričujoči, kar se kaj lahko zgodi tam, kjer se pozvanja pri poglavitnih delih sv. maše.

§. 38.

Kako nam je nedeljo še posvečevati?

1. Pobožni kristjan je tudi, če mu je le mogoče, vsako nedeljo (in vsaki praznik) pri pridigi, kjer se nam božja beseda oznanuje, razlaga in na serca polaga, da bi po nji živeli.

Božjo besedo poslušati smo dolžni:

a) sploh že zato, ker Jezus pravi: „Kdor je iz Boga, rad posluša božjo besedo (Jan. 5, 47);

b) ker moramo želeti in si prizadevati, da vedno rastemo v vednosti verskih resnic;

c) ker vemo, kako lahko in kako rado se zgodi, da pozabimo božjo besedo, ako je večkrat ne poslušamo;

d) ker nam je znano, da nam je treba večkrat opominjanim biti k spolnovanju svetih božjih nauk, če nočemo, da bi jih opustili, kar se že tako kaj rado in pogostoma zgodi;

e) ker vemo, da smo dolžni, svojemu bližnjemu dober zgled dajati.

2. Pobožni kristjan je rad, če mu le vnanje okolišine pripuščajo, vsako nedeljo (in zapovedan praznik) tudi pri popoldanski službi božji, t. j. pri keršanskem nauku in litanijah.

3. Pobožni kristjan ob nedeljah (in zapovedanih praznikih) po napeljevanji svete cerkve rad opravlja tudi druga dobra dela, n. pr. on sv. zakramente prejema, duhovne bukve bere, bolnike obiskuje itd.

Opomin: Kakor nedelje, tako tudi zapovedane praznike vsled prve cerkvene zapovedi praznujemo in posvečujemo, ker je tudi njihov namen, da povečujemo Boga in skerbimo za svoje dušno zveličanje.

§. 39.

Kako nas katoliška cerkev opominja in napeljuje, tudi ob delavnikih za zveličanje skerbeti?

Sv. cerkev nas opominja, tudi ob delavnikih za svoje dušno zveličanje skerbeti:

a) ona nas vsaki dan k sv. maši vabi.

Prav koristno je, tudi ob delavnikih k sv. maši hoditi:

1. ker s sv. mašo za svoje grehe zadostujemo;
2. ker pri sv. maši zadobivamo veliko milost, s katerimi se skušnjavam in grehu zoperstavljamo; in
3. ker si pri sv. maši naj gotovše tudi sprosimo pomoči v časnih revah in nadlogah;

b) ona nas s trikratnim zvonjenjem ob „Ave Marii“ opominja, spominjati se včlovečenja Sinú božjega, in prečastito devico in mater božjo častiti;

c) ona nam z zvonom v spomin kliče ob četrtkih zvečer zadnjo večerjo, ob petkih ob treh popoldne pa terpljenje in smert Jezusovo na križi in naše odrešenje;

d) ona nam priporoča, vsa dela in skerbí, terpljenje in nadloge, križe in težave z dobrim namenom posvečevati ter si jih v zasluženje ali pokorila obračati.

II.

Božična doba.

§. 40.

Božična doba sploh.

O božični dobi se spominjamo neskončne ljubezni nebeškega Očeta, ki nam je poslal svojega edinoroje-

nega Sina v zveličanje; v tej dobi nam cerkev pred oči stavi: a) obljube odrešenika poslati; b) odrešenikov prihod na svet ali njegovo včlovečenje; c) njegovo deinstvo in skrivno življenje, in d) in njegovo učenje.

§. 41.

Pripravljanje na božične praznike ali advent.

Na božič se pripravljamo v adventu, ki ima štiri nedelje.

Imé „advent“ je latinska beseda, in se pravi po naše „prihod“ (namreč Gospodov). Gospodov prihod ločimo trojin: prvi, ko je bil Sin božji rojen iz Marije device; — drugi, ko bo prišel poslednji dan sodit žive in mertve; — in tretji, ko Jezus s svojo gnado v naša serca pride in je pri sv. obhajilu tako rekoč rojen v nas.

V adventu nas sveta cerkev pripravlja na božični praznik, ki je veseli spomin prvega prihoda Gospodovega. V ta namen ona toraj:

a) nam pred oči postavlja v štirih tednih štiri tavežent let, ko so pobožni stare zaveze pričakovali odrešenika in po njem hrepeneli, naj bi se tudi v nas zbudile serčne želje po Jezusu v sv. obhajilu;

b) nas družega prihoda Jezusovega spominja ter nas k pravi pokori opominja, da nam bo njegov prihod v zveličanje, toraj drugi ne v strah in grozo.

Adventni čas je toraj čas pobožnega hrepenenja, pa tudi čas resnične pokore ali spreobrnjenja. Od tod izhajajo cerkvena opravila v adventu; ta so:

1. Sv. cerkev nas spominja hrepenenja vseh pobožnih stare zaveze, in v nas budí in oživlja hrepenenje po duhovnem rojstvu zveličarjevem v naših sercih s posebno sv. mašo, ki se smé, ako se pôje, vsaki dan (zunaj perve in druge nedelje in zunaj višjih godov perve in druge verste) v beli barvi obhajati na čast včlovečenja Sina božjega.

V latinskem jeziku se tej sv. maši pravi „*rorate*“ (rosite), ker se s to besedo začenja vhodna molitev, ki je vzeta iz preroka Izaija (45), s katero prerok po Mesiji zdihovaje hrepení. — Po naše pa to sv. mašo imenujemo „Zorno“ (zornico), ker se opravlja ob zori, v spomin verske teme, ki je bila na svetu pred Jezusom Kristusom.

2. Sv. cerkev nas v adventu opominja k spokorenju in spreobrnjenju s tem:

a) da se adventne maše ob nedeljah, ob delavnikih pa, če se ne obhaja god nobenega svetnika, opravljajo v višnjevi ali spokorni barvi, da se pri njih izpuša „gloria“ in da molitve, listi in evangelií vabijo k pokori;

b) da zapoveduje post ob sredah in petkih, in da prepoveduje ženitvanje in očitne posvetne veselice.

Naj bližnje pripravljanje na božič pa je dan pred svetim dnevom, ki ga imenujemo „sveti večer.“ Pač se spodobi, da bi kristjani ta pripravljavni dan z zbranim duhom obhajali in s serčnimi željami pričakovali prihodnjega praznika in sv. obhajila; toraj je ta dan spokoren dan in zapovedan post, ako ni nedelja, če je pa nedelja, se pred ta dan t. j. saboto postimo.

V veliko slovenskih krajih še sluje lepa šega, da na sveti večer proti mraku pridejo pobožni mladenci, na stiri gerla zložno zbrani, praznično oblečeni za kak majhen dar pred hiše popevat „kolednice,“ t. j. svete pesmi, ktere razlagajo vse, kar nam je znanega iz angelovega pozdravljenja, Jezusovega spočetja, rojstva in detinstva. Te sv. pesmi ponavljajo zvečer pred Jezusovim obrezovanjem in pred sv. tremi kralji. Slovenci toraj imenujemo vse te trí večere „svete večere.“ — Za prvimi koledniki pridejo drugi in tretji, dokler zvon ne zapôje, ki kakor mili nebeški glas verne v cerkev vabi k polnočnici, t. j. k sv. maši o polnoči, ktero sveta cerkev hvaležno obhaja v spomin tiste preblage noči in ure, v kateri je bil v Betlehemu rojen zveličar svetá.

§. 42.

Božič, ali sveti dan.

Božični dan je praznik ali spomin milosti polnega rojstva Gospodovega.

Rojstvo Gospodovo nam sv. Lukež (1,1—7.) tako le pripoveduje :

„Prigodilo se je pa tiste dni, da je povelje prišlo od cesarja Avgusta, da naj se popiše ves svet. In vsi so šli, da so se popisali, vsak v svoje mesto. Šel je pa tudi Jožef iz Galileje, iz mesta Nazareta v Judejo, v Davidovo mesto, ki se imenuje Betlehem, zato ker je bil iz hiše in rodovine Davidove; da bi se popisal z Marijo, svojo zaročeno ženo. Prigodilo se je pa, ko sta tam bila, da so se dnevi dopolnili. In Marija je porodila svojega pervorojenega Sina, in ga je v plenice povila in položila v jasli, ker zanje ni bilo prostora v hiši.“

Po ustnem izročilu je bil Jezus o polnoči 25. decembra rojen.

Sveti božični dan sv. cerkev tako posebno obhaja, kakor nobenega družega praznika: — ona pripusti, vsacemu mašniku tri sv. maše brati in v farnih cerkvah tri slovesne službe božje ali pete maše obhajati: o polnoči, zarano, in pri belem dnevu. — To pa zato: a) da se sveti dan vseh družih praznikov loči, in b) da nas spominja trojnega Kristusovega rojstva: časnega iz Marije device, duhovnega v keršanskih sercih, in večnega od Bogá Očeta.

Zatoraj nam evangeli perve maše Jezusovo človeško rojstvo pripoveduje; evangeli druge maše pa od pastirjev, ki so prvi molili božje dete; evangeli tretje maše pa je začetek Janezovega evangelija, ki se glasi: „V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Bog je bila Beseda . . . In Beseda je mesó postala in med nami prebivala.“

Pred prvo mašo v polnoči pojejo duhovni molitev, ki se ji pravi jutranjice (matutin). To petje je

pripodoba, da so pobožni pastirji na Betlehemskih pašah tisto sveto noč čuli (bdeli).

Da se vernim sveto veselje nad zveličarjevim rojstvom nikakor in nikoli ne kalí, sv. cerkev pripusti božični dan mesne jedí jesti, če je tudi v petek božični dan.

Visoko veselje nad rojstvom Jezusovim se tudi v domačem družinskem življenji mnogotero razodeva in zlasti z naslednjo trojno šego obhaja:

- a) se napravljajo jaslice, t. j. vpodobljenje betlehemskega hleva, in vsega, kar se je pri Jezusovem rojstvu godilo; to šega je pričel sv. Francišek Asisijan;
- b) se postavljajo božičnice t. j. drevesca, okinčana z lučicami, s trakí, pozlačenim ali pravim sadjem ali z drugimi darili, v znamenje, da smo po novorojenem Jezusu, ki je za nas na drevesu sv. križa umerl, dušno luč, ki je sv. vera, in vse preblage nebeške darí in milosti prejeli.
- c) Lepa je tudi pobožna navada, da gospodarji ali gospodinje vse tri božične večere (pred božičem pred praznikom obrezovanja Kristusovega in pred tremi kralji) svoje stanovanje, vse hišne shrambe in druga poslopja in živino po „Avemarii“ z blagoslovljeno vodo kropé in s kadolidom kadé; potem pa s svojo družino vse tri dele rožnega venca molijo, klečé okoli z belim pertom pogernjene mize, na kateri so božični kruhi ali popertniki.

§. 43.

Pobožični sveti dnevi sploh.

Pobožičnim svetim dném prištevamo:

- a) božično osmino;
- b) praznike, tej dobi vpletene;
- c) navadne nedelje.

§. 44.

Božična osmina.

Cerkvena osmina sploh je osem dni, v katerih se pri sv. maši spominjamo kacega praznika, kar se s tem godi, da se ali vseh osem dni prazniška maša bere, ali da se dnevni maši vlagajo le prazniške molitve: zbirna, tiha in poobhajilna; božična osmina se tej prišteva.

§. 45.

Prazniki, božični dobi vpleteni.

a) Prazniki v božični osmini.

Ti so :

1. praznik sv. Štefana, prvega mučenca, in tudi spomin vseh mučencev.
2. sópraznik sv. Janeza evangelista;
3. sópraznik nedolžnih otročičev.

Ti svetniki so namreč v naj tesnejši zvezi z rojstvom Jezusovim, zato jih je sv. cerkev vplela božični osmini. Sv. Stefan je bil prvi, ki je bil v svoji kervi po Kristusu za nebesa prerojen; sv. Janez je Jezusov ljubljenec, ki je tudi v svojem evangelii skazal, da je Jezus, čegar rojstvo o božiči obhajamo, pravi Bog; nedolžni otročiči pa so bili ravno zavolj Jezusovega rojstva pomorjeni.

Sópraznika sv. Janeza in nedolžnih otrok nista zapovedana praznika; nedoločnih otročičev dan se še celo sv. maša v višnji barvi bere, v znamenje, da mali otročiči, akoravno mučenci, precej po smerti niso šli v nebesa, ampak pred pekel, kjer so čakali doveršenega odrešenja.

4. Praznik obrezovanja Gospodovega je osmi dan njegovega rojstva, vsled svetopisemskega sporočila:

„In ko je bilo osem dni dopolnjenih, je bil otrok obrezan in dano mu je bilo ime Jezus, katero je bilo imenovano od angela, preden je bil spočet.“ Luk. 2, 21.

Obrezovanje je bilo v stari zavezi zapovedano v predpodobo sprostenja od izvirnega greha. Jezus je bil čist in brez greha spočet, toraj ga postava obrezovanja ni vezala; vendar se ji je, ker je bil rojen pod njo, prostovoljno podvergel, da je v vsem dal zgled popolnoma pokoršine.

Praznik Gospodovega obrezovanja je prvi dan solnčnega leta, od tod ime novo leto, ki se toraj začne v Jezusovem imenu.

Zadnji dan solnčnega leta sv. cerkev verne opominja, Bogu zahvaliti se za vse v preteklem letu prejete dobrote, in minljivi čas obračati si v svoje zveličanje. V ta namen se v farnih cerkvah po litanijah vseh svetnikov na večer zahvalnica pôje; po večih mestih so tudi zahvalne pridige.

§. 46.

b) Prazniki po božični osmini.

Ti so:

1. Praznik razglašenja Gospodovega ali svetih treh kraljev (šestega prosenca) v spomin zlasti tistih prigodbe, s katerimi se je Jezus kot mesija sveta razglasil.

Te prigodbe so:

- a) poklic treh modrih iz jutrovega po svetli zvezdi in po njih poklic vseh nevernikov v mesijevo kraljestvo.

Po ustnem izročilu so bili trije modri kralji ali starašini treh rodov iz Arabije, po imenu: Gašpar, Melhijor in Baltazar.

Darovi, ki so jih novorojenemu Jezusu prinesli, so visocega pomena: zlato je znamenje kraljeve časti Jezusove, kadilo njegove božje nature, mira pa človeške.

- b) Jezusov kerst v Jordanu, pri katerem je nebeški Oče Jezusa razglasil za svojega Sina.

c) prvi čudež Jezusov v Kani, s katerim je Jezus pervikrat aposteljnomo pokazal svojo božjo vsegamogočnost.

Poklic treh modrih je poglavitna prigodba tega dne, zato se ta dan tudi praznik sv. treh kraljev imenuje, in je izmed naj starejših in višjih godov sv. cerkve, v katero so se zbrali ne le judje, ampak tudi in še večidel neverniki.

Na večer pred tem praznikom se v spomin, da je Jezus s svojim kerstom v Jordani vodo posvetil, voda blagoslavlja, s katero verni svoja stanovališa kropé. — Sem ter tje je tudi ta šega, da si dajejo verni ka dila in krede blagosloviti, s katero si na vrata napisujejo G †, M. †, B, t. j. začetne cerke kraljevskih imen. Ta šega naznanja, da svojo hišo stavijo pod varstvo teh sv. mož in da hočejo, kadar v hišo stopijo ali iz hiše gredó, v svojem sercu željo in prošnjo obuditi, da bi tudi nje nebeška luč sv. vere po vseh potih njih življenja tako milo k Jezusu vabila in vodila, kakor svete tri kralje.

2. Praznik presvetega imena Jezusovega.

Ta god obhajamo drugo nedeljo po sv. treh kraljih. Cerkev ga je postavila v poviševanje in česenje presladkega imena Jezus.

Imé „Jezus,“ ki ga je véliki angel sam pervikrat imenoval, toliko pomeni, kakor naša beseda „zveličar,“ tedaj nam vse pové, kar je Jezus za nas. Zato sv. Peter pravi: „V nikomur družem ni zveličanja; zakaj nobeno drugo imé pod nebom ni dano ljudém, v katerem bi mi zamogli zveličani biti.“ ap. dj. 4, 12.; — in sv. Pavel (Fil. 2, 9.) piše: „Zato ga je tudi Bog povišal in mu dal imé, katero je čez vsa imena, da se v imenu Jezusovem vsako koleno pripogne.“ — Presladko Jezusovo ime je toraj vredno našega naj višega česjenja.

Katoliški kristjani Jezusovemu imenu čast s tem skazujemo, da vselej, kadar ga sami izrekamo ali slišimo druge izrekati ga, glavo nekoliko priklonimo ali

se še celó odkrijemo; in s tem, da se v njem po starodavni in prelepi katoliški šegi še pozdravljamo, rekoč: Hvaljen bodi Jezus Kristus! — Odg.: „Amen na vekomaj“ ali: „Amen na večne čase.“

Da bi nas k večemu češenju in poveličevanju Jezusovega imena spodbudila, sv. cerkev v ta god in vso njegovo osmino popolnoma odpustke delí tém, ki vredno prejmo sveto pokoro in presveto rešnje teló, so pri véliki ali slovesni sv. maši in pobožno molijo po namenu sv. cerkve za mir in edinost med keršanskimi vladarji, za povišanje in razširjanje sv. cerkve, in za spreobrnjenje krivovercev in nevernikov.

3. Praznik Mariinega očiševanja ali Svečnica.

Ta praznik, ki ga obhajamo 2. svečana, je praznik Gospodov in Mariin :

a) Gospodov praznik je, ker je spomin Jezusovega darovanja v tempelju, kar nam sv. Lukež (2, 22. 23.) tako le pripoveduje :

„In ko so bili dopolnjeni dnevi Mariinega očiševanja po Mojzesovi postavi, so dete prinesli v Jeruzalem, da so ga postavili pred Gospoda, in da so dar opravili, kakor je rečeno v postavi Gospodovi.“

Gospod Bog je bil vse možke pervorojence izraelske odločil sebi v službo v vedni spomin, da je izraelsko ljudstvo popolnoma njegova last, ker ga je čudovito rešil iz Egipta. (2. Mojz. 13.) — Pozneje je Gospod (4. Mojz. 4, 8.) ves Levijev rod za službo božjo odločil, in zapovedal (2. Mojz. 13.), da se mora vsak pervorojenec postaviti pred Gospoda in z darom odkupiti. — Jezusa ta postava nikakor ni vezala. Prosto voljno se ji je, ker je bil pod njo rojen, sam podvergel, da nam je dal zgled pokoršine.

b) Mariin praznik je v spomin njenega očiševanja.

Po Mojzesovi postavi (3. Mojz. 12.) mati po rojstvu svojega sina 40 dni, po rojstvu svoje hčere pa 80 dni ni smela med ljudi in tudi ne v tempelj. Ko so bili ti dnevi dopolnjeni, je pa mogla mati v tempelj iti

ter prinesiti v dar letno jagnje in mladega golobčka, ako je bila revna, pa dve gerlici ali dva mlada golobčka; duhoven pa je za njo zapovedano molitev opravil, in tako je bila mati očišena. — Marija ti šegni postavi ni bila podveržena, ker je Jezusa ko naj čistejša devica rodila in je Jezus brez vsega greha bil; ali ona se je postavi podverгла iz pokoršine; iz ponižnosti pa je prinesla dar revnih mater.

Pri darovanji božjega deteta v tempeljnu je stari Simeon v njem spoznal obljubljenega zveličarja, ga pričujočemu ljudstvu oznanil ter ga radovaje imenoval „Luč v razsvetljenje nevernikom.“

V spomin, da je Jezus svetu luč, sv. katoliška cerkev ta praznik vošene sveče za službo božjo blagoslavlja. Tudi verni nosijo, sveče blagoslovit.

Blagoslovljene sveče se prižgó, med pričujočo duhovšino razdelé, in vredi se slovesen obhod po cerkvi ali okoli cerkve, pri katerem se pojejo hvalne pesmi. Prižgane sveče v rokah dajejo na znanje veselje, da nas je luč Jezusove vere razsvetila, in terdni sklep, po tej sv. luči vedno ravnati se. —

Tudi pri peti maši po procesii pričujoči blagoslovljene sveče prižgó in pri evangeliu in od „sanctus“ — a do zavživanja v rokah deržé; od tod je temu godu tudi imé svečnica.

S tem praznikom božična prazniška doba jenja.

§. 47.

Navadne nedelje po sv. treh kraljih.

Po sv. treh kraljih je šest nedelj, ki nimajo lastnega imena, ampak jih le štejemo. Evangelii teh nedelj nam pred oči stavijo Jezusa dvanajst let starega, njegov prvi čudež v Kani, kako je nekaj bolnikov ozdravil, viharju zapovedaval in zveličavni nauk oznanoval.

Vseh šest nedelj pa ne pride vsako leto na versto, ampak pride jih po pet, štiri, tri, dve ali še celó

ena sama, kakor je pred ali pozneje velika noč, po kateri je cerkveno leto vravnano; nedelje, ki se tu izpušče, se pa po 23. nedelji po binkoštih vstavijo.

III.

Velikonočna doba.

§. 48.

Velikonočna doba sploh.

Velikonočna prazniška doba nam zlasti pred oči stavi neskončno ljubezen Sinú božjega, njegovo očitno življenje, njegove nebeške nauke in dela, njegovo terpljenje, smert, vstajenje in njegov vnebohod.

§. 49.

1. Pripravljanje na velikonoč ali sveti postni čas (quadragesima).

Na velikonočni praznik se pripravljamo v postnem času s postom, molitvijo in premišljevanjem bridkega terpljenja in smerti Jezusove v znamenje, da moremo tudi mí grehu odmreti, ako hočemo z Jezusom vstati k novemu duhovnemu življenju.

Brez dvoma so kristjani začeli postiti se, ker so hotli posnemati Jezusa ki se je pred učitvijo postil 40 dní. Prav primerno so postni čas postavili pred velikonoč, v znamenje namreč, da so se hotli vdeležiti Jezusovega terpljenja.

Dan današnji se sveti postni čas s pepelnično sredo začinja; in postimo se zunaj nedelj ob vseh delavnikih, katerih je do velikonočne nedelje ravno štirideset.

Pred šestim stoletjem pa ni bilo tako. Po nekterih krajih se zunaj nedelje tudi niso postili véliki čertek in véliki saboto, postili so se pa v ponedlek in torek pred pepelnično sredo, in tako so tudi 40. dni posta imeli. — V spomin te navade nedeljo tega tedna še zdaj imenujemo „quingagesimo“ t. j. petde-

seti dan pred velikonočjo, ali tretjo predpepelnično nedeljo.

Po družih krajih se kristjani niso postili noben četrtek v veseli spomin, da je Jezus ta dan postavil zakrament sv. rešnjega telesa; zato so pa post celi teden pred pričeli; od tod se še dandanašnji nedelja tega tedna zove „sexagesima“, t. j. šestdeseti dan pred velikonočjo ali druga predpepelnična nedelja; postili so se tudi tí kristjanje 40 dní.

Spet drugi kristjanje se pa zunaj nedelj in četertkov tudi ob sabotah niso postili, toraj so post še en teden poprej pričeli; od tod nedeljo tega tedna še zdaj imenujemo „septuagesimo“ t. j. sedemdeseti dan, ali prvo predpepelnično nedeljo. — Kteri so se bili te šege poprijeli, so le 36 dní posta imeli, in imenovali so ga desetino celega leta, ki so jo v spokornem postu v pripravljanje na velikonoč preživeli.

Pa ne samo imena teh nedelj so se v cerkvi do današnjega dné ohranila, cerkev jih še zdaj skorej ravno tako obhaja, kakor postne nedelje; sv. maše se v višnjevi barvi beró, in spušate se pri njih „gloria“ in „aleluja“.

Postni čas je spokoren čas; to cerkev s tem kaže, da je dala pokori primerjeni zapovedi, in da je postavila šege, pokori lastne.

§. 50.

A. Cerkvene zapovedi za postni čas.

- a) Katoliška cerkev o postem času prepoveduje ženitvanje in vse očitno razveseljevanje, ki je spokornemu duhu nasproti.
- b) Sveta cerkev o postnem času vse delavnike od pepelnične srede do velikonočne nedelje post v pravem pomenu zapoveduje, t. j. zderžati se mesnih jedí in le enkrat na dan do sitega najesti se.

Postna zapoved nas pod smertnim grehom veže. Smertno se toraj ne pregreši le tisti, kdor to zapoved iz zaničevanja prelomi, ampak tudi, kdor iz sladnosti ali lahkomišljenosti.

Postiti se v pravem pomenu je dolžan vsaki kristjan, ki je 21 let star, ako ga ne izgovarja kak tehten vzrok. —

Vzroki, ki od posta v pravem pomenu izgovarjajo, so:

- a) nezmožnost; toraj se niso dolžni postiti bolniki; oni, ki so ravno kar ozdraveli; matere, ki otroke dojé.
- b) stanovske dolžnosti t. j. težka dela pri kmetovavcih, rokodelcih, poslih, dolge in težavne hoje.

Ta dva vzroka že sama človeka izgovarjata in ni mu treba nikjer iskati kacega posebnega privoljenja, ker cerkev noče nikdar nikomur škodovati s katero zapovedjo koli.

Opomin. Zunaj štiridesetdanskega posta nam cerkev še veleva postiti se:

- a) v adventu ob sredah in petkih,
- b) v kvaternih tednih ob sredah, petkih in sabotah;
- c) ob šesterih predprazniških dnevih: pred prečistim spočetjem Marije device (7. grudna); pred božičnim dnevom (24. grudna); binkoštno saboto; pred sv. Petrom in Pavlom (28. rožnika); pred vélikim šmarnom (14. vel. serpana); pred vsemi svetniki (31. vinotoka).

Tretja cerkvena zapoved nam še zapoveduje, ob petkih in sabotah zderžati se mesnih jedí, in to zderžek imenujemo.

Mesnih jedí zderžati se je dolžan vsak kristjan, kadar k pameti pride, ako ga ne izgovarja kak resničen tehten vzrok. Tako so od te zapovedi izgovorjeni p. bolniki, bolehní in slabotni, katerim postne jedi škodujejo ali ne dajo dosti močí; popotniki, ki postnih jedí ne dobijo; posli, dokler ne morejo brez škode zapustiti službe, v kateri se jim le mesne jedi dajejo;

vojšaki, ki le mesó dobivajo; in sploh vsi, katerim škof ali v to pooblasteni spovednik iz posebnih vzrokov privolijo, mesó jesti. — Ako je očetu kake družine privoljeno, mesó jesti, ga smejo tudi vsi, ki so v očetuvi oblasti, ako premožnost ne pripuša, dveh obed (mesne in postne) imeti.

V novejših časih škofoje s papeževim privoljenjem post, kar tiče zderžek, zeló z lajšujejo in v namestilo kako drugo dobro delo odločujejo.

Ob polajšanih postnih dneh se sme večidel le pri južini mesó jesti, zvečer ne; in tudi rib pri mesu ne.

Sveta cerkev nam post in zderžek zapoveduje:

1. ker sta obá Bogu dopadljiva; zakaj kakor z molitvijo svojo dušo, tako s postom Bogu posvečujemo in darujemo svoje teló: toraj je Bog sam pogostoma post priporočal; Jezus sam, njegovi apostelnji in sveti ljudjé vseh časov so se postili;
2. ker sta nam post in zderžek zeló koristna, ž njima namreč ponižujemo svojo prevzetnost, berzdamo svoje poželenje, in delamo pokoro za svoje grehe ter zanje zadostujemo.

V postu nam sv. cerkev ne zapoveduje le posta, ona tudi želí, da te dní tudi v duhu pokore živimo, jih z molitvijo in dobrimi deli posvečujemo, se tudi pripušenega razveseljevanja ogibujemo, in vdeležujemo njenih pobožnost, n. pr. postnih pridig, križevega pota.

Zeló koristno je, v postu prostovoljno molitev, ali kak prostovoljen zderžek naložiti si, ali kakošno pobožnost pričeti in opravljati; zlasti se postu prilega pobožnost križevega pota.

§. 51.

B. Cerkvene šege v postu.

1. Pervi postni dan, t. j. pepelnično sredo, sveta cerkve verne pepelí, t. j. v podobi svetega kri-

ža pepela kristjanom na glavo potresa, rekoč: „Spominjaj se, človek, da si pepel, in da se boš spet v pepel spremenil.“

V prvih stoletjih keršanstva je sv. cerkev pepelila le očitne grešnike, ki so ta dan naloženo očitno pokoro pričenjali; sčasoma so se iz ponižnosti in pobožnosti tudi drugi kristjani med spokornike družili k pepeljenju. Leta 1091 je pa cerkveni zbor v Beneventu zapovedal splošno pepeljenje, kakoršno je dan današnji v navadi, ki je pa tudi lepa in jako pomenljiva šega.

Pepel je namreč bil tudi že v stari zavezi znamenje pokore, kakor v življenji kralja Davida beremo in od Ninivljanov; potem je pepel lepa podoba minljivosti vsega časnega, zlasti pepel, ktereга katoliška cerkev pepelnično sredo potresa svojim vernim na glavo, ker je izžgan iz oljk, ki so bile cvetno nedeljo preteklega leta blagoslovljene; toraj nas pepel ne spominja le smerti, ampak nas tudi k pokori, zlasti o postnem času vabi, in k ponižnosti budí.

2. Duhovni se ogrinjajo z oblačili višnjeve barve; pri sv. maši se izpušate „gloria“ in „aleluja,“

3. Od pete ali tihe nedelje se z višnjevimi perti zagrinjajo vse podobšine svetnikov po altarjih in vse bridke martre po cerkvi, v spomin skrivnega življenja Jezusovega pred njegovim terpljenjem. — Od te nedelje do velikonočne nedelje se pri sv. maši vse izpuša, kar koli kako veselje razodeva p. psalm začetne molitve, hvalnica: „č a s t O č e t u“ i. t. d.

Postnih nedelj je šest, ki se tako le imenujejo: 1) pervopostna ali pepelnična, 2) kvaterna, 3) brezimna, 4) sredpostna (laetare), 5) tiha (černa, passionis), in 6) cvetna (dominica palmarum).

§. 52.

Sveti veliki teden (hebdomas major).

Ves postni čas je sicer namenjen premišljevanju terpljenja in smerti Jezusove; zlasti pa zadnji teden,

kterega imenujemo ali véliki teden, ker v njem obhajamo naj više skrivnosti našega odrešenja, ali sveti teden, ker ga s posebno pobožnostjo obhajamo. — Nemci ga imenujejo; Charwoche, ali od latinske besede „carus“ t. j. ljub, tedej teden ljubezni, ali od stare nemške besede „char,“ t. j. bolečina ali terpljenje, toraj teden bolečin ali terpljenja Jezusovega.

Veliki teden se prične z nedeljo, katero imenujemo cvetno nedeljo.

§. 53.

Cvetna nedelja.

Ta nedelja se v latinskem jeziku imenuje „dominica palmarum“, v nemškem „Palmsontag“, po naše bi se ji toraj reklo „palmova nedelja, od palm, ki jih cerkev to nedeljo blagoslavlja. To imé pa pri nas ni prišlo v navado, menda ker nimamo palm. — Blagoslavlja se pri nas oljke namest palm, in verni prinašajo ta dan blagoslavljat tudi enoletne šibice, zlasti leskove, katerim sem ter tje butare pravijo, in na nje navezujejo pervo zelenje in cvetje, ki je dobiti, in od tega cvetja je dobila cvetna nedelja svoje imé.

Ta dan nam cerkev pred oči stavi, kako da je Jezus, reven sicer, pa vender kot kralj svetá, veličastno na oslici jezdil v Jerusalem, kamor ga je velika množica spremljala, mu v čast in slavo pot z vejami potresala in palmove veje in oljke v rokah veselo prepevala: „Hosana Sinu Davidovemu! češen (slavljen) bodi, ki pride v imenu Gospodovem“ (Mat. 21).

Palmove veje so znamenje veselja in zmage, ž njimi so naproti hodili slavnim vojvodom po zadobljeni zmagi; oljke pa so znamenje miru. Vender pa spomin te vesele prigodbe za nas ni vesel god, ker se je Jezus jokal nad nehvaležnim in nestanovitnim ljudstvom, katero je čez malo dní kričalo: „križaj ga! križaj ga!“ — Zato cerkev vsa opravila tega dné obhaja v oblačilih višnjeve barve.

Opravila, cvetni nedelji lastna, so:

1. Blagoslavlajo se palme v spomin Jezusove častite hoje v Jeruzalem; palme so pa tudi znamenje, da je Jezus s svojim vstajenjem premagal smert; oljke ali druge zelene vejice so pa znamenje našega upanja, da bomo s Kristusom častitljivi od smerti vstali.

Da bi se tega večkrat spominjali in po cerkvenem blagoslovu božje varstvo dosegli, verni palme ali oljke seboj na dom jemljejo, jih na kak očiten kraj obešajo ter hranijo do cvetne nedelje prihodnjega leta.

2. Jezusa posnemaje, ki je slovesno jezdil v Jeruzalem, gredó duhovni z vernimi v procesii okoli cerkve s palmami ali oljkami v rokah v znamenje, da so in hočejo ostati zvesti služabniki in podložni nebeškega kralja. — Dospevši do vélikih vrat, hočejo v cerkev; toda vrata so zaperta; tadaj petje kakor petje nebeških duhov iz cerkve doní, tudi zunaj cerkve pevci pojó „Hosana.“ Ko so se notranji in zunanji pevci enekrat zverstili, subdijakon s križem na zaperta vrata poterka, vrata se odpró, zunanji pevci se z notranjimi zedinijo ter po cerkvi gredé vsi eno pesem pojejó. — Pač lepa podoba, da so po grehu bila človeku zaperta vrata nebeška, in so Bogá častili, molili in gledali le čisti angelski duhovi. Po Jezusovi smerti na križi so se pa nebeška vrata odperla, in ž njim so šli pravični v sveta nebesa ter se zedinili z angeli v čast in slavo božjo.

3. Pri sv. maši se „passion“ bere, ali pôje. „Passion“ se pravi po naše, „terpljenje,“ in tako se imenuje tisti oddelek štirih sv. evangelijev, v katerem sv. evangelisti popisujejo Jezusovo terpljenje. „Passion“ cvetne nedelje je iz evangelija sv. Matevža. Med „passionom“ duhovni in verni palme ali oljke v rokah deržé v znamenje, da Jezusa tudi v naj večem poniževanji njegovem spoznajo za svojega kralja in mu hočejo stanovitno zvesti ostati ter mu nočejo skazane časti nikdar več ne odtegniti, tedaj ne posnemati judovskega ljudstva v Jerusalemu, ki mu je cvetno nedeljo „hosana“ klicalo, v petek pa že kričalo: „Križaj ga.“

Pri besedah: „Jezus je svojo dušo zdihnil,“ duhovni in verni na obé koleni pokleknejo, v znamenje velike žalosti, in v znamenje, da neskončno ljubeznjivega žveličarja na tihem molijo.

Ako je več duhovnov pri cerkvi, „passion“ pôjejo. Eden pôje, kar evangelist pripoveduje; eden, kar je Jezusovih besed, eden, kar je Ana govoril, eden kar Kaifa, eden kar Peter, eden kar dekla, eden kar Pilat; vsi vkupej pa, kar jih je več ob enem govorilo.

V torek se pri sv. maši bere „passion“ iz sv. Marka, v sredo iz sv. Luke ža, v petek iz sv. Janeza.

V znamenje žalosti nad Jezusovim terpljenjem se véliki teden noben god ne obhaja; tudi se ne bere črna maša; zakaj pri žalostnem premišljevanji Jezusovega terpljenja vsaka druga žalost utihne.

§. 54.

Véliká sreda. Jutranjice. (matutinum, Mette).

Opomin. Judje so dan šteli po solncu od zahoda do zahoda; mi ga štejemo od polnoči do polnoči. Od tod izhaja, da je pri nas konec dneva, kar je bilo pri judih začetek dneva. Naše srede večer je judovskemu četertku jutro i. t. d.

Véliko sredo po poldne se začne premišljevanje Jezusovega terpljenja, in sicer s tem, da se v cerkvah prepevajo jutranjice, t. j. jutranje duhovske molitve. — Nemci te molitve imenujejo: „Mette“, ki je prikrajšana beseda iz latinske „matutinum“ t. j. jutranjice ali jutranja molitev.

Ravno tako se godí tudi véliki četertek in petek.

Jutranjice teh treh dní so sestavljene iz psalmov, žalostnih pesem Jeremijevih in beril, ki merijo na terpljenje Jezusa Kristusa.

V znamenje žalosti se konec psalmov izpuša navadni hvalivni sklep: Čast bodi Očetu in Sinu in sv. Duhu itd.

Žalostnice ali otožnice ali žalostne pesmi so tiste pesmi, v katerih prerok Jeremija objo-

kuje pogin Jeruzalemskega mesta zavolj pregreh judovskega ljudstva, in terpljenje zveličarjevo v preroškem duhu popisuje. Te pesmi naj nas opominjajo, da so naši grehi zadolžili Jezusovo terpljenje, ter naj nas budijo k spreobrnjenju in pokori, toraj so končavajo z besedami: „Jeruzalem, Jeruzalem, spreoberni se k Gospodu, svojemu Bogu!“ — Jeruzalem namreč nas grešnike pomeni.

Med petjem je na desni strani pred altarjem postavljen trivoglat svečnik, na katerem je nataknenih 15 vošenih sveč, ob robu 14 rudečih, bela pa na verhu. Konec vsacega psalma se ena rudečih sveč ugasne, tako da le bela še gorí. To ugasovanje pomenja, da so aposteljni in učenci Jezusa zapustili v njegovem terpljenju. Med prepevanjem Caharijeve hvalne pesmi se sveče tudi na altarji pogasé v znamenje, da je hudobno judovsko ljudstvo preganjalo tudi preroke in poslanca božje.

Po odpeti poslednji versti hvalne Caharijeve pesmi strežnik belo gorečo svečo s svečnika sname, jo nese pred altar ter jo klečé na desni strani nad altarjem v roki derží, v znamenje, da je z Jezusovo smertjo na vides ugasnila luč svetá; ko se začne peti verstica: „Kristus je bil za nas pokoren“ itd., strežnik vstane, svečo nese za altar, kjer jo v znamenje, da je šel Jezus pred pekel pravične tolažit, očem vernih toliko časa odtegne, da se psalm „miserere“ zmoli ali spôje in sklepna molitev odmoli; po končanem ropotu strežnik belo gorečo svečo spet na svečnik natakne, v znamenje Jezusovega vstajenja.

Ko duhoven sklepno molitev odmoli, s palčico na stopnjice pred altarjem nekoliko udarí, in tedaj se začne tudi v cerkvi ali pred cerkvijo velik ropot, ki nas opominja divjega vpitja judov in strašnih prigodeb v naturi ob smerti Kristusovi; po tem ropotu tem jutranjicam pravijo nemci „Pumpermette.“

§. 55.

Vélíki četertek (coena Domini, Gründonnerstag).

Vélíki četertek je spomin, da je Jezus pri zadnji večerji postavil presveto rešnje teló; sv. cerkev ta dan toraj tudi „Gospodovo večerjo (Coena Domini) imenuje.

Judje so k velikonočnemu jagnjetu in opresnemu kruhu jedli neka zelena grenka zeliša. To šego so posnemali po nekterih krajih menda tudi kristjani, ter so ta dan jedli le zelenad, ki je bila ravno takrat dobiti. Še zdaj, pravi Himioben, so družine, ki imajo velíki četertek zelena zeliša pri jedi. In od te šege je menda nemško imé „Gründonnerstag.“

Cerkvene šega vélicega četertka veselje in žalost naznanjajo; veselje nad presv. rešnjim telesom, s katerim nam je Jezus svojo neskončno ljubezen skazal; in žalost zavolj njegovega bridkega terpljenja, ki se je ta dan pričelo.

Šege vélicega četertka so:

1. Bridka martra na vélikem altarji se ogerne z belim pertom.

2. Sveta maša se v beli obleki bere; mašnik „gloria“ veselo zapoje, na koru mu slovesno odpevajo, oboje petje pa spremljajo vsi zvonovi z zvonika v znamenje veselja. Ali kmali se žalostni spomin Jezusovega terpljenja poverne, slovesno petje nehá, zvonovi in zvončekov veseli glasovi utihnejo ter molcé do sabote, in namest zvonov lesena derdra (ropotula) s zvonika derdrá (ropotá), in namest zvončekov klepetci pri sv. maši dalje klepečejo.

Zvonovi in zvončki utihnejo v znamenje velike žalosti; zvonovi pa tudi pomenjajo aposteljne, ki so bili namenjeni Jezusove nauke, kakor zvonovi svoje glasove, po svetu razpošiljati; utihnili zvonovi torej naznanjajo, da so aposteljni zapustili Jezusa v njegovem terpljenji, in da se tem sv. dnem še večí tihota spodobi, kakor drugemu postnemu času.

Derdre in klepetci so znamenja žalosti, pomenjajo pa tudi hrup nekdanjega preganjanja vernih kristjanov zavolj Kristusa.

Véliki čertek se le ena sv. maša v vsaki farni cerkvi bere. — Pri tej sv. maši mašnik tri hostije posvetí, eno za mašo tega dneva, drugo za véliki petek, tretjo pa za božji grob v monštranco; prvo mašnik pri sv. obhajilu zavžije, dve drugi pa spravi v kelih, ktereга zakrije.

Ker le en mašnik ta dan bere sv. mašo, drugi pričujoči duhovni iz njegovih rok sv. obhajilo prejmejo, kakor so ga tudi aposteljni pri zadnji večerji prejeli iz Jezusovih rok. Želeti je, da bi se njim družilo tudi veliko vernikov.

3. Po sv. maši se kelih s sv. hostijama v slovesni procesii prenese v poseben kraj, kjer se hrani do prihodnjega dné. — To prenesenje pomeni Jezusovo pot na oljsko goro po zadnji večerji.

4. Potem se vsi altari odkrijejo t. j. ves kinč se jim odvzame, med tem opravilom duhoven moli 21. psalm, v katerem je bilo marsikaj prerokovano od zveličarja, zlasti pa, da bodo njegova oblačila med-se razdelili in vadljali za njegovo suknjo. — To opravilo pomeni globoko cerkveno žalost in Jezusovo zapušenje.

5. V stolnih ali škofovskih cerkvah škofje olje blagoslavlja in dvanajst starčekom noge umivajo. Umivanje nog nam kaže neskončno ponižnost Gospodovo, iz ktere je Jezus noge umival aposteljnem pri zadnji večerji, ter nas opominja, ponižnim biti in Jezusa častiti in ljubiti v naj ubožniših in naj manjših udih njegovega duhovnega telesa.

Tudi opati v samostanih in katoliški vladarji ta dan revnim starčekom noge umivajo; papež v Rimu pa dvanajstim duhovnom.

Veliki čertek popoldné je duhovno opravilo, kakor prejšnji dan.

§. 56.

Véliki petek (paraceve).

Véliki petek je smertni dan našega Gospoda in zveličarja Jezusa Kristusa. Ta dan ni praznik, je pa dan naj večje žalosti. Sv. cerkev ta dan bridko terpljenje

Jezusovo obžaluje in grehe vsega človeškega rodú, ki so krivi Jezusovega terpljenja in njegove smerti.

Vse šege tega svetega dneva le žalost naznanjajo. Daritev sv. maše, veseli spomin kervave daritve na križi, se ta dan ne obhaja, ker nam je živo pred očmi Jezusova daritev na križi. (Glej I. §. 12, stran 27).

Šege tega dneva so te le:

1. Od začetka duhovnega opravila se sveče na altarlji ne prižgó in tudi v svetilnici se luč ugasne, v znamenje, da je ta dan luč svetá tako rekoč ugasnila, ko je Jezus umerl. — Bridke martre so s črnimi perti ogernjene; tudi duhovní v črnih oblačilih k altarlju pristopijo, se na njegove stopnjice vležejo, nekoliko časa bridko smert Jezusovo obžalujejo ter ponižno molijo njegovo neskončno ljubezen, iz ktere se je za nas daroval na križi.

2. Potem duhovni vstanejo, in mašnik, ki opravlja opravilo današnjega dne, gre k altarlju in na listovi strani bere iz sv. pisma stare zaveze oddelek, v katerem je vstajenje zveličarjevo bilo napovedano, bravec (lector) ga pa pred altarljevimi stopnjicami poje. — To berilo je vsi službi božji tega dneva predpostavljeno, da nam je v nekoliko tolažbo pri premišljevanji bridkega terpljenja. To berilo se koncá z molitvijo: Jezusovo terpljenje nam bodi v zveličanje.

3. Zdaj se bere tisti oddelek iz sv. pisma, v katerem je zapovedano, kako naj judje zakoljejo in jedó velikonočno jagnje, ki je bilo predpoda zveličarjeva. Zato se potem bere ali poje (kakor cvetno nedeljo) „passion“ ali terpljenje Jezusovo, kakor ga nam je popisal sv. Janez, v dokaz, da je bilo ta dan pravo velikonočno jagnje nove zaveze v resnici darovano.

4. Po „passion-u“ poje mašnik molitve za vse ljudi: za papeža, škofa, vso duhovšino, za cesarja in vse verne; za kerševance, krivoverce in razkolnike ali ločence, za jude in nevernike. Pred vsako molitvijo z besedami: „Kolená pripogním o (Flectamus genua)“, dijakon pričujoče verne k molitvi vabi, subdijakon pa jim veleva zopet vstati, rekoč: „levate“ t. j. vzdí-

gnite se; le pred molitvijo za jude se kolena ne pripognejo, v znamenje studa, da so judje poklekovaje zasramovali Jezusa.

Te molitve so pač živ dokaz keršanske ljubezni sv. katoliške cerkve. Kakor je Jezus pred svojim terpljenjem molil za svoje aposteljne in vse verne, na križi pa še celó za svoje sovražnike in morivce, ravno tako moli tudi njegova sv. cerkev véliki dan našega odrešenja s serčno željo, da bi se vsi ljudje zveličali in nikdo ne pogubil. In tako sv. cerkev kaže, da sovraži in zametuje le greh in zmoto, grešnike in zmotence pa miluje in za nje moli.

5. Po dokončanih teh molitvah mašnik s črnim pertom zakrito bridko martro v roke vzame ter jo polagoma razkriva, v spomin, da so bili Jezusu oblačila slekli, trikrat pojé: „Glejte, les križa, na katerem je viselo zveličanje svetá.“ — „Priditi, častimo,“ mašniku pevci vselej odpojejo.

Ko je mašnik odrito bridko martro, zamnje našega odrešenja, pokazal ljudstvu, jo na pripravljeni, s črnimi perti pogernjeni kraj nese, jo tam na černo blazinico položi, v spomin, da je Jezusovo teló bilo položeno v grob; — potem se podá na svoj kraj, si čevljo izzuje, bridki martri bližaje se trikrat pred njo poklekne, ter ji iz ponižnosti le noge poljubi. — Ravno tako pričujoči duhovni in verni svetemu križu čast skazujejo. Med tem češenjem sv. križa se na koru pojejo „očitanja“ (improperia), s katerimi se judovskemu ljudstvu naštevajo brezštevilne dobrote, ktere je Jezusu s toliko nehvaležnostjo povračevalo.

6. Ko je češenje sv. križa končano, gredó duhovni v procesii po kelih, v ktereга ste bili v četertek položeni posvečeni hostii, ga na veliki altar prinesó, in potem se prično opravila, ki so namest sv. maše; namreč: mašnik v kelih vina in vode vlije, nekaj molitev opravi, med katerimi je tudi „očenaš“, eno sveto hostijo z desnico s pateno vred nad desno ramo povzdigne, jo potem precej nad kelihom zlomi kakor pri sv. maši,

mali košček v kelih spustí, le zadnjo molitev pred sv. obhajilom moli, se s sv. hostijo obhaja in vino z malim koščekom sv. hostije iz kelika zavžije.

7. Drugo hostijo v monštranco dene, katero z belim zagrinjalom ogerne in v procesii nese v posebni, v to napravljeni kraj, ki nam pred oči stavi Jezusov, v skalo vsekán grob, ter sveto rešnje teló tam izpostavi med lučicami in cveticami.

Ta kraj božji grob imenujemo, ki je po raznih krajih različno napravljen, olepšan in razsvetljen; večidel pa je vpodobljen grob, v skalo vsekán, na Jožef arimatejevem vertu blizo Kalvarije, odkodar se v daljni daljavi nižje vidi Jeruzalemsko mesto; okoli groba vertna drevesa in cvetice, pred grobom pa straža. — Da bi pač množica, ki ta in prihodnji dan obiskuje božji grob, vselej navdana bila s pravim spokornim duhom, in se vselej spodobno in pobožno vedla, kakor se svetima dnevoma in svetemu kraju spodobi! — Obiskanje božjega groba nam podobuje pobožne žene in aposteljne pri Jezusovem grobu.

57.

Véliká sabota (sabbatum sanctum).

a) dopoldne.

Véliká sabota nas spominja, da je Jezusovo teló v grobu počivalo med tem, ko je njegova duša šla pred pekel, pobožne duše stare zavese tolažit, jim naznanovaje doveršeno odrešenje.

Sveto mašo smé, kakor v čertek, tudi ta dan le en mašnik v slednji farni cerkvi brati; sv. obhajilo se kakor véliki petek tako tudi danes zdravim vernim ne deli; altarji so tudi še brez vseh lepotij, brez per-tov, tabernakelj je odpert in prazen, bridka martra v posebnem kraji na čer-ni blazinici na tleh leží, zunaj božjega groba v cerkvi nobena luč ne gorí, ne na altarjih, ne pred altarji, ne v svetilnicah: vse naznanja, da Jezus v grobu počiva.

Vender pa molitve in opravila vélike sabote že vse na vstajenje Jezusovo merijo; in so te le:

1. Blagoslavljanje ognja. — Pred cerkvijo se iz kremen a ukreše ogenj, s katerim se nekoliko derv ali oglja zažge; — ta ogenj mašnik blagoslavlja, in ž njim se potem vse tri sveče na stalnici s tremi roglji užgó. — Ogenj se iz kremen a izkreše v znamenje, da je Jezus podlagni ali stalni kamen našega zveličanja, iz kterega se izhaja luč, ki nas razsvetljuje.

Potem mašnik pet kadilnih zern za velikonočno svečo blagoslavlja.

Ko so se ostanki sv. olja na blagoslovljenem ognji sežgali, se duhovšina v cerkev v procesii podá. Dijakon nese stalnico s tremi roglji, na vsaki roglj je nataktnjena bela sveča; k velikemu altarju gredé se sveča za svečo z blagoslovljenim ognjem užgé, in sicer prva precej pri vstopu v cerkev, druga sredi cerkve, tretja pred velikim altarjem. Ko je vsaka sveča užgana, dijakon s stalnico vselej poklekne, in vsi drugi ž njim vred, dijakon povzdigne glas ter zapoje: „Luč Kristusova“; vsi drugi duhovni mu pojé odgovorijo: „Bogu bodi zahvala“, namreč zato, da smo po Kristusu spoznali trojedinega Bogá. Palica ali stalnica s tremi roglji namreč pomenja presveto Trojico.

2. Blagoslavljanje velikonočne sveče, ki nam pomeni Jezusa, od smerti vstalega.

Ko se sveča začne blagoslavljeti, še ne gorí, v znamenje, da Gospod še počiva v grobu. Začne se blagoslavljeti s prelepo hvalno pesmijo na častito vstajenje Kristusovo; med petjem dijakon pet blagoslovljenih kadilnih zern v podobi križa vanjo vtakne, kar pomeni maziljenje Jezusovega telesa in pet ran Gospodovih; potem s triroglja eno svečo sname, ter ž njo velikonočno svečo prižge v znamenje, da se je Jezus s svojo božjo vsegamogočnostjo oživil; in poslednjič tudi vse svetilnice po cerkvi prižge. — Blagoslovljena velikonočna sveča se na evangeljsko stran k altarju postavi, in se odslej do praznika vnebohoda pri vsaki slovesni službi božji prižiga. Pozneje se tudi vse druge sveče na altarji prižgó, v znamenje, da se vsa luč, t. j. po aposteljskih razširjeni nauk, od Kristusa izhaja.

3. Prerokovanje. Bere se dvanajst oddelkov iz svetega pisma stare zaveze, v katerih se pripovedujejo poglobitniša prerokovanja in predpodohe, ki so se nad Jezusom spolnile.

4. Blagoslavljanje kerstne vode; glej I. §. 73. stran 126.

5. Poslednjič se daritev sv. maše v beli barvi opravlja. V starih časih je bila ta sv. maša v velikonočni noči, zato se njene molitve vjemajo z nočjo in vstajenjem Kristusovim. Ko mašnik „Gloria“ zapoje, vsi zvonovi v zvoniku in zvončki po cerkvi zadone vernim veselo oznanovaje častito vstajenje Jezusovo. — Po prebranem listu mašnik veselo „alelujo“ trikrat vselej z nekoliko vzdignjenim glasom zapoje, ki se mu enako na koru odpeva.

Beseda „aleluja“ se zlasti o velikonoči in vsem velikonočnem času pogostoma pristavlja mašnim in družim cerkvenim molitvam, zlasti psalmiškimi „antifonami“. Vzeta je iz hebrejskega jezika in v našem jeziku pomenja: „hvalite Gospoda“, ali „Bog bodi hvaljen“. Š pogostim ponavljanjem te besede nas cerkev opominja, da se ljubemu zveličarju brez prenehanja zahvaljujemo ter ga hvalimo zavolj njegovega častitljivega vstajenja. Sv. Avguštín tej navadi še drug lep vzrok pridene, rekoč: Velikonočni čas (od velikonoči do binkošti) nam pomenja večno zveličanje v nebesih, kjer bomo, s svetniki zedinjeni, Boga brez prenehanja hvalili; postni čas pa je podoba sedanjega minljivega in betežnega življenja, kjer nam je s hudim nagnjenjem vojskovati se, grehe objokovati in po nebeški domačiji zdihovati in hrepeneti. V sedanjem življenji še le pričakujemo večnega zveličanja, deležni ga pa še nismo. Toraj se aleluja pristuje veselemu velikonočnemu času, ne pa žalostnemu postu.“ — Beseda aleluja se sicer rabi tudi o družih letnih časih, čeravno ne tako pogostoma, ker smo Jezusu vedno hvalo dolžni zavolj njegovega vstajenja, zlasti se pa rabi ob nedeljah, ker je vsaka nedelja spomin zveličarjevega vstajenja.

b) popoldne.

Vélike sabote popoldné nam velikonočno jutro predočuje; toraj se ob določenem času vesele, velikonočne jutranjice pojó.

Po dokončanih jutranjicah mašnik z drugo duhovšino gré v božji grob, ondi presveto rešnje teló s kadilom pokadí, z monštrance belo tanko ogrinjalo sname, in monštranco v roke primši trikrat vselej z zvišanim glasom zapóje „Aleluja“, ravno tako mu pevci odpojó, potem mašnik prične velikonočno pesem: „Kristus je od smerti vstal“. Nato se presveto rešnje teló v procesii iz cerkve nese med petjem in zvonjenjem, da vstalega zveličarja moli keršanska obilna množica, ki se je zbrala k svetemu opraviilu. — V cerkev vernivši se, mašnik presv. rešnje teló na altar postavi, hvalno pesem „Te Deum laudamus“ zapoje, in potem s presv. zakramentom vernim slovesni blagoslov da.

§. 58.

Velika noč (pascha).

Velikonočno nedeljo ali o vuzmi (vsfers, vskrse-nije) spomin častitljivega vstajenja Jezusa Kristusa obhajamo. Ta god in praznik je v katoliški cerkvi vedno bil prvi in poglobitni dan, ali kakor ga sv. Gregor imenuje, „naj večí vseh praznikov in kralj vseh dní;“ zakaj Jezusovo vstajenje je porok našega odrešenja, podlaga naši sveti veri in poroštvo našega vstajenja.

Cerkev ta god imenuje „p a s a“ — praznik. „P a s a“ ali „p a s h a“ je hebrejska beseda in se po naše pravi „m e m o h o d“. Judje so ta praznik obhajali v spomin, da je morivni angel v Egiptu memo izraelskih prebivališ, z jagnjetovo kervjo zaznamvanih, memo šel med tem, ko je moril pervorojenstvo po Egiptu, in v spomin svojega rešenja iz sužnosti egiptovske.

Naša sveta cerkev z vso pravico ta god „p a s a“ imenuje, zakaj dan vstajenja Jezusovega je za res m e m o h o d, in sicer memo žalosti v veselje, memo smerti

v življenje, memo satanove sužnosti v prostost otrok božjih.

Nemci imenujejo velikonočni čas „Ostern“ in véliko nedeljo „Ostersonntag“. „Ostern“ je pa menda iz stare nemške besede „Urständ“ t. j. vstajenje.

Velikanoč je vselej v nedeljo, in sicer prvo nedeljo po šipu (polni luni) po 21. sušcu, ko sta noč in dan enako dolga.

Po velikinoči se ravnaajo vsi daljni Gospodovi prazniki, ki se toraj premakljivi imenujejo, p. vnebohod, ki je vselej 40, binkošti, ki so vselej 50, sv. Trojice, ki je vselej 60 in sv. rešnjega telesa, ki je vselej 64 dni po velikinoči; in tudi, število nedelj po sv. treh kraljih in po binkoštih se ravnaajo po nji.

Vsa opravila velikonočnega praznika naznanjajo veselje nad vstajenjem Gospodovim; so pa tale:

1. Altarji so, kolikor cerkev premore, okinčani, na véliki altar je postavljena podoba vstalega Jezusa z belo-rudečim bandercem v roki, ker je smert in pekel premagavši iz groba vstal ter nam mir s svojo kervjó zadobil; zraven vélikega altarja pri vsaki očitni službi božji velikanočna sveča gorí.

2. Duhovni se oblačijo v naj lepša bela oblačila, ki jih ima cerkev; pri sveti maši se po zbranem listu vesela „aleluja“ večkrat ponavlja in tudi besedam: „Ite missa est“ konec maše se pristavite dve aleluji, ki verne opominjate, da se naj tudi doma spominjajo Gospodovega vstajenja.

Vsaka keršanska družina in še celó naj ubožniši družinica si za ta dan nekoliko mesá, kruha, jajc in hrena preskerbí, si jih dá blagosloviti ter jih veselega serca vživa in kaj rada prijatlom in znancem in še celó ptujcem ž njimi postreza. —

Od starodavnih časov so v navadi pirhi ali pi-sanke, t. j. kuhana in rudeče pobarvana jajca, ki tudi naznanjajo vstajenje Gospodovo. Jajčeva lupina naznanja Jezusov grob, kterega je Jezus iz lastne moči prederl;

rudeča barva pa veselje, ki ga zlasti nedolžni otročiči s pirhi imajo.

Velikonočni praznik se v cerkvi vso osmino obhaja v znamenje vednega veselja nad Jezusovim vstajenjem; zapovedan praznik je pri nas dandanašnji pa le še ponedelek.

§. 59.

Povelikonočni dnevi in prazniki.

Velikonočni dobí še prištevamo 40 dni po velikonoči v spomin, da je Jezus po svojem vstajenji še 40 dni bival na svetu, preden je v nebesa šel. Spomin njegovega vnebohoda 40. dan po velikonoči, ki je vselej četrtek, obhajamo in ga vnebohod imenujemo. Ta praznik toraj velikonočno dobo sklepa.

Povelikonočna doba pet nedelj šteje. Perva nedelja se imenuje tudi bela nedelja, v spomin, da so nekdam tisti, ki so bili veliko saboto keršeni, belo oblačilo, ktereга so pri sv. kerstu prejeli, to nedeljo zadnjikrat nosili.

Evangeli perve nedelje nam pripoveduje prikazen Jezusovo po vstajenji, pri kateri je apostelnom dal oblast, grehe odpušati; evangeli druge nedelje nam oznanuje priliko od dobrega pastirja, ki da življenje za svoje ovce; evangeli tretje, četerde in pete nedelje pa so vzeti iz Jezusovega tolaživnega govora po zadnji večerji, s katerim jih zastran svoje ločitve tolaži, jim sv. Duhá obeta ter jih opominja k molitvi.

V velikonočno dobo je sv. cerkev vpeljala štiri procesije, ki so od starodavnih časov že v navadi, in sicer procesijo na svetega Marka dan (25. malega travna) in v ponedelek, torek in sredo po peti nedelji ali pred vnebohodom Gospodovim.

Obhod na sv. Marka dan je leta 590 vpeljal sv. papež Gregor véliki, v odvernjenje kuge, ki je tiste čase grozno razsajala.

Obhode pred vnebohodom Gospodovim pa je leta 469 prvi obhajal sv. Mamert, škof Vienski na francozkem v očitno prošnjo, da bi Bog njegovo škofijo re-

šil velicih nesreč, kuge, slabih letin in požarov, ki so bile njegovo škofije zadele; kmali so bili pa vpeljani po vseh keršanskih krajih.

Dandanašnji te tri procesije obhajamo zlasti s prošnjo, da bi nas Bog obvaroval vojske, kuge in lakote; po kmetih in malih mestih gredó procesije po polji, da bi se toljkanj gorečniše vnela naša molitev za ohranjenje upa polne žetve. Obhajamo jih ravno pred Kristusovim vnebóhodom, kakor da bi hotli Jezusu ravno pred njegovim odhodom naročiti vse svoje potrebe, da jih nese v nebesa svojemu in našemu očetu.

Ves ta teden imenujemo ali prošnji teden, ker v njem svoje prošnje pošiljamo v nebesa, ali križev teden, ker se pred procesijami nosi križ.

§. 60.

Vnebóhod Gospodov (ascensio).

Praznik vnebohoda Jezusovega nas spominja ti-
stega trenutka, ko je Jezus pričo svojih apostelnov in učencev častitljivo v nebesa šel na oljski gori.

Sveto pismo nam to prigodbo tako le pripoveduje:

„Jezus je peljal svoje učence venkej v Betanijo (na oljsko goro), in je svoje roke vzdignil in jih blagoslovil. In prigodilo se je, kadar jih je blagoslavljal, se je od njih ločil in je v nebesa šel.“ (Luk. 24, 50, 51).

— „Vpričo njih se je vzdignil, in oblak ga je vzel spred njih očí. In ko so ga gledali v nebó iti, glej! dva možá sta stala pri njih v belih oblačilih; in sta rekla: Možjé Galilejci! Kaj stojite in gledate v nebó. Ta Jezus, kateri je bil vzet od vas v nebó, bo tako prišel, kakor ste ga vidili iti v nebó.“ Ap. dj. 1, 9—11.

Aposteljni so bili z nekako otožnostjo napolnjeni, ko so vidili Jezusa ločiti se; nekaka otožnost prevzame tudi sv. cerkev pri spominu Jezusove ločitve, vendar pa otožnost premaga veselje nad poveičanjem njegovim, ko je njegova človeška natura bila povzdignjena nad vse stvari in je od tedaj deležna neskonč-

nega veličastva njegove božje nature. Zato se ta dan od starodavnih časov veselo obhaja in sicer 40. dan po velikinoči, ki je vselej četrtek, ker je Jezus po ustnem izročilu 40. dan v četrtek ob šestih t. j. o poldné v nebesa šel.

Temu godu lastne sęge so:

- a) Velikonočna sveča se ugasne pri slovesni sv. maši po svetem evangelii, v katerem se Jezusov vnehod pripoveduje, in se od altarja vzame v znamenje, da s tem praznikomjenja velikonočna doba;
- b) podoba vstalega zveličarja se po evangelii z altarja vzame in odnese;
- c) v stolnih cerkvah se po nekterih krajih o poldne duhovni snidejo k molitvi, po kateri se da blagoslov s sv. rešnjim telesom.

Tudi ta praznik ima svojo osmino.

IV.

Binkoštna doba.

§. 61.

Binkoštna doba sploh.

Binkoštna doba nam pred oči stavi neskončno ljubezen svetega Duhá, ki vernim delí sad odrešenja ter jih posvečuje po cerkvi, ki jo je na zemlji vstanovil Jezus Kristus.

§. 62.

Predbinkoštni dnevi ali pripravljanje na binkošti.

Predbinkoštni dnevi ali pripravljanje na binkoštni praznik v velikonočno dobo sega, kar očitno naznájajo evangelii že od četrte nedelje po velikinoči, ki naše oči obračajo v sv. Duhá, ktereга je Kristus obljubil aposteljnom in svoji cerkvi.

Da se na binkoštni praznik posebno skerbno pripravljajmo, nas pa zlasti predbinkoštna sabota opominja. To saboto je namreč zapovedan post, nam

v opomin, da sta post in molitev naj boljše pripravljane na darove svetega Duhá.

Binkoštna sabota se skoraj ravno tako obhaja, kakor vélika sabota:

- a) Ta dan se tudi bere prerokovanje iz sv. pisma stare zaveze, toda le šest prerokovanj od zveličarja in prihoda sv. Duhá, ki so se v novi zavezi na tanko dopolnila;
- c) Tudi se kerstna voda blagoslavlja.
- c) Pri „glorii“ slovesne sv. maše tudi vsi zvonovi zazvoné v znamenje veselja nad prihodom sv. Duhá.

§. 63.

Binkoštni praznik (Duhovo, pentekoste).

1. Binkoštni praznik je spomin prihoda svetega Duha, in je vselej v nedeljo.

Opomin. Naša beseda binkošti, kakor nemška „Pffingsten“, je izpeljana iz greške besede „pentekoste“, ki pomenja „petdeset“; binkoštni dan je namreč petdeseti dan po vstajenji Gospodovem.

Sveto pismo (ap. dj. 2, 1—4.) nam prihod sv. Duha tako le popisuje:

„Ko je bilo petdeset dni dopolnjenih, so bili aposteljni vsi skupej na tistem mestu. — In vstal je nanagloma z neba šum, kakor prihajočega silnega piša, in je napolnil vso hišo, kjer so sedeli. — In so se jim prikazali razdeljeni jeziki kakor ognja, in je sédel na njih slehernega. — In vsi so bili napolnjeni s svetim Duhom, in so začeli govoriti v mnogoterih jezikih, kakor jim je sv. Duh dajal izgovarjati.“

2. Binkoštni dan je spomin dneva, ko se je ustanovila vidna keršanska cerkev, ktera se je ta dan začela, kar apostoljsko djanje tako le pripoveduje:

„Ko je bil prišel sv. Duh nad aposteljne, apostelj Peter pred zbrano množico stopi, ter Jezusa, križanega in vstalega mesija oznanuje. Ko so pa to slišali judje, jih je v serce zbôdlo, in so rekli Petru in unim

apostelnom: Možjé, bratje, kaj nam je storiti? Peter pa jim rekel: Spokorite se, in daj se kerstiti slehern zmed vas v imenu Jezusa Kristusa v odpušenje svojih grehov; in prejeli bote dar svetega Duhá. Zakaj vam je dana obljuba, in vašim otrokom, in vsem, kateri so deleč, ktere koli bo poklical Gospod, naš Bog. Kteri so njegov nauk sprejeli, so bili keršeni; in pridružilo se je tisti dan okoli tri tavžent duš.“ Ap. dj. 2, 37, 38, 39, 41.

Binkoštni praznik je toraj zmed nar višjih godov; zakaj odrešenje bi nam ne bilo nič pomagalo, ako bi ne bil prišel sveti Duh, ljudém delit milost, ki jih je Jezus pridobil s svojo smertjo na križi. Sv. Duh je prišel nad aposteljne, aposteljni so ga s poklado rok ali v zakramentu sv. posvečevanja zročili svojim naslednikom, da oznanujejo neskaljeni nauk Jezusov, da svete zakramente delijo in verne vodijo v večno življenje. Sveti Duh nas v zakramentih posvečuje, grešnike v otroke božje spreobrača in vse nadnarurne darí vernim delí.

Imé „binkošti“ je iz greške besede „pentekoste,“ ki pomenja „petdeset.“ Ta praznik je to imé zadobil ali zato:

- a) ker je sv. Duh ravno petdeseti dan po veliki noči prišel nad aposteljne, ali pa
- b) zato, ker je bil tisti dan tudi judovski binkoštni praznik, ki so ga judje tudi petdeseti dan po velikonočnem prazniku obhajali v spomin postavodaje na sinajski gori, ali 50. dan po izhodu iz Egipta. Tako bi bili judovski binkošti predpoda keršanskih binkošti.

Binkoštni god se s sedmino obhaja; zapovedan praznik je pa le še pondelek.

V spomin prihoda sv. Duha nad aposteljne škofje ta dan v svojih stolnih cerkvah zakrament sv. birme delijo; po družih krajih pa ali pred praznikom ali po prazniku.

§. 64.

Pobinkoštni sv. časi.

a) nedelje:

Pobinkoštni dobi se ves čas od binkošti do adventa prišteva. V tem času navadno 24 nedelj štejemo; jih je pa tudi ali manj ali več, kakor je velikanoč prej ali pozneje; ako jih je manj, se v nedeljo pred adventom sv. maša 24. nedelje po binkoštih bere, 23. ali 22. teden se pa izpustita; če jih je pa več od 24, se pred 24. nedeljo vverstijo tiste nedelje, ki so po sv. treh kraljih ostale.

Pobinkoštna doba je naj dalji celega leta, in nas uči, da cerkve ne bode konec do končanja svetá, ter nas opominja, božje dobrote pogostoma premišljevati in se jih s hvaležnim srcem veseliti; — sta pa tej dobi tudi dva kvaterna tedna vverstena.

b) zapovedani Gospodovi prazniki.

Zapovedana Gospodova praznika po binkoštih sta dva, namreč:

§. 65.

1. Praznik presvete Trojice.

Praznik presvete Trojice nam očitno in slovesno pred oči stavi naj višji skrivnost svete vere, namreč skrivnost presvete Trojice. Ta god je pa vselej prvo nedeljo po binkoštih, in je tako rekoč ponavljanje vseh svetih skrivnost ob enem, ktere smo slovesno obhajali o posameznih preteklih praznikih in godovih; zato so tudi opušene vse posebne slovesnosti. To pa tudi zato, ker po besedah papeža Aleksandra III. spomin presvete Trojice obhajamo vsako nedeljo, in kakor rimski cerkveni red pravi, ker vsaki dan govorimo: „Čast bodi Očetu in Sinu in svetemu Duhu.“

§. 66.

2. Praznik presvetega rešnjega telesa (telovo, ali telesovo, „Corporis Christi“, „Frohnleichnam“).

Praznik svetega rešnjega telesa obhajamo v spomin presvetega zakramenta, kterega je Jezus pri zadnji večerji postavil.

Opomin. Nemška beseda „Frohnleichnam“ je sestavljena z besedo „Frohn“, t. j. Gospod, in „Leichnam“, t. j. teló, toraj se po naše pravi: „Teló Gospodovo“.

Ta spomin sicer od apostoljskih časov sem véliki četrtek obhaja sveta cerkev; ali ker ta dan, ki je ravno pred spominom Jezusove smerti, ne dopušča čistega veselja, je veseli spomin neizrečene ljubezni Gospodove prestavila na deseti dan po binkóštih, t. j. na četrtek po prazniku presvete Trojice, tedaj v dobo, ko je v omlajeni naturi nova radost in krasota oživljena, in vertovi in gozdi pisanih cvetic in zelenih drevés dovolj ponujajo, da zamoremo veličastno obhajati preveseli spomin.

Ta praznik je bil tako le vpeljan:

Okoli leta 1230 je v „Litihu“ na nizozemskem živila pobožna nuna, Julijana po imenu. Bog, ki modrim prikriva marsikaj, kar razodeva priprostim, v pobožni Julijani s prikaznijo zbudí misel, da se še en praznik pogreša v katoliški službi božji, namreč poseben praznik presvetemu rešnjemu telesu na čast. Prikazen pa je bila ta: Večkrat je v spanji vidila svetlo polno luno, ki je pa bila na enem kraju obsenčena ali zatemnela. Tudi pomen te prikazni ji je bil dan; da namreč ta zatemneli lunini kraj pomenja, da manjka praznika presvetemu rešnjemu telesu na čast, in da bo katoliška služba božja še le po tem v svoji popolni lepoti. Prikazen in dani pomen Julijana litiškemu škofu in več duhovnom razodene in ponižno prosi, ji dovoliti, da bi smela v svojem samostanu kak poseben dan v letu odločiti češenju presvetega rešnjega telesa. Spoznavši resničnost prikazni in njen sveti pomen ji prošnjo dovolijo. Leta 1246 so v litiški škofii ta praznik prvič obhajali, papež Urban IV. ga leta 1264 za ves katoliški svet zapové. To zapoved je pa še le Vienski cerkveni zbor 1311 speljal. Da bi verne k slovesnišemu obhajanju spodbudili, so prihodnji papeži za ta praznik mnogo odpustekov podelili.

Praznik svetega rešnjega telesa cerkev iz treh vzrokov obhaja:

1. da se nebeškemu zveličarju očitno in slovesno zahvaljuje za neskončno ljubezen, iz ktere hoče Jezus vedno pri nas ostati v presvetem zakramentu;
2. da nevernikom in krivovercem nasproti očitno in slovesno spoznava svojo versko resnico, da je Jezus resnično pričujoč v presvetem zakramentu;
3. da nebeškemu zveličarju očitno in slovesno zadostuje za toliko nečast, ki mu jo v presv. zakramentu delajo neverci, ki ga nočejo spoznati, mlačni kristjani, ki zanj ne marajo, in grešniki, ki ga nevredno prejemajo.

Praznik svetega rešnjega telesa se povsod kaj veličastno obhaja s procesijo, ki se, kolikor se le zamore, slovesno vravnava; in siser:

1. Po slovesni sv. maši se presv. rešnje teló med veselim petjem in slovesnim zvonjenjem in žvenkljanjem iz cerkve nese, verno ljudstvo ga spremlja; kdorkoli more od doma, hoče pričujoč biti pri veseli slovesnosti.

2. Vsaka podružnica ima svoje bandero, ki se pred njeno srenjo nosi; za banderom se zbere njena soseska v procesijo, otročiči spredaj, za njimi možki in za temi ženstvo; pred ženstvo za možkimi se pevci zberó, ki vesele pesmi prepavajo Jezusu na čast, poslednjič pridejo na versto bandera farne cerkve, za katerimi dečki in možki gredó; za njimi se nesejo dve majheni banderci vstric pred belo oblečenimi deklicami, za katerimi hodi duhovšina; nad mašnikom, ki sv. rešnje teló v rokah nese, se nese nebó.

Sveto rešnje teló za mašnikom spremlja deželjska gosposka in za njo ženstvo.

3. Kodar procesija gre, je pot s cveticami potresena, ob hišah in cestah so postavljena majhena zelena drevesca ali veje (maji), na okinčanih oknih pa sveče goré. — Po kmetih procesija na polje gré.

4. Na štirih krajih so postavljeni altariji, pri kterih procesija postoji, mašnik sv. rešnje teló v mon-

štranci nanje postavi, in poje se pri prvi postaji začetek evangelija sv. Matevža, pri drugi sv. Marka, pri tretji sv. Lukeža in pri četerti začetek evangelija sv. Janeza. Po vsacem evangeliu pa mašnik množici blagoslov s svetim rešnjim telesom dá; po vsakem blagoslovu se Jezusu čast in zahvala s strelom skazuje.

5. Po blagoslovu pri četertem altari se procesija v cerkev verne, mašnik sv. rešnje teló na véliki altar postavi, pokadí, in zapoje potem „Tantum ergo sacramentum“ in „Genitori genitoque“, in še enkrat zbranemu ljudstvu s presv. zakramentom blagoslov podeli.

Ta veseli praznik ima osmino, v kateri je v mestih nekoliko časa vsaki dan presveto rešnje teló izpostavljeno; po kmetih je pa vsaki dan maša pred izpostavljenim presv. rešnjim telesom. Namen in želja svete cerkve je, svoje verne spodbuditi, Jezusa večkrat obiskovati in moliti v presv. zakramentu.

§. 67.

Manji prazniki Gospodovi v binškošni dobi.

Naša sveta mati katoliška cerkev še več praznikov Gospodovih obhaja, ki pa niso zapovedani prazniki. Obhaja jih v spomin posameznih trenutkov iz življenja Jezusovega ali v čiščenje orodja njegovega terpljenja. Zlasti so pomniti ti le:

1. Praznik presvetega serca Jezusovega, v petek po osmini sv. rešnjega telesa;

2. praznik najdenja sv. križa 3. vélikega travna, in povišenja sv. križa 14. kimovca.

Po slavni zmagi, ki jo je cesar Konštantin véliki po prejeti čudni prikazni sv. križa dobil nad Maksencijem, je bila Konštantinova mati v spanji opominjana, da naj gre v Jeruzalem iskat križa Gospodovega. Helena gre v Jeruzalem in ukaže podreti malikovavski tempelj boginje Venere. Da bi bili namreč spomin Jezusovega terpljenja zatemnili, so bili never-

niki pred kacimi 180 leti ta tempelj sezidali na mestu, kjer je stal križ, na katerem je bil Jezus križan. Ko je bila sv. Helena oskrunjeni sv. kraj očistila, je ukazala na njem na globoko kopati; in izkopali so ondí tri križe, in posebej našli tudi napis Gospodovega križa in žeble, s kterimi je bil Jezus nanj pribit. Ker se je napis prilegel vsacemu teh križev, ni bilo gotovega znamenja, kteri zmed njih je Gospodov križ. Toda glej, vsaki dvom čudež zmaga ali prežene. Jeruzalemski škof, Makari po imenu, se v serčni in zaupljivi molitvi k Bogu oberne s prošnjo, da bi dal znamenje, kteri je pravi Gospodov križ? Po božjem navdihnjenji ukaže za smert bolne žene pričo pobožne cesarice in obilne množice dotakniti se z najdenimi križi. Perva dva ji nič ne pomagata; ko se je pa s tretjim dotaknejo, je zdajci popolnoma ozdravela. —

Tako nam rimski breviar ta čudež pri najdenji svetega križa pripoveduje, in sveta cerkev je v ta spomin postavila praznik najdenja sv. križa 3. vélikega travna.

Na mestu, kjer je bil najden pravi križ Gospodov, je dala sv. Helena zidati prelepo cerkev; en del sv. križa v škrinjico iz čistega srebrá položiti in v tej cerkvi hraniti. Drugi del sv. križa in žeble, s kterimi je bil naš Gospod nanj pribit, je pa poslala svojemu sinu Konštantinu v Rim, kjer je bil postavljen v cerkev sv. križa, ki se je v ta namen sezidala. Tisti čas je cesar Konštantin dal postavo, da se odsehal ne smé nikdo več k smerti križa obsoditi. Tako je križ, ki je bil dosehal znanje pohujšanja, zasramovanja in naj večí sramote, postal znanje spoštovanja, častí in slave. — In v ta spomin je sv. cerkev vpeljala poseben praznik z imenom povišanje sv. križa 14. kimovca.

Leta 614 Perzijani jeruzalemsko mesto s silo v svojo oblast dobé in sv. križ, ki je bil v zapečateni omarici, odpeljejo; še le leta 629 jim ga cesar Herakli odvzame ter ga sam na Kalvarijo prinese. V spomin te dogodbe se je jel ta praznik še slovesniše obhajati.

Delci sv. križa so se pozneje po vsem svetu razpošiljali in se še dan današnji razpošiljajo, in se s škofovim privoljenjem v čast sv. križa dajejo vernim kuševati.

§. 68.

Praznik cerkvenega posvečevanja.

Praznik cerkvenega posvečevanja je spomin ti-stega dneva, ko se je bila ktera hiša posvetila za službo božjo. V našem cesarstvu se ta spomin po vseh cerkvah ob enem obhaja, in sicer tretjo nedeljo mesca vinotoka v zahvalo, da imamo hiše božje in v zahvalo za vse dobrote, ki jih v njih prejemamo.

Osem dni pred to nedeljo se v zvonikih rudečebela bandera razobešajo, in se tudi osem dni po tej nedelji še le s zvonikov jemljejo — Ta bandera nanzanjajo veselje, da Jezus hoče med nami v cerkvah prebivati, in verne spodbujajo, da radi hodijo v hišo božjo Jezusa obiskovat. V spomin posvečenja to nedeljo procesija gre okoli cerkve, pri kateri mašnik cerkveno zidovje z blagoslovljeno vodo kropí, in pri slovesni sv. maši se na cerkvenih stenah prižiga dvanajst sveč na mestih, ki so bili s sv. krizmo maziljeni.

To nedeljo tudi Cahejevo nedeljo imenujemo, ker se pri sv. maši bere ali poje sv. evangeli, ki nam pripoveduje, da je Jezus v Cahejevo hišo šel in ga spreobernal.

Mariini prazniki.

§. 69.

Cerkveno češenje prečastite Device Marije.

Ob vseh casih je mati katoliška cerkev Marii posebno češenje skazovala. In to se Marii tudi spodobi; zakaj

- a) Bog sam je Marii naj večí čast, ki se le da stvarém misliti, skazal s tem, da jo je izvolil za mater Božjo;

- b) Marija vse angele in svetnike v gnadah in svetosti presega. Ona je bila iz posebne milosti božje brez madeža izvernega greha spočeta, ona je bila tudi ves čas svojega življenja brez vsega greha, in oblagodarjena z vsemi čednostmi;
- c) Marija vse angele in svetnike v veličastvi presega zavolj naj tesnejši zveze s Kristusom;
- d) Marija vse angele in svetnike tudi v moči presega. Zavolj svoje take tesne zveze s Kristusom nam zamore vse milosti sprostiti pri Bogu, in po nji nam Bog vse milosti deli, ker je bila delavna pri našem odrešenju.

To visoko češenje Mariino pa ni moljenje. Bogá samega molimo, ker je sam od sebe naj viši Gospod in stvarnik nebes in zemlje; Marijo pa le častimo, ker je božja stvar, katero je Bog oblagodaryl z naj večo častjo, ki jo zamore stvar imeti. Bogá molimo, ker je sam od sebe neskončno popolnoma; Marijo pa častimo zavolj visokih prednost, ki jih je od Bogá prejela. Z visokim češenjem Mariinim tedaj le molimo Bogá, ki je toliko darí skazal Marii; Marijo pa častimo zavolj tesne zveze, v kateri je kakor mati božja z Bogom.

Svoje visoko češenje cerkev prečastiti devici Marii skazuje s tem:

- a) da jo priprošnje prosi in na pomoč kliče;
- b) da tolikanj cerkev in altarjev v njeno čast posvečuje;
- c) da sv. mašo nji v čast opravlja;
- d) da je veliko praznikov nji na čast postavila in vpeljala.

Marii na čast je cerkev praznike postavila:

- a) da Marijo spodobno povečuje in se ravno s tem Bogu zahvaljuje za milosti, katere je nji, in po nji tudi nam skazal;
- b) da nas uči in opominja, Marijo priprošnje pri Bogu prositi;
- c) da nas zlasti napeljuje, Mariine čednosti posnemati.

§. 70.

Zapovedani Mariini prazniki so:

1. Neomadežvano spočetje.

Praznik neomadežvanega Mariinega spočetja, 8. grudna, nas spominja verske resnice, da je bila Marija po posebni milosti božji in zavolj zaslužnja Jezusovega brez madeža izvirnega greha spočeta.

Ta visoki Mariini god ima osmino; 7. grudna, dan pred tem praznikom je zapovedan post.

§. 71.

2. Praznik Mariinega očiševanja. Glej §. 46, stran 58.

§. 72.

3. Praznik Mariinega oznanjenja.

Praznik Mariinega oznanjenja se 25. sušca obhaja v spomin prigodbe, ko je angel Gabriel Marii oznanil, da je ona obljubljenemu zveličarju mati izvoljena. Ta praznik je prav za prav Gospodov praznik, ker se o njem obhaja spomin, da se je Sin božji včlovečil; vendar je pa tudi Mariin praznik, ker o njem častimo tudi Marijo, da je bila vredna, spočeti zveličarja svetá.

§. 73.

4. Praznik Mariinega vnebovzetja, ali véliki Šmaren (vélika Gospojnica.)

Praznik Mariinega vnebovzetja 15. vélicega serpana obhajamo v spomin, da je Marija umerla in bila v nebo vzeta.

Marija je v resnici umerla, t. j. njena duša se je ločila od telesa, in bila sprejeta v nebesa, kjer je bila povzdignjena nad vse angelske trume ali kore; njeno teló je pa, kakor sv. cerkveni učeniki pobožno mislijo, kmali po smerti nestrohljivo in veličastno postalo in se je z duše sklenilo, s katero nebeško veselje vživa; Mariino vnebovzetje je ž njenim brezmadežnim spočetjem v tesni zvezi.

Praznik Mariinega vnebovzetja je naj višji Mariin god, ker nam pred oči stavi veličastvo, plačilo in zmago prečastite device, toraj ima tudi svojo osmino, in pred ta dan je zapovedan post.

§. 74.

5. Praznik Mariinega rojstva (mali šmaren, mala Gospojnica), in praznik njenega sladkega imena.

Spomin Mariinega veselega rojstva 8. kimovca obhajamo.

Mariin rojstni dan zato obhajamo, ker je brez svega madeža začela živeti. — Pri družih svetnikih sv. cerkev ne praznuje rojstnega dné, ampak dan njih smerti, ki je njihov rojstni dan za nebesa. Le sv. Janeza kerstnika rojstni dan tudi veselo obhajamo, ker ga je Bog, kakor sv. pismo spričuje, še pred rojstvom posvetil s posvečujočo gnado.

V nedeljo po Mariinem rojstvu god njenega svetega imena vselej obhajamo. „Marija“ se v našem jeziku pravi „Gospá;“ „zapovedovavka;“ in Marija je v resnici Gospá vseh stvari, ker je stvarnikova mati. Ta praznik je po vsem svetu vpeljal papež Inocenci XI. v spomin, da so bili turki, naj hujši sovražniki keršanske vere pred Dunajem leta 1683 na Mariino priprošnjo premagani.

Ta praznik in vso njegovo osmino so v avstrijskem cesarstvu popolnoma odpustki, kakor v praznik presvete in presladkega imena „Jezus“. Glej §. 46, stran 58.

§. 75.

Manji in nezapovedani godovi ali soprazniki Materne božje:

1. Spomin Mariinega zaročenja s sv. Jožefom (desponsatio), 23. prosenca;

2. sopraznik Marije sedem žalost (septem dolorum), cvetni petek, v spomin terpljenja, kterega je Marija terpela pod Jezusovim križem.

3. sopraznik Marije, z imenom „pomoč kristjanov“ (auxilium christianorum), 24. véliceга travna.

S posebno in čudovito pomočjo matere božje so bili, kar je bilo znano vernim vseh časov, že zmagani marsikteri sovražniki keršanske vere. — V spomin, da so kristjani pri „ehinadskih otokih“ slavno zmagali sovražne turke, je pa papež Pii V. Marii slavilni priimek „pomoč kristjanov“ dal ter ukazal v lavrentanske litanije vplesti ga. Čudovita Mariina pomoč se je pa zlasti tudi pokazala papežu Piju VII. Dvakrat s svojega sedeža iz Rima silovito pregnan, se je, kakor sam pravi, na Mariino pomoč po obojem pregnanji zopet v Rim povernil v veselje vsem pobožnim vernim. V hvaležni spomin prejete Mariine pomoči, kateri se je v pregnanji sam zaupljivo priporočal in tudi verne vabil, da bi ga priporočali, je po vsem svetu vpeljal Mariin god „pomoč kristjanov“, in v spomin svoje srečne vernitve v Rim.

4. Spomin Mariinega obiskanja (visitatio), pri katerem jo je njena teta Elizabeta Mater božjo pozdravila, — 2. malega serpana;

5 sopraznik prečastite device na gori Karmel (de monte Carmelo), 16. malega serpana, v spomin prikazni, pri kateri je Marija karmelskemu menihu Simonu zročila škapulir, t. j. posebno oblačilce, katero nje, ki ga nosijo, vedno spominja in opominja, Marijo posebno častiti.

6. sopraznik Marije snežnice (ad nives), 5. vélicega serpana; ta sopraznik je prav za prav god posvečevanja ene zmed naj imenitniših cerkvá v Rimu.*) Podlago temu soprazniku je dala prigodba, katero rimski breviar tako le pripoveduje:

„Ob času papeža Liberija, živel je v Rimu mož, Janez po imenu, in njegova žena. Visocega stanú stá bila in silno bogata, otrok pa nista imela; toraj stá svoje premoženje obljubila materi božji, ter jo priserčno prosila, da bi jima dala kako znamnje, v katero dobro delo naj bi ga obernila po njeni volji. Njuno obljubo in prošnjo Marija usliši in s čudežem poterdi. Petega

*) Glej §. 29.

avgusta, ko je v Rimu navadno huda vročina, po noči nek prostor na hribu Eskvilinu pobeli sneg. Ravno tisto noč pa je Janezu in ženi njegovi, vsacemu posebej, v spanji Marija naznanila, da naj na tistem kraju, ki ga bosta vidila s snegom pobeljenega, sezidata cerkev, ktera se naj nji v čast posvetí, tako namreč da ona želi podedovati njuno premoženje. To prikazen Janez naznani papežu Liberiju, ki mu pa pové, da se je tudi njemu ravno to prigodilo. — Liberi se toraj med slovesnimi molitvami podá na grič, kateri je bil s snegom pokrit, in ondi določi prostor, kjer se je cerkev zidala s premoženjem Janeza in njegove žene.“ — Ta cerkev je imela in še ima več imen. Imenuje se „Liberijeva“ cerkev, sv. Marija pri jaslicah Gospodovih, ki jih je dal papež Teodor tje prenesti, sveta Marija Veči, in Marija snežnica;

7. sopraznik „rešenja jetnikov“ (B. M. V. de mercede), 24. kimovca, v spomin tolikanj jetnikov in sužnjev, ki so jih menihi, v ta namen pod Mariinim varstvom zedinjeni, jetništva ali sužnosti oprostili;

8. roženkranska nedelja (Rozarii), prva nedelja mesca vinotoka, vpeljana v spomin slavne zmage, ki so je kristjani nad turki dobili pri Lepanto leta 1571 ravno tisti dan, ko so udje bratovšine rožnega venca svojo bratovsko procesijo obhajali; to nedeljo se tudi obhaja v spomin zmage nad turki pri Temešvaru leta 1716;

9. sopraznik Mariinega varstva (patrocinium), v naši škofii drugo nedeljo po prvem dnevu mesca listopada, v splošnji hvaležni spomin vseh dobrot, po Mariini priprošnji prejetih;

10. sopraznik Mariinega darovanja (praesentatio), 21. listopada, v spomin dneva, ko sta Joahim in Ana svojo hčer Marijo Bogu darovala;

11. spomin pričakovanja Mariinega poroda (exspectatio partus), 18. grudna.

Verh toliko zapovedanih Mariinih praznikov in njenih sópraznikov, ki so v vse dobe cerkvenega leta vpleteni, sveta katoliška cerkev verne k Mariinemu če-

šenju napeljuje tudi s tem, da je tudi več dní zapored Marii v čast odločila; taki so zlasti:

- a) vse s a b o t e celega leta;
- b) vsi dnevi mesca vélikega travna, ki se zato tudi Mariin mesec imenuje; v njem se šmarnice obhajajo.

Šmarnična pobožnost se je v novejših časih v Rimu pričela in v malo letih se je že skorej po vsem svetu, zlasti po mestih, tergih in vélicih vaséh brez vse zapovedi razširila; ni je skorej več fare ali hiše na slovenskem, kjer bi se Materi božji v čast šmarnice ne obhajale, kar je očitno znamenje, kako močno se pobožnemu kersanskemu sercu prilega. Šmarnice se obhajajo ali skupno ali posamno, v cerkvi ali doma; obhajajo jih ali verni sami, ali jim jih vodi njih dušni pastir. — Altar ali kaka podobšina matere božje se lepo s cveticami ozališa, tam se kaka Mariina čednost, ali kaka verska resnica premišljuje, Marii na čast moli ali pôje, in dobri sklepi delajo.

- c) devet dní (devetnina, novena) v a d v e n t u, ob katerih se zorna sv. maša posebno slovesno opravlja; s to devetnino se še posebno pripravljamo na veseli rojstni ali božični dan Jezusa Kristusa.

§. 76.

Prazniki sv. angelov.

Od naj starejših časov katoliška cerkev angele očitno časti:

- a) ker angeli Boga gledajo in neprenehoma molijo;
- b) ker so bili angeli večkrat poslanci božji pri našem odrešenju;
- c) ker so angeli nam varhi dani, in nam na zveličanje pomagajo.

Angelom ččenje skazujemo s tem, da njim v čast cerkve in altarje stavimo in praznike obhajamo.

Prazniki, angelom na čast postavljeni, so:

1. God angelov varhov v nedeljo, ktera je naj bliže prvemu dnevu mesca kimovca; ž njim angele varhe častimo in hvalo dajemo Bogu, da nam je svoje angele za varhe dal;
2. sopraznik vélikega angela Gabriela, 24. susča;
3. sopraznik vélikega angela Mihaela, 29. kimovca, in
4. sopraznik vélikega angela Rafaela, 24. vinotoka.

§. 77.

Prazniki svetnikov božjih.

Kaj so svetniki? — Kogá in kakó katoliška cerkev med svetnike stavi?

Svetnike imenujemo tiste duše vernih kristjanov, ki so v tem življenji dosegli posebno visoko stopnjo keršanske čednosti in zdaj gotovo gledajo in vživajo Bogá od obličja do obličja.

Med svetnike štejemo:

- a) tiste, katerih svetost pričuje sv. pismo;
- b) tiste, ki se s cerkvenim privoljenjem od starodavnih časov časté;
- c) tiste, ki jih papeži slovesno za svetnike razglašajo.

Preden se kdo razglasi za svetnika, ga papež med zveličane postavijo, t. j. privolijo, da ga v kaki cerkvi ali v kacem kraji časté.

Preden se pa kdo postavi med zveličane, mora biti spričano, da je bil služabnik božji zares v slovesu posebno visoke (junaške) čednosti in čudodelne moči.

Da je kdo za zveličanega mučenca spoznan, je treba skazati, da je bil mučen zavoljo sv. vere, in čudeže, ki so se zgodili po njegovi priprošnji.

Vse preiskovanje in pričevanje se z naj večo natančnostjo in previdnostjo godí: svetnikovo življenje in njegova sv. djanja se morajo poterditi s prišežnimi pričami, njih čudapolna dela, ozdravljenja i. t. d. pa po

zvedenih in vestnih zdravnikov, ki morajo skazati, da se niso zgodila po naravnih potih ali močéh.

Da se sodniki, priče in zdravniki ne prena glijo, se k temu imenitnemu opravi lu izvoli tudi ugovarjavec, ki se pričam in zdravnikom upira z vsemi ugovori in dvomi, ki se dajo po zdravi pameti navesti.

Kadar je vse neoveržljivo dokazano ukljub vsemu ugovarjanju, papež po večkratnem posvetvanji s svojimi svetovavci in po večletni pravdi izrekó, da se naj ta in ta šteje še le med zveličane.

Da se zveličani razglasi za svetnika, je treba, ravno tako gotovo in neoveržljivo po gori imenovanem načinu skazati, da sta se naj manj dva čudeža na priprošnjo zveličančevo zgodila.

Razglašenje za svetnika se s posebnimi slovesnostmi v Rimu obhaja in vsemu katoliškemu svetu priporoča, novega svetnika častiti in na pomoč klicati.

Svetnike sveta cerkev v te le verste delí:

- a) aposteljne in evangeliste,
- b) mučence,
- c) spoznovavce, škofe ali ne škofe,
- d) device, mučenke ali le device,
- e) ne device, mučenke ali ne mučenke.

§. 78.

Zakaj in kako katoliška cerkev svetnike časti?

Svetnike častimo zato:

- a) ker so že pri Bogu in s Kristusom v nebesih kraljujejo;
- b) ker Bogá za nas prosijo ter nas varujejo;
- c) ker so nam prelepi zgledi keršanske čednosti.

Svetnikom čast skazujemo s tem:

- a) da jih na priprošnjo in pomoč kličemo,
- b) da njim na čast cerkve zidamo in altarje stavimo;
- c) da njim na čast daritev sv. maše opravljamo;
- d) da njih ostanke ali svetinje častimo.

Svetinje imenujemo vse, kar je ostalo od njih telesa, ali od ktere koli njih lastnine, p. kostí, oblačila, orodje smerti. Cerkev je od nekđaj skerbela, da se le prave svetinje vernim izpostavljajo, zato je ukazala le tiste častiti in izpostavljati, ktere je ona za prave spoznala ali poterdila.

e) da njih podobe in slike v cerkev in domá postavljamo;

f) da zlasti njih sv. čednosti posnemamo;

g) da nektele dní njim na čast obhajamo.

Sveta cerkev vsaki dan v letu spomin kacega svetnika ali njih več obhaja.

Nekteri zmed teh dní so zapovedani prazniki, kakor sv. Štefana, sv. Jožefa (pri nas, ker ga deželnega varha častimo), sv. Petra in Pavla, in vseh svetnikov dan.

Nekteri so nekđaj bili zapovedani, zdaj pa niso več; soprazniki jim pravimo, glej §. 31, stran 43.

Nekteri se pa le v cerkvenih molitvah in pri sv. maši na tihem obhajajo.

§. 79.

Zapovedani prazniki svetnikov so :

1. Dan sv. Štefana, 26. grudna, glej §. 45 stran 55.

2. dan sv. Jožefa, 19. sušca, glej spodej. 5.

3. praznik sv. Petra in Pavla, 29. rožnika, v spomin, da sta obá aposteljna en dan umerla, sv. Peter na križi, sv. Pavel pa pod mečem; ta god imá osmino, in pred ta dan je zapovedan post.

Cerkev več spominov teh dveh sv. aposteljnov na tihem obhaja, ki nas spominjajo posamnih dogodob njih življenja, n. pr. sv. Petra stol, sv. Petra verige, sv. Pavla spreobrnjenje.

4. praznik vseh svetnikov, vsem svetnikom na čast, ker ni mogoče, vsacemu enega dneva v letu odločiti, in ker vseh še po imenu ne vemo.

Ta god je vpeljal papež Bonifaci IV. leta 610, ko je bil posvetil pravemu Bogu na čast véliko poslopje

„p a n t h e o n“ imenovano, ki ga je bil cesar cerkvi podaril in je bilo poprej posvečeno vsem bogovom. Pri posvečevanju se je iz podzemljskih krajev ali „k a t a k o m b“ le-sem slovesno preneslo veliko svetinj ali kosti svetih mučencev.

Vseh svetnikov praznik je 1. listopada, ima svojo osmino in pred ta dan je zapovedan post.

5. prazniki deželnih, cerkvenih ali soseskinih in osebnih varhov.

Deželne varhe imenujemo tiste svetnike, ki so si jih posamne dežele izvolile, da jih posebno časté in na pomoč kličejo. Izvolile so si dežele za varhe svetnike ali svoje rojake, ali take, ki so deželi veliko dobrega storili in so njenim vernim lepi izgledi žive vere in posebne pobožnosti.

Cerkvene ali soseskine varhe imenujemo tiste svetnike, katerim na čast je bila cerkev sozidana.

Osebne varhe pa tistim svetnikom pravimo, katerih imena so nam bila dana pri sv. kerstu in pri sv. birmi.

Katoliška cerkev pripuša in poterjuje češenje posebnih svetnikov varhov; — ako je svetnik, ko je še na svetu živel, žlasti za kako deželo, za kak kraj, za kako osebo skerbel, se trudil in delal, kako bi ta njegova posebna skerb v nebesih jenjala, kjer je njegova ljubezen do Bogá in do bližnjega še bolj uterjena? II. Mak. 15, 14.

Prazniki deželnih, cerkvenih in osebnih svetnikov varhov so toraj različni pa deželah, soseskah in osebah.

Na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem, Goriškem, Teržaškem in Istrijskem svetega Jožefa, rednika Jezusovega, 19. sušca deželnega svetnika varha obhajamo; na Avstrijskem sv. Leopolda, na Českem sv. Janeza Nepomučana in sv. Venceslava, na Marskem sv. Cirila in Metoda, na Ogerskem in Hrovaškem sv. Štefana kralja.

Vsaka škofijska in duhovnijska soseska ali cerkev kakor tudi podružniške soseske in cerkve, in tudi nekatera mesta imajo svoje svetnike varhe.

Pobožna je navada, praznovati dan svojega varha, čegar imé smo pri sv. kerstu in sv. birmi dobili. Pobožnemu kristjanu je ta dan svet dan, toraj k sv. maši gre, zakrament sv. pokore in presv. rešnjega telesa prejme in več kakor druge dni moli, ter se svojemu varhu priporoča.

Rojstni dan obhajati je le takrat keršanska šega, kadar se obhaja v zvezi s sv. kerstom, t. j. z duhovnim prerojenjem, zakaj malo bi nam hasnilo (pomagalo), da smo bili rojeni, ako ne bi bili prerojeni.

Sveta cerkev svojim vernim priporoča tudi za posebne zadeve in nadloge, v boleznih in terpljenjih posebne svetnike varhe voliti, častiti in na pomoč klicati, ter se jim priporočati, ker skušnja dokaj uči, da je bil že marsikdo skoraj čudovito uslišan. Pobožni kristjani si volijo za posebne varhe take svetnike, ki se njihovemu sercu zlasti prilegajo, ki so bili zlasti izvrstni v čednosti, za katero si sami prizadevajo itd.

Vse hvale in priporočila vredne so osmine, izvoljenim svetnikom varhom na čast. Ker je sveta cerkev mladini sploh, zlasti pa šolski, sv. Alojzija, mladenča angelske čistosti, dala za svetnika varha, zato ona njegov spomin 21. rožnika ali célo osmino ali še celó šest nedelj pred njegovim spominom ali po njem slovesno in pobožno obhaja.

§. 80.

Vseh vernih duš dan.

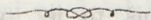
Spomin vernih duš, to je, vseh umerlih vernih kristjanov, ki so v vicah, je dan po prazniku vseh svetnikov, t. j. 2. listopada. Ta spomin, ki se blazim čutilom človeškega serca tolikanj prilega, je benediktinski opat Odilo l. 998 prvi vpeljal v Klunjiskem samostanu, in kmali ga je sv. cerkev povsod vpeljala in zapovedala. Ta spomin, je v tesni zvezi s praznikom vseh svetnikov. Po veselem spominu in poveličevanju zveličanih duhov sveta cerkev mili svoj pogled oberne v vice, kjer časne kazni terpe njeni otroci, kateri niso popolnoma očišeni šli s tega svetá. Veselo olepšana

hiša božja se žalostno obleče in duhovni v černih oblačilih opravljajo službo božjo današnjega dné.

Vernih duš dan duhovni pastir vsake duhovnije za vse verne duše v vicah mašuje v črnem oblačilu; po črni sv. maši v mestih in večih duhovnijah tumbó, t. j. mertvaški oder v ta namen pripravljen, drugod pa mertvaško trugo ali černo pogrinjalo z mertvaško glavo z blagoslovljeno vodo kropí in s kadilom kadí, in za vse verne ranjce posebne molitve za mertve opravlja.

Lepa in vsega priporočila vredna je navada, vseh vernih duš dan ali že vseh svetnikov popoldne grobe ranjcih obiskovati in za duše v vicah moliti; semtertje je tudi navada, da duhovni pastir svojo srenjo v procesii pelje na pokopališe, tam grobe blagoslavlja ter molitve za ranjce opravlja. — Lučice, ki jih verni na grobeh svojih ranjcih prižigajo, naznanjajo gorečo prošnjo: „ve č n a lu č n a j j i m s v é t i,“ ktera gotovo vsacemu pravemu kristjanu iz serca puhtí pred sedež milosti božje.

Vernih duš dan nas pa tudi prav resno gotove smerti spominja ter uči, čas, ki ga še imamo na tem svetu, v dobro obračati in pokoro delati, dokler je dan zakaj prišla bo noč, da ne bo mogel nikdo več delati

Obseg.

Drugi del.

Poveljčavna ali cerkvena služba božja.

stran

- §. 1. Poveljčavna služba božja sploh 1

I. Oddelek.

Molitev.

- §. 2. Kaj je molitev in kako jo delimo 1

A. Od cerkvenih molitev pri službi božji.

- §. 3. Posebne lastnosti cerkvenih molitev 4
4. Šege pri opravljanji cerkvenih in molitvah sploh 6
5. Cerkvene molitve pri službi božji 9
6. "Oče naš" ali Gospodova molitev 9
7. "Češena si Marija" sploh 12
Pervi del: poveljevanje in češenje prečast. device
Marije 12
Drugi del: Marijo na pomoč kličemo 13
§. 8. Angel Gospodov 14
9. Rožni venec 15
10. Litanije 18

B. Od cerkvenega petja pri službi božji.

- §. 11. Cerkvene pesmi 20
12. a) Svetopisemske pesmi ali psalmi 21
13. b) Druge svete pesmi 21
14. c) Slovenske cerkvene pesmi 24
15. Od cerkvenega petja 25
16. Cerkvena godba ali muzika 26

C. Razne cerkvene pobožnosti

- §. 17. Popoldanska služba božja ob nedeljah in praznikih 26
18. Pobožnost križevega pota 27
19. Štirideseturna molitev pred presv. rešnjim telesom 28
§. 20. Pobožnosti ali molitve ob kvaternih tednih 29

Nekoliko o „breviar-ji“ molitvinih urah in urinih molitvah sv. katoliške cerkve.

	stran
21. Kaj je breviar?	30
22. Kaj in ktere so duhovne ali cerkvene molitvine dnevene ure?	30
23. Namen cerkvenih urinih molitev	32
24. Kdaj se urine duhovne molitve opravljajo?	32
25. Koga dolžnost veže cerkvene urine molitve opravljati?	33
26. Bratovšine	33
27. Procesije ali cerkveni obhodi	34
28. Božja pota ali romanje	36
29. Nekoliko o naj poglobitnejših cerkvah v Rimu, zlasti romarskih	37

Drugi oddelek.

I. Sveti časi in dnevi.

30. Kaj in čemu so sveti časi in dnevi?	41
31. Kdo je kristjanom svete čase in dneve odločil?	42
32. Kaj je cerkveno leto in kako ga delimo?	44
33. Nedelja	44
34. Ktere dolžnosti nas vežejo ob nedeljah?	45
35. Od česa smo dolžni ob nedeljah počivati?	45
36. Ktera dela in opravila so nedeljskemu posvečevanju nasproti?	46
37. Kako smo dolžni nedeljo posvečevati?	46
38. Kako nam je nedeljo še posvečevati?	49
39. Kako nas katoliška cerkev opominja in napeljuje, tudi ob delavnikih za zveličanje skrbeti?	50

II. Božična doba.

40. Božična doba sploh	50
41. Pripravljanje na božične praznike ali advent	51
42. Božič, ali sveti dan	53
43. Pobožični sveti dnevi sploh	54
44. Božična osmina	55
Prazniki, božični dobi vpleteni	55
45. a) prazniki v božični osmini	55
46. b) prazniki po božični osmini	56
47. Navadne nedelje po sv. treh kraljih	59

III. Velikonočna doba.

48. Velikonočna doba sploh	60
49. 1. Pripravljanje na velikonoč ali sveti postni čas (quadagesima)	60
50. A. Cerkvene zapovedi za postni čas.	61
51. B. Cerkvene šege v postu	63
52. Sveti veliki teder, (hebdomas major)	64

§. 53.	Cvetna nedelja	65
§. 54.	Véliká sreda. Jutranjice (matutinum, Mette)	67
§. 55.	Vélikí četertek (coena Domini, Gründonnerstag)	—
§. 56.	Vélikí petek (parasceve)	70
§. 57.	Véliká sabota (sabbatum sanctum)	73
§. 58.	Véliká noč (pascha)	76
§. 59.	Povelikonočni dnevi in prazniki	78
§. 60.	Vnebohod Gospodov (ascensio)	79

IV. Binkoštna doba.

§. 61.	Binkoštna doba sploh	80
§. 62.	Predbinkoštni dnevi ali pripravlanje na binkoši	80
§. 63.	Binkoštni praznik (Duhovo pentecoste)	81
§. 64.	Pobinkoštni sv. časi	83
§. 65.	1. Praznik presvete Trojice	83
§. 66.	2. Praznik presvetega rešnjega telesa (telovo, ali telesovo „Corporis Christi“, „Frohleichnam“	83
§. 67.	Manji praznik Gospodovi v binkoštni dobi	85
§. 68.	Praznik cerkvenega posvečevanja	88

Marinii prazniki.

§. 69.	Cerkveno češenje prečastite Device Marije	88
§. 70.	Zapovedani Mariini prazniki so:	90
	1. Neomadežvano spočetje	90
§. 71.	2. Praznik Mariinega očiševanja	90
§. 72.	3. Praznik Mariinega oznanjena	90
§. 73.	4. Praznik Mariinega vnebovzvetja ali vélikí šmaren, véliká Gospojnica	90
§. 74.	5. Praznik Mariinega rojstva (mali šmaren, mala Gospojnica)	91
§. 75.	Manji in nezapovedani godovi ali soprazniki Matere božje	91
§. 76.	Prazniki sv. angelov	94
	Prazniki svetnikov božjih	95
§. 77.	Kaj so svetniki? koga katoliška cerkev med svetnike stavi, in kako	95
§. 78.	Zakaj in kako katoliška cerkev svetnike častí?	96
§. 79.	Zapovedani prazniki svetnikov	97
§. 80.	Vseh vernih duš dan	99

Imenni in rečni obseg

v abecednem redu

prvega in drugega dela.

Opomin. Sama arabska številka kaže stran prvega dela; rimska in arabska pa stran drugega dela.

Abece da pri posvečevanju cerkva 116.

„Absolutio“ (odveza) 74. 75.

„Acolitat“ (strežništvo) 84.

Advent kaj je? česa nas spominja? duhovna opravila v adventu; rorate ali zornice, sveti večer, kolednice, polnočnica II. 51, 52.

„Agnus Dei“ 50, pri čerčni maši 55.

„Alba“ 18.

„Alleluja“ 34: II. 75.

sv. Alojzija dan, pobožnost II. 99.

Altar: kakošen mora biti? nekoliko o njegovi zgodovini 24, kako mora biti opravljen? 25 veliki in stranski altar 110.

„Amen“ konec molitve, vere 29.

„Amictus“ 18.

„Ampulae“ 21.

Angel Gospodov, molitev II. 14.

Angeli: kakose vpodobvajo 112.

Angelski prazniki sploh II. 43, posebej II. 94, angelov varhov, vélicih angelov: Gabriela, Mihaela, Rafaela II. 95.

„Annulus“ 19.

„Antiphona“ II. 32.

Aposteljnóv podobe 113.

Apostoljski dnevi II. 43.

Ave Marija zvonjenje II. 14.

Bandera II. 35.

„Baptismus“ 56

„Baptisterium“ 23, 110.

Barve cerkvene 21.

Bela barva 21.

Bela nedelja II. 78.

Belo oblačilce pri sv. kerstu 62.

„Benedicamus Domino“ 53.

Berilo pri sv. maši 33.

Bilje 131.

Binkošti II. 81.

Binkoštna doba II. 80.

Binkoštna nedelja II. 81.

Binkoštna sabota II. 80.

Biret 18.

sv. Birma: kaj je? 62, bistvo 62, 63; kdo jo deli? komu? kdaj 63, botri 63, obred 64 imé 64, udarec na lice 65.

Bistevni deli službe božje 6.

Bistevna znamenja pri sv. zakramentih 56.

Bistvo sv. maše ali njeni poglavitni deli 28.

Bistvo sv. kersta 56.
 " sv. birme 62.
 " sv. pokore 71.
 " sv. poslednjega olja 80.
 " sv. podslužništva 86.
 " sv. služništva 87.
 " sv. mašništva 88.
 " sv. škofstva 91.
 " sv. zakona 98.
 Blagoslavljanje sploh 97
 posebej 99, 121.
 Blagoslavljanje osebno 100,
 128. rečno 100, 121.
 vseh naravnih
 pridelkov pri sv.
 maši 47.
 " katoliških cerkev
 120.
 " katoliških pokopa-
 liš 121.
 " zvonov 121.
 " olja 124.
 " kerstne vode 126
 II. 75.
 " vode sploh 127.
 " vernega ljud-
 stva 128.
 " zakonskih mater po
 porodu 129.
 " umirajočih 129.
 " merličev 130.
 " pepela II. 63. 64.
 " sveč II. 59.
 " ognja II. 74.
 " velikonočne sveče
 II. 74.
 " jedil II. 74.
 Blagoslov sploh 97, pose-
 bej 100.
 " cerkven necerkven 100.
 konec sv. maše 53.
 Blažila 97.
 Bogočastje 4.
 sv. Boštjana cerkev v Rimu
 II. 40.
 Botri pri sv. kerstu 58, pri sv.
 birmi 63.
 Božič: kaj je? kako ga ob-
 hajamo? tri maše, jutranjice
 o polnoči II. 53. o družinskem

življenji: jaslice božičnice, krop-
 ljenje in kajenje poslopij in
 živine, božični kruhi ali po-
 pertniki II. 54.
 Božična doba II. 50.
 Božična osmina II. 55.
 Božični prazniki II. 55.
 Božični večeri II. 52, 54.
 Božičnice II. 54.
 Božja pota: kaj so? in njih
 korist II. 36, 37.
 Božji grob II. 73.
 Bratovšine II. 33, njih namen
 in korist II. 34.
 Bravstvo 84.
 Breviar 84 II. 30—33.
 Britof 121.
 Brezimna nedelja II. 64.
 Bridka martra na altarji 25.
 Brisavnica 22.
 Bukve cerkvene 24.
 Bursa 22.
 Butare cvetno nedeljo II. 65.
 Cahejeva nedelja II. 88.
 "Calix" 21.
 "Campana" 124.
 "Canon" 41.
 "Cantata missa" 28.
 "Casula" 19.
 "Charwoche" II. 65.
 "Charfreitag" II. 70.
 "Charsamstag" II. 73.
 "Chiroteca" 19.
 Cerkev: kaj je 107 začetek
 107 vnanje lice 108 od zno-
 traj 109 zaljšanje 112 posveče-
 vanje 114 blagoslavljanje 119.
 Cerkovniki 20.
 Cerkev poglavitniše v
 Rimu II. 37—41.
 Cerkvena sprava 121.
 Cerkvenega posvečevanja
 spomin II. 88.
 Cerkveni dvori 121.
 Cerkveno leto: kaj je?
 kako ga delimo? II. 44.
 Cerkveno petje? pesmi II.
 24, II. 25. godba II. 26.
 "Ciborium" 22.

„Cingulum“ 18.
 Čipele 19.
 Ciril in Metod 9; njuna bra-
 tovšina II. 34.
 „Cochlear“ 23.
 „Coemeteria“ 121.
 „Coena Domini“ II. 69.
 „Colare“ 18.
 „Collectæ“ 32.
 „Completorium“ II. 31.
 „Confessio“ sv. Petra II. 38.
 „Confirmatio“ 62.
 „Consecratio“ 99.
 „Corporale“ 22.
 „Corporis Christi“ II. 83.
 „Credo“ 36.
 „Cultus“ 4.
 „Cvetna nedelja“ II. 65, 66,
 67.
Časi sveti: čemu so? II. 41,
 kdo jih odločuje? II. 42, kateri
 so? II. 43.
 Častivna molitev II. 4.
 Čeln v cerkvi 109, 110.
 Čelnič 23.
 Čerke G†M†B. II. 57.
 Črna barva 21.
 Črna maša 54, 55.
 Črna nedelja II. 64.
 „Češena si Marija“ II. 12-13.
 Češenje Marije Device
 II. 12, 88.
 Čevlji škofji 19.
Dalmatica 19, 20.
 Dan kaj je? kdaj se začenja,
 kako ga cerkev deli? II. 30.
 Dan Gospodov II. 45.
 Darila pri sv. birmi 65.
 Darilnice v cerkvi 111.
 Darovanja Mariinega
 god II. 93.
 Darovanje pri sv. maši
 sploh 36; v tesnejem in širjem
 pomenu 37.
 Darovi sv. kraljev II. 56.
 Delavniki: kaj nam cerkev
 ob delavnikih priporoča? II. 50.
 Deli sv. maše: 28, prvi 29,
 drugi 36, tretji 41, četerti 48.

Delci sv. križa II. 88.
 „Deo gratias“ 33.
 Derdra II. 69.
 Deveta (ura) II. 31.
 Devetnina II. 94.
 „Diaconatus“ 86.
 „Dies irae“ II. 24.
 „Directorium“ 24.
 Dnevi sveti: čemu so? II. 41,
 kdo jih odločuje? II. 42, kateri
 so? II. 43.
 Dnevne ure II. 31.
 Določil nekoliko o sv. maši
 24.
 Dolžnosti naše ob nedeljah
 II. 45.
 Domača kapela 111, II. 48.
 „Dominica palmarum“ II.
 65.
 „Dominus vobiscum“ 32.
 Družba živega rožnega venca
 II. 17.
 Duhovne molitvine ali dnevne
 ure II. 31.
 Duhovniše 109.
 Duhovno obhajilo II. 48.
 Duhovski stan, duhov-
 stvo, duhovšina 83.
 Duhovo II. 81.
 Dvanajst mašnikov pri
 blagoslavljanji sv. olja 124.
 Dvori cerkveni 121.
Efeta“ 60.
 Enkrat na dan maševati 27.
 „Eucharistia“ 66.
 Èvangelij pri sv. maši 34.
 Evangelistov podobe 113.
 Evangeljske bukve 24.
 „Evlogion“ 47.
 „Exorcismus“ 109.
 „Exorcistat“ 84.
 „Extrema unctio“ 78.
Feria II. 43.
 „Flectamus genua“ II. 71.
 sv. Florijanu na čast
 zvoni II. 14.
 „Friedhof“ 121.
 „Frohnleichenam“ II. 83.

sv. **G**abriela vél. angela god II. 95.

General (redovni) 106.

„Genitori genitoque“ II. 23.

Glavi sv. Petra in Pavla kje ste? II. 40.

„Gloria“ pri maši 32, II. 22, 69, 75, 76.

Godba pri službi božji II. 26.

Gospodova molitev II. 9-12

Gospodovi prazniki II. 43.

Gospojnica velika II. 90, mala II. 91.

„Graduale“ 34.

Gredna 34.

Greški križ II. 7.

Greški obredi 8.

Grob v altarji 117.

„Gründonnerstag“ II. 69.

„Guardian (redovni) 106.

Halja 18.

„Hebdomas major“ II. 64.

Hiša božja 107.

Hlapčevska dela II. 45.

Hleba kruha pri škofjem posvecevanji 91.

„Hosanna“ II. 65.

Hostije kakošne so pri latin-skem obredu, kakošne pri greškem? 16.

Hram božji 107.

Humeralne 18.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus“ II. 58.

Hvalna molitev II. 4.

Hvalnice II. 31.

„Idite, maša je minila“ 53.

Imé pri sv. kerstu 58, pri sv. birmi 64, pri duhov. redovih 105.

Imena Jezusovega praznik II. 57, odpustki II. 58.

Imena Mariinega praznik II. 91.

„Improperia“ II. 72.

„Infula“ 19.

„Introitus“ 31.

„Ite missa est“ 53.

Izhodnji obredi 8.

Jabelko na zvoniku 109.

Jagnje božje 50.

Jaslice II. 54.

sv. Janeza evang. podoba 113, praznik II. 55.

sv. Janeza kerstnika cerkev v Rimu II. 40.

sv. Jožefa praznik II. 97, 98.

sv. Julijana II. 84.

Jutranja zarja 27.

Jutranjice sploh II. 31, o božiči II. 53, veliki teden II. 67.

Kadilnica 23.

Kadilo 23.

Kalvarija 112.

Kancel 110.

Kapamašniška 18, škofja 19.

Kapelice: očitne, domače po gradéh hišah, vaseh 111, II. 48, znamenja ali pili 111, kalvarija 112

Kardinal 102.

Karmelske gore ali skapulirski god II. 92.

Katakombe II. 40, 98.

Kazalnica 22.

Kelih 21, kako se ogrinja pri sv. maši 22.

sv. Kerst: kaj je? 56, kdo ga deli? 57, komu se deli? 57, kdaj? obred, botri, imé 58, vsili 52. kerstni kamen 23 110.

Kerstna obljava 61.

Kerstna voda 57, se blagoslavlja 126 II. 75.

Keršanski nauk v cerkvi II. 26, 49.

„Kirchhof“ 121.

„Kirie eleison“ 31. II. 18.

Klečé molitij kaj pomeni? Kako poklekujemo? II. 9.

Klepetci II. 69.

Kolar 18.

Koledar 24.

Kolednica II. 52.

„Kolenapripognimo“ II. 71.

Konec sv. maše 51.
Konklave 102.
Kor v cerkvi 111.
Koralno petje II. 25.
Korska srajčica 19.
Kreželjce 20.
Križ, znamenje sv. križa; kako ga delamo? zakaj? kdaj? véliki (latinski), mali, greški križ, kaj med prekriževanjem govorimo? II. 6. 7. 8.
sv. Križ Jezusov najden II. 86
povišan II. 87, njegovi delci II. 88.
Križev pot II. 27. 63.
Križev teden II. 69.
Križi nad mašnimi darovi 45.
Krogljina hiš božjih 108.
Kronanje sv. Očeta papeža 102.
Kropilni kamen 23. 110.
Kupa 21.
Kvadrat 18.
Kvaterni časi ali tedni in post. II. 29.
Ladja v cerkvi 109. 110.
Lateranska cerkev in poslopje v Rimu II. 40.
Latinski križ II. 6.
Latinski obredi 8.
Lauda Sion II., 22.
„Laudes“ II. 31.
„Laus tibi Christe“ 35.
Lavretanske litanije II. 19.
Leca 110.
„Lectoratus“ 84.
sv. Leopolda bratovšina II. 34.
Leto novo, praznik 56.
Leto sveto navadno, nenavadno 77.
„Levate“ II. 71.
Leviti 20 škofji 19.
Levitom lastna oblačila 20.
„Libera“ 131.
List pri sv. maši 33.
Litanije sploh II. 18 vseh svetnikov (vélike) II. 18
Matere božje (lavretanske, male) II. 19.

Liturgika 4.
Liturgični jeziki 8. 9. 10
sv. Lovrenca cerkev v Rimu II. 40.
Luč: njen pomen pri sv. maši 25 26 večna 110.
„Luč Kristusova“ II. 74.
Lučice na grobéh II. 100.
sv. Lukeža podoba 113.
Lunica ali lunini serp v monstranci 22.
Mala maša ali Gospojnica 91.
Mali križ II. 6. 7.
Mali šmaren II. 91.
„Manipulus“ 18.
Mariina družba II. 34.
Mariini prazniki sploh II. 43, posebej II. 90. soprazniki II. 91.
Mariino češenje II. 12. 88.
„Marija maggiore“ cerkev v Rimu II. 40.
sv. Marija pri marternikih, rimska cerkev II. 41.
sv. Marka podoba 113, dan in procesija 78. 79.
sv. Maša: kaj je? imé 13, kdo jo je prvi opravljal, kdo in kdaj postavil, kdo ima oblast opravljati jo? Je ravno tista daritev kot na križi, se pa vendar nekoliko loči od nje 14, komu se daruje? iz kterega namena? 15, za koga? 15. 16. Za koga ne? 16, tvarina: Kruh in vino 16. 17, mašna oblačila 18, posoda 21, nekoliko določil o sv. maši: kje se sme brati? 24. 25. 26 Kdaj? 26. 27. véliki petek ne 26. 27, kdaj le ena sama na dan 26 ima tri poglavitne dele, sploh pa štiri štejem 28, samitna, očitna tiha, peta, slovesna 28, posamni obredi 29.
sv. Maša: Kdaj smo dolžni pri sv. maši biti? kdo? II. 46 kdo ne? II. 48 kako ta zapoved veže? II. 46, kako bodimo pričujoči? II. 46. 47. 48. Kje? II. 48. Kako

gre še nedeljo posvečevati II. 49.

Maša nevernikov ali podučevancev 36.

Maša vernikov 36.

Mašne bukve 24.

Mašna kapa 18.

Mašna oblačila mašnikov 18, škofov 19.

Mašna srajca 18.

Mašni plajš 19

Mašnikov red (posvečevanje): kaj je? koliko redov je? kdo ga deli? kdo ga veljavno prejme? kdo vredno? 82. Nižji redovi 83. 84. višji 85—92.

Mašništvo 88.

Materie božje litanije II. 19.

Materie božje praznik sploh II. 43. posebej II. 90.

sv. Matevža podoba 113.

„Matutinum“ II. 31.

Maziljenjes kerstnim oljem 60.

” s sv. Krizmo pri sv. kerstu 61, pri sv. birni 62. 64. pri mašnikovem posvečevanju 89. pri škofovem 91.

” z bolniškim oljem 80. 81.

Medsebojne molitve pri sv. maši 30.

„Memento“ za mertve 46.

„Memento“ za žive 43.

Memohod II. 76.

Menihi 104.

Mertvaški zvon 129.

Metod in Ciril 9. II. 98.

„Mette“ II. 31. 67.

sv. Mihaela god II. 95.

„Missa cathedumenorum, fidelium“ 36.

„Missale“ 24.

„Mitra“ 19.

Mivnica 22.

Modra barva 21.

Molitev II. kaj je in kako jo delimo? 3, notranja, vnanja,

premišljevanje, častivna, zahvalna, prosivna, cerkvene molitve in njih posebne lastnosti 4, začetek snova in sklep 5, šege pri molitvi: prekrizevanje 6. 7. 8. moški razoglavi, ženske pokrite molijo 8, pri molitvi glavo priklanjamo, oči povzdiguje 8, roke sklepamo, poklekujemo, na persi terkamo 8.

Molitev: „očenaš“ II. 9—12; — „Česena si Marija“ II. 12—13; — „angel Gospodov“ II. 14; — „Rožni venec“ 15. 16. 17. — „litanije“ sploh II. 18. vseh svetnikov II. 18, — lavretanske II. 19.

Molitevne ure II. 30. 31. 32. 33.

Molitevnice 111.

Monštranca 22.

sv. Mučencev podobe 113.

Nadramnica 18.

Nadškof 92.

Nadškofje oblačilo 20.

Naglavnica 18.

Najdenja sv. križa god II. 86.

Nameniti komu sv. mašo 27.

Napersnica 18.

Naročnica 18.

Naslednjice 34.

Nastopna molitev pri sv. maši 29.

„Navicula“ 23.

Nebistevna znamenja pri sv. zakramentih 56.

Nedelja kaj je? 44, naše dolžnosti ob nedeljah II. 45, oč česa smo dolžni počivati II. 45. 46, ktera dela so nedeljinemu posvečevanju nasproti II. 46, Kako nedeljo posvečujemo? II. 46. 47. Koga cerkvena zapoved ob nedeljah ne veže? 48.

Nedolžnih otročičev god II. 55.

Nedolžnih otročičev pogreb 132.

Neomadežvanega spočetja praznik II. 90.

Nezapovedani prazniki II. 43.
 Nicejsko-carigrajska vera 36.
 Nižji redovi 83 zakaj jih je cerkev prideržala 83, kateri so in kako se delé 84. 85.
 Njiva božja 121.
 Noge umivajo papež, škof, katoliški vladarji II. 70.
 „Nola“ 124.
 „Nona“ II. 31.
 Notranja molitev II. 4.
 Nova maša, sreberna, zlata 90.
 „Novena“ II. 94.
 Novic, novicijat 105.
 Novo leto II. 56.
 Nuna 104.

Obhajilo pri sv. maši 48. 51. v podobi kruha 66, kolikokrat? 66, kdaj? kje? 67, dušna in telesna priprava 67. 68 kdaj se deli? kdaj ne? Obred 68 kako bolnikom za popotnico? 70.

Obhajilna molitev 51.
 Obhajilni kelih 22.
 Obhodi cerkveni II. 34.
 Obiskanja Mariinega praznika II. 92.
 Oblačila cerkvenih strežnikov 20.
 Obleka duhovska 17. 18.
 Obljuba redovnih ljudi 105.
 Obljubljeni prazniki II. 43.
 Obred (ritus) kaj je? 4.
 Obred sv. maše 29—55.
 „ „ kersta pri otrocih 58—62.
 „ „ birme 64.
 „ „ obhajila 68.
 „ „ popotnice 70.
 „ „ pokore 73.
 „ „ poslednjega olja 80.
 „ „ mašnikovega reda 88.
 „ „ zakona 95.

Obred sv. cerkvenega posvečevanja 114.
 Obredni jeziki 8, 9, 10.
 Obrednik 4.
 Obredniške bukve 24.
 Obredoslovje 4.
 Obrezovanje Gospodovega praznika II. 55.
 „Oče naš“ pri sv. maši 48.
 „Oče naš“ razlaga njegova II. 9—12.
 Očiševanja Mariinega praznika II. 58. 90.
 „Očitanje“ veliki petek II. 72.
 Očitna kapela 111, maša 28, spoved pri sv. maši 30.
 „Odpri se“ 60.
 Odpustek: zaumen 76, popolnomä, nepopolnomä, osebni, krajni, rečni 76, pogoje za odpustek. delivec, prejemavec, svetega leta 77, presv. imena Jezus II. 58 Marije II. 91.
 Odveza kako se deli? 74. 75.
 „Offertorium“ 37, ofri 37.
 Oglavnica 18.
 Ogrinjalo 22.
 sv. Olje. olje se blagoslavlja 124.
 Oljke cvetno nedeljo II. 65.
 Opat, opatinja, opatija 106.
 Opresen kruh 16.
 „Ordo“ 82.
 „Oremus“ 32. II. 5.
 Osebno posvečevanje in blagoslavljanje 100.
 Oskrunjena cerkev 121.
 Oskrunjenjepokopališ 123.
 Osmina božična II. 55 velikonočna II. 78. binkoštna II. 82. presv. rešnjega telesa II. 86.
 „Ostensorium“ 22.
 „Ostern“ II. 77.
 „Ostiariat“ 84.
 Otiralo 22.
 Otožnice II. 67.
 Ovratnica 18.
 Oznanjenja Mariinega praznika II. 90.

Pala“ 22.
 „Palica škofja 20.
 „Palium“ 20.
 Palme cvetno nedeljo II. 65.
 „Palmsonntag“ II. 65.
 „Pantheon“ II. 41.
 Papežev blagoslov 82.
 „Parasceve“ II. 70.
 Pas 18.
 „Pascha“ II. 76.
 „Passio“ II. 66
 Pastirska palica 20. 91.
 „Pastorale“ 20.
 „Patena“ 21.
 sv. Pavla podoba 113, cerkev
 v Rimu II. 39. praznik II.
 Pazljivo pri sv. maši biti II. 47.
 „Pectorale“ 19.
 „Pentecoste“ II. 81.
 Pepel II. 64.
 Pepeljenje II. 63. 64.
 Pepelnična sreda II. 63.
 Perilo cerkveno 21.
 Persni križ škofji 19.
 Persnik 19.
 Perstan škofji 19. 91. 92.
 zakonski 96.
 Perti na altarji 25, II 70.
 Perutnice napodobah bož-
 jih angelov. 112.
 Perva (ura) II. 31.
 Pervi blagoslov pri sv. birmi 64.
 Pesmi II. 20. svetopisemske 21
 svete, slovenske 24.
 Peta maša 28.
 Petje cerkveno II. 25.
 Petra podoba 113. cerkev in
 grob v Rimu II. 38. praz-
 nik II.
 „Pfungsten“ II. 81. 82.
 Pirhi II. 77.
 Pisanke II. 77.
 Plava barva 21.
 Pleša 83.
 „Pluviale“ 19
 „Pobinkostni čas II. 83.
 Pobožični čas II. 56.
 Pobožno pri sv. maši biti
 II. 47.

Pobožnosti cerkvene II. 26. po-
 poldanska služba božja II. 26.
 križevega pota II. 27. Štiride-
 seturna molitev II. 28. ob kva-
 ternih, tednih II. 29. breviar II.
 30 — 33.
 Počivališa 121.
 Podobe v cerkvah sploh
 112. zlasti: presv. Trojice, Boga
 Očeta, Boga Sina, Bogasv. Duha,
 Matere božje, angelov 112. apo-
 steljnov, evangelistov, mučen-
 cev in drugih svetnikov 113.
 Podslužništvo 85.
 „Poenitentia“ 71.
 „Pogoje“ v zadobljenje od-
 pustekov 77.
 Pogreb 131.
 Poklada rok pri sv. kerstu
 59, pri sv. birmi 63, primaš-
 ništvu 88. pri škofstvu 91.
 Pokop cerkven 131. komu
 se odreče 132, 133.
 Pokopališa in njih blago-
 slavljanje 121.
 Pokopovanje merličev 131.
 sv. Pokora: Kaj je? bistvo 71.
 delivec 72. obred 73.
 Pokrit biti v cerkvi ali pri
 molitvi II. 8.
 Pokrivalo 22.
 Poljubovanje pred sv. ob-
 hajilom pri maši 50.
 Polnočnica II. 52.
 Pomen vnanjih znamenj
 službe božje je treba vediti 11.
 Pomiluj 31.
 Pomoč kristjanov Mariin
 god II. 92.
 „Pontificale“ 211.
 Poobhajilne molitve 51.
 Popertnik II. 54.
 Popoldanska služba božja
 II. 26. 49.
 sv. Popotnica 70. kako se
 deli? 70. 71.
 Poravnica 18.
 Poroka 95. sreberna, zlata 97
 Portatile 24.

- sv. poslednje olje (mazilenje): bistvo, delivec, prejemavec 78. naj se ne odlašaj 79, kaj je treba pripraviti, v izbi za ta sv. zakrament 79, obred 80.
- Posoda cerkvena 22.
- Posodica za blagoslovljeno vodo 127.
- Post, postni čas, šege, postne nedelje II. 60—64.
- Postaje pri križevem potu II. 27.
- Posvečevanje: splošni nauk 97, posebni 99.
- „ osebno 100.
- „ 102. rečno 100. 107.
- „ redovnih ljudi 105.
- „ opatov 106.
- „ cerkev 114.
- „ altarjev 116.
- Posvečevavna služba božja 3.
- Poterda 62.
- Poterdilo 62.
- Povelikonočni čas. II. 78.
- Povišanje sv. križa god II. 86. 87.
- Povzdigovanje 43.
- Pratika cerkvena 24.
- Prazniki: zapovedani, nezapovedani, obljubljeni II. 43.
- Predglasje 40. II. 22.
- „Praefatio“ 40. II. 22.
- Prekriževanje: kako? kdaj? in zakaj se prekrižujemo? II 6. 7.
- Prekvašen kruh pr. sv. maši 16.
- Prelat 20.
- Prelomljenje sv. hostije 50.
- Premakljiv altar 24.
- Prenesenje mašnih bukev na evang. stran 34.
- Prenesljiv altar 24.
- „Presbiterat“ 88.
- Pričakovanja Mariinega god II. 93.
- Pridržani grehi 72.
- Pridiga II. 49.
- „Prima“ II. 31.
- „Prior“ 106.
- Priporočevanje duš v božjo milost 129.
- „Privata“ missa 28.
- Prižnica 110.
- Procesije sploh II. 34, čemu so? kako se vredujejo II. 35.
- „ o svečnici II. 59.
- „ cvetno nedeljo II. 66.
- „ veliko saboto II. 76.
- „ sv. Marka dan II. 78.
- „ križev ali prošnji teden II. 79.
- „ presv. rešnjega telesa II 85.
- „Profes“ 105.
- Prosivna molitev II. 4.
- Prošnji teden II 79.
- „Publica missa“ 28.
- „Purificatorium“ 22.
- „Quadragesima“ II. 60.
- „Quadrat“ 18.
- „Quinquagesima“ II. 60.
- Rafaela vel. angela god II. 95.
- Razglašenja Gospodovega praznik II. 56.
- Razložek med posvečevanjem in blagosloavljanjem cerkve 120.
- Razoglav biti v cerkvi, pri molitvi II. 8.
- Razpelo 25.
- Razposvečena cerkev 121.
- Rečno blagosloavljanje in posvečevanje 99. 100. 101.
- Red: kaj je? redovni ljudje? začetek redovnega življenja 103. koristno: redovnikom samim in vsemu človeštvu 104, kako jih cerkev posvečuje 105, kolikero redov imamo? 105, kolikeri so predniki? 106, posvečevanje opata 106.
- Rešenja jetnikov god II. 93

Rešnje teló: zakrament 66.
praznik II. 83. procesija II. 85
Rimski obredi 8.
Rituale 24.
Rojstni dan II. 99.
Rojstvo Gospodovo II. 53.
Rojstva Mariinega praz-
nik II. 91.
Rokavnice 18.
Roke na persih sklenjene
pri molitvi II. 9.
Roket 19.
Rokovice škofje 19. 92.
Romanje II. 36, začetek, ko-
rist II. 36. 37.
Romarske cerkve v Rimu II.
37 — 41.
Ropot veliki teden II. 68.
Ropotulja II. 69.
„Rorate“ II. 52.
„Rotunda“ II. 41.
Roženkranska nedelja II. 93
Rožni venec II. 15. 16. 17.
Rudeča barva 21.
Sabota II. 44; velika II. 73 bin-
koštna II. 80, Marii posve-
čena II. 94.
Samitna maša 28.
Samotniki, samoživci 104.
„Sanctus“ pri maši 40. II. 22.
„Sandalia“ 19.
„Secreta“ pri sv. maši 39.
Sedem diakonov in sub-
diakonov pri blagoslavljanji
sv. olja 124.
Sedem žalost Mariinih
praznik II. 91.
Sedmina binškoštna II. 82.
„Septuagesima“ II. 61.
„Sequentia“ 34. II. 22.
Serca Jezusovega bratovšina
II. 34. praznik II. 86.
„Sexagesima“ II. 61.
„Sexta“ II. 31.
Skledica božja 21.
Sklepnice II. 31.
Sladkega imena Jezus II.
57. 58, in Marije praznik
in odpusteki II. 91.

Slovanski obredni jezik
9. 10.
Slovesna maša 28.
Služnice 20.
Služništvo 86.
Snežnice Marije cerkev v
Rimu II. 40. god. II. 92
Sodeca vina pri škofjem pod-
svečevanju 91.
Sol pri sv. kerstu 59.
„Solemne missa“ 28.
Soprazniki II. 43.
Spavalice 121.
Spočetja Mariinega praz-
nik II. 90.
Spodobno pri sv. maši biti
II. 47.
Spomin za mertve pri sv.
maši 46, za žive 43.
Spomin vernih duš II. 99.
Spovednice 110.
Sprava cerkvena 121.
„pokopališ 123.
Spreminjevanje pri sv. maši
41. 43. 44.
Srajčica 19.
„Stabat mater dolorosa“
II. 24.
Stalni kamen 114.
Stolp cerkveni 108.
Streči pri sv. maši 20.
Strežništvo 84.
Striženje 83. 105.
„Subdiaconat“ 85.
„Superior“ 106.
Sveča pri sv. kerstu 62, ve-
likonočna II. 74. 80.
Sveče voščene 26.
Svečnica II. 58.
Svečniki 25.
Sveti teden II. 64.
Sveti večer II. 52.
Svetinje: kaj so? II. 97.
Svetinje v altarji 25. pri po-
svečevanju altarjev 117. sv. Petra
in Pavla II. 38. 39.
Svetiše v cerkvi 109.
Svetniki: kaj so? koga in
kako cerkev med svetnike stavi?

- Vino pri sv. maši 17, pomen 38.
- Višji redovi 85.
- Višnjeva barva 21.
- Vnanja molitev II. 4.
- Vnanja služba božja: Kaj je? 3 nje namen? kako jo delimo 3, zakaj nam je je treba? 4, kdo jo je vpeljal, vredil, in komu gré čuti nad njo? 6, kolikero imamo? 7.
- Vnebohoda Jesusovega praznik II. 79.
- Vnebovzvetja Mariinega praznik II. 90.
- Voda treh kraljev II.
- Voda prisv. maši vinu prilita: zakaj in kaj pomeni? 38 kako se blagoslavlja. 127.
- Vogeljni kamen 114.
- Volitev sv. očeta papeža 102.
- Voščene sveče 26.
- Vratarstvo 84.
- Vseh svetnikov praznik II. 97
- Vskers II. 76.
- Vuzem II. 76.
- „Vzdignite se“ 71.
- Z**ačetek sv. maše 29.
- Zadnji blagoslov pri sv. maši 53.
- Zadnji blagoslov pri sv. birmi 53
- Zadnji evangeli 53.
- Zahodnji obredi 8.
- Zahvalimo Gospoda 53.
- Zahvalna molitev II. 4.
- sv. Zakon: kaj je? 92, bistvo 93 kaj se še zahteva 53, z nekatičani 93. 94, zaderzki božji, cerkveni, deržavljanski 94. ovi-ravni, razvezavni 94. prijenja-nje, kdaj se deli? 94, kaj gre pred prejemo? 95, obred 95 perstan 96 sreberna, zlata po-roka 97.
- Zakrament 55, umirajo-čih 81.
- Zakramental 97.
- Zakristija 111.
- Zapovedani prazniki II. 43.
- Zaročenja Mariinega god II. 91.
- Zarotistvo 84.
- Zarotovanje sploh 98, pri sv. kerstu 60.
- Za svete maše dajati 27.
- Za verne duše v vicah mo-liti II 14.
- Zbirne molitve 32.
- Zdrava Marija zvonjenje II. 14.
- Zelena barva 21.
- Zgodnjice II 31.
- Zlata cerkev v Rimu II. 40.
- Zmešanje sv. hostije z re-šnjo kervjó 50.
- Znamnja na grobéh 122.
- Znamnje sv. križa na čelu in persih pri sv. kerstu 59.
- Zornice II. 52.
- Zveličan II 95.
- Zveličarjeva cerkev v Rimu II. 40.
- Zvonik 108.
- Zvonjenje Ave Marija, za verne duše v vicah, sv. Floriajanu na čast II. 14
- Zvonovi: pomen, zgodovina, blagoslavljanje 123. 124
- Z**agrad 111.
- Žalostnice II. 67.
- Ženitnina, sreberna zlata 97.
- Živi rožni venec II. 17.
- Žličica 23.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

000155

00000320683

